

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ว่าเป็นวารสารวิชาการกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มที่ 2

บทความวิจัย

- การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์ กฤต ไสดาลี 1
Kit Sodalee
- การศึกษานวนิยายเรื่องเมียหลวงโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมแนวรื้อสร้าง ทำนอง วงศ์พุทธ 21
Thamnong Wongphut
- ศึกษาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย กรณีศึกษา : คำวิเศษณ์บอกเวลา "벌써.이미" "지금.이제" "어제.얼른"กาญจนา สหะวิริยะ 42
Kanchana Sahaviriyā
- ภาววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น สรายุทธ เลิศปัจจิมพันธ์ และ รัตน์จิต ทองเปรม 73
Sarayuddha Lhaspajchimanandh and Ratjit Thongprem
- นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาต่อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภิภารต์มี พรพุดพิพันธุ์ 97
Wipharat Phonphutthiphan
- การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สดุดี คำมี 118
Sadudee Kummee
- พัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสาน สังคม สุภรัตน์กุล และ ธนมนตชนก พรหมพิณีจ 137
Sungkom Suparatanagool and Thanamontachanok Prompinij
- การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในขอนแก่น มานะ นาคำ 160
Mana Nakham

บทความวิชาการ

- ศักยภาพของการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย ปัสรา นามแสง 182
Pasara Namsaeng

ISSN 2697-5688 (Online)



9 770125 506008

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
โทร. 0-4320-2861 www.huso.kku.ac.th

39/1

Humanities & Social Sciences Vol. 39 No. 1 January - April 2022

ISSN 2697-5688 (Online)

39

Humanities & Social Sciences มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565 Vol. 39 No. 1 January - April 2022

ISSN 2697-5688 (Online)



มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

ISSN 2697-5688 (Online)

ปีที่ 39 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565

วารสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพ็ญยระ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วณิชชา ณรงค์ชัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์สุวิทย์ ธีรศาศวัต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อาจารย์เกษียรณาการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนีย์ ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชไมพร กาญจนกิจสกุล

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงธรรม อินทจักร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริติพร จูตะวิริยะ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดำรงพล อินทร์จันทร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศิตถา บุญปราการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prof. Dr.Rachel Harrison

University of London, United Kingdom

Prof. Dr.Shin, Keun-hye

Hankuk University, Republic of Korea

Assoc. Prof. Dr.Violet B. Valdez

Ateneo Center for Asian Studies, Philippines

• ผู้ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ติราษฎร์วิเศษ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• ฝ่ายจัดการ

นางขวัญนคร มุ่งคำภา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง
ขอนแก่น 40002

• วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

• กำหนดออก (ปีละ 3 ฉบับ)

(มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม,
กันยายน-ธันวาคม)

ส่งบทความออนไลน์เพื่อตีพิมพ์ได้ที่

กลุ่มวิจัยและบริการวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

40002

โทร. 0 4320 2236

โทรสาร 0 4320 3050

ส่งบทความที่

www.tci-thaijo.org/index.php/HUSO



Humanities & Social Sciences

ISSN 2697-5688 (Online)

Vol. 39 No. 1 January - April 2022

Journal of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University

- **Advisor**

Assoc. Prof. Orathai Piayura, Ph.D.
Khon Kaen University

- **Editor**

Asst. Prof. Wanichcha Narongchai, Ph.D.
Khon Kaen University

- **Assistant Editor**

Umarin Tularak, Ph.D.
Khon Kaen University

- **Editorial Board**

Prof. Suwit Theerasasawat
Khon Kaen University

Assoc. Prof. Natthanai Prasannam, Ph.D.
Kasetsart University

Assoc. Prof. Montira Rato, Ph.D.
Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Thanya Sangkaphanthanon, Ph.D.
Naresuan University

Assoc. Prof. Chamaipom Kanchanakijksakul, Ph.D.
Naresuan University

Assoc. Prof. Songthama Intachakra, Ph.D.
Thammasat University

Asst. Prof. Keeratiporn Jutaviriya, Ph.D.
Khon Kaen University

Asst. Prof. Damrongphon Inchan, Ph.D.
Silpakorn University

Asst. Prof. Kettawa Boonprakarn, Ph.D.
Prince of Songkla University

Prof. Rachel Harrison, Ph.D.
University of London, United Kingdom

Prof. Shin, Keun-hye, Ph.D.
Hankuk University, Republic of Korea

Assoc. Prof. Violet B. Valdez, Ph.D.
Ateneo Center for Asian Studies, Philippines

- **English Editor**

Assist. Prof. Poranee Deerajviset Ph.D.
Khon Kaen University

- **Managing**

Mrs. Kwannakorn Mungkampa
Khon Kaen University

- **Printing**

Khon Kaen University Printing House,
Muang, Khon Kaen 40002
E-mail : kkuprinting@hotmail.com

- **Objective**

1. To promote and disseminate academic knowledge and ideas
2. To disseminate research studies on humanities and social sciences
3. To be the medium of exchanging knowledge and academic ideas in humanities and social sciences

- **Publication**

This journal is published triannually
(January-April, May-August,
September-December)

- **Inquiries**

Research and Academic Service,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University Muang, Khon Kaen
40002
Tel. 043-202236
Fax. 043-203050

Full paper submission at :

www.tci-thaijo.org/index.php/HUSO

เกี่ยวกับวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารมีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม, กันยายน-ธันวาคม) ตีพิมพ์รูปแบบระบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ทุบทบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน (Double Blinded Review) เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในด้านปรัชญาและศาสนา ภาษา ภาษาศาสตร์ และวรรณกรรม วัฒนธรรม สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาสังคม ประวัติศาสตร์โบราณคดี อาณาบริเวณศึกษา สื่อ สารสนเทศ และการสื่อสาร และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

About Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, is the academic journal in the field of humanities and social sciences. It aims to promote and publicize research. It also aims at being the stage of exchanging knowledge and academic ideas in humanities and social sciences. This journal is published electronic copies only. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts (Double Blinded Review). The contents of the article should be related to the field of humanities and social sciences such as Philosophy & Religion, Languages, Linguistics & Literature, Culture, Sociology, Anthropology, Public Administration, Social Development, History & Archeology, Area Studies, Information Technology & Communication, and related areas. The articles are in both Thai and English.

The articles submitted for Journal of in Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University including the referencing format.

Views and opinions expressed in the articles published in Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, are the responsibility of the authors, are not under responsibility of the editors, and do not necessarily reflect those of the editors.

Unusannakar

สวัสดิ์ท่านสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ ฉบับปีที่ 39 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565) มีบทความเผยแพร่จำนวน 9 บทความ เป็นบทความวิจัย จำนวน 8 บทความ บทความวิชาการ 1 บทความ โดยเนื้อหาบทความส่วนใหญ่เป็นบทความทางด้านบทความด้านมนุษยศาสตร์ จำนวน 5 เรื่อง ในขณะที่ยังอีก 4 เรื่อง เป็นสังคมศาสตร์

บทความวิชาการ 1 เรื่อง ในฉบับนี้คือบทความ ศักยภาพของการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการตระหนักรู้ในการใช้การเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาในประเทศไทย และเพื่อเสนอโมเดลการสอนภายใต้กรอบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 4 ด้าน (4Cs) ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์วิเคราะห์แก้ปัญหาได้ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และร่วมงานกับคนอื่นได้ ซึ่งจะเป็นทักษะสำคัญของคนในศตวรรษที่ 21

สำหรับบทความกลุ่มที่มีเนื้อหาทางมนุษยศาสตร์ 4 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปรปต์ และบทความเรื่องการศึกษานวนิยายเรื่อง เมียหลวงโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมแนวร้อยสร้าง ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมไทยและการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมผ่านการเล่าเรื่องจาก นวนิยาย ในขณะที่บทความเรื่อง การใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทยกรณีศึกษา : คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른” และบทความเรื่อง ภววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นสะท้อนองค์ความรู้ทางภาษาศาสตร์และปรัชญาศาสนาตะวันออกได้อย่างเด่นชัด

ส่วนบทความด้านสังคมศาสตร์ มีบทความวิจัย 2 เรื่อง ที่สะท้อนการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ บทความเรื่อง นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และบทความเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และบทความอีก 2 เรื่องที่สะท้อนพลวัต

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวอีสาน ได้แก่ บทความเรื่อง พัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสาน และบทความเรื่อง การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในขอนแก่น

กองบรรณาธิการหวังว่าจะเกิดประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านและนำไปสู่การต่อยอดงานวิจัย การพัฒนาวิชาการ วิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยร่วมกัน

ส่วนบทความวิชาการอีก 3 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง สถานภาพอำนาจของระบอบโดมิเนนในสมัยจักรวรรดิโรมัน บทความเรื่อง ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของ “คนเมืองเชียงใหม่” กับ “ทหารญี่ปุ่น” ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเป็นการสร้างการเข้าใจสังคมในอดีต เพื่อนำมาเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น และบทความเรื่อง พัฒนศาสตร์: จากการแสวงหาความหมายสู่การสร้างพื้นที่ความรู้ใหม่ในกระแสการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ความสามารถเชิงลึกในศาสตร์การพัฒนา ที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และวางยุทธศาสตร์โดยการข้ามสาขาของศาสตร์แขนงต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา

กองบรรณาธิการหวังว่าจะเกิดประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านและนำไปสู่การต่อยอดงานวิจัย การพัฒนาวิชาการ วิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยร่วมกัน

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

- ❖ การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทย 1
ในนวนิยายสืบสวนของปรাপต์
The Creation of Novel and Thai Culture Representation
in Prapt's Crime Fiction
กฤต ไสดาลี
Kit Sodalee

- ❖ การศึกษานวนิยายเรื่องเมียหลวงโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรม 21
แนวข้อสร้าง
A Study of Mia Luang (Lawful Wife): A Deconstruction Perspective
ทำนอง วงศ์พุทฺธ
Thamnong Wongphut

- ❖ ศึกษาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมาย 42
ในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย
กรณีศึกษา : คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른”
A study of Thai students' use of adverbs of time
in Korean language
Case study: Korean's adverb of time
“벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른”
กาญจนา สหะวีริยะ
Kanchana Sahaviriya

- ❖ ภาววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น 73

Ontology of Happiness and Well-Being

in Japanese Philosophy of Life

สรายุทธ เลิศปัจจิมนันท์ และ รัตนจิต ทองเปรม

Sarayuddha Lhaspajchimanandh and Ratjit Thongprem
- ❖ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ 97

เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ

จังหวัดเพชรบูรณ์

Integrated Ecotourism Promotion Policy for Local Economy

Development Foundations of Sustainable Foundations

in Khao Kho District, Phetchabun Province

วิภารัตม์ พรพุดผิพันธุ์

Wipharat Phonphutthiphan
- ❖ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 118

ของชุมชน เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

Community-Based Participatory Cultural Tourism Management

in Lomsak Municipality, Lomsak District, Phetchabun Province

สดุดี คำมี

Sadudee Kummee
- ❖ พัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด 137

ในชนบทอีสาน

The Development of Belief in Self-Care of Postpartum Women

in Isan Rural

สังคม สุภรัตน์กุล และ ธนมนทชนก พรหมพินิจ

Sungskom Suparatanagool and Thanamontachanok Prompinij

- ❖ การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรส
ที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในขอนแก่น 160

Assimilate of Cross-Cultural Marriage in Khonkaen

มานะ นาคำ

Mana Nakham

บทความวิชาการ

- ❖ ศักยภาพของการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหา
และภาษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย 182

The Potential of CLIL for Promoting Critical Thinking Skills

in Thailand

ภัสรา นามแสง

Pasara Namsaeng

การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทย
ในนวนิยายสืบสวนของปราปต์
The Creation of Novel and Thai Culture Representation
in Prapt's Crime Fiction

กฤต โสดาลี

Kit Sodalee

สาขาวิชาภาษาไทย

Program in Thai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham university

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการสร้างนวนิยายสืบสวนของปราปต์และเพื่อศึกษาภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย คือ นวนิยายสืบสวนของปราปต์จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเรื่อง กาหลมหรทึก (2557) เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) และเรื่อง ลิงพาดกลอน (2561) ผลการศึกษาพบว่าปราปต์ได้สร้างจาก ตัวละครและบทสนทนาในนวนิยายทั้งสามเรื่องจากข้อมูลพุทธสถานในสังคมไทย ประวัติศาสตร์สังคม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณกรรม ความเชื่อ และกฎหมาย ทำให้นวนิยายทั้งสามเรื่องแสดงให้เห็นภาพแทนของวัฒนธรรมไทยจำนวน 5 ด้าน คือ ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านการเลี้ยงดู ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านสถาปัตยกรรม ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านระบบนิเวศ ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านความเชื่อ และภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านงานประเพณี

คำสำคัญ: นวนิยายสืบสวน, ภาพแทน, วัฒนธรรมไทย

Abstract

The purposes of the current study are to study the creation of novels of Prapt's crime fiction and to study Thai culture representation used by the author in creating crime fiction. The scope of the study was 3 Prapt's crime fictions including Kahon Mahoratuk (2014), Nirat Mahannop (2015), and Ling Pad Gwlor (2018). The results of the study showed that the author includes Buddhism religious places and social history. Moreover, the presence of language, literature, beliefs, and laws in the three crime fictions make them represent 6 characteristics of Thai cultures including representation of Thai cultures and Parenting, representation of Thai cultures and architecture, representation of Thai cultures and ecosystem, representation of Thai cultures and beliefs, and representation of Thai cultures and composition.

Keywords: crime fiction, representation, Thai cultures

บทนำ

ปราปต์ หรือ ชัยวัฒน์ พิพิพัฒน์ปราปต์ เป็นนักเขียนที่โด่งดังในช่วง พ.ศ. 2557 จากนวนิยายสืบสวน เรื่อง กาลมหรทีก (2557) โดยนวนิยายดังกล่าวได้รับรางวัลยอดเยี่ยม จากการประกวดนายอินทร์ อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2557 รางวัลชมเชย จากการประกวดหนังสือดีเด่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ. 2558 และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ประเภทนวนิยาย ของการประกวด seven book awards ทั้งนี้ในการประกวดรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2557 ได้มีการพูดถึงนวนิยายเรื่องนี้ว่า

กาลมหรทีกเป็นนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่หนักแน่นด้วยเนื้อหาและรายละเอียด มีความซับซ้อน มีพลังสร้างสรรค์ มีความพิรุฬหาย ทั้งในด้านการใช้ภาษาที่นำร้อยกรองกลบทมาประกอบในเรื่อง ทั้งในด้านกลวิธีการนำเสนอที่น่าติดตาม

โครงเรื่องเดินอยู่ท่ามกลางความโกลาหลอลม่านของคดีฆาตกรรมหลายคดี โดยวางแผนการนำเสนอได้อย่างรัดกุมโดดเด่นเห็นภาพ พาผู้อ่านจากความตายไปสู่ปมปริศนาอันชาญฉลาด สุดท้ายคลี่คลายไปสู่บาปพื้นฐานของปฤชชน นั่นคือแรงผลักดันจากตัณหาและความพยาบาท แล้วปิดท้ายด้วยการทำงานของกฎแห่งกรรม ผู้เขียนเลือกบรรยายภาคและช่วงเวลาการเดินทางได้อย่างมีเสน่ห์โดดเด่น จดจ่าวัตถุและสถานที่ที่น่าสนใจ เป็นความภาคภูมิใจของชาติไว้ด้วยการจัดให้ปรากฏเป็นฉากได้อย่างแนบเนียน นอกจากนี้ยังสามารถใช้วรรณศิลป์ในการเล่าเรื่องได้หมดจดชัดเจน และสามารถหยิบยกร้อยกรองมาใช้ได้อย่างแยบยล

(กาลมหรทีก, 2557)

จากคำประกาศข้างต้นนี้กล่าวได้ว่าเสน่ห์อันโดดเด่นของปราปต์คือฉาก โดยปราปต์สามารถเลือกช่วงเวลาและบรรยากาศในการเดินเรื่องได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีการนำวรรณศิลป์มาใช้เป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่อง ในปีถัดมา ปราปต์ก็ได้เผยแพร่นวนิยายสืบสวน เรื่อง นิราศมหรทีก (2558) นวนิยายเรื่องนี้ปราปต์ยังคง

เอกลักษณ์ทางการประพันธ์ของตนไว้ นั่นคือการใช้ฉากประหนึ่งตัวละคร (แพรวสำนักพิมพ์, 2558) ทั้งนี้ ในการตีพิมพ์นวนิยายเรื่องนี้ แพรวสำนักพิมพ์ได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่องนี้ว่า

ปราปต์ ทำให้เราเห็นถึงความสำคัญของการใช้ฉากในฐานะของตัวละครตัวหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะพิเศษที่เราไม่ได้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากนักในนิยายของบ้านเรา และความสามารถอันโดดเด่นนี้ถูกนำมาให้นักอ่านได้รู้จักกันอีกครั้งอย่างน่าตื่นเต้นกับนิยายเรื่อง *นิราศมหรณพ* ที่ตอกย้ำให้เห็นถึงความสามารถอันเป็นเอกลักษณ์ของเขา

(นิราศมหรณพ, 2558)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2561 ปราปต์ก็ได้เผยแพร่นวนิยายสืบสวนอีกเรื่องหนึ่งคือ นวนิยาย เรื่อง *สิงพาดกลอน* (2561) ซึ่งแสดงให้เห็นอีกเอกลักษณ์หนึ่งด้าน การประพันธ์ของปราปต์ว่า

ถ้าความสำเร็จของนวนิยายเรื่อง *กาหลมหรทีก* คือข้อมูลของความจริงที่นำมาผสมผสานเข้ากับจินตนาการ *สิงพาดกลอน* ก็คงไม่ต่างกัน

ไม่ต่างกันในประเด็นที่ *ปราปต์* ใช้ข้อมูลจริงทั้งข้อมูลจากบันทึกประวัติศาสตร์ คือกฎหมายตราสามดวง ที่ว่าด้วยการลงโทษ 21 ประการ เข้ามาผสมผสานเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันอย่างกรณีค่านุश्य แล้วผูกขึ้นมาเป็นเรื่องราวในเชิงนิยายสืบสวนที่ชวนให้ติดตามชนิดวางไม่ลง แบบเดียวกับที่เราเคยสัมผัสมาแล้วจาก *กาหลมหรทีก* จนถึง *นิราศมหรณพ*

(สิงพาดกลอน, 2561)

จากข้อมูลที่ได้รับจากนวนิยายทั้งสามเรื่อง ได้แก่ นวนิยาย เรื่อง *กาหลมหรทีก* (2557) เรื่อง *นิราศมหรณพ* (2558) และเรื่อง *สิงพาดกลอน* (2561) ทำให้เห็นว่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทยมีความสำคัญต่อกลวิธีการประพันธ์ของปราปต์เป็นอย่างมาก เนื่องจากปราปต์ได้ใช้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ของสังคมไทยและเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างแนวทางการประพันธ์เป็นรูปแบบเฉพาะของตน

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2559: 14) ได้อธิบายความหมายของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมว่าเป็น “การปฏิบัติ การเป็นตัวแทนของการแสดงออกถึงความรู้ ทักษะ เครื่องมือ วัตถุสิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน อันมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ชุมชนมีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของกลุ่มตน” โดยปราปต์ได้อาศัยข้อมูลข้างต้นนี้มาเชื่อมโยง ร้อยเรียงเข้ากับจินตนาการ จนเกิดเป็นนวนิยายที่มีความโดดเด่นจำนวน 3 เรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมสี่บทสนทนาทั้งสามเรื่องนี้ไม่อาจแสดงให้เห็นภาพทั้งหมดของวัฒนธรรมไทยได้ แต่เป็นการคัดเลือกจากผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะนำเสนอภาพของวัฒนธรรมไทยเฉพาะบางแง่มุม เห็นถึงความหมายเฉพาะที่ต้องการสื่อเท่านั้น แนวความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดเรื่องภาพแทน (representation)

Stuart Hall (1997: 15) นักวัฒนธรรมศึกษาชาวอังกฤษได้อธิบายว่า “ภาพแทนเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการที่ผลิตวัฒนธรรม โดยมี ‘ภาษา’ เป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจในหมู่สมาชิกของสังคม เพราะวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการผลิตสร้างความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการนำไปใช้หรือการถ่ายทอดความหมายให้เป็นที่เข้าใจกันในหมู่สังคม” ทั้งนี้ ภาพแทนไม่ได้มีความหมายเพียงภาพที่เรามองเห็นเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงกระบวนการต่างๆ ในการนำเสนอภาพเหล่านั้นด้วย ภาพแทนจึงเป็นทั้ง “การนำมาเสนอใหม่” และ “การเป็นตัวแทน” ของสิ่งๆ นั้น (วันชนะ ทองคำภา, 2551: 13)

จากเอกลักษณ์นี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็น “การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสี่บทสนทนาของปราปต์” โดยมีวัตถุประสงค์จำนวน 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาการสร้างนวนิยายสี่บทสนทนาของปราปต์ และเพื่อศึกษาภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสี่บทสนทนาของปราปต์ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีจำนวน 4 ทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมของ กาญจนา แก้วเทพ (2554) แนวคิดการเล่าเรื่อง ของ Heman (2007) แนวคิดภาพแทน

ของ Stuart Hall (1997) และ แนวคิดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2559) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมองว่า ปรাপต์ได้นำประวัติศาสตร์ไทยในแง่มุมต่างๆ และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของสังคมไทยมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างรูปแบบการประพันธ์ของตน ทำให้งานประพันธ์ ของปรাপต์มีเอกลักษณ์ และแสดงให้เห็นภาพแทนของวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏ ผ่านสายตาของนักเขียนในยุคปัจจุบัน คุณประโยชน์ของงานวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการแสดง ให้เห็นการประพันธ์แนวทางใหม่ ที่มีการนำข้อเท็จจริงของสังคมไทยกับจินตนาการ มาผสมผสานสร้างเป็นนวนิยายสืบสวน ตลอดจนกระบวนการวิธีประพันธ์แนวทาง ดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างนวนิยายสืบสวนของปรাপต์
2. เพื่อศึกษาภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปรাপต์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยาย สืบสวนของปรাপต์” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีจำนวน 4 ทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม ของ กาญจนา แก้วเทพ (2554) แนวคิดการเล่าเรื่อง ของ Heman (2007) แนวคิดภาพแทน ของ Stuart Hall (1997) และ แนวคิดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของ กรมส่งเสริม วัฒนธรรม (2559) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาการสร้างนวนิยายสืบสวนของปรাপต์ และเพื่อศึกษาภาพแทนวัฒนธรรมไทย ในนวนิยายสืบสวนของปรাপต์ และจะนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย คือ นวนิยายสืบสวนของปรাপต์จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ นวนิยาย เรื่อง กาหลมหรทึก (2557) เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) และ เรื่อง ลิงพาดกลอน (2561) เนื่องจากนวนิยายทั้งสามเรื่องมีการนำประวัติศาสตร์ไทย

และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างฉาก ตัวละคร และบทสนทนา ทำให้เห็นภาพแทนวัฒนธรรมไทยผ่านมุมมองของนักเขียนในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การสร้างนวนิยายสืบสวนของปราปต์ โดยดูจากวิธีการสร้างฉาก ตัวละคร และบทสนทนา และจะวิเคราะห์ภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์ที่สะท้อนจากองค์ประกอบทั้งสามข้างต้น

ผลการศึกษา

1. การสร้างนวนิยายสืบสวนของปราปต์

1.1 การสร้างฉาก

ปราปต์ได้สร้างฉากจากพุทธสถานที่มียุ่จริงในสังคมไทยมาใช้ในการดำเนินเรื่อง เช่น ในนวนิยาย เรื่อง กาหลมหรทึก (2557) ปราปต์ได้มีการกล่าวถึงวัดร้าง เหล็กและนำพุทธสถานดังกล่าวมาใช้เป็นสถานที่จำวัดของพระมหาสุชีพและเป็นสถานที่ที่พระมหาสุชีพถูกทำร้าย ความเป็นมาว่า

“คนร้ายรมยาชนิดนี้ใส่พระที่ละห้อย รายสุดท้ายคือพระมหาสุชีพ ซึ่งกลายเป็นเป้าหมายหลักในการถูกลัก สำหรับคำสั่งๆ เล็กๆ แค่นี้ก็ค่าแบบนี้ คนเชี่ยวชาญน่าจะใช้เวลาสักไม่นาน อุปกรณ์ที่ใช้สักก็ไม่มาก สามารถขนเข้ามาได้ง่าย และไม่สะดุดตาใคร จากนั้นก็ลอบออกมาจากเขตวัดได้ไม่ยากอีก เพราะหลายตอนไม่ใช่กำแพงที่เรียบๆ แบบวัดทั่วไป เป็นแค่รั้วเหล็กโปร่งๆ มีกิ่งง่าสำหรับวางเท้าเป็นออกได้สะดวก”

(กาหลมหรทึก, 2557)

เนื่องจากรั้วของวัดร้างเหล็กมีลักษณะเป็นเพียงรั้วเหล็กโปร่งๆ ปราปต์จึงได้นำพุทธสถานแห่งนี้มาใช้สร้างเป็นฉากในการก่อเหตุทำร้ายพระภิกษุสงฆ์ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สะดวกในการเข้าออก

1.2 การสร้างตัวละคร

ปราปต์ได้สร้างตัวละครขึ้นในสองประเด็นคือ การสร้างภูมิหลังของตัวละครและการสร้างรูปแบบการกระทำของตัวละคร มีรายละเอียดต่อไปนี้

ในส่วนของภูมิหลังพบว่าปราปต์ได้สร้างภูมิหลังของตัวละครจากประวัติศาสตร์ชุมชนและบริบทของไทย พบว่าการสร้างภูมิหลังตัวละครจากประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นการนำประวัติและความเป็นมาของชุมชนมาเชื่อมโยงกับภูมิหลังของตัวละครปรากฏในนวนิยายสืบสวนเรื่อง กาหลมหรทึก (2557) ในตอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีฆาตกรรมนายผดุงศักดิ์ หลังจากที่เวทาค์ทราบว่าคุณศักดิ์ถูกฆาตกรรม เวทาค์ก็เดินทางมาที่ย่านชุมชนสามแพร่ง เพื่อสอบถามคำไฉ่ ดังความว่า

ด้วยตำรับของโปรตุเกสผสมกับหน้าขนมแบบจีน ขนมฝรั่งกุฎีจีนเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อาศัยอุปกรณ์และวัตถุดิบแบบไทยๆ ในการประยุกต์ทำเบเกอรี่หรือที่เรียกว่าขนมฝรั่ง ตั้งแต่ครั้งอยุธยา ณ ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตกที่ซึ่งสามวัฒนธรรม คือ จีน ไทย และฝรั่ง ประสานกันอย่างลงตัว

ครอบครัวเนื่องพลสืบทอดตำรับขนมหวาน โดยเฉพาะขนมฝรั่งกุฎีจีนมาร่วมสามชั่วอายุ จากบ้านแถวโบสถ์ข้างตาคูรู้สึเอนแวนแพร่งนรา...

(กาหลมหรทึก, 2557)

จากข้างต้นพบว่าปราปต์ได้นำประวัติศาสตร์ของชุมชนสามแพร่งมาสร้างเป็นภูมิหลังของวิไล ทำให้ตัวละครมีความสามารถด้านการทำขนม เนื่องจากได้คิดค้นวิธีการทำขนมจากวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรมฝรั่ง มาสร้างเป็นขนมของร้านตัวเองที่มีลักษณะเฉพาะ กลายเป็น "...ร้านของหวานอันเลื่องชื่อในฝีมือทำขนมฝรั่งกุฎีจีนตรงกึ่งกลางแพร่ง" (กาหลมหรทึก, 2557)

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) พบว่าปราปต์ได้สร้างภูมิหลังของตัวละคร จากการนำเรื่องราวของนางสุพรรณมัจฉา ตัวละครในวรรณคดีไทย เรื่อง รามเกียรติ์ มาสร้างเป็นภูมิหลังของสุพรรณ หลังจากที่คุณพรวนตั้งครรวร คนรักของสุพรรณก็ได้ทอดทิ้งเธอไป ทำให้สุพรรณต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรแต่เพียงผู้เดียว

เขาจากไปในที่ที่จากมา จากไปโดยสะพานซึ่งหลอกใช้ให้เธอช่วยสร้างความเจ็บกัลดดอก แต่เมื่อปาดน้ำตา นั่นคือการปาดทุกความทรงจำทิ้งไป มารู้ภายหลังว่าอย่างหนึ่งของเขายังอยู่ สิ่งที่เขาเกลียดเท่า ๆ กับรัก

เมื่อนั้น
 อุ้มลูกรักแนบอินทรี
 ใ้ว่าเจ้าเกิดมาในครรภ์
 จำเป็นแล้วจำจะจากไป

นางสุพรรณมัจฉาโฉมศรี
 เทวีพิศพัคตรแล้วถอนใจ
 แม้จะเลี้ยงสักวันก็ไม่ได้
 ด้วยกลัวราชภัยอัยกา

(นิราศมหารณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปราปต์ได้นำเรื่องราวของนางสุพรรณมัจฉา ซึ่งเป็นตัวละครตัวหนึ่งในวรรณคดีไทย เรื่อง รามเกียรติ์ มีสถานะเป็นภรรยาของหนุมาน ในภายหลังตัวละครนี้ก็ถูกหนุมานทอดทิ้งไปให้เลี้ยงดูมัจฉาเพียงลำพัง ปราปต์ได้นำเรื่องราวชีวิตของตัวละครนี้มาสร้างเป็นภูมิหลังของสุพรรณ ทำให้เกิดปมภายในใจของตัวละครที่อยู่ใบบทบาทของลูกเช่นหนู ทำให้ตัวละครคิดแผนการณเปิดเผยเรื่องราวของเผ่าเมิน (เงือก)

ในนวนิยาย เรื่อง ลิงพาดกลอน (2561) ปราปต์ได้นำเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงมาสร้างรูปแบบการกระทำของฆาตกร โดยได้นำมาใช้เป็นวิธีการสังหารดังความว่า

คดีที่หนึ่ง นางสาวศรีบรร - โทษสถาน 16 ให้เอาขวานผ่าอกทั้งเป็น แหกออกดังโครงเนื้อ

คดีที่สอง นายทศทิศ - โทษสถาน 18 ให้ขุดหลุมฝังเพียงเอว แล้วเอาฟางปกคลุมร่างก่อนคลอกด้วยเพลิงพอนั่งไหม้แล้วไถด้วยไถเหล็กให้เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่เป็นริ้วน้อยริ้วใหญ่

คดีที่สาม นายจร - โทษสถาน 10 ให้เอามีดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกจากกายแต่ที่ละด้าลึง จนกว่าจะสิ้นมังสา

(ลิงพาดกลอน, 2561)

จากข้างต้นพบว่าปราปต์ได้นำเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงมาสร้างเป็นวิธีการสังหารของฆาตกร โดยเชื่อมโยงกับเหตุและเวลาในการลงมือสังหารของฆาตรส่งผลให้เนื้อเรื่องเกิดปมปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

ในนวนิยาย เรื่อง กาหลมหรทึก (2557) ปรাপต์ได้นำเนื้อหาของโคลงโลกนิติ มาสร้างรูปแบบการกระทำของตัวละคร พบในเหตุการณ์เมื่อพระอนิจถูกพระเพ็ญ จับตัวไป พระอนิจก็นึกถึงกลอุบายที่ตนสร้างไว้ เพื่อป้ายความผิดไปที่หมอเดชกับ พระเพ็ญ ดังความว่า

รวบรวมสติและความคิดที่กระจัดกระจาย หญิงสาวเริ่มจำได้ว่าอะไรเป็นอะไร จำได้ว่าในฝันเธอเขียนเติมข้อความลงในโคลงปริศนานั้นจนสมบูรณ์ **น้ำ ทราย ตา ลิง** แท้จริงมันเป็นโคลงที่เธอชอบมานาน ชอบเป็นอันดับต้นๆ ในหมู่โคลงโลกนิติเลยทีเดียว

น้ำ เคี้ยวยุ่งว่าเลี้ยง	ยุ่งตาม
ทราย เหลือบเห็นยุ่งงาม	ว่าหญ้า
ตา ทรายยิงนิลวาม	พรายเพริศ
ลิง ว่าหว่าหวังหว่า	หว่าดินโดดตาม

...

ใช่ ‘น้ำ ทราย ตา ลิง’ นั่นคือประสบการณ์ที่ชี้ให้เห็นผลของความผิดพลาด ความผิดมหันต์ที่ไม่อาจแก้ตัวใหม่! สามีของเธอและตำรวจพวกนั้นจะรู้ตัวหรือไม่ รู้หรือยังว่าต่างทำพลาดไป เธอไม่ห่วงความปลอดภัยของตัวเอง แต่สารที่ถูกมองข้าม มาแล้วครั้งหนึ่งในแผนผังกลโคลงนั้นต่างหาก ขาดเธอสักคน พวกนั้นจะหันกลับไปมอง และไขออกหรือไม่ว่า ยังมีสิ่งหนึ่งซ่อนอยู่

(กาหลมหรทึก, 2557)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเนื้อหาของโคลงโลกนิติมาใช้สร้างรูปแบบการกระทำของตัวละคร กล่าวคือ ครอบครัวยุ่งของพระอนิจได้ตกเป็นผู้เสียหาย ถูกตำรวจและ คู่แข่งทางธุรกิจใส่ร้ายจนทำให้บ้านแตกสาแหรกขาด พระอนิจจึงต้องการแก้แค้น โดยได้นำเนื้อหาขอโคลงโลกนิติมาใช้ในลักษณะของแรงจูงใจ และเปิดเผยข้อเท็จจริง อันเป็นการล้างมลทินให้แก่ครอบครัวตน

1.3 การสร้างบทสนทนา

ปราปต์ได้สร้างบทสนทนาขึ้นจากกลวิธีการประพันธ์บทร้อยกรองไทย ประวัติชีวิตของบุคคลในประวัติศาสตร์ไทย และเรื่องราวความเชื่อ มาสร้างเป็นบทสนทนาในนวนิยายสืบสวน

ในนวนิยาย เรื่อง กาหลมหรทึก (2557) ปราปต์ได้นำกลวิธีการประพันธ์ไทยมาสร้างเป็นบทสนทนา เพื่อให้เบาแสบแก้ตัวละคร ปรากฏเมื่อเวทาค์ได้เดินทางไปวัดโพธิ์ พระคุณเจ้าก็ได้อธิบายเกี่ยวกับกลบทว่า

...พระสงฆ์ที่ตามมาช่วยให้คำแนะนำมัธยมนาม “นี่คือกลบทประเภทหนึ่ง กลบทมีสองประเภท ประเภทแรกคือการเพิ่มลักษณะบังคับพวกสัมผัสคำ สัมผัสสระ หรือสัมผัสอักษร ดังเช่นที่คุณसारวัตรเย็นอ่านเมื่อครู” ชื่อกลบทพินประสาธนาสาย ส่วนประเภทที่สองนี้ เรียกกลบทแบบ เป็นการจัดวางรูปคำประพันธ์ให้มีลักษณะพิเศษต่างไปจากเดิม อย่างที่เห็นบนศิลาแผ่นนี้ เป็นการจัดโคลงสี่สุภาพเข้ากล เรียกกลโคลงกลโคลงราชวัดกับกลโคลงพักแผดใช้วิธีแสดงเส้นสาย ส่วนกลโคลงพรหมภักตร์ กลโคลงหลงห้อง กับกลโคลงสลบห้อง ใช้วิธีใส่กล่อง นอกจากนี้ ถ้าวาดเดินดูเสาดันถัดๆ ไปก็จะพบรูปแบบอื่นๆ อีก เช่น วาดเป็นรูปพญานาค รูปยันต์ รูปดอกบัว แต่ทั้งหมดเหมือนกันคือ เพื่อประลองปฏิภาณระหว่างคนอ่านกับกวี จึงสร้างขึ้นด้วยวิธีซ่อนเงื่อน”

(กาหลมหรทึก, 2557)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่าปราปต์ได้นำกลวิธีการประพันธ์ไทยมาสร้างเป็นบทสนทนาในเรื่อง ทำให้เวทาค์ ซึ่งเป็นตัวละครที่อยู่ในบทบาทของผู้ค้นหาความจริง ได้รับเบาแสบและสามารถนำไปสู่การคลี่คลายปมคดีฆาตกรรมได้

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) ปราปต์ได้นำประวัติชีวิตของบุคคลในประวัติศาสตร์ไทยมาสร้างเป็นบทสนทนา ปรากฏในการสนทนาของจุลเกตุ เสลียง และกำมะหยี่ ความว่า

“คุณเล็ก กวีผู้ประพันธ์เป็นิดาคคนสุดท้ายของท่านประมุขนั้น ตอนอายุเจ็ดขวบ คนเล็กได้พบกวีหนุ่มชาวกรุงที่เดินทางไปพบพ่อที่บ้านกรั่ว อำเภอกาหลง เด็กหญิงหลงไหลในกลกลอนของเขาจนติดตามไปอยู่ที่บางกอก ได้เป็นนางในอาศัยอยู่ที่

พระตำหนักของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ จากเนื้อความยังพบว่า เธอมีส่วนช่วยเหลือเมื่อสุนทรภู่ตกอับ แต่เธอก็ไม่เคยสมหวังในความรัก นางจันยังเป็น ภรรยาที่สุนทรภู่รักมากที่สุดเสมอ แม้จะเลิกรากันไปแล้ว และต่อให้เลิกรากับใครอีกก็ ครั้ง เขาก็ไม่เคยมองคุณเล็กเลย หลังจากสุนทรภู่เสียชีวิต คุณเล็กจึงกลับสู่ทะเล บ้านเกิด นิราศมหรณพคือบทบันทึกการเดินทางแสนเศร้าครั้งนี้ คุณจะรู้สึกได้เลยว่า ในขณะที่พ่อภู่พบกับแม่จันในนิราศเมืองแกลง คุณเล็กก็พยายามเรียกร้องความสนใจ จากชายคนเดียวที่เธอรักผ่านนิราศมหรณพ มีเนื้อความหลายช่วงที่แทบถอดความกัน มาราวกับเธอตั้งใจประชันประชันการสาธยายหลักในนิราศต้นฉบับ"

(นิราศมหรณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเรื่องราวชีวิตของสุนทรภู่ กวีเอกของไทยมาสร้าง เป็นบทสนทนา ในลักษณะของการให้ข้อมูลแก่ตัวละครหลักสามตัว ได้แก่ จุลเกตุ เชลียง และกามะหยี่ ทำให้เห็นถึงเรื่องราวและปมความขัดแย้งจากอดีตที่ส่งผลให้เกิด เหตุการณ์ฆาตกรรม โดยคนร้ายมีเจตนาที่จะเปิดเผยความลับของเผ่าเหมิน (เงือก) ว่าเป็นเผ่าพันธุ์ที่มีอยู่จริง

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) ปรাপต์ได้สร้างบทสนทนาขึ้นจาก ดำเนินความเชื่อเกี่ยวกับเงือก ปรากฏในตอนที่เชลียงได้อธิบายเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์เงือกว่า "เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ของเราให้ยืนยาวที่สุด เหมินจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพ แวดล้อม โดยเฉพาะกับมนุษย์ซึ่งเป็นจำพวกทำลาย ในกรณีที่เกิดการต่อสู้กัน ความสามารถพิเศษของเราจะไม่มี ความหมายเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิก ไม่ว่าแพ้ หรือชนะ เหมินจะเหลือน้อยกว่าอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ในกลุ่มเหมินเองก็ยังมีแยกย่อยออกไปอีกหลายเชื้อสาย เหมือนที่คุณมองไกลอยด์ คอคเคซอยด์ หรือนิกรอยด์ เหมินที่อยู่ใน มหาสมุทรห่างไกลจากฝั่งมักไม่คุ้นชินและไม่ต้อนรับมนุษย์ นั่นเป็นที่มาของเรื่องเล่า เกี่ยวกับปีศาจในเกลียวคลื่น เหมินบางกลุ่มพยายามส่งสารเตือนพวกเขาให้เห็นแก่ ความปลอดภัยของส่วนรวม แต่หลายครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร"

(นิราศมหรณพ, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏได้นำตำนานความเชื่อเกี่ยวกับเงือกมาสร้างเป็นบทสนทนา ทำให้จุลเกิดกับกัมมะหยี่ได้รับเบาะแสที่ใช้ในการหาเหตุจูงใจของคนร้ายสำหรับก่ออาชญากรรม

2. ภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปรাপต์

2.1 ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านการเลี้ยงดู

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านการเลี้ยงดู ปรากฏเฉพาะประเด็นการเลี้ยงดูแบบกุลสตรีไทย ในตอนที่เชลียงพาลจุลเกิดไปไหว้ศพของอดีตสามี ปรাপต์จึงได้เล่าถึงภูมิหลังของจุลเกิด ดังตัวอย่าง

ขณะที่ลูกสาวส่วนใหญ่ติดแม่ โดยเฉพาะจุลเกิดถูกประคบประหงมเป็นพิเศษตามการเลี้ยงดูแบบกุลสตรีไทยโดยจันทร์งาม ผู้เติบโตมาในวงศ์วานผู้ดีเก่า เด็กหญิงอ่อนน้อม ตั้งอยู่ในกรอบ ปราศจากประสบการณ์ชีวิตนอกกรอบทอง แต่การเรียก ‘พ่อ’ แทน ‘ป๊า’ ก็ทำให้เข้ากับบิดาและพี่น้องคนอื่น ๆ ไม่ได้

ด้วยธาตุแท้เฉกเชลียงเคยคะเน เธอเป็นพวก คิดมากกว่าพูด ฉลาดมันใจ แต่การแสดงออกส่วนใหญ่เป็นไปในทางตรงข้าม เพราะถูกปลูกฝังให้เคยชินกับการต้องยอมคนอื่นก่อนเสมอ จุลเกิดจึงทรมานยิ่งด้วยความขัดแย้งในจิตใจ...

(นิราศมหรณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านการเลี้ยงดูแบบกุลสตรีว่าการเลี้ยงดูแบบดังกล่าวจะส่งผลต่อพฤติกรรม การแสดงออก และความรู้สึกของผู้หญิง จะทำให้พวกเธอเกิดความทุกข์กายและใจขึ้น เนื่องจากไม่สามารถแสดงออกตามความคิดและความรู้สึกของตนเองได้

2.2 ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านสถาบันครอบครัว

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านสถาบันครอบครัว ปรากฏในตอนที่สุดพรรณกำลังรอพบมงกุฎ เพื่อสอบถามถึงแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรมของนุชา บุตรสาวของตน เนื่องจากมงกุฎเป็นเพื่อนสนิทของนุชา ความว่า

หนึ่ง พระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ริมคลองสนามไชย ฝั่งตะวันตก ติดคลองบางหว้า วัดทองทอง วัดเจ้าทอง หรือ วัดจอมทอง มีมาแต่ครั้ง กรุงศรี ต่อมาละแวกนี้เป็นนิवासสถานของพระประยูรญาติฝ่ายกรมสมเด็จพระศรีสุลาไลยหรือเจ้าจอมมารดาเรียบ พระบรมราชชนนีของรัชกาลที่ 3... หลังทัพกลับพระนคร จึงทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดใหม่ ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง ได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า วัดราชโอรสาราม หมายถึง วัดที่พระราชโอรสทรงสถาปนา และคำที่สถาปนาเป็นส่วนพระองค์ จึงทรงแปลงศิลปกรรมเป็นอย่างจีนตามความพอพระราชหฤทัย ปราศจากไม้ ซ้อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หากทว่าเป็นปูน เครื่องเคลือบ กังไส รูปลายหงส์และมังกร เป็นอาทิ

(นิราศมหารณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านสถาปัตยกรรมว่าสถาปัตยกรรมของไทยนั้นมีการผสมผสานกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของจีน

2.3 ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านระบบนิเวศ

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหารณพ (2558) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านระบบนิเวศ ปรากฏตอนที่กำมะหยี่สืบค้นข้อมูลของพุทธสถานต่างๆ จากแท็บเล็ต ความว่า

...จวบรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ได้มีรับสั่งให้เจ้าพระยาวิชาเยนทร์นำแบบแปลนทำสวนของพระราชวังแวร์ซายมาจัดที่พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ ภายในก่อปรดด้วยพันธุ์ไม้เขียวชอุ่มและให้ดอกหอม มีน้ำพุจากฝีมือนายช่างยุโรป และยังได้รับอิทธิพลจากเอเชียตะวันออก เช่น การใช้อุปกรณ์ตกแต่งจำพวกตะเกียงหิน สะพานและซุ้มประตูแบบญี่ปุ่น โดยออกญายามาต้าหรือออกญาเสนาภิมุขเป็นผู้รับผิดชอบ รวมถึงอิทธิพลจากจีนอันจะเห็นได้จากการตกแต่งด้วยถัวยถอยโอชาม เจดีย์ ไม้ดัด ไม้พุ่ม ไม้แคระ และ ะมอ

(นิราศมหารณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านระบบนิเวศว่า ระบบนิเวศของไทยนั้นมีการผสมผสานกับรูปแบบระบบนิเวศของชาติยุโรปและเอเชีย ตะวันออก

2.4 ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านความเชื่อ

ในนวนิยาย เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทย ด้านความเชื่อเรื่องเทวดาภูตผี ปรากฏในตอนที่สุดพรรณได้ลอบติดตามบุคคลปริศนา ไปจนถึงเขตของวัดบวรฯ

...สมัยก่อนชาวจีนติดฝิ่นมาลงแดงตายที่นี่ เพราะทางการปราบ โรงยาจนหาเสฟไม่ได้ เจ้าอาวาสฝันว่าแกมาขอให้ทำที่อยู่ โดยจะเฝ้าวัดตอบแทน จากนั้นแม่ของในวัดหายก็ลั่นได้คืน ชาวบ้านจึงมาบนบานและแก้บนด้วยการนำฝิ่น มาป้ายปาก กระทั่งฝิ่นเป็นของผิดกฎหมายก็แฝงไปเป็นไอยั่วแทน กลายเป็นที่มา ของเทวดาปากดำเป็นป็นบนบานประตุ คอยยื่นยามป้องกันภูตผีปีศาจและสิ่งชั่วร้าย (นิราศมหรณพ, 2558)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านความเชื่อ เรื่องเทวดาภูตผีในสังคมไทยว่าสังคมไทยให้ความเคารพนับถือกับเทพเทวดาในฐานะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยให้สมปรารถนาและปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้าย

ในนวนิยาย เรื่อง ลิงพาดกลอน (2561) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้าน ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ปรากฏในตอนที่ได้ตรึงรัชสืบหาข้อมูลจากอินเทอร์เนต เพื่อหาเบาะแสในการหาตัวผู้กระทำผิด

ว่ากันว่าอุบากองคือตำราดูฤกษ์ที่มีมาแต่โบราณ คนเฒ่าคนแก่ยึดถือเคร่งครัด โดยเฉพาะในการจัดพิธีการต่างๆ หรือการเดินทาง

(ลิงพาดกลอน, 2561)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามว่าฤกษ์ยามเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้การเคารพเชื่อฟัง โดยการกระทำการตามฤกษ์ยามที่ดี จะทำให้พิธีการต่างๆ เกิดความมงคล ตลอดจนการเดินทางเกิดความราบรื่น ไม่ติดขัดสิ่งใด

2.5 ภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านงานประพันธ์ร้อยกรองไทย

ในนวนิยาย เรื่อง กาหลมหรทึก (2557) พบภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านงานประพันธ์ร้อยกรองไทย ปรากฏในตอนที่เราทางค์ได้เดินทางมาหาเบาะแสที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร พระคุณเจ้าก็ได้เข้ามาคุยกับเราทางค์ และอธิบายเกี่ยวกับหลักการแต่งคำประพันธ์ไทยว่า

“อะไรกันวะนี่” อุทานแล้วเพ็งนึกได้ว่าหาใช่มีแต่พวกตัวเอง สารวัตรหนุ่มทำหน้าปู้เลียน “ขอโทษครับ พระคุณเจ้า”

“ไม่เป็นไรคุณสารวัตร” พระสงฆ์ที่ตามมาช่วยให้คำแนะนำยัมสำรวจ “นี่คือกลบทประเภทหนึ่ง กลบทมีสองประเภท ประเภทแรกคือการเพิ่มลักษณะบังคับพวกสัมผัสคำ สัมผัสสระ หรือสัมผัสอักษร ดังเช่นที่คุณสารวัตรยืนอ่านเมื่อครู่ ชื่อกลบทพินประสานสาย ส่วนประเภทที่สองนี้ เรียกกลบทแบบ เป็นการจัดวางรูปคำประพันธ์ให้มีลักษณะพิเศษต่างไปจากเดิม อย่างที่เห็นบนศิลาแผ่นนี้ เป็นการจัดโคลงสี่สุภาพเข้ากล เรียกกลโคลง กลโคลงราชวัดกับกลโคลงปักแผ่ใช้วิธีแสดงเส้นสาย ส่วนกลโคลงพรหมภักตร์ กลโคลงหลงห้อง กับกลโคลงสลัห้อง ใช้วิธีใส่กลอง นอกจากนี้ ถ้าลองเดินดูเสาด้านถัดๆ ไป ก็จะพบรูปแบบอื่นๆ อีก เช่น วาดเป็นรูปพญานาค รูปยันต์ รูปดอกบัว แต่ทั้งหมดเหมือนกันคือ เพื่อประลองปฏิภาณระหว่างคนอ่านกับกวี จึงสร้างขึ้นด้วยวิธีซ่อนเงื่อน”

(กาหลมหรทึก, 2557)

จากข้างต้นพบว่าปรাপต์ได้นำเสนอภาพแทนวัฒนธรรมไทยด้านงานประพันธ์ร้อยกรองไทยว่ามีความซับซ้อน

สรุป

การศึกษาประเด็น “การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์” ได้แสดงให้เห็นว่าปราปต์ได้สร้างฉากจากพุทธสถานที่มียุจริงในสังคมไทยมาใช้ในการดำเนินเรื่อง มีการสร้างตัวละครในสองประเด็น คือ ด้านภูมิหลังและด้านรูปแบบการกระทำ ในประเด็นการสร้างภูมิหลังพบว่าปราปต์ได้นำประวัติศาสตร์ชุมชนและบรรยากาศของไทยมาสร้างเป็นเรื่องราวชีวิตของตัวละคร ขณะที่ในประเด็นรูปแบบการกระทำของตัวละครมีการนำเนื้อหาของโคลงโลกนิติมาสร้างรูปแบบการกระทำของตัวละคร และบทลงโทษของกฎหมายตราสามดวงมาสร้างรูปแบบวิธีการสังหารของฆาตกร ปราปต์ได้สร้างบทสนทนาขึ้นจากกลวิธีการประพันธ์บรรยากาศของไทย ประวัติชีวิตของบุคคลในประวัติศาสตร์ไทย และเรื่องราวความเชื่อมาสร้างเป็นบทสนทนาในนวนิยายสืบสวน ส่วนในประเด็นภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนพบว่าปราปต์ได้เสนอภาพแทนอยู่ 5 ภาพ คือ ภาพแทนด้านการเลี้ยงดู ภาพแทนด้านสถาปัตยกรรม ได้นำเสนอภาพการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมของไทยกับจีน ภาพแทนด้านระบบนิเวศ ได้นำเสนอว่ามีการอิทธิพลด้านรูปแบบมาจากต่างชาติ ภาพแทนด้านความเชื่อ มีการนำเสนอภาพความเชื่อเรื่องเทวดาภูตผี ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม และภาพแทนด้านงานประพันธ์ มีการนำเสนอว่างานประพันธ์ไทยมีลักษณะที่ซับซ้อน

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง “การสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในนวนิยายสืบสวนของปราปต์” พบว่านวนิยายสืบสวนของปราปต์จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเรื่อง กาลห่มหมวก (2557) เรื่อง นิราศมหรณพ (2558) และเรื่อง ลิงพาดกลอน (2561) ได้แสดงให้เห็นการนำประวัติศาสตร์และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสังคมไทยมาใช้ได้อย่างชาญฉลาด โดยเป็นการนำมาใช้เพื่อสร้างองค์ประกอบต่างๆ ของ นวนิยาย ได้แก่ ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา ทำให้นวนิยายสืบสวนของปราปต์ได้แสดงให้เห็นภาพแทนวัฒนธรรมไทยอยู่ทั้งหมด 5 ด้านดังที่ปรากฏ

อย่างไรก็ดี กลวิธีการประพันธ์ของปรাপต์นี้แสดงให้เห็นการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยในจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประพันธ์ เนื่องจากการนำแนวทางการประพันธ์ร้อยกรองไทยมาสร้างเป็นกลอุบายภายในเรื่อง ด้านการเลียดบุตรที่มีการนำมาใช้กำหนดสร้างลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครหญิง และด้านความเชื่อที่มีการเสนอว่าเรื่องถูกขยำกับเทวดาภูติผียังคงเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้การเคารพนับถือ และมีผลต่อการควบคุมพฤติกรรม ความคิดของตัวละคร โดยการสืบทอดนี้ได้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันจำนวน 2 อุดมการณ์ คือ อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่กับอุดมการณ์ภูติผี

ในแง่ของบทบาทพบว่าปรাপต์ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์ความรู้ด้านงานประพันธ์กับเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวง จากเดิมที่มีสถานะเป็นองค์ความรู้ให้กลายเป็นวัตถุ癖ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยปรাপต์ได้นำความรู้ด้านงานประพันธ์มาใช้ในการดำเนินเรื่องและสร้างรูปแบบพฤติกรรมของตัวละคร ขณะเดียวกันปรাপต์ก็ได้นำเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงมาใช้ในการสร้างวิธีการสังหารของฆาตกรในเรื่อง การปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์ความรู้ทั้งสองนี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของวัฒนธรรม สอดคล้องกับคำกล่าวของ ปรมานุชิต เสาวภา (2551) มองว่า “วัฒนธรรมทุกแขนงต้องมีการปรับเปลี่ยนตน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละสมัย”

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในประเด็นการสร้างนวนิยายและภาพแทนวัฒนธรรมไทยในดวับทประเภทต่างๆ ได้
2. ผู้วิจัยควรศึกษาการสร้างวรรณกรรมและภาพแทนวัฒนธรรมไทยจากดวับทประเภทต่างๆ อันจะทำให้เห็นภาพแทนวัฒนธรรมไทยในหลากหลายมิติยิ่งขึ้น

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน

นายกฤต โสดาลี สำเร็จการศึกษาระดับศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยนเรศวร และสำเร็จการศึกษาระดับศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย และศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช 2558*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2558). *อ่านใหม่ : เมืองกับชนบทในวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: นานา พรหมหันท. (2560). *ทลายทความรุนแรง : แนวคิดการประกอบสร้างทางสังคมต่อการจัดการประสบการณ์ความรุนแรง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นลินทิพย์ เนตรวงศ์. (2559). *ภาพตัวแทน “ผู้ชายในฝัน” ในละครโทรทัศน์แนวโรมานซ์*. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรมาภรณ์ ภูมิเลิศเสถียร. (2551). *การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย: กลวิธีการสอนการเขียนสร้างสรรค์*. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 28(1). 209-221.

- ปราปต์. (2557). *กาหลมหรทึก*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปราปต์. (2558). *นิราศมหรณพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปราปต์. (2561). *สิงพาดกลอน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วันชนะ ทองคำภา. (2551). *ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (ออนไลน์). *ปราปต์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2564 จาก th.wikipedia.org/wiki/ปราปต์.
- สมสุข หินวิมาน. (2548). ทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา. ใน *ประมวลสาระ ชุดวิชาปรัชญานิตศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* หน่วยที่ 13. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพรรณิ วราพร. (2519). *ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรก จนถึง พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- อังคณา สุขวิเศษ. (2544). *นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน: อิทธิพลของชุดเซอร์ลอคคโฮล์มส์ที่มีต่อชุดปัวโรต์และนิทานทองอิน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berger, P., Luckman, T. (1966). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. London: Penguin Books.
- Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: Sage in association with the Open University.

การศึกษานวนิยายเรื่องเมียหลวงโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมแนวรื้อสร้าง*

A Study of Mia Luang (Lawful Wife): A Deconstruction Perspective

ทำนอง วงศ์พุทฺธ

Thamnong Wongphut

หลักสูตรภาษาไทยและการสื่อสาร

Thai and Communication Curriculum

คณะศิลปศาสตร์

Faculty of Liberal Arts

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani University

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การวิจารณ์วรรณกรรมแนวรื้อสร้าง : แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการวิจารณ์” งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวิจารณ์วรรณกรรมแนวรื้อสร้างใน 2 ประเด็นคือ (1) แนวคิดและทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมแนวรื้อสร้าง และ (2) แนวทางการวิจารณ์วรรณกรรมโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์แนวรื้อสร้าง โดยรวบรวมความรู้จากหนังสือทฤษฎีวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ และทดลองศึกษากับวรรณกรรมไทย

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษานวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของตัวบทนั้นมีสองระดับ ระดับแรกคือความหมายหลักที่สื่อผ่านกรอบโครงของเรื่อง ส่วนอีกระดับหนึ่งคือความหมายในทางตรงข้ามที่ซุกซ่อนอยู่ในตรรกะอันเป็นรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่อง

* บทความวิจัยจากงานวิจัยเรื่อง “การวิจารณ์วรรณกรรมแนวรื้อสร้าง : แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการวิจารณ์”

คู่ตรงข้ามที่สำคัญของนวนิยายเรื่องนี้คือคู่ระหว่าง ความไม่เจ้าชู้/ความเจ้าชู้ คู่ตรงข้ามประเด็นความเท่าเทียมทางเพศระหว่าง วิธีคิดแบบใหม่/วิธีคิดแบบเก่าและคู่ตรงข้ามระหว่าง เนื้อแท้/เปลือกนอก ทั้งหมดนี้ในความหมายระดับกรอบโครงของเรื่องตัวบทนำเสนอความเป็นคู่ตรงข้ามโดยให้ค่ากับองค์ประกอบแรกเหนือองค์ประกอบที่สอง ความไม่เจ้าชู้มีค่าเหนือกว่าความเจ้าชู้ เพราะความเจ้าชู้คือสิ่งที่สร้างปัญหาให้เพศหญิง วิธีคิดแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมระหว่างเพศมีค่าเหนือกว่าวิธีคิดแบบเก่าในสังคมชายเป็นใหญ่ และความรักหรืออารมณ์เสนหาที่ตัวบทจัดให้เป็นเนื้อแท้มีค่าเหนือกว่าเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทองที่ตัวบทจัดให้เป็นเปลือกนอก อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบตรรกะในรายละเอียดของเรื่องกลับพบความหมายในด้านตรงข้ามคือการที่องค์ประกอบที่สองถูกให้ค่าว่าอยู่เหนือองค์ประกอบแรกทุกข้ออยู่ด้วยเช่นกัน ในคู่ที่ 1 ตัวบทให้ค่ากับความเจ้าชู้ว่าอยู่เหนือความไม่เจ้าชู้ เพราะตรรกะในอีกด้านหนึ่งตัวบทสื่อความว่าความเจ้าชู้คือคุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงครอบครอง คู่ที่ 2 วิธีคิดแบบเก่าอยู่เหนือวิธีคิดแบบใหม่เพราะตัวบทกำหนดให้ตัวเอกหญิงต่อสู้กับปัญหาอยู่ในกรอบโครงของวิธีคิดแบบโบราณ คู่ที่ 3 เนื้อแท้ไม่ได้อยู่เหนือเปลือกนอกด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรกความรักและอารมณ์เสนหานั้นทำหน้าที่ที่ไม่ต่างจากเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง คือสร้างความรู้สึกแก่ตัวละครว่าตนมีสถานะสำคัญเหนือผู้อื่น ประการที่สองคือตัวบทยังมีตรรกะอีกด้านหนึ่งที่นำเสนอว่าตัวละครที่เป็นเป้าหมายของการครอบครองนั้นโดยแท้แล้วก็อยู่ในฝั่งของเปลือกนอก

คำสำคัญ: ข้อสร้าง, ทฤษฎีวรรณกรรม, วรรณกรรมวิจารณ์

Abstract

This article is part of a larger study entitled “Deconstruction: Concept, Theory, and Approaches to Literary Criticism”. The study intends to examine deconstruction for two purposes: 1) to delve into the concept and theory of deconstruction and 2) to implement approaches to literary criticism from a deconstruction perspective. The study complied knowledge from books about literary theories and literary criticism theories and applied such theoretical knowledge into analyzing Thai literary works.

This article reports on the analysis of Mia Luang in answer to the second purpose. The analysis shows that there are two levels of textual meaning. While the first level is the key meaning conveyed through the story plots, the other level contains the opposite meaning hidden in the specific logic. The important binary oppositions found in the novel include fidelity/adultery, progressivism/conservatism in light of gender equality, and essence/appearance. At the level of plot-derived meaning, these binary oppositions are presented foregrounding the first element over the other element. Fidelity is favored over adultery, given that the latter causes problems for women. Progressivism which stresses the importance of gender equality is also more valued than conservatism prevailing in the male-dominated society. Moreover, love or affection is the essence which is regarded as more important than prestige, fame, and money which are the appearance.

However, the scrutiny of the specific logic reveals the opposite meaning which implicitly values the second element over the first one. In the first pair, adultery is more valued than fidelity. This contrary logic shows that adultery is the quality of men that women desire to possess. In the second pair, conservatism is given more value than progressivism. This is because the female protagonist is positioned as fighting against conservatism. In the third pair,

however, the essence is not foregrounded over appearance. This can be explained for two reasons. First, love and affection play a similar role as do prestige, fame, and money. This instills the feeling into the characters that they are superior in status to others. Second, the story has a contrary logic that actually presents the characters who are the target of possession on the side of appearance.

Keywords: deconstruction, literary theory, literary criticism

บทนำ

ทฤษฎีวรรณกรรมแนวรื้อสร้าง (deconstruction) มีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของฌาคส์ แดริดา นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เป็นแนวการวิจารณ์ที่พัฒนาต่อเนื่องมาจากการวิจารณ์แนวโครงสร้างนิยม (structuralism) การวิจารณ์แนวรื้อสร้างจึงยังให้ความสนใจเรื่องของโครงสร้าง (Selden, Widdowson and Brooker, 2005 : 145) โดยเฉพาะประเด็นความเป็นคู่ตรงข้ามซึ่งเป็นหน่วยโครงสร้างพื้นฐานที่ผลิตความหมายของตัวบท (Blessler, 1998 : 105) แต่ก็คิดต่างออกไปในประเด็นว่าโครงสร้างระบบความสัมพันธ์และหน่วยความหมายเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2545 : 401-402) หรือหากจะกล่าวให้ถึงที่สุดแล้วก็คือโครงสร้างนั่นเองก็เป็นเพียงสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากระบบคิดและคติความเชื่อที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม

แนวคิดทางวิชาการบางส่วนมีความเห็นว่าความเติบโตของทฤษฎีวรรณกรรมแนวนี้นี้มีที่มาจาก การตั้งคำถามต่อแนวคิดแบบมนุษยนิยมอันเป็นแก่นแนวคิดสำคัญของอารยธรรมตะวันตก หลังประจักษ์ถึงความโหดร้ายทารุณที่มนุษย์กระทำต่อกันในเหตุการณ์สงครามโลกทั้งสองครั้ง พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าที่แท้แล้วมนุษย์อาจไม่ได้ยึดมั่นในหลักของเหตุผลและมีจิตใจสูงอย่างที่เคยกล่าวอ้างกัน คนเราอาจซ่อนอะไรไว้เบื้องหลังการแสดงออกที่งดงามโดยไม่รู้ตัว จึงนำไปสู่แนวการศึกษาทางวิชาการที่มุ่งตรวจสอบสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการแสดงออกทางภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2545 : 396-397)

การศึกษาวรรณกรรมในแนวและวิธีการของรื้อสร้างจึงออกมาในแง่ของการมุ่งค้นหาความหมายอื่นที่อยู่เบื้องหลังตัวบท มากกว่าจะค้นหาสิ่งที่ตัวบทนำเสนอ (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2545 : 417) อย่างไรก็ตามวิธีการของรื้อสร้างก็ไม่ใช่ว่าการปฏิเสธความหมายของตัวบทในทุกแง่มุม ด้วยเหตุที่การวิจารณ์แนวรื้อสร้างเป็นแนวการวิจารณ์ที่พัฒนาต่อเนื่องมาจากแนวคิดแบบโครงสร้างนิยม การวิจารณ์แนวรื้อสร้างจึงยังให้ความสนใจกับเรื่องของโครงสร้าง โดยเฉพาะโครงสร้างในแง่ความเป็นคู่ตรงข้ามที่ผลิตความหมายของตัวบท และการรื้อสร้างก็อยู่ในขอบเขตการพลิกผันความสัมพันธ์ในแง่ความเป็นคู่ตรงข้ามดังกล่าว โดยมีประเด็นสำคัญคือการพิจารณาลำดับศักดิ์ ความ

สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้าม ที่คู่ตรงข้ามด้านหนึ่งมักถูกให้ค่าว่ามีสถานะเหนือกว่าคู่ตรงข้ามอีกด้านหนึ่ง

ประโยชน์สำคัญของการศึกษาวรรณกรรมแนวโครงสร้างก็คือช่วยให้มองเห็นความหมายในแง่มุมที่เราอาจมองข้ามไปเพราะใช้การประกอบสร้างในแง่มุมที่เคยชินหรืออาจเป็นเพราะการครอบงำของอุดมการณ์หรือวิธีคิดบางประการ (ทำนอง วงศ์พุทธ, 2563 : 278 – 296) อย่างไรก็ตามในวงวิชาการทางวรรณกรรมของไทยนั้นก็มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีนี้ไว้น้อยมาก เท่าที่สำรวจพบมีเพียง 2 ชิ้นคือในบทความ “เลาะเลียบเส้นทางวรรณกรรม” ของชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช ซึ่งรวมพิมพ์ในรวมบทวิจารณ์ **อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง** (พ.ศ. 2545) อีกชิ้นคือในหนังสือ **ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20** ของสุรเดช โชติอุดมพันธ์ (พ.ศ. 2559) งานวิจัยนี้จึงสนใจสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการวิจารณ์แนวนี้ โดยใช้วิธีรวบรวมความรู้เพิ่มเติมจากงานต่างประเทศอื่น ๆ และทดลองศึกษากับวรรณกรรมไทยจำนวน 3 เรื่องคือ เรื่องสั้นเรื่อง “โลกใบเล็กของชัลมาน” งานประพันธ์ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นวนิยายเรื่อง **คำพิพากษา** งานประพันธ์ของชาติ กอบจิตติ นวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** งานประพันธ์ของกฤษณา อโศกสิน

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษานวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** นวนิยายเรื่องนี้ นับเป็นงานชิ้นเอกเรื่องหนึ่งของกฤษณา อโศกสิน เป็นนวนิยายที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในวงวรรณกรรมไทย ลงพิมพ์ครั้งแรกเป็นตอนในนิตยสาร **สกุลไทย** ช่วงปีพ.ศ. 2512 – 2513 ต่อมาตีพิมพ์รวมเล่มและพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง (ไม่มีข้อมูลจำนวนครั้งที่พิมพ์ฉบับปีพ.ศ. 2551 ซึ่งใช้ในงานวิจัยนี้ระบุเพียงว่าพิมพ์รวมเล่มมาแล้วหลายครั้ง) นอกจากนี้ยังถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อีกหลายครั้ง เนื้อหาอันเป็นแก่นหลักของเรื่องก็คือเนื้อหาตามชื่อเรื่องที่ผู้แต่งให้ชื่อว่า **เมียหลวง** นั่นคือเรื่องที่เล่าถึงชีวิต ความทุกข์ระทม และการต่อสู้กับปัญหาของบุคคลผู้เป็นเมียหลวง ซึ่งเป็นปัญหาที่มีที่มาจากความเจ้าชู้ของบุคคลผู้เป็นสามี

ความสนใจต่อนวนิยายเรื่องนี้ที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาโดยใช้วิธีการของโครงสร้างก็คือมีข้อสังเกตในเบื้องต้นว่านวนิยายเรื่องนี้มีความหมายหลายระดับ คือมีทั้งความหมายในระดับกรอบโครงของเรื่องหรือความหมายระดับหน้าฉากที่เห็นได้ง่าย

ซึ่งเป็นความหมายที่ตัวบทนำเสนอ และมีความหมายอื่นที่ซ่อนเร้นอยู่ในระดับตรรกะ อันเป็นรายละเอียดของเรื่อง และในหลายกรณีความหมายในระดับตรรกะหรือรายละเอียดของเรื่องเหล่านี้ไม่เพียงไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับความหมายหลักเท่านั้น แต่จะคัดง้างหรือปฏิเสธความหมายหลักอยู่ในที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานวนิยายเรื่องเมียหลวงโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์แนวข้อสร้าง

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษานวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** งานประพันธ์ของกฤษณา อโศกสิน โดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมแนวข้อสร้าง วิธีการศึกษาวิเคราะห์มี 4 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. กำหนดประเด็นความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวบท
2. วิเคราะห์การดำรงอยู่ของคู่ตรงข้ามของตัวบท
3. วิเคราะห์ประเด็นลำดับศักดิ์สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้ามและการพลิกผันไปในทางตรงข้ามหรือความสัมพันธ์ที่ต่างจากที่ตัวบทนำเสนอ
4. อธิบายเหตุผลสนับสนุนการพลิกผันลำดับศักดิ์สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้ามไปในทางตรงข้าม หรือความสัมพันธ์ที่ต่างจากที่ตัวบทนำเสนอ

ผลการศึกษา

นวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** เล่าถึงเรื่องราวชีวิตคู่ของตัวเอกหญิงคือดร.วิกันดา พันพากร กับตัวเอกชายผู้เป็นสามีคือดร.อนิรุทธิ์ ศัลยวิทย์ ทั้งคู่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ วิกันดารับราชการเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ อนิรุทธิ์เป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในช่วงที่ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งคู่ต่างเป็นคู่แต่งงานที่ใคร ๆ กล่าวขวัญถึง อนิรุทธิ์นั้นถึงพร้อมด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ สุภาพะ หน้าที่การงาน รวมทั้งเป็นคนมีเสน่ห์ในแบบที่ผู้ชายพึงมี วิกันดาจึงเป็นหญิงสาวที่หัดเทียมกันผู้ได้ครอบครองชายผู้เพียบพร้อมซึ่งเป็นที่หมายปองของหญิงสาวมากมายหลายตา

แต่หลังจากนั้นไม่นานปัญหาที่เริ่มก่อตัวขึ้นเมื่ออนิรุทธิ์เริ่มมีสัมพันธ์กับหญิงอื่น ซึ่งคอยเพิ่มความทุกข์ให้วิกินตามากขึ้นตามลำดับ เริ่มตั้งแต่มีความสัมพันธ์แบบไม่จริงจังกับพนักงานเสิร์ฟในห้องอาหาร ต่อมาขายป็นได้สาวใช้ในบ้านเป็นเมียลับ ๆ ต่อมาเมื่อภรรยาน้อยที่ออกหน้าออกตา และมีสัมพันธ์กับนุติเด็กสาวอีกคนหนึ่ง จนเป็นเหตุให้นุติต้องฆ่าตัวตายในที่สุด

1. ความเจ้าชู้ คุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงปรารถนา : การรื้อสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างความไม่เจ้าชู้/ความเจ้าชู้

หากว่าด้วยกรอบโครงเกี่ยวกับปัญหาของเรื่อง เมื่อความเจ้าชู้ของตัวเอกชาย เป็นสิ่งที่สร้างปัญหาให้ตัวเอกหญิง รวมทั้งผู้หญิงคนอื่น ๆ ของเขา สิ่งที่ตัวบทประณาม ก็ย่อมจะเป็น “ความเจ้าชู้” และในแง่ของโครงสร้าง ความเป็นคู่ตรงข้ามและลำดับศักดิ์ ความสูงต่ำ ตัวบทย่อมให้ค่า “ความไม่เจ้าชู้” ว่าเป็นสิ่งที่มีความค่าเหนือกว่า “ความเจ้าชู้” อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามความหมายในรายละเอียดของเรื่องจะพบความหมายในทางตรงข้ามว่า ความเป็นคนเจ้าชู้ นั้นแม้เป็นข้อบกพร่องที่สร้างปัญหา แต่ก็ยังเป็นข้อบกพร่องที่เพศหญิงพึงเอาชนะเพื่อการครอบครอง ทั้งนี้เพราะการได้ครอบครองชายเจ้าชู้ก็คือเกียรติภูมิของเพศหญิง ดังในบทสนทนาระหว่างอนิรุทธิ์กับวิกินดาที่เขากล่าวว่า “สมมุติว่าคุณมีทั้งม้าเชื่องและม้าพยศ...ม้าเชื่องจะไม่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจเลยว่ ตัวคุณเก่ง เพราะถึงไปอยู่กับใครมันก็เชื่อง แต่ถ้าคุณปราบม้าพยศได้ นั่นที่คุณถึงจะลาฟองว่ามือแน่นเอาชิ้นเอาเซ็งกันอยู่ตรงนี้” (หน้า 656) อีกตอนหนึ่งก็นำเสนอประเด็นคุณสมบัติของอนิรุทธิ์ในแง่ความเป็นคนมีเสน่ห์ทางเพศซึ่งเป็นคุณสมบัติของชายเจ้าชู้ ว่าเป็นคุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงปรารถนา เพราะอารมณ์เสน่ห์ในแง่หนึ่งก็คืออุปนิสัยการแสดงออกที่ทำให้เพศหญิงรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ และการครอบครองชายเจ้าชู้คือเครื่องแสดงคุณค่าว่าเหนือหญิงอื่น ดังปรากฏในความคิดของวิกินดาที่ว่า

ฉันยอมรับว่า ฉันเยือกเย็นและใช้ความสุขุมกับการต่อสู้เรื่องสามี ฉันรักที่จะต่อสู้ เพราะเขาให้กำลังใจในการต่อสู้แก่ฉัน นอกจากเรื่องอารมณ์เสน่ห์ที่ไม่ยอมหยุดนิ่งของเขาแล้ว ดร. อนิรุทธิ์สามีฉันเป็นผู้ชายน่ารักที่ผู้หญิงแทบทั้งนั้นพึงปรารถนา จึงไม่แปลกใจเลยที่เขาสามารถจะผูกใจสตรี

แทบทุกวัยไว้ได้ เพียงเริ่มสนทนาไม่ถึงชั่วโมง เรื่องหย่านั้นหรือเป็นเรื่องที่ไม่เคยอยู่ในสมองของฉัน เพราะฉันคิดว่าแม้จะหย่าจากเขาไปแล้ว ฉันหรือจะพานพบผู้ชายที่เกือบจะเพียบพร้อมอย่างเขาคิดได้เขาผู้ตื่นแต่เช้าตรู่ในวันเกิดของภรรยา และจูบอวยพรฉันตั้งแต่ฉันยังหลับสนิท

เมื่อเขาออกไปกุ๊กกิ๊กช่วยฉันดักบาตรแล้ว จึงนำของขวัญที่เขาซ่อนไว้ตั้งแต่กลางคืนมาวางลงกับมือฉัน “เปิดดูซิว่า คุณชอบไหม” ของขวัญของเขาเป็นของที่มีราคาที่สูงหูหนวกทุกคนชื่นชม ปีแรกเป็นแหวนไพลินประดับเพชร ปีที่สองเป็นสร้อยมุกน้ำงามเลิศ ปีที่สามเป็นผ้าสวอยสดราคาแพงลิบลั้วหนึ่งชุดทุกปีฉันจะต้องภาคภูมิใจในของขวัญที่เขามอบให้เขาเป็นผู้ชายที่มีลักษณะพิเศษอยู่อย่างหนึ่งที่ชายอื่นมักขาด กล่าวคือสามารถชื่นชมกับความชื่นชมของอดีตเพศโดยไม่รู้สึกผิดในใจตนเอง

อารมณ์ของเขาเหมือนเพชรที่เจียระไนอย่างละเอียด เหลี่ยมทุกเหลี่ยมเล็กนิด ถียบ พร้อมทั้งจะสะท้อนประกายไฟได้แวววาวราวการที่ผู้หญิงปรารถนาเขา จึงไม่ใช่ความผิดของใครแม้แต่ตัวเขาเอง เพราะธรรมชาติเสกสรรเขาขึ้นมาเช่นนั้น บางทีฉันก็นึกภูมิใจที่ฉันเป็นเจ้าของผู้ชายที่หญิงทั้งหลายยอเย่ง (หน้า 62-63)

ในแง่ตรรกะของตัวบทประเดิมนี้ถูกนำเสนอผ่านการเทียบเคียงระหว่างอนิรุทธิ์กับตัวละครอื่นซึ่งเป็นสามีของบรรดาเพื่อน ๆ ของวิกันดา ซึ่งสามีของแต่ละคนนั้นต่างมีข้อบกพร่องต่างกันไป อนิรุทธิ์นั้นเจ้าชู้ วิจิตรสามีของเลิศลักษณ์นั้นติดเหล้า สีนหาทสามีของฉวีเพ็ญชอบการพนัน ที่ดูต่างออกไปก็คือพลเวทย์สามีของอนงค์นารถ พลเวทย์เป็นคนไม่ชอบความสนุกสนานเฮฮาใด ๆ เขามักมีความสุขเงียบ ๆ อยู่ที่บ้าน โดยมีกิจกรรมโปรดคือการอ่านหนังสือ ซึ่งก็ดูจะเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม อย่างไรก็ตามตัวบทก็จัดให้พฤติกรรมนี้เป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่ง การมีสามีที่รักสงบ ไม่ข้องแวะกับอบายมุข

หรือสุรานารีใด ๆ แม้ผู้เป็นภรรยาไม่ต้องทุกขีรอนกับพฤติกรรมนอกหลันอกทาง แต่ก็นำเสนอผ่านผู้เป็นภรรยาว่าชีวิตคู่ของเธอนั้นน่าเบื่อหน่าย (หน้า 473)

ในความหมายระดับหน้าฉาก แม้วิกินดาจะแสดงความเห็นกับเพื่อนเธว่าการมีสามีแบบพลเวทย์นั้นเป็น “ลาภอันประเสริฐ” และเธออยากเป็นเช่นนางคีนารถบ้าง (หน้า 473) แต่ในเนื้อเรื่องบางตอนก็มีนัยยะที่แสดงความไม่ชื่นชมอยู่กลาย ๆ เช่นตอนหนึ่งบรรยายถึงพลเวทย์ในความคิดของวิกินดาว่า พลเวทย์นั้นต่างจากอนิรุทธิ์ราวฟ้ากับดิน “เข้าขึ้น เขาขบิรไปส่งอนงคีนารถที่ทำงาน เย็นลงจึงรับภรรยากลับมาเมื่อกลับถึงบ้านแล้วผู้ชายคนนั้นไม่เคยมีความคิดจะออกจากบ้านไปไหนอีกเลย” (หน้า 45) นอกจากนี้ตัวบทยังสื่อความว่าเธอจะไม่เลือกผู้ชายประเภทนี้ผ่านการเชื่อมโยงระหว่างพลเวทย์กับตัวละครที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันอีกตัวหนึ่งคือเจนจบ

เจนจบเป็นอดีตสามีของอรอินทร์ผู้หญิงคนสำคัญของอนิรุทธิ์ เจนจบรู้จักกับวิกินดาโดยบังเอิญ ต่อมาก็สนิทสนมกับวิกินดามากขึ้นและแปรเป็นความพึงใจ อย่างไรก็ตามวิกินดาก็ปฏิเสธที่จะสานสัมพันธ์กับเจนจบ เจนจบนั้นมีลักษณะอย่างหนึ่งที่คล้ายกับพลเวทย์คือเป็นคนรักหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้ก็คือเป็นสัญลักษณ์ของความจิตซีดไร้รสชาติ น่าเบื่อหน่าย (หน้า 473) หรือในแง่หนึ่งก็สื่อหมายถึงการขาดเสน่ห์แบบเพศชาย เพราะคนที่มีเสน่ห์ทางเพศแบบอนิรุทธิ์นั้นคือคนที่มีคุณสมบัติต่างไปจากนี้ เขาเบื่อหน่ายความจำเจซ้ำซาก ชอบทดลองและแสวงหารสชาติใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการที่วิกินดาปฏิเสธเจนจบและต่อมาเรื่องก็สื่อแนวโน้มว่าเธอเลือกที่จะคืนดีกับอนิรุทธิ์ก็สื่อความหมายว่าระหว่างผู้ชายเจ้าชู้กับผู้ชายที่จิตซีดไร้เสน่ห์ทางเพศนั้นสิ่งที่น่าสนใจกว่าก็คือความเจ้าชู้ เพราะความเจ้าชู้นั้นทำให้ชีวิตมีรสชาติ เพียงแต่โจทย์ที่สำคัญของเพศหญิงก็คือทำอย่างไรจึงจะควบคุมความเจ้าชู้นั้นให้ได้

ดังนั้นในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่าขณะที่ในความหมายระดับพื้นผิวดำบทให้ความไม่เจ้าชู้ว่าอยู่เหนือความเจ้าชู้ แต่ในตรรกะระดับลึกตัวบทก็ให้ค่ากับความเจ้าชู้ว่าอยู่เหนือความไม่เจ้าชู้ด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุผลสำคัญคือลึก ๆ แล้วตัวบทสื่อความหมายว่าความเจ้าชู้คือคุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงครอบครอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางสรุปการรื้อสร้างความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามประเด็นความไม่เจ้าชู้/ความเจ้าชู้

ความหมายของตัวบท	ความหมายด้านตรงข้าม	ที่มาของความหมายด้านตรงข้าม
ความไม่เจ้าชู้อยู่เหนือความเจ้าชู้	ความเจ้าชู้อยู่เหนือความไม่เจ้าชู้	ตัวบทสื่อความหมายว่าความเจ้าชู้คือคุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงครอบครอง

2. วิธีคิดแบบเก่าในบริบทของสังคมใหม่ : การรื้อสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างวิธีคิดแบบใหม่/วิธีคิดแบบเก่า

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างเพศ **เมียหลวง** ดูเหมือนจะเป็นนวนิยายที่สร้างขึ้นในกรอบโครงความคิดของความสัมพันธ์ระหว่างเพศแบบเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งตัวบทระบุว่านี่เป็นวิธีคิดแบบสังคมสมัยใหม่ ดังในความคิดของวิกันดาในเรื่องหลาย ๆ ตอนที่ว่าเธอเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ (หน้า 35) ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของสตรีเพศและชีวิตคู่ที่เธอสังกัดอยู่ในวิธีคิดแบบสมัยใหม่ (หน้า 316) และเมื่อปัญหาของเธอเดินทางมาถึงขีดสุดเธอก็กล่าวพ้อที่จะหย่ากับอนิรุทธิ์ ซึ่งในเรื่องถือว่าเป็นวิธีคิดของคนหัวสมัยใหม่ในยุคนั้น (หน้า 516)

ดังนั้นวิธีคิดแบบสมัยใหม่ที่ว่าเพศหญิงไม่จำเป็นต้องฝากชีวิตไว้กับชายผู้เป็นสามี เธอไม่จำเป็นต้องยอมทุกขัตติกรรมเพื่อรักษาสถานะของความเป็นสามีภรรยาให้คงอยู่ หากว่าสามีนอกใจ จึงเป็นคู่ตรงข้ามที่ถูกให้ค่ากว่าคู่ตรงข้ามอีกด้านหนึ่ง ซึ่งคือวิธีคิดแบบโบราณที่เข้าทำนองสำนวนที่ว่า “เสียทองเท่าหัวไม่ยอมเสียตัวให้ใคร” อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเรื่องโดยละเอียดจะพบว่าขณะที่ตัวบทให้ค่ากับวิธีคิดแบบสมัยใหม่ที่ให้ความเท่าเทียมระหว่างเพศ เหนือวิธีคิดแบบเก่าที่ให้ความสำคัญกับเพศชายแต่ลึก ๆ แล้วตัวบทก็ยังให้ค่ากับวิธีคิดแบบโบราณดังเห็นได้จากบทบาทและแนวทางการเผชิญปัญหาของตัวเอกและการค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดของเธอ

2.1 วิธีคิดแบบเก่ากับบทบาทของตัวละครในฐานะภรรยาหลวงผู้ด้บร้อนในครัวเรือน

หากพิจารณาเรื่องเล็ก ๆ ลงไปจะพบว่า การต่อสู้ของวิกันดานั้นเป็นการต่อสู้อยู่ในกรอบโครงของวิธีคิดแบบโบราณ เธอดูเหมือนจะสวมบทบาทของคุณผู้หญิงของบ้านที่ต้องคอยจัดการปัญหาและเป็นร่มเงาแก่คุณหลวงผู้เป็นสามี รวมทั้งเป็นที่พึ่งแก่บรรดาเมียเล็กเมียน้อย ซึ่งเป็นบทบาทที่มักพบเจอในละครแนวย้อนยุค

บทบาทข้างต้นเห็นได้ตั้งแต่กรณีของผู้หญิงคนแรกของอนิรุทธิ์คือ นางคราญ นางคราญเป็นพนักงานเสิร์ฟในห้องอาหารแห่งหนึ่ง นางคราญอ้างว่าเธอตั้งท้องกับอนิรุทธิ์แต่เขาไม่ยอมรับ เธอจึงมาขอความช่วยเหลือจากวิกันดา ต่อมาคนที่สองคือนวลรัตน์ ก็ยังมีลักษณะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์คำซุที่คล้ายกับภรรยาเอกของคุณหลวงในละครแนวย้อนยุคกับภรณาน้อยซึ่งอาจจะเป็นป่าวหรือทาสในเรือนมากขึ้นไปอีก เพราะนวลรัตน์นั้นเป็นเด็กรับใช้ในบ้าน ที่สำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างนวลรัตน์กับอนิรุทธิ์นั้นอยู่ภายใต้การรู้เห็นของวิกันดา และเธอก็เป็นคนจัดการเรื่องนี้อยู่ในทีคล้ายกับว่าเป็นภรรยาเอกของบ้านที่กำลังจัดหาภรณาน้อยเพื่อความสุขของสามี (หน้า 41-43)

ผู้หญิงคนต่อมาของอนิรุทธิ์คือ อรอินทร์ อรอินทร์เหนือกว่านวลรัตน์ทั้งรูปร่างหน้าตา สถานะทางสังคมและการศึกษา เธอเป็นน้องสาวของถาวรเพื่อนของอนิรุทธิ์ เคยมีครอบครัวและหย่าร้าง นวลรัตน์นั้นเป็นเพียงภรรยาลับ ๆ ที่ผู้เป็นภรรยาหลวงยังพอยอมรับได้หากยังไม่ถึงขั้น “ประเจิดประเจ้อ” (หน้า 42) จนเธอ “เสียเกียรติ” และเธอยังมั่นใจว่าเป็นเพียงผู้หญิง “เศษเทคนิคนิยม” ของสามีที่ไม่มีวันจะเทียบชั้นกับเธอ (หน้า 58) แต่อรอินทร์ต่างออกไป อนิรุทธิ์มีความสัมพันธ์กับอรอินทร์อย่างเปิดเผยจนเรียกได้ว่าเป็นภรณาน้อยที่ออกหน้าออกตา จึงนำไปสู่การหย่าร้างระหว่างวิกันดา กับอนิรุทธิ์ในเวลาต่อมา

อรอินทร์ดูเหมือนจะได้ชัยชนะอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจนกระทั่งเมื่อมีนุติผู้หญิงคนที่สี่ที่มีสัมพันธ์กับอนิรุทธิ์ นุติเป็นเพียงเด็กสาวจากครอบครัวฐานะยากจนที่คุณป้าของเธออุปการะเลี้ยงดูและฝากมาทำงานในหน่วยงานของวิกันดา ทั้งคู่ต่างรักใคร่กันถือกัน แต่นุติก็พอใจอนิรุทธิ์อยู่ลึก ๆ ในฐานะ “ผู้ชายในความฝัน” ของเธอ (หน้า 559)

เมื่ออนิรุทธิ์หย่ากับวิกันดา จึงเป็นโอกาสให้เธอแทรกตัวเข้ามาเพื่อหวังจะกั้นอรอินทร์ออกไป การเข้ามาของนุดีนั้นทำให้ออรอินทร์ได้พบว่าเสน่ห์ของเธอนั้นไม่สามารถมัดใจอนิรุทธิ์และหยุดความเจ้าชู้ไว้ที่เธอเป็นคนสุดท้ายอย่างที่เคยเข้าใจ ออรอินทร์นั้นใช้วิธีการที่ต่างจากวิกันดา เมื่อไม่สามารถดึงอนิรุทธิ์ให้กลับมา การไม่สามารถควบคุมอารมณ์และความหึงหวงทำให้เธออาละวาดจนถึงขั้นใช้ปืนฆ่าตัวร้ายคนอื่น และในการณ์นี้ก็เป็นวิกันดาอีกครั้งที่ เป็นผู้แก้ไขปัญหา เธอแย่งปืนจากอรอินทร์มาได้และขบรวบพาอรอินทร์ไปส่งบสดีอารมณ์ที่บ้านของเค็นเพื่อนชาวญี่ปุ่น ทั้งคอยดูแลและปลอบประโลมจนอรอินทร์สงบสติอารมณ์ลงและคิดหาทางออกให้กับปัญหาของตัวเองได้ในที่สุด

อนิรุทธิ์เองก็เห็นวิกันดาเป็นที่พึ่งเมื่อความเจ้าชู้ของเขาสว่างปัญหา ดังเช่นในตอนที่พานุดีหลบหนีป่าของเธอมาร่วมกับอรอินทร์ เมื่ออับจนหนทางก็พานุดีมาหาวิกันดา ด้วยคิดว่าวิกันดาจะเป็น “หลักให้ใคร ๆ ยำเกรง ไม่กล้าเข้ามาถูกราน” (หน้า 575) ส่วนนุดีนั้นวิกันดาก็ใคร่เอ็นดูมาตั้งแต่ต้น คอยปกป้องดูแลเหมือนเป็นผู้ปกครองอีกคนหนึ่ง ในตอนที่นุดีถูกบังคับให้แต่งงานกับร้อยเอกสุนทรนายทหารพอม่ายลูกติด วิกันดาก็เป็นคนไปช่วยออกมา ในตอนที่นุดีต้องประจันหน้ากับอรอินทร์ก็เป็น วิกันดาที่ออกรับหน้าแทน

2.2 การปรับเปลี่ยนวิธีคิดจากวิธีคิดแบบใหม่ไปสู่วิธีคิดแบบเก่า

ในแง่ของวิธีคิด แรกเริ่มนั้นวิกันดาใช้วิธีคิดแบบสมัยใหม่ ครั้งแรกที่ทราบข่าวว่าอนิรุทธิ์ไปมีสัมพันธ์กับหญิงอื่นซึ่งก็คือกรณีของนางคราญ วิกันดาคิดว่าไม่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไรเธอก็จะเอาเรื่องให้ถึงที่สุด เป็นเรื่องที่เคยยอมไม่ได้หากต้องให้สามีร่วมกับหญิงอื่น เธอคิดถึงแต่หลักความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย คิดว่าเป็นความอยุติธรรมหากจะให้เพศหญิงฝ่ายเดียวที่ เป็นผู้สะกดกลั่นอารมณ์ในเมื่อต่างก็ถูกสร้างมาให้มีเลือดเนื้อ อารมณ์ความรู้สึกและความต้องการไม่ต่างกัน และนี่เป็นแนวคิดเก่าคร่ำครึเกินกว่าจะยอมรับได้ (หน้า 26) อย่างไรก็ตามเรื่องราวครั้งนั้นก็จบลงด้วยข้อสรุปของอนิรุทธิ์ที่ว่าแม้เขาจะชังแหวะกับคนอื่นบ้างแต่ก็ยังรักและยกย่องวิกันดาเป็นอย่างยิ่ง สำหรับเขาแล้ววิกันดา คือสิ่งสูงค่าเหมือนยอดไม้ส่วนหญิงอื่นนั้นเป็นเพียงโคนไม้ต่ำเตี้ยเรี่ยดินที่เธอไม่จำเป็นต้องใส่ใจและลงมาคลุกคลีให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิอันสูงส่ง (หน้า 27)

เรื่องของนางคราญกลับมาสสร้างปัญหาอีกครั้งเมื่อเธอมาที่บ้านเพื่อขอความช่วยเหลือกับวิกิตาจากเหตุที่เธออ้างว่าท้องกับอนิรุทธิ์ คราวนี้เห็นได้ว่าแนวคิดของวิกิตาเริ่มเปลี่ยนไป จากเดิมในตอนที่เราทราบเรื่องนางคราญครั้งแรกที่คิดว่าเธอยอมไม่ได้ที่ต้องใช้สามีร่วมกับหญิงอื่น เธอ “ไม่ใช่หญิงไทยสมัยโบราณ” ที่ต้องทนเห็นความเจ้าชู้ของสามี (หน้า 35) แต่สุดท้ายก็ใจอ่อนกับการ “แสดงความรักอันไม่จี๊ดจาง” (หน้า 35) คราวนี้เธอจึงได้แต่ขอสัญญาจากอนิรุทธิ์ว่าอย่าคบผู้หญิงพรก่นอีก ส่วนอนิรุทธิ์ก็ไม่ได้ให้คำมั่นว่าจะเลิกพฤติกรรม เพียงแต่เลี้ยงไปตอบว่าเขาแค่สนุกชั่วคราวเท่านั้น

มาถึงกรณีของนวลรัตน์ วิกิตาดูเหมือนจะยอมรับในวิถีคิดบางประการจากการกล่อมเกลางของสามี ท่าทีของเธอต่อพฤติกรรมเจ้าชู้ของสามีจึงแปลกเปลี่ยนไปจากเดิม เธอไม่ได้หึงเมื่อเห็นสามีเริ่มสนใจคนอื่นใช้ และมีคำอธิบายให้ตัวเองว่าเป็นเช่นนั้นก็อาจเป็นเพราะเธอ “มีความรู้สึกเหมือนคนที่อยู่บนยอดไม้บ้างแล้วก็ได้” นอกจากนี้เธอยังคิดว่า “แม่ทัพใหญ่มักไม่สนใจสู้รบกับพลทหารเลย มากไปกว่าเขม้นมองตัวแม่ทัพด้วยกัน” (หน้า 40) นั่นก็หมายความว่าเธอจัดนวลรัตน์ไว้เป็นอีกชนชั้นหนึ่งซึ่งต่ำกว่า และในอีกทางหนึ่งก็หมายความว่าเธอยอมให้อนิรุทธิ์มีสัมพันธ์กับหญิงอื่นได้ ตราบใดที่เธอยังคงอยู่ในสถานะที่สูงกว่าและผู้หญิงคนนั้นไม่มีวันเทียบชั้นกับเธอ หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งคือตราบใดที่เธอยังคงสถานะของความเป็น “ที่หนึ่ง” ได้นั่นเอง

แนวคิดที่เปลี่ยนไปของวิกิตานี้เห็นได้ว่ามีที่มาจากการมอง “ธรรมชาติของความเป็นชาย” จากการกล่อมเกลางของอนิรุทธิ์ ซึ่งในแง่หนึ่งก็คือวิธีมองความเป็นชายในสังคมดั้งเดิม วาเชของอนิรุทธิ์ที่ว่า “ผู้ชายนะเหมือนนกบินไปไหน ๆ ก็อดนึกถึงร่มโพธิ์ร่มไทรที่แผ่กิ่งก้านสาขาร่มเย็นไม่ได้” ก็คือการบอกแนวปฏิบัติของเพศหญิงที่ว่าเมื่อสามีออกนอกกลุ่อกทางไปแล้ว สิ่งที่เป็นภรรยาพึงกระทำก็คือ “พึงรักษาความดี” เอาไว้ เพราะหากผู้เป็นภรรยาคือสิ่งดีที่จริงแท้ การออกนอกกลุ่อกทางของผู้เป็นสามีก็ไม่ใช่การไปไหนไกล ในที่สุดแล้วพวกเขาก็จะ “กลับมาตายรัง”

เมื่อเรื่องดำเนินต่อมานั้นแม้ปรากฏว่าความสัมพันธ์ทั้งคู่ได้เดินทางมาถึงจุดของการแยกกันอยู่และหย่าร้างในที่สุด แต่ก็มีเนื้อเรื่องหลายตอนที่สื่อความโดยนัยว่าการตัดสินใจแยกทางของวิกิตานั้นไม่ใช่การแก้ปัญหาด้วยการตัดอนิรุทธิ์ออกไปจากชีวิต แต่เป็นยุทธวิธีในการต่อสู้ของเธอ เช่นในบทสนทนาของเธอกับเจ้าของที่พักที่

อนิรุทธิ์ไปอาศัยอยู่หลังออกจากบ้าน วิกันดาบอกว่า เธอรู้ดีว่าอนิรุทธิ์ยังรักเธอ และจะไม่ยกหญิงอื่นขึ้นมาเทียบเท่า ส่วนความเจ้าชู้นั้นเป็นเพียงนิสัยของเธอ แต่ที่让她ไปนั้นเป็นเพราะอยากจะปล่อยเขาไป ให้ได้เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด (หน้า 499)

อีกประเด็นที่น่าสนใจในการวิเคราะห์คือยุทธวิธีการต่อสู้ของเธอก็คือ วิกันดาตัดสินใจหย่าหลังการเข้ามาของนุติ แม้ในทางหนึ่งตัวบทแสดงให้เห็นว่าวิกันดา รักและเอ็นดูนุติ แต่ก็มีเนื้อเรื่องหลายตอนที่ชวนให้คิดว่าวิกันดาหย่ากับอนิรุทธิ์เพื่อเปิดทางให้นุติได้เข้ามาสู่กับอรอินทร์ แม้ในบางครั้ง วิกันดาจะให้คำตอบกับตัวเองในทางปฏิเสธเมื่อครุ่นคิดถึงวิธีการเอาชนะอรอินทร์โดยใช้นุติเป็นเครื่องมือ (หน้า 425) แต่การกระทำของเธอก็ดูเป็นไปในทางตรงข้าม ในตอนอนิรุทธิ์ได้เจอนุติครั้งแรก เธอดูพอใจที่เขาสงวนนุติและดูเหมือนพยายามยุยงให้นิรุทธิ์แย่งนุติมาจากยุทธการ (หน้า 416-418) บางตอนก็มีบทบรรยายว่าเธออยู่ในภาวะความสับสนกับการต้องเลือกระหว่างถูกผิดชั่ว และแม้เธอรู้ว่าไม่ใช่ทางที่ถูกต้องดีงาม แต่มาถึงตอนนั้นจิตใจเธอก็ด้านชาต่อทางเลือกที่เคยคิดว่างดงาม (หน้า 443-445)

พฤติกรรมของเธอจึงดูน่าเคลือบแคลง โดยเฉพาะหากพิจารณาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องตอนที่ซึ่งมีบทสนทนาระหว่างอนิรุทธิ์กับวิกันดาที่สื่อความโดยนัยถึงความฉลาด การรู้จักปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และการเป็นคนประเภทเก็บจำความรู้สึกคิดอีกอย่างแต่อาจแสดงออกอีกอย่างของวิกันดา หรือรวม ๆ ความแล้วอาจจะถึงขั้นเป็น “คนเจ้าเล่ห์” (หน้า 465)

เมื่อเรื่องดำเนินต่อมานั้นเหตุการณ์ก็เป็นไปตามความต้องการของวิกันดา เมื่อเธอหย่ากับอนิรุทธิ์ นุติจึงกลับมา (แบบลับ ๆ) กับอนิรุทธิ์ เป็นเหตุให้ออรอินทร์ยิ่งตามหึงหวงและดูแลการณ์จนถึงขั้นตัดสินใจตัดสินปัญหาด้วยการทำร้ายคนอื่นดังได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้

อรอินทร์ตัดสินใจเลิกรากับอนิรุทธิ์หลังเหตุการณ์นั้น และได้พบรักใหม่กับวาทินในเวลาต่อมา ส่วนนุติป่าของเธอบังคับให้แต่งงานกับสุนทรนายทหารพอม่าย แต่เธอก็นิ่งงานแต่งงานมาฝากชีวิตไว้กับยุทธการระยะหนึ่งก่อนพบความอัปยศและเสียหนึ่ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายในที่สุด สุดท้ายเมื่อไม่มีอุปสรรคขวากหนามวิกันดา กับอนิรุทธิ์จึงมีโอกาสได้กลับมาคืนดีกันอีกครั้ง

การให้ค่าต่อความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวบทในแง่วิธีคิดแบบเก่ากับวิธีคิดแบบใหม่จึงอาจสรุปได้ว่าขณะที่ในระดับพื้นผิวดัวบทให้ค่ากับวิธีคิดแบบใหม่ว่าอยู่เหนือวิธีคิดแบบเก่า แต่ในความหมายระดับลึกอีกด้านหนึ่งตัวบทให้ค่ากับวิธีคิดแบบเก่าว่าอยู่เหนือวิธีคิดแบบใหม่ด้วยเช่นกัน ที่มาของความหมายด้านตรงข้ามนี้ก็มาจากการที่ตัวบทกำหนดให้ตัวเอกหญิงนั้นต่อสู้กับปัญหาอยู่ในกรอบโครงของวิธีคิดแบบโบราณดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางสรุปการก่อสร้างความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามประเด็นวิธีคิดแบบใหม่/วิธีคิดแบบเก่า

ความหมายของตัวบท	ความหมายด้านตรงข้าม	ที่มาของความหมายด้านตรงข้าม
วิธีคิดแบบใหม่อยู่เหนือวิธีคิดแบบเก่า	วิธีคิดแบบเก่าอยู่เหนือวิธีคิดแบบใหม่	วิกันดาต่อสู้อยู่ในกรอบโครงของวิธีคิดแบบโบราณ

3. อารมณ์เสนาหา เนื้อแท้และเปลือกนอก : การก่อสร้างความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างเนื้อแท้/เปลือกนอก

คู่ตรงข้ามที่น่าสนใจอีกคู่หนึ่งในนวนิยายเรื่องนี้คือคู่ตรงข้ามระหว่างเนื้อแท้กับเปลือกนอก สำหรับนวนิยายเรื่องนี้สิ่งที่ตัวบทจัดให้เป็นเนื้อแท้ก็คือความสุขในชีวิตคู่หรือความรัก ส่วนสิ่งที่ถูกจัดให้เป็นเพียงเปลือกนอกก็คือ การศึกษา สถานะทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่การงาน เกียรติยศชื่อเสียงเงินทอง เป็นต้น และทั้งสองส่วนนี้ก็ถูกจัดให้เป็นคู่ตรงข้ามที่ผกผันกัน ยิ่งตำแหน่งใหญ่โตความสุขที่แท้จริงก็หายไป กลายเป็นความสุขเสแสร้งเพื่อตบตาคนอื่นมากขึ้นเท่านั้น (หน้า 394)

ในคู่ตรงข้ามสองส่วนนี้ตัวบทยอมให้ค่าต่อสิ่งจริงแท้ภายในคือความรักเหนือกว่าเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง ที่เป็นเพียงเปลือกนอก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความรักนั้นก็ไม่ได้อยู่เหนือเกียรติยศและชื่อเสียง ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาที่คุณสมบัติของอนิรุทธิ์ที่เชื่อมโยงกันอยู่กับประเด็นของความรักหรือไม่ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นแกนของความรัก ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่วิกันดาเคยยกย่องเหนือคุณสมบัติอื่น นั่นคือความเป็นคน “เจ้าเสน่ห์” ของเขาก็เห็นได้ว่าโดยแท้แล้วก็ทำหน้าที่ไม่ต่างจาก

คุณสมบัติอื่นเช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง ตำแหน่งหน้าที่การงาน ดังเห็นได้จากเนื้อเรื่องที่กล่าวถึง “อารมณฺ์เสนหา” หรือ “ความมีเสน่ห์” ของเขาที่เคยยกตัวอย่างก่อนหน้า (หน้า 62-63) ทั้งนี้เพราะรวมความแล้วเสน่ห์ที่กล่าวถึงในเนื้อเรื่องตอนนี้ก็คือ การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของฝ่ายตรงข้าม (หมายถึงบุคคลที่เป็นคู่รัก) ที่สื่อความหมายว่าอีกฝ่ายยังเป็นที่รักหรือยังมีความสำคัญ หรือกล่าวโดยสรุปคือเสน่ห์คือการกระทำที่ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญ โดยเฉพาะความรู้สึกว่ามีความสำคัญเหนือผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการเลือกจะรักหรือเลือกเป็นคนรักของบุคคลใดก็คือการยกให้เขาอยู่เหนือบุคคลอื่นทั้งหมด (ในตัวอย่างนี้ก็เห็นได้ว่าเมื่อกล่าวถึงเสน่ห์ของอนิรุทธิ์นั้น สุดท้ายแล้วก็จบลงตรงที่ประเด็นการอยู่เหนือหญิงอื่นของเธอที่ว่าเธอภูมิใจที่ได้เป็นเจ้าของชายที่หญิงอื่นต่างอิจฉา) ดังนั้นอารมณฺ์เสนหาที่วิกกันดายกย่องก็ไม่ได้ต่างจากสิ่งที่ถูกจัดให้เป็นเปลือกนอกอย่างเกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง และหน้าที่การงาน เพราะสิ่งเหล่านี้มีค่าได้ก็เพราะทำให้บุคคลผู้ครอบครองอยู่เหนือบุคคลอื่น

ประการสุดท้ายคือในแง่ตรรกะด้านความหมายที่สื่อผ่านตัวละคร โดยเฉพาะระหว่างอนิรุทธิ์กับตัวละครอื่นที่เป็นด้านตรงข้ามคือยุทธการและเจนจบ นอกจากคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ต่างจากอนิรุทธิ์แล้วตัวละครสองตัวนี้ยังถูกขับเน้นให้มีอรรถลักษณะในแง่ความเป็นคนจริงจังและเป็นคนมีอุดมคติ (หน้า 112, 407- 409) ประเด็นคือทั้งสองคนนี้ต่างเคยพ่ายแพ้อนิรุทธิ์ ยุทธการนั้นรักนุติส่วนเจนจบก็มีใจให้วิกกันดา แต่ผู้หญิงทั้งสองคนนี้ก็เลือกอนิรุทธิ์ ด้วยตรรกะนี้จึงเท่ากับดับบทสื่อความหมายว่าคุณสมบัติของอนิรุทธิ์คือความเป็นคนมีเสน่ห์นั้นอยู่เหนือกว่าความเป็นคนจริงจัง ความเป็นคนมีอุดมคติ ความยึดมั่นกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นคุณสมบัติของเจนจบและยุทธการ ดังนั้นในประเด็นนี้เมื่อพิจารณาย้อนกลับไปก็จะเห็นตรรกะในด้านตรงข้าม

เสน่ห์ทางเพศและอารมณฺ์เสนหาซึ่งก็คือความรักที่ตัวบทจัดให้เป็นเนื้อแท้ภายในนั้นกลับไปอยู่ฝั่งของความหลง ทั้งนี้เพราะอนิรุทธิ์นั้นเป็นคู่ตรงข้ามกับเจนจบและยุทธการซึ่งอยู่ในฝั่งของความจริง เจนจบนั้นเป็นคนจริงจัง เขาพยายามจะเก็บหอมรอมริบเพื่อสร้างฐานะที่มั่นคง ให้มีความสำคัญกับสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งจริงแท้และยั่งยืน (หน้า 112) กรณีของยุทธการก็เช่นเดียวกัน ความเป็นคนยึดมั่นในอุดมคติและกฎเกณฑ์นั้นโดยแท้แล้วกล่าวได้ว่าก็คือความจริงจังในรูปแบบหนึ่ง

ประเด็นความเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างเนื้อแท้กับเปลือกนอก และลำดับศักดิ์สูงต่ำที่ตัวบทนำเสนอ จึงสามารถสรุปได้ดังนี้ ขณะที่ตัวบทให้คำเนื้อแท้ได้อยู่เหนือเปลือกนอก แต่ตรรกะอีกด้านก็สื่อความหมายว่า เนื้อแท้ไม่ได้อยู่เหนือเปลือกนอก ทั้งนี้เพราะความรักซึ่งตัวบทจัดให้เป็นเนื้อแท้ทำหน้าที่สร้างความรู้สึกว่าตัวละครมีสถานะเหนือกว่าผู้อื่นไม่ต่างจากเกียรตินยศชื่อเสียงเงินทองซึ่งเป็นเปลือกนอก และตัวบทมีตรรกะอีกด้านหนึ่งว่าตัวละครที่เป็นเป้าหมายของการครอบครองนั้นอยู่ในฝั่งของเปลือกนอก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางสรุปการข้อสร้างความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้ามประเด็นเนื้อแท้/เปลือกนอก

ความหมายของตัวบท	ความหมายด้านตรงข้าม	ที่มาของความหมายด้านตรงข้าม
เนื้อแท้ที่อยู่เหนือเปลือกนอก	เนื้อแท้ไม่ได้อยู่เหนือเปลือกนอก	ความรักซึ่งตัวบทจัดให้เป็นเนื้อแท้ทำหน้าที่สร้างหน้าตาทางสังคมไม่ต่างจากเกียรตินยศชื่อเสียงเงินทองซึ่งเป็นเปลือกนอก, ตัวบทมีตรรกะอีกด้านหนึ่งว่าตัวละครที่เป็นเป้าหมายของการครอบครองนั้นอยู่ในฝั่งของเปลือกนอก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การทดลองศึกษาวิจารณ์วรรณกรรมโดยใช้ทฤษฎีวรรณกรรมแนวข้อสร้างในการศึกษานวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** พบผลการศึกษาที่สอดคล้องกับวรรณกรรมอีก 2 เรื่องที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ (ทำนอง วงศ์พุทธ, 2563 : 294) การศึกษาวรรณกรรมแนวนี้อาจดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

1. เริ่มต้นที่การกำหนดประเด็นความเป็นคู่ตรงข้ามของตัวบท โดยอาจเลือกเฉพาะคู่ที่สำคัญหรือคู่ตรงข้ามหลักที่สร้างความหมายแก่ตัวบท
2. อธิบายว่าความเป็นคู่ตรงข้ามนั้นดำรงอยู่ในตัวบทอย่างไรหรือเหตุใดผู้วิจารณ์จึงเห็นว่าคู่ตรงข้ามนั้นเป็นคู่ตรงข้ามที่ตัวบทนำเสนอ

3. กล่าวถึงลำดับศักดิ์สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้ามและการพลิกผันไปในทางตรงข้ามหรือความสัมพันธ์ที่ต่างจากที่ตัวบทนำเสนอ

4. อธิบายเหตุผลสนับสนุนการพลิกผันลำดับศักดิ์สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้ามไปในทางตรงข้าม หรือความสัมพันธ์ที่ต่างจากที่ตัวบทนำเสนอ

จากการทดลองศึกษานวนิยายเรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่าความหมายของตัวบทในแง่ลำดับศักดิ์สูงต่ำของความเป็นคู่ตรงข้ามโดยทั่วไปนั้นมีสองระดับ ระดับแรกคือความหมายที่อยู่ที่กรอบโครงของเรื่อง สำหรับนวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** ความที่กรอบโครงของเรื่องก็คือการแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานของบุคคลที่เป็นเมียหลวงซึ่งมีที่มาจากความเข้าใจของสามี ซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับวิถีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมเก่า ในความหมายเหล่านี้ตัวบทยอมให้ค่าความไม่เจ้าชู้เหนือความเจ้าชู้ และวิถีคิดแบบเท่าเทียมระหว่างหญิงชายอยู่เหนือวิถีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมเก่า การพิจารณาความหมายหลักของเรื่องอาจพิจารณาจากการสื่อความหมายตามกรอบโครงหลักของเรื่องดังกล่าวมาข้างต้น ส่วนลำดับศักดิ์สูงต่ำในแง่มุมที่ต่างออกไปมักจะอยู่ในอีกระดับหนึ่งคือในรายละเอียดปลีกย่อยของเรื่อง

ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในความเป็นคู่ตรงขามันั้น วิธีการหนึ่งที่เป็นประโยชน์ก็คือ การใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงตรรกะเช่น A ตรงข้ามกับ B และ C ตรงข้ามกับ D ดังนั้นหากตัวบทจัดวางให้ A อยู่กลุ่มเดียวกับ C B ก็จะถูกผลักให้อยู่กลุ่มเดียวกับ D ด้วยในฐานะคู่ตรงข้าม หลังจากนั้นการวิเคราะห์ก็อาจใช้วิธีการหาคุณสมบัติร่วมของ B กับ D เพื่อวิเคราะห์อย่างย้อนทวนตรรกะว่าในที่สุดแล้ว A ก็ไม่ได้อยู่เหนือ B ในนวนิยายเรื่อง **เมียหลวง** เกียรติยศชื่อเสียงเงินทอง คือสิ่งที่ถูกจัดวางให้อยู่ตรงข้ามกับความรักความเสน่หา เมื่อเกียรติยศชื่อเสียงเงินทองถูกจัดให้เป็นเปลือกนอกจึงสื่อความหมายว่าตัวบทจัดวางให้ความรักความเสน่หาอยู่ในส่วนของสิ่งจริงแท้ภายใน และเมื่อวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปจะพบว่าความรักความเสน่หาก็กไม่ได้อยู่เหนือกว่าเกียรติยศชื่อเสียงเงินทอง เพราะต่างทำหน้าที่เดียวกันคือทำให้ผู้รับหรือผู้ครอบครองรู้สึกว่ามันอยู่เหนือผู้อื่นเป็นต้น

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาทฤษฎีเห็นได้ว่า โดยทั่วไปเป้าหมายของการศึกษาแนวข้อสร้างก็คือ การเปิดเผยให้เห็นถึงภาวะความหมายที่ไม่ไปทางใดทางหนึ่งของตัวบท (undecidability) และการแสดงให้เห็นถึงระบบคิดหรืออุดมการณ์อันซับซ้อนที่ตัวบทสร้างขึ้น (Tyson, 2006 : 259) ส่วนในแง่ของวิธีการโดยทั่วขั้นตอนสุดท้ายก็มักจะจบลงที่การพลิกผันความสัมพันธ์ของคู่ตรงข้าม อย่างไรก็ตามนี้ก็อาจจะเป็นเพียงการอธิบายอย่างกว้าง ๆ ในบางกรณีการพลิกผันความสัมพันธ์ของความเป็นคู่ตรงข้ามก็ไม่จำเป็นต้องเป็นไปในทางตรงข้ามเสมอไป ในบางครั้งก็อาจเป็นเพียงการปฏิเสธความหมายของตัวบท ดังเห็นได้จากการวิเคราะห์ในประเด็นคู่ตรงข้ามระหว่าง เนื้อแท้/เปลือกนอก ตัวบทให้คำเนื้อแท้ว่าอยู่เหนือเปลือกนอก เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการของข้อสร้างความหมายอีกด้านก็ไม่ใช้การนำเสนอในด้านตรงข้ามว่า เปลือกนอกอยู่เหนือเนื้อแท้ เป็นแต่เพียงการปฏิเสธความหมายที่ตัวบทนำเสนอว่า เนื้อแท้ไม่ได้อยู่เหนือเปลือกนอก เป็นต้น เพราะการค้นพบความหมายเชิงปฏิเสธเช่นนี้ก็คือการยืนยันถึงภาวะความหมายที่ไม่ไปทางใดทางหนึ่งของตัวบทเช่นกัน

ส่วนประเด็นอุดมการณ์ของตัวบทนั้นสำหรับนวนิยายเรื่องนี้อาจอธิบายได้ว่าการที่ความหมายหลักตามกรอบโครงของเรื่องและความหมายในตรรกะอันเป็นรายละเอียดปลีกย่อยมักจะย้อนแย้งหรือคัดง้างกันอยู่ในที่นั้นเป็นภาวะที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวคิดแบบปิตาธิปไตยที่ครอบงำสังคมไทยมาช้านาน แม้ว่าโดยกรอบโครงของเรื่องนวนิยายเรื่องนี้เหมือนจะตั้งขึ้นภายใต้อุดมการณ์ที่เชิดชูความเท่าเทียมทางเพศ แต่สุนทรียะที่สำคัญของเรื่องก็ยังเป็นความชื่นชมต่อความอดทนอดกลั้นภายใต้กรอบเกณฑ์แห่งความงดงามของความเป็นเพศหญิงอันเป็นวิธีคิดแบบโบราณในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ขณะเดียวกันแม้กรอบโครงของเรื่องจะต่อต้านความเจ้าชู้ของเพศชายแต่ความหมายในระดับตรรกะของเรื่องก็ยังสื่อความว่าความเจ้าชู้ก็คือคุณสมบัติของเพศชายที่เพศหญิงพึงครอบครองอยู่นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา อโศกสิน. (2551). *เมียหลวง*. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2545). *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ทำนอง วงศ์พุทท. "การวิจารณ์วรรณกรรมแนวร้อยรื้อสร้าง : แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการวิจารณ์". *วารสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* . 37, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2563) : 278 – 296.
- สุเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *ทฤษฎีวิวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blessler, Charles E. (1998). *Literary criticism : an introduction to theory and practice*. 2nd ed. New Jersey : Prentice Hall.
- Selden, Raman Widdowson, Peter and Brooker, Peter. (2005). *A Reader's Guide to Contemporary Literary Theory*. 5th ed. Great Britain : Pearson Education Limited.
- Tyson, Lois. (2006). *Critical theory today : a userfriendly guide*. 2nd ed. London : Routledge.

ศึกษาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย
ในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย
กรณีศึกษา : คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미”
“지금-이제” “어서-얼른”
A Study of Thai students' Use of Adverbs of Time
in Korean Language
Case Study: Korean's Adverb of Time
“벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른”

กาญจนา สหะวิริยะะ
Kanchana Sahaviriya
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี
Prince of Songkla University Pattani Campus

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีด้านการจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้องของนักศึกษาไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลี ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความสามารถใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른” สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาไทยยังไม่สามารถจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีมีลักษณะพิเศษด้านความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ จึงทำให้กรณีที่คำวิเศษณ์บอกเวลา พ้องความหมายสื่อความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ มักเข้าใจว่าสื่อความหมายต่างกันและใช้แทนกันไม่ได้ ปรากฏผลดังนี้

1.1 กรณีคำวิเศษณ์ “ 벌써 ” กับคำวิเศษณ์ “ 이미 ” สื่อความหมายถึง “กาลอดีตที่ผ่านมาแล้ว” เหมือนกันและใช้แทนกันได้ นักศึกษาไทยตอบผิด ร้อยละ 81.79

1.2 กรณีคำวิเศษณ์ “ 지금 ” กับคำวิเศษณ์ “ 이제 ” สื่อความหมายถึง “กาลปัจจุบันที่เกิดขึ้น ณ เวลานี้” เหมือนกันและใช้แทนกันได้ นักศึกษาไทยตอบผิด ร้อยละ 73.87

1.3 กรณีคำวิเศษณ์ “ 어서 ” กับคำวิเศษณ์ “ 얼른 ” สื่อความหมายถึง “ความรู้สึกที่ต้องการกระทำบางอย่างให้สำเร็จอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอนาคต” เหมือนกันและใช้แทนกันได้ นักศึกษาไทยตอบผิด ร้อยละ 82.2

2. นักศึกษาไทยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีในด้านการปรากฏร่วมกับคำวิภัติปัจจัยแสดงกาลเวลา การปรากฏร่วมกับคำและไวยากรณ์ต่าง ๆ และการลงท้ายด้วยรูปประโยคต่าง ๆ ของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย จึงเกิดความสับสนในการเลือกใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายให้ตรงกับความหมายที่ต้องการ

คำสำคัญ: คำวิเศษณ์บอกเวลา, พ้องความหมาย, ภาษาเกาหลี, นักศึกษาไทย

Abstract

The purpose of this research was to study how Thai learners use synonymous adverbs in Korean in terms of semantic classification and correct usage according to Korean grammar. The sample group consisted of 217 third-year students majoring in Korean language. The research instrument was a competency test on the use of the adverb of time, “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른”. The statistics used in the data analysis were mean and percentage. The findings revealed that

1) Thai students were not able to correctly classify the meanings and terms of use according to the Korean grammar of synonymous adverbs. This is due to the fact that synonymous adverbs in Korean have their own set of semantics and grammatical words. As a result, when adverbs of time are synonymous, they convey the same meaning and can be interchanged. They are frequently perceived to have distinct meanings and are not interchangeable. The results were as follows:

1.1) the adverb “벌써” and the adverb “이미” signified “past tense” these words are identical and interchangeable. But Thai students gave wrong answers with the percentage of 81.79.

1.2) the adverb “지금” and the adverb “이제” implied “present simple tense” these words are similar and interchangeable. But then Thai students gave wrong answers with the percentage of 73.87.

1.3) the adverb “어서” and the adverb “얼른” meant “The desire to do something smoothly and continuously in the future” these words are comparable and substitutable. On the other hand, Thai students gave wrong answers with the percentage of 82.2

2. Thai students have a limited understanding of Korean grammatical terms related to inflectional language. The appearance of synonymous adverbs with different words and grammar, as well as their syntactic endings, can lead to confusion when selecting synonymous adverbs to match their meaning.

Keywords: adverb of time, synonym, Korean language, Thai student

บทนำ

สิ่งสำคัญของการศึกษาภาษาเกาหลีเพื่อการสื่อสารนั้น ไม่เพียงแต่ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาไวยากรณ์หรือหลักการออกเสียงภาษาเกาหลีที่ถูกต้อง การศึกษาคำศัพท์ถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการสื่อสารไม่แพ้กัน กล่าวคือ กรณีที่ผู้พูดสื่อสารภาษาเกาหลีไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ผู้ฟังยังสามารถเข้าใจความหมายของสารที่ส่งมาโดยภาพรวมได้ แต่หากผู้พูดไม่รู้หรือไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่ต้องการสื่อสาร สารที่ส่งไปยังผู้ฟังอาจไม่ถูกต้องและเกิดอุปสรรคต่อการสื่อสารได้ (Wilkins, 1972) ดังนั้นเมื่อพิจารณาการศึกษาคำศัพท์ ภาษาเกาหลีในปัจจุบัน พบว่ามีการศึกษาคำศัพท์เพื่อความหมายในภาษาเกาหลีเป็นจำนวนมาก เพราะถือเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของภาษาเกาหลี (조현웅, 2000) ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิจัยของ Iadnuy Kanchana (2013, p 4-6.) พบว่า เนื่องจากคำศัพท์เพื่อความหมายในภาษาเกาหลีมีจำนวนมาก ทำให้ผู้เรียนชาวไทยมักประสบปัญหาต่อการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อความหมายให้ถูกต้องตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายในภาษาเกาหลี เพราะคำวิเศษณ์บอกเวลามีลักษณะเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้¹ ดังนั้นเมื่อผู้สอนต้องอธิบายความหมายเฉพาะตัวของคำแต่ละคำ จึงมักประสบปัญหาในการอธิบายความหมายที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม แม้จะใช้รูปภาพประกอบด้วยแล้วก็ตาม นอกจากนี้คำวิเศษณ์บอกเวลายังมีเงื่อนไขการใช้ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ จะต้องใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาให้ถูกต้องตามข้อกำหนดและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษาเกาหลี แต่เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษภาษาเกาหลีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย พบว่า แต่ละสถาบันการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านไวยากรณ์มากกว่าการศึกษาด้านคำศัพท์ กล่าวคือ การศึกษาด้านไวยากรณ์สามารถศึกษาได้อย่างเป็นระบบ เพราะหลักสูตรการศึกษาของแต่ละสถาบันได้กำหนดรายวิชาด้านไวยากรณ์ไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ระดับ

¹ 풍심엽. (2018). 중국인 학습자를 위한 한국어 시간 부사 유의어 교육 방안 연구. 한양대학교 석사학위 논문.

พื้นฐานไปจนถึงระดับที่สูงขึ้น (กาญจนา สหะวิริยะและชมาวดี กังแฮ, 2562, น. 6-9) ต่างกับการศึกษาคำศัพท์ที่ไม่มีการกำหนดไว้ในหลักสูตร ทำให้มีโอกาสที่ผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาความหมายของคำวิเศษณ์บอกเวลาที่แปลเป็นภาษาอังกฤษจากหนังสือประกอบการเรียนภาษาเกาหลีด้วยตนเองหรือจากการอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมของผู้สอนในชั้นเรียน² ทั้งนี้เมื่อแปลคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีเป็นภาษาไทยมักสื่อความหมายเหมือนกันและเป็นคำเดียวกัน³ ดังนั้นหากผู้เรียนชาวไทยไม่สามารถศึกษาและเข้าใจข้อกำหนดพื้นฐานเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง อาจทำให้เกิดอุปสรรคต่อการสื่อความหมายของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีในบริบทต่าง ๆ ที่ถูกต้องได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีด้านการจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้องของนักศึกษาไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทราบปัญหาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย
2. สามารถเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย

² ตัวอย่างเช่น 지금-now (연세한국어1-1,2013), 금방-soon, 벌써-already (연세한국어 2-2,2013). 얼른-quickly (재미있는 한국어 3, 2010).

³ ตัวอย่างเช่น 지금-เดี๋ยวนี้เวลานี้ขณะนี้..., 이제-ปัจจุบันขณะนี้เวลานี้... (한국어-태국어 사전,2006).

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลีที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นนักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลี ชั้นปีที่ 3 ขึ้นไป⁴ ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนภาษาเกาหลีเป็นวิชาเอก และดำเนินการจัดการการเรียนภาษาเกาหลีเป็นวิชาเอกมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีทั้งหมด 9 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (กาญจนา สหะวิริยะและชมาวดี กังแฮ, 2562, น. 7-8)

2. เนื้อหา⁵

คำพิเศษบอกเวลา	การสื่อความหมาย
벌써-이미	กาลอดีต
지금-이제	กาลปัจจุบัน
어서-얼른	กาลอนาคต

⁴ เนื่องจากคำพิเศษบอกเวลาเพื่อความหมาย “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른” ปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีในระดับต้นและระดับกลาง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนและรู้จักคำพิเศษบอกเวลาเหล่านี้แล้ว กล่าวคือ จากการพิจารณาหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า รายวิชาที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ศึกษาเป็นรายวิชาที่พัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้านของภาษาเกาหลี และใช้หนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีประกอบการเรียนการสอนในระดับต้นและระดับกลาง ต่อมาในระดับชั้นปีที่ 3 จึงเริ่มศึกษารายวิชาด้านไวยากรณ์ภาษาเกาหลี (กาญจนา สหะวิริยะและชมาวดี กังแฮ, 2562, น. 9-12) จึงสามารถอนุมานได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาเกาหลีในระดับกลาง และผ่านการศึกษาคำพิเศษบอกเวลาเพื่อความหมายมาแล้ว จึงเหมาะที่จะเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

⁵ งานวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาความหมายเฉพาะตัวของคำพิเศษบอกเวลาเพื่อความหมายที่สื่อความหมายถึงเวลาเป็นสำคัญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีในด้านการจำแนกความหมายเฉพาะตัว และข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้องจากงานวิจัยของ 품심엽 (2018) 손남익 (1995) 왕단 (2015) 만리 (2010) และ황유연 (2020) เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์วิเคราะห์การใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย

2. กำหนดเนื้อหา

ดำเนินการศึกษาและกำหนดคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาการปรากฏคำวิเศษณ์บอกเวลาในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ 최현배 (1961) 김민수 (1971) 온영두 (1986) 민현식 (1990) 손남익 (1995) 봉원덕 (2004) เพื่อวิเคราะห์การแบ่งประเภทคำวิเศษณ์บอกเวลาในภาษาเกาหลี และวิเคราะห์ลักษณะการกำหนดคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี จากการศึกษ⁶ พบว่า การแบ่งความหมายพื้นฐานของคำวิเศษณ์บอกเวลาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ความหมายหลัก คือ 1) คำที่แสดงกาลอดีต 2) คำที่แสดงกาลปัจจุบัน และ 3) คำที่แสดงกาลอนาคต ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงกำหนดให้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายที่สื่อความหมายถึงกาลอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา

⁶ การแบ่งประเภทคำวิเศษณ์บอกเวลาตามการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ สื่อความหมายถึงการแสดงกาลเวลา สื่อความหมายถึงระยะเวลา สื่อความหมายถึงความถี่ของจำนวนครั้ง สื่อความหมายถึงช่วงเวลาก่อนและหลัง สื่อความหมายถึงการเรียงลำดับ สื่อความหมายถึงการเสร็จสิ้นและไม่เสร็จสิ้น สื่อความหมายถึงการทำซ้ำ สื่อความหมายถึงการมาถึง สื่อความหมายถึงความต่อเนื่อง สื่อความหมายถึงการที่ไม่แสดงเวลา เป็นต้น

2.2 ศึกษาข้อมูลจำนวนการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาของชาวเกาหลี อ้างถึงใน 진희릉⁷ (2015) เพื่อหาคำความสำคัญของคำวิเศษณ์บอกเวลาแต่ละคำ

2.3 กำหนดคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมาย โดยใช้วิธีการจับคู่คำวิเศษณ์ที่อยู่ในระดับต้นกับคำวิเศษณ์ที่อยู่ในระดับกลางของหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลี⁸ เพราะคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายในภาษาเกาหลีมีการปรากฏทั้งในระดับต้นและระดับกลาง อีกทั้งเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาภาษาเกาหลีระดับกลางขึ้นไป มักพบคำเพื่อความหมายเพิ่มขึ้น และเกิดความสงสัยเกี่ยวกับความหมายที่เหมือนและต่างกันของคำวิเศษณ์ บอกเวลาเพื่อความหมายนั้น ๆ โดยหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีที่เลือกมาศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบเรียนที่นักศึกษาต่างชาติใช้ประกอบการเรียนภาษาเกาหลีซึ่งผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมหนังสือที่มีการปรากฏคำวิเศษณ์ บอกเวลามาศึกษาให้มากที่สุด เพราะเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า หากนำมาเฉพาะหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียน ภาษาเกาหลีกับนักศึกษาไทย จะยากต่อการกำหนดว่าคำวิเศษณ์บอกเวลานั้นปรากฏอยู่ในระดับใด กล่าวคือ หนังสือแบบเรียนที่ใช้ประกอบการสอนในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยแต่ละเล่มมีการแบ่งระดับความยากของ คำวิเศษณ์บอกเวลาที่ต่างกัน ทำให้คำวิเศษณ์บอกเวลาคำเดียวกันปรากฏอยู่ในระดับที่ต่างกัน และมีความถี่ของการปรากฏในระดับนั้น ๆ เท่ากัน ดังนั้นเมื่อนำหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีที่ใช้กับผู้เรียนต่างชาติมาร่วมพิจารณา จึงทำให้เห็นความแตกต่างด้านความถี่ในการแบ่งระดับความยากของคำวิเศษณ์บอกเวลาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และของศึกษาการปรากฏของคำวิเศษณ์บอกเวลาในหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลี ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

⁷ 진희릉. (2015). 중국인 학습자를 위한 시간부사 유의어 교육 연구. 서울대학교 석사학위 논문.

⁸ อ้างอิงจาก 왕단 (2015) และ 만리 (2010)

ตาราง 1 การปรากฏคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลี⁹

มหาวิทยาลัย		가나다 학원	건국대	고려대	경희대	서강대	서울대	연세대	이화여대
คำวิเศษณ์/ความหมาย									
벌써	กาลอดีต	초	초	초	초	초	중	초	중
이미		중	중	초	중	고	고	-	-
이제	กาลปัจจุบัน	중	-	중	-	초	중	-	-
지금		초	초	초	초	초	초	초	초
어서	กาลอนาคต	-	-	초	-	초	초	-	-
얼른		중	-	중	중	중	중	-	중

จากตารางข้างต้น พบว่าคำวิเศษณ์ “벌써” ปรากฏในระดับต้นมากที่สุด มีความถี่จำนวน 6 ครั้ง คำวิเศษณ์ “이미” ปรากฏในระดับกลางมากที่สุด มีความถี่จำนวน 3 ครั้ง คำวิเศษณ์ “이제” ปรากฏในระดับกลางมากที่สุด มีความถี่จำนวน 3 ครั้ง คำวิเศษณ์ “지금” ปรากฏในระดับต้นมากที่สุด มีความถี่จำนวน 8 ครั้ง คำวิเศษณ์ “어서” ปรากฏในระดับต้นมากที่สุด มีความถี่จำนวน 3 ครั้ง และคำวิเศษณ์ “얼른”

⁹ รายชื่อหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีที่นำมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์การปรากฏของคำวิเศษณ์บอกเวลาในภาษาเกาหลี

- 1) 가나다학원 가나다 한국어학원. 가나다 KOREAN 초급 1-2, 중급 1-2, 고급 1-2. Language Plus.
- 2) 건국대학교 언어교육원. 한국어 1, 2, 3, 4, 5, 6. 건국대학교 출판부.
- 3) 고려대학교. 재미있는 한국어 초급1-2 중급3-4. 고려대학교 출판부.
- 4) 경희대학교 국제교육원 한국어교육부. 한국어 초급 I, II, 중급 I, II, 고급 I, II. 경희대학교 출판국.
- 5) 서강대학교. 서강한국어 초급1-2 중급3-4 고급5. 서강대학교 출판부.
- 6) 서울대학교. 한국어 초급1 중급2-3 고급4. (주) 문진미디어.
- 7) 연세대학교. 연세 한국어 초급1-2, 중급3-4, 고급5. 연세대학교 출판부
- 8) 이화여자대학교. 말의 트이는 한국어. 초급1 중급2-3 고급4. 이화여자대학교 출판부.

ปรากฏในระดับกลางมากที่สุด มีความถี่จำนวน 6 ครั้ง จึงกล่าวได้ว่า คำวิเศษณ์บอกเวลาที่อยู่ในระดับต้น ได้แก่ “벌써” “지금” และ “어서” และคำวิเศษณ์บอกเวลาที่อยู่ในระดับกลาง ได้แก่ “이미” “이제” และ “얼른”

2.4 นำข้อมูลข้อ (2.1) – (2.3) มาเปรียบเทียบหาค่าความถี่และจับคู่คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยคัดเลือกคำวิเศษณ์บอกเวลาที่มีการปรากฏจำนวนตั้งแต่สามครั้งขึ้นไปมาเป็นเนื้อหาในการศึกษา ซึ่งได้แก่ คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “이제-지금” “어서-얼른”

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ดำเนินการพัฒนาโดยการสังเคราะห์ข้อคำถามเกี่ยวกับการจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยการอ้างอิงจากแบบสอบถามของ 품심엽 (2018) 왕단 (2015) 만리 (2010) และ 황유연 (2020) และพัฒนาให้สอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการเก็บข้อมูลวิจัยซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาที่ศึกษาภาษาเกาหลี และความคิดเห็นต่อการศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี

ส่วนที่ 2) แบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른” เพื่อศึกษาความสามารถด้านการจำแนกความหมาย และข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้องของผู้เรียน มีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามกำหนดให้มี 4 ตัวเลือก กล่าวคือ ตัวเลือกที่ 1 และ ตัวเลือกที่ 2 เป็น “คำตอบที่ปรากฏด้วยคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย” เพื่อทดสอบความสามารถของผู้เรียนด้านการจำแนกความหมายและกฎการใช้ที่แตกต่างของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ตัวเลือกที่ 3 คือ “คำตอบที่สามารถใช้คำวิเศษณ์ได้ทั้งสองคำที่ปรากฏในตัวเลือกที่ 1 และตัวเลือกที่ 2” เพื่อทดสอบความสามารถ

ของผู้เรียนด้านการเข้าใจความหมายและกฎการใช้ที่เหมือนกันของคำวิเศษณ์บอกเวลา พ้องความหมาย และตัวเลือกที่ 4 คือ “คำตอบที่ไม่จำเป็นต้องใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา ทั้งสองคำที่ปรากฏในตัวเลือกที่ 1 และตัวเลือกที่ 2” เพื่อทดสอบความสามารถของผู้เรียนด้านการเข้าใจความหมายและกฎการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย โดยมีการดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ตั้งวัตถุประสงค์ 3) ออกแบบโครงสร้างของแบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา พ้องความหมายในภาษาเกาหลี 4) นำร่างแบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเกาหลี จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพแบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี และเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกจำนวน 3 ท่าน 5) ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6) ศึกษาวิเคราะห์คุณภาพ ค่าความเชื่อมั่น ค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี โดยนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มที่มีคุณลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับกลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 30 คน โดยผลการหาค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สูง มีค่า 0.857 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง ค่าความยากง่าย มีความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป 7) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการทดลองต่อไป

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลพร้อมแนบลิงค์แบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา “ 벌써-이미 ” “ 지금-이제 ” “ 어서-얼른 ” ถึงมหาวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 แห่ง เพื่อเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2564 เพราะเป็นช่วงเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนตามปกติ ผู้วิจัยได้ติดตามผลการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและดำเนินการเก็บข้อมูลได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากนักศึกษาทุกมหาวิทยาลัย

ให้มีส่วนร่วมในการตอบแบบทดสอบฯ เป็นอย่างดี และสามารถนำมาวิเคราะห์ผลการเก็บข้อมูลได้ดังนี้

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ ระยะเวลาที่ศึกษาภาษาเกาหลี และความคิดเห็นต่อการศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายในภาษาเกาหลี

ผลการเก็บข้อมูลพบว่า มีผู้แบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายในภาษาเกาหลี จำนวนทั้งสิ้น 217 คน เป็นนักศึกษาชาย จำนวน 16 คน และนักศึกษาหญิง จำนวน 201 คน ช่วงอายุตั้งแต่ 19-23 ปี ซึ่งทุกคนเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 22 คน มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 27 คน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 51 คน มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 28 คน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 29 คน มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 6 คน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จำนวน 9 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 21 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 24 คน

โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการศึกษาภาษาเกาหลีเพื่อประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาคือ ความชอบส่วนตัว ร้อยละ 34.1 และศึกษาต่อ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ร้อยละ 12.9 ตามลำดับ ด้านความสำคัญของการศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมาย นักศึกษาคิดว่า การศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายมีความยากอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ ปานกลาง ร้อยละ 27.2 และมากที่สุด ร้อยละ 7.4 ตามลำดับ ทั้งนี้ นักศึกษาคิดว่าความสามารถในจำแนกความหมายคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมาย อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.0 ระดับไม่ตี ร้อยละ 16.2 และระดับดี ร้อยละ 5.1 นักศึกษาจึงคิดว่าการศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายเป็นสิ่งจำเป็น อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 58.5 ระดับมากที่สุด ร้อยละ 22.1 และระดับปานกลาง ร้อยละ 18.4 ทั้งนี้คิดว่าหากผู้สอนอธิบายคำวิเศษณ์บอกเวลาเพื่อความหมายในเชิงโมเรียนภาษาเกาหลี

จะส่งผลดีต่อการเรียน อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 48.4 ระดับดีที่ สุด ร้อยละ 35.5 และระดับปานกลาง ร้อยละ 11.5 ตามลำดับ เพราะคิดว่าหากได้ศึกษาคำวิเศษณ์ บอกเวลาพ้องความหมายจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษาเกาหลี อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.6 ระดับมาก 41.5 และระดับปานกลาง 12.4 ซึ่งสิ่งที่ต้องการ ทราบเกี่ยวกับคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายมากที่สุด คือ ความหมายที่แตกต่าง กัน คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ คำที่ใช้คู่กับคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ร้อยละ 31.8 ความหมายที่เหมือนกัน ร้อยละ 13.8 การลงท้ายประโยคต่าง ๆ ที่ใช้กับ คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ร้อยละ 8.3 และอื่น ๆ คือ กฎการใช้ การเลือกใช้ ให้เหมาะสมกับประโยคต่าง ๆ ร้อยละ 2.3 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2) แบบทดสอบความสามารถการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른”

จากผลการเก็บข้อมูลแบบทดสอบความสามารถใช้คำวิเศษณ์บอกเวลา “벌써-이미” “지금-이제” “어서-얼른” ของนักศึกษาไทย ปรากฏผลดังนี้

1. คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย “벌써-이미”

ตาราง 2 กรณีคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” สื่อความหมายเหมือนกันและ ใช้แทนกันได้

ข้อที่	ข้อความถาม/คำตอบ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		벌써	이미	*벌써/* 이미 ¹	
1	배가 <u>벌써/이미</u> 인천으로 떠나갔다.	40.8	21.3	9.7	71.8
4	수미는 <u>벌써/이미</u> 아침 밥을 먹었니?	33.4	17.6	37	88.0
6	수미는 <u>벌써/이미</u> 맥주를 마셨구나!	32.4	23.1	30.1	85.6
รวมทั้งหมด		35.53	20.66	25.60	81.79

ตัวอย่างประโยค (1,4,6) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” สื่อความหมายถึงกาลอดีต สามารถปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยที่แสดงกาลอดีต “-았-” ในประโยคบอกเล่า ประโยคบอกเล่าที่แสดงการอุทาน และประโยคคำถาม เพื่อสื่อความหมายถึง “กาลอดีตที่ผ่านมาแล้ว” จึงสามารถใช้แทนกันได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” สามารถสื่อความหมายถึง “กาลอดีตที่ผ่านมาแล้ว” ได้ไม่เหมือนกัน จึงใช้แทนกันไม่ได้ โดยคิดว่าใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “벌써” คิดเป็นร้อยละ 35.35 และใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “이미” คิดเป็นร้อยละ 20.66 นอกจากนี้ยังคิดว่า คำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 25.60 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 81.79

ตาราง 3 กรณีคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” สื่อความหมายไม่เหมือนกัน และใช้แทนกันไม่ได้

ข้อที่	ข้อคำถาม/คำตอบ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		벌써/ 이미	이미	*벌 써/*이 미	
2	수미가 <u>벌써/*이미</u> 고향에 돌아간다.	18.1	25.9	23.6	67.6
5	수미야, <u>벌써/*이미</u> 학교(에) 가니? 좀 더 있다가 가면 안 돼?	16.2	19.4	24.5	60.1
7	수미는 <u>벌써/*이미</u> 한국에 가는구나!	18.5	19.4	20.8	58.7
รวมทั้งหมด		17.6	21.56	22.96	62.12

ตัวอย่างประโยค (2,5,7) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “벌써” ยังสามารถปรากฏในกาลปัจจุบันและสื่อความหมายถึง “ลักษณะการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเร็วกว่าที่ผู้พูดคิดไว้” จึงสามารถปรากฏในประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม และประโยค

บอกเล่าที่แสดงการอุทานด้วยกาลปัจจุบันได้ ซึ่งต่างกับคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” ที่ไม่สามารถสื่อความหมายดังกล่าวได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเร็วกว่าที่ผู้พูดคิดไว้” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 17.6 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” คิดเป็นร้อยละ 21.56 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 22.96 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 62.12

ต่อไปเป็นกรณีการลงท้ายประโยคต่าง ๆ ที่คำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” ไม่สามารถปรากฏรวมได้

ตาราง 4 กรณีที่คำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “ㅇㅣㅣ” ไม่สามารถปรากฏรวมกับการลงท้ายประโยคต่าง ๆ

ข้อที่	ข้อคำถาม/คำตอบ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		벌써/ ㅇㅣㅣ	벌써	ㅇㅣㅣ	
3	영화는 <u>*벌써/*ㅇㅣㅣ</u> 끝 것이다.	17.6	25.9	37.5	81
8	수미야, <u>*벌써/*ㅇㅣㅣ</u> 집에 가라.	10.2	15.3	13.9	39.4
9	수미야, <u>*벌써/*ㅇㅣㅣ</u> 바다 에 가자.	7.9	7.9	9.7	25.5
รวมทั้งหมด		11.9	16.36	20.36	48.62

ตัวอย่างประโยค (3,8,9) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” ไม่สามารถสื่อความหมายถึงกาลอนาคตได้ ดังนั้นเมื่อปรากฏในประโยคบอกเล่าจึงเป็นประโยคที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ยังไม่สามารถปรากฏในประโยคคำสั่งและประโยคชักชวนได้เช่นกัน

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “벌써” กับคำวิเศษณ์ “이미” สามารถสื่อความหมายถึง “กาลอนาคต และปรากฏในประโยคคำสั่งหรือประโยคชักชวนได้” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 11.9 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “벌써” คิดเป็นร้อยละ 16.36 นอกจากนี้ยัง คิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “이미” คิดเป็นร้อยละ 20.36 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้ รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 48.62

2. คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย “지금-이제”

ตาราง 5 กรณีคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สื่อความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้

ข้อที่	ข้อความถาม	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		지금	이제	*지금/*이제	
11	지금/이제 출발해요.	41.2	15.4	3.2	59.8
12	수미가 지금/이제 잔다.	44	19.9	19	82.9
13	수미가 지금/이제 시험을 공부한다.	56.9	11.1	10.2	78.2
14	지금/이제 바다에 가자.	21.8	23.6	29.2	74.6
รวมทั้งหมด		40.97	17.5	15.4	73.87

ตัวอย่างประโยค (11-14) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สื่อความหมายถึงกาลปัจจุบันจึงสามารถปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยแสดงการลงท้ายประโยคด้วยกาลปัจจุบัน “-ㄴ/는다” ในประโยคบอกเล่า และสามารถปรากฏในประโยคชักชวนเพื่อสื่อความหมายถึง “กาลปัจจุบันที่เกิดขึ้น ณ เวลานี้” จึงสามารถใช้แทนกันได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สามารถสื่อความหมายถึง “กาลปัจจุบันที่เกิดขึ้น ณ เวลานี้” ได้ไม่เหมือนกันจึงใช้แทนกันไม่ได้ โดยคิดว่าใช้ได้เฉพาะ คำวิเศษณ์ “지금” คิดเป็นร้อยละ 40.94 และใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “이제” ร้อยละ 17.5 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 15.4 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 73.87

ตาราง 6 กรณีคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สื่อความหมายไม่เหมือนกัน และใช้แทนกันไม่ได้ (1)

ข้อที่	ข้อความ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		지금/이제	지금	*지금/*이제	
10	* <u>지금/이제</u> 알겠니?	31.9	18.1	7.4	57.4
15	그만 하고 * <u>지금/이제</u> 영화를 보자.	11.6	19.9	18.1	49.6
17	* <u>지금/이제</u> 그만 놓고 좀 쉬어라.	19.4	17.6	5.6	42.6
18	* <u>지금/이제</u> 일주일 후면 방학이에요.	6.5	13.9	40.7	61.1
รวมทั้งหมด		17.35	17.37	17.95	52.67

ตัวอย่างประโยคที่ (10,15,17,18) แสดงให้เห็นว่าทั้งสองคำมีความหมายเฉพาะตัวที่แตกต่างกันจึงไม่สามารถใช้แทนกันได้ กล่าวคือ คำวิเศษณ์ “이제” ยังสามารถสื่อความหมายถึง “จุดเริ่มต้นที่ปรากฏได้ในกาลอดีต ปัจจุบัน และอนาคต” จึงสามารถปรากฏในประโยคคำถาม ประโยคชักชวน ประโยคคำสั่ง และประโยคบอกเล่าที่แสดงกาลอดีต ปัจจุบัน อนาคตซึ่งแตกต่างจากความหมายของคำวิเศษณ์ “지금” ได้อีกความหมายหนึ่ง

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สามารถสื่อความหมายถึง “จุดเริ่มต้นที่ปรากฏได้ในกาลอดีต ปัจจุบัน และอนาคต” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 17.35 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “지금” คิดเป็นร้อยละ 17.73 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 17.95 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 52.67

และตัวอย่างประโยคที่ (16,19,20) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “지금” สามารถสื่อความหมายที่แตกต่างกับคำวิเศษณ์ “이제” ดังนี้

ตาราง 7 กรณีคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สื่อความหมายไม่เหมือนกัน และใช้แทนกันไม่ได้ (2)

ข้อที่	ข้อคำถาม	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		지금/ 이제	이제	*지금/ *이제	
16	급하니 <u>지금/*이제</u> 바로 주세요.	16.7	15.7	19.4	51.8
19	너만 원한다면 <u>지금/*이제</u> 당장 헤어져도 좋다.	13	29.2	16.2	58.4
20	<u>지금/*이제</u> 집에 가고 있어요.	20.8	8.3	3.2	32.3
รวมทั้งหมด		16.83	17.73	12.93	47.49

จากตัวอย่างประโยคข้างต้นคำวิเศษณ์ “지금” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะการกระทำที่กำลังกระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่ในขณะนั้นหรือปัจจุบันนั้น” และสามารถใช้ร่วมกับคำวิเศษณ์คำว่า “바로” คำวิเศษณ์ “당장” และไวยากรณ์ “-고 있다” ที่สื่อความหมายถึง “กาลปัจจุบันหรือเวลานั้นหรือเดี๋ยวนั้น” ในประโยคคำสั่งและประโยคบอกเล่า ดังนั้นเมื่อนำมาใช้ร่วมกับคำวิเศษณ์ “지금” จึงสื่อความหมายถึง “การเน้นย้ำหรือทำให้ความหมายของกาลปัจจุบันมีความชัดเจนยิ่งขึ้น”

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” สามารถสื่อความหมายถึง “กาลปัจจุบันหรือเวลานั้นหรือเดี๋ยวนั้น” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 16.83 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “이제” คิดเป็นร้อยละ 17.73 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “지금” กับคำวิเศษณ์ “이제” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 12.93 จึงทำให้ตอบผิดในกรณีนี้ รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 47.49

3. คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย “어서-얼른”

ตาราง 8 กรณีคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สื่อความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ (1)

ข้อที่	ข้อคำถาม	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		어서	얼른	*어서/*얼른	
28	어서/얼른 봄이 되었으면 좋겠다.	20.4	39.8	19.9	80.1
29	어서/얼른 돈을 모아서 집을 사고 싶다.	16.2	46.8	21.3	84.3
รวมทั้งหมด		18.3	43.3	20.6	82.2

ตัวอย่างประโยค (28-29) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถปรากฏในประโยคบอกเล่าร่วมกับวิภัติปัจจัยแสดงกาลอนาคต “-ㄹ-” และไวยากรณ์ “-고 싶다” ที่แสดงความต้องการบางสิ่งบางอย่างในอนาคต จึงกล่าวได้ว่าในบริบทนี้คำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถสื่อความหมายถึงกาลอนาคตที่แสดง “ความรู้สึกที่ต้องการกระทำบางอย่างให้สำเร็จอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอนาคต”

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถสื่อความหมายถึง “ความรู้สึกที่ต้องการกระทำบางอย่างให้สำเร็จอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอนาคต” ได้ไม่เหมือนกันจึงใช้แทนกันไม่ได้ โดยคิดว่าใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “어서” คิดเป็นร้อยละ 18.3 และใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “얼른” คิดเป็นร้อยละ 43.3 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 20.6 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 82.2

นอกจากนี้คำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ยังสามารถสื่อความหมายอื่นที่เหมือนกันได้อีกความหมายหนึ่ง ปรากฏดังนี้

ตาราง 9 กรณีคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สื่อความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ (2)

ข้อที่	ข้อความ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		어서	얼른	*어서/ *얼른	
21	어서/얼른 학교에 가자.	18.1	44	16.2	78.3
22	어서/얼른 빨리 숙제를 해라.	24.1	33.8	30.1	88
23	어서/얼른 일어나고 집에 가자.	26.9	45.4	6.9	79.2
24	노래방에서 <u>어서/얼른</u> 나오세요.	50	23.6	6.9	80.5
รวมทั้งหมด		29.77	36.7	15.03	81.5

ตัวอย่างประโยค (21-24) คำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถปรากฏในประโยคชักชวน และประโยคคำสั่ง เพื่อสื่อความหมายถึง “ลักษณะการกระทำหรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่เป็นการกระตุ้น การเตือน การเร่ง” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะการกระทำหรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่เป็นการกระตุ้น การเตือน การเร่ง” ได้ไม่เหมือนกันจึงใช้แทนกันไม่ได้ โดยคิดว่าใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “어서” คิดเป็นร้อยละ 29.77 และใช้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “얼른” คิดเป็นร้อยละ 36.7 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 15.03 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 81.5

ตาราง 10 กรณีคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สื่อความหมายไม่เหมือนกันและใช้แทนกันไม่ได้ (1)

ข้อที่	ข้อความ	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		어서/얼른	어서	*어서/*얼른	
25	그 둘은 *어서/얼른 보아서 구별이 잘 되지 않을 정도로 많이 닮았다.	19.4	15.3	33.3	68
26	그 일이 *어서/얼른 생각이 나지 않았다.	10.2	20.4	44.4	75
27	아기가 고추가 맵다며 *어서/얼른 벌었다.	16.2	22.2	25.9	64.3
รวมทั้งหมด		15.26	19.3	34.53	69.09

ตัวอย่างประโยค (25-27) แสดงให้เห็นว่าทั้งสองคำมีความหมายเฉพาะตัวที่แตกต่างกันจึงไม่สามารถใช้แทนกันได้ กล่าวคือ คำวิเศษณ์ “얼른” ยังสามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่เจาะจงหรือมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน” จึงสามารถปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยแสดงกาลอดีต “-았-” ในประโยคบอกเล่าได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะความรู้สึกหรือเหตุการณ์ใด ๆ ที่เจาะจงหรือมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 15.26 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “어서” คิดเป็นร้อยละ 19.3 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 34.53 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 69.09

นอกจากนี้คำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ยังมีความหมายอื่นที่แตกต่างกันอีกหนึ่งความหมาย ปรากฏดังนี้

ตาราง 10 กรณีคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สื่อความหมายไม่เหมือนกัน และใช้แทนกันไม่ได้ (2)

ข้อที่	ข้อความถาม	คำตอบผิด (ร้อยละ)			รวม (ร้อยละ)
		어서/얼른	얼른	*어서/*얼른	
30	어서/*얼른 오십시오.	10.6	7.9	2.3	20.8
รวมทั้งหมด		10.6	7.9	2.3	20.8

ตัวอย่างประโยค (30) แสดงให้เห็นว่าคำวิเศษณ์ “어서” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะการต้อนรับด้วยความยินดี” ซึ่งคำวิเศษณ์ “얼른” ไม่สามารถสื่อความหมายนี้ได้

จากผลการเก็บข้อมูล พบว่า นักศึกษาไทยเข้าใจว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” สามารถสื่อความหมายถึง “ลักษณะการต้อนรับด้วยความยินดี” ได้เหมือนกันจึงใช้แทนกันได้ คิดเป็นร้อยละ 10.6 และคิดว่าสื่อความหมายนี้ได้เฉพาะคำวิเศษณ์ “얼른” คิดเป็นร้อยละ 7.9 นอกจากนี้ยังคิดว่าคำวิเศษณ์ “어서” กับคำวิเศษณ์ “얼른” ไม่จำเป็นต้องปรากฏในประโยคเหล่านี้ คิดเป็นร้อยละ 2.3 ทำให้นักศึกษาไทยตอบผิดในกรณีนี้รวมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 20.8

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง “การใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย” ด้านการจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้อง พบว่านักศึกษาไทยยังไม่สามารถจำแนกความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีมีลักษณะพิเศษด้านความหมายและข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลี ดังนี้

1. ด้านการจำแนกความหมายของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไทยเลือกตอบข้อผิดเกี่ยวกับการจำแนกความหมายที่เหมือนกันและต่างกันของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย โดยเฉพาะในกรณีที่ความหมายคำวิเศษณ์บอกเวลา พ้องความหมายสื่อความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ มักเข้าใจว่าสื่อความหมายต่างกันและใช้แทนกันไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากเนื่องจากหลักสูตรการศึกษาภาษาเกาหลีในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยยังไม่มีรายวิชาที่มุ่งศึกษาด้านคำศัพท์โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านการสื่อสารและไวยากรณ์ภาษาเกาหลีเป็นหลัก (กาญจนา สหะวีริยะและชะวาทิ กั้งแะ, 2562, น. 6-9) การศึกษาคำศัพท์จึงเป็นหน้าที่ของผู้เรียนที่ต้องศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการแปลคำศัพท์จากภาษาเกาหลีเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาไทยซึ่งเห็นได้จากหนังสือแบบเรียนที่ใช้ประกอบการศึกษาภาษาเกาหลีของนักศึกษาไทย เช่น คำวิเศษณ์ “지금” แปลเป็นภาษาอังกฤษในหนังสือแบบเรียน 연세한국어 1-1

(2013) ว่า “now” และคำวิเศษณ์ “이제” แปลเป็นภาษาอังกฤษในหนังสือแบบเรียน 서강 한국어 1A (2010) ว่า “now” เหมือนกัน เช่นเดียวกับในพจนานุกรม ออนไลน์ The Standard Korean Dictionary (국립국어원 사전) ได้แปลความหมายคำวิเศษณ์ “지금” เป็นภาษาไทยว่า “เดี๋ยวนี้ ตอนนี้ ประเดี๋ยวนี้ ปัจจุบันนี้ ขณะนี้ เวลานี้...” และแปลความหมายคำวิเศษณ์ “이제” เป็นภาษาไทยว่า “ตอนนี้ ขณะนี้ต่อจากนี้ มาถึงตอนนี้...” ซึ่งแสดงความหมายที่คล้ายกันมาก ทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการศึกษาความหมายที่ต่างกันของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.8 ทั้งนี้ผู้เรียนยังมีความต้องการให้ผู้สอนอธิบายคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในชั้นโม่งเรียนภาษาเกาหลีซึ่งสามารถส่งผลดีต่อการเรียน อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 48.4 ระดับดีที่สุด ร้อยละ 35.5 เพราะคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนภาษาเกาหลีของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.6 และระดับมาก 41.5 ตามลำดับ เพราะการเข้าใจความหมายที่เหมือนและต่างกันของคำศัพท์ เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการศึกษาคำศัพท์ เพื่อให้สามารถสื่อสารภาษานั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ 김광해 (1989) ที่ได้อธิบายว่า การศึกษาการจำแนกความหมายที่เหมือนและต่างกันของคำศัพท์ สามารถทำให้การศึกษาคำศัพท์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพราะสามารถเข้าใจความหมายของคำศัพท์นั้นได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้สามารถนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับ 최경아 (2007) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี ที่กล่าวว่า สิ่งสำคัญของการศึกษาคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายคือการเข้าใจความหมายที่เหมือนและต่างกัน ซึ่งสามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาคำศัพท์ที่ดีขึ้นได้ ทั้งยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีความเหมาะสมและสื่อความหมายได้ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ด้านข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้อง

เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีมีลักษณะเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ และสามารถปรากฏในประโยคได้อย่างอิสระ การศึกษาข้อกำหนดการใช้ที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจ

ความหมายที่เหมือนและต่างกันได้ ทั้งนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้คำวิเศษณ์พ้องความหมายได้ถูกต้องหลักการใช้ของภาษาเกาหลี ดังนั้นจากผลการศึกษาวิจัยข้อมูลข้างต้น จึงสามารถวิเคราะห์สาเหตุของการเลือกตอบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ภาษาเกาหลีที่ถูกต้องของนักศึกษาไทย ได้ดังนี้

2.1 ด้านการปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยแสดงกาลเวลา

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไทยเลือกตอบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยที่แสดงกาลเวลาของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ทั้งนี้เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีสามารถปรากฏในกาลเวลาได้อย่างหลากหลาย เช่น คำวิเศษณ์ “이제” สามารถปรากฏได้ทั้งในกาลอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และเมื่อปรากฏในกาลเวลาต่างกัน ความหมายก็จะแตกต่างกันไปตามวิภัติปัจจัยแสดงกาลเวลาที่ปรากฏร่วม

2.2 ด้านการปรากฏร่วมกับคำและไวยากรณ์ต่าง ๆ

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไทยเลือกตอบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการปรากฏร่วมกับคำและไวยากรณ์ต่าง ๆ ของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ทั้งนี้เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายบางคำอาจสามารถสื่อความหมายเฉพาะตัวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย จึงจำเป็นต้องปรากฏร่วมกับคำหรือไวยากรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ความหมายเฉพาะตัวนั้น มีความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น คำวิเศษณ์ “지금” เมื่อปรากฏร่วมกับคำวิเศษณ์ “바로, 당장, 곧” หรือไวยากรณ์ “-고 있다” ก็สามารถสื่อความหมายถึงกาลปัจจุบันที่ชัดเจนยิ่งขึ้นได้

2.3 ด้านการลงท้ายด้วยรูปประโยคต่าง ๆ

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไทยเลือกตอบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการลงท้ายด้วยรูปประโยคต่าง ๆ ของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย ทั้งนี้เนื่องจากคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลี สามารถลงท้ายด้วยประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคชักชวนได้ เว้นแต่กรณีที่คำวิเศษณ์บอกเวลาปรากฏในกาลเวลาที่ไม่ถูกต้อง ก็อาจทำให้ประโยคนั้นกลายเป็นประโยคที่ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษาเกาหลีได้ เช่น คำวิเศษณ์ “ 벌써” กับคำวิเศษณ์ “오|ㅁ” เป็นคำวิเศษณ์ที่ไม่สามารถสื่อความหมายถึงกาลอนาคตได้ ดังนั้นเมื่อปรากฏ

ในประโยคบอกเล่า หรือประโยคคำสั่ง หรือประโยคชักชวนที่แสดงกาลอนาคต จึงทำให้ประโยคนั้นกลายเป็นประโยคที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้นเมื่อผู้เรียนชาวไทยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดการใช้ด้านการปรากฏร่วมกับวิภัติปัจจัยแสดงกาลเวลา การปรากฏร่วมกับคำและไวยากรณ์ต่าง ๆ และการลงท้ายด้วยรูปประโยคต่าง ๆ ของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมาย จึงสามารถทำให้เกิดความสับสนในการเลือกใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายให้ตรงกับความหมายที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีควรคำนึงถึงการจำแนกความหมายที่เหมือนและต่างกัน รวมถึงข้อกำหนดการใช้ตามหลักไวยากรณ์ของภาษาเกาหลีที่ต้อง เนื่องจากสามารถเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนชาวไทยสามารถสื่อสารความหมายของคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนคำวิเศษณ์บอกเวลาพ้องความหมายในภาษาเกาหลีสำหรับนักศึกษาไทยเพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ในการจัดการเรียนได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สหะวิริยะ และสมาวดี กั้งแฮ. (2562). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาหนังสือไวยากรณ์ภาษาเกาหลีพื้นฐานสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย*. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- Bong Won-deok. (2004). *A study on syntactic-semantic characteristics of temporal adverbs in Korean*.

- Master's thesis from Kyung Hee University. [봉원덕. (2004). 국어 시간 부사의 통사-의미적 특징 연구. 경희대학교 석사학위논문.]
- Chen, Xiling. (2015). *A Study on The Teaching Synonymy of Korean Temporal Adverbs for Chinese Students*. A master's thesis at Seoul National University. [진희릉. (2015). 중국인 학습자를 위한 시간부사 유의어 교육 연구. 서울대학교 석사학위논문.]
- Cho Hyun-yong. (2000). *Korean vocabulary education study*. Park Yi-jung Press. [조현용. (2000). 한국어 어휘 교육 연구. 박이정 출판부.]
- Choi Hyun-bae. (1961). *our language*. Jeongeumsa. [최현배. (1961). 우리말 본. 정음사.]
- Department of Thai Language, Hankuk University of Foreign Studies. (2006). *Korean-Thai Dictionary*. Hankuk University of Foreign Studies Press. [한국외국어대학교 태국어과. (2006). 한국어-태국어 사전. 한국외국어대학교 출판부.]
- Feng, Xunye. (2018). *A Study on the Teaching Method of Synonym of Korean Time Adverbs for Chinese Learners*. A master's thesis at Hanyang University. [풍심엽. (2018). 중국인 학습자를 위한 한국어 시간 부사 유의어 교육 방안 연구. 한 양 대 학 교 석사학위논문.]
- Huang, Yu Ran. (2020). *A Study on Korean Time Adverbs via "얼른, 어서, 빨리" Focus on Chinese Learners*. Master's thesis at Konkuk University. [황유연. (2020). 한국어 시간 부사 유의어 "얼른, 어서, 빨리" 에 관한 연구 - 중국인 학습자를 대상으로 -. 건국대학교 석사학위논문.]
- Iadnuy Kanchana. (2013). *A Study on Teaching Method of Korean Adverb of Degree's Synonyms for Thai Learners*. Master's thesis at Sookmyung Women's University. [Iadnuy Kanchana. (2013). 태국인 학습자를 위한 정도 부사 유의어 교육 방안 연구. 숙명여자대학교 석사학위 논문.]

- Kim Kwang-hae. (1987). *a dictionary of synonyms and antonyms*. Hansaem. [김광해. (1987). *유의어·반의어 사전*. 한샘.]
- Kim Kwang-hae. (1989). *A study on the significance of modern Korean-Focused on the phenomenon of one-to-many correspondence between native languages and Chinese characters*-. Seoul National University Graduate School Ph.D. [_____. (1989). *현대 국어의 유의 현상에 대한 연구- 고유어 대 한자어의 일대다대응 현상을 중심으로*-. 서울대학교 대학원 박사.]
- Kim Tae-woo. (1992). *A study on temporal adverbs in modern Korean*. Master's thesis at Busan University of Foreign Studies. [김태우. (1992). *현대 국어 시간부사의 나말말연구*. 부산외국어대학교 석사학위논문.]
- Kyung-ah Choi. (2007). *A study on teaching methods for thesaurus in Korean -Focused on adverbs of time-*. Master's thesis at Korea University. [최경아. (2007). *한국어 유의어 교육 방안 연구 -시간 부사를 중심으로-*. 고려대학교 석사학위논문.]
- Man,Li. (2010). *A Study of Adverbs for Time in Korean Teaching Materials -Mainly centering on synonym adverbs for time -*. Master's thesis from Sangmyung University. [만리. (2010). *한국어 교재의 시간부사 분석 -유의어 시간부사를 중심으로-*. 상명대학교 석사학위논문.]
- Min Hyun-sik. (1990). *Awards and adverbs of the Korean language - Triadic interpretation of tenses, awards, and calligraphy*. [Korean Language Education], 69, 15-42. [민현식. (1990). *국어의 시상과 시간부사 -시제, 상, 서법의 3원적 해석론-*. [국어교육], 69, 15-42.]
- On Young-du. (1986). *A Study on the Syntax Meaning of Modern Korean Adverbs*. Master's thesis at Chonbuk National University. [온영두. (1986). *현대 국어 부사의 통사 의미 연구*. 전북대학교 석사학위논문.]

- Park Jae-Nam. (2002). *A Study on Strategies for Korean synonyms Education as a Foreign Language*. A master's thesis at Yonsei University. [박재남. (2002). 외국어로서 한국어의 유의어 교육 방안 연구. 연세대학교 석사학위논문.]
- Son Nam-ik. (1995). *the study of adverbs in Korean*. Park Yi-jung. [손남익. (1995). 국어부사연구. 박이정.]
- Sogang University Korean Language Education Center. (2010). *Sogang Korean Grammar • Vocabulary Reference*. How to Publish Books. [서강대학교 한국어교육원. (2010). 서강한국어 문법·단어 참고서. 도서출판 하우.]
- Wang dan. (2015). *Study on the Educational Methods to Time Adverbs Synonym for the Chinese Learners*. Master's thesis at Chonnam National University. [왕단. (2015). 중국인 학습자를 위한 시간 부사 유의어 교육 방안. 전남대학교 석사학위논문.]
- Wilkins, D. A. (1972). *Linguistics in Language Teaching*. Cambridge: MFT Press.
- Yang, Song (2019). *A Study on the semantic distinctions of Korean Time Adverbs Synonyms*. Master's thesis at Yonsei University. [양송. (2019). 한국어 시간 부사 유의어 변별 연구. 연세대학교 석사학위논문.]
- Yonsei University Korean Language Institute. (2013). *Yonsei Korean 1-1*. Yonsei University Press and Cultural Center. [연세대학교 한국어 어학당. (2013). 연세 한국어 1-1. 연세대학교 대학출판문화원.]
- Yonsei University Korean Language Institute. (2013). *Yonsei Korean 2-2*. Yonsei University Press and Cultural Center. [연세대학교 한국어 어학당. (2013). 연세 한국어 2-2. 연세대학교 대학출판문화원.]

The National Book of Korean. The Standard Korean Dictionary. [Online]. Retrieved 10 March 2021. from: <https://stdict.korean.go.kr/main/main.do>. [국립국어권. 표준국어대사전. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2565. จาก: <https://stdict.korean.go.kr/main/main.do>]

ภววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น*

Ontology of Happiness and Well-Being in Japanese Philosophy of Life

สรายุทธ เลิศปัจจิมนันท์¹ และ รัตนิจิต ทองเปรม²

Sarayuddha Lhaspajchimanandh¹ and Ratjit Thongprem²

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์

^{1,2} Faculty of Humanities

^{1,2} มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

^{1,2} University of the Thai Chamber of Commerce

บทคัดย่อ

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสุขและสุขภาวะที่ดีด้วยวิธีการทางสถิติเพียงอย่างเดียวในกรณีของประเทศญี่ปุ่นทำให้พบว่า สำนึกเชิงอัตวิสัยด้านความสุขไม่สัมพันธ์ด้วยกับชี้เชิงภววิสัยของสุขภาวะที่ดี ข้อค้นพบที่สวนทางกันเช่นนี้ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับความสุขหรือสุขภาวะที่ดีในแบบญี่ปุ่นได้วนกลับไปสู่ท่าทีเชิงภววิทยา ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตซึ่งดำรงอยู่ในโลก ณ ตรงนี้/เวลานี้ ผลสรุปของการศึกษาในครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ท่าทีดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับภววิทยาชั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าใจสภาวะของสัตว์ที่ดำรงอยู่จริงอย่างที่เป็นอยู่ในโลก

คำสำคัญ: ภววิทยา, ความสุข, สุขภาวะที่ดี, ปรัชญาญี่ปุ่น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยภายใต้ทุนส่งเสริมการวิจัยมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Abstract

Many studies about happiness and well-being that are solely based on statistical methods in Japan suggest that the subjective senses of happiness are not correlated with the objective indicators of well-being. This contradiction alternates the study of happiness and well-being in Japan turn back to an ontological attitude such that the attention is paid to the understanding of the nature of life that is existing in the world as being in the here and the now. The result of the study presented in this work shows that it is similar to Heidegger's fundamental ontology that pays attention to the understanding of the essence of Dasein as being in the world.

Keywords: ontology, happiness, well-being, Japanese philosophy

บทนำ

ความสุขและสุขภาวะที่ดี ทั้งสองอย่างนี้มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีความคาดหวังถึงการมีชีวิตที่ดีและได้รับความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพ ความสุขและสุขภาวะที่ดีจึงเป็นเป้าหมายของชีวิตและมีจุดร่วมเดียวกันในเรื่องของการนำพาชีวิตให้ไปสู่สภาวะที่ดีกว่าเดิม แต่จุดร่วมของเป้าหมายดังกล่าวก็ยังมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความสุขมักจะเกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจ เป็นสำคัญ ส่วนสุขภาวะที่ดีนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตที่เป็นอยู่ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของมนุษย์มาอย่างช้านาน รวมถึงปัจจุบันนักคิด นักวิชาการหลากหลายแขนงก็มีความพยายามเปิดพรมแดนขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสุขและสุขภาวะที่ดีผ่านการอบคิดหรือมิติมุมมองของศาสตร์ต่าง ๆ

ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้ว การทำความเข้าใจว่าอะไรคือความสุข อะไรคือสุขภาวะที่ดี สามารถทำได้โดยพิจารณาถึงขอบเขตและเป้าหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเด็นสำคัญของความสุขอยู่ที่ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) ดังนั้นเป้าหมายของความสุขย่อมเป็นการเพิ่มพูนความพึงพอใจให้ชีวิตประสบกับอารมณ์เบิกบาน (cheerful mood) ในขณะที่ประเด็นสำคัญของสุขภาวะที่ดีจะสนใจเรื่องความสุขสบายในชีวิตที่เป็นสิ่งจับต้องได้จริง (real thing) จึงมีปัจจัยอันได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (positive emotion) ความผูกพัน (engagement) การมีความหมาย (meaning) ความสัมพันธ์เชิงบวก (positive relationships) และการประสบความสำเร็จ (accomplishment) ด้วยปัจจัยเหล่านี้เป้าหมายของสุขภาวะที่ดีจึงอยู่ที่การเพิ่มพูนความรุ่งโรจน์ (increase flourishing) ให้แก่ชีวิต (Seligman 2011:19–21)

การแบ่งแยกขอบเขตของความสุขกับสุขภาวะที่ดีออกจากกันในลักษณะนี้ แม้เป็นความพยายามของกระแสวิชาการสมัยใหม่ในการกำหนดกรอบคิดให้เกิดความชัดเจนต่อประเด็นที่จะนำมาใช้ศึกษา แต่ด้วยขอบเขตที่ถูกกำหนดไว้เช่นนี้ จึงเท่ากับเป็นการแบ่งแยกมุมมองออกเป็นอัตวิสัยและภาววิสัยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อทำการศึกษามองความสุขก็จะมีเป้าหมายเพื่อสืบสอบความพึงพอใจของชีวิตในเชิงอัตวิสัย แต่เมื่อทำการศึกษามองสุขภาวะที่ดีก็จะมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์โดยชีวิตความสุขสบายของชีวิตให้เป็นที่ประจักษ์ในเชิงภาววิสัยไปโดยปริยาย ในแง่นี้จึงกลายเป็นปัญหา

ที่สืบเนื่องมาสู่แขนงของภววิทยาที่จะต้องทำความเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของความสุขและสุขภาวะที่ดี เป็นต้นว่า ปรากฏการณ์ของความสุขในเชิงอัตวิสัยที่รับรู้ได้เฉพาะปัจเจกถือเป็นความสุขที่แท้จริงหรือไม่ หรือการที่สุขภาวะที่ดีนั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสภาวะภายนอกแม้จะวัดและประเมินค่าให้เป็นที่ยอมรับได้ในเชิงภววิสัย แต่ผลการวัดและประเมินเหล่านั้นสามารถให้ความเป็นจริงต่อผู้ศึกษาได้มากน้อยแค่ไหน ที่สุดแล้วประเด็นเหล่านี้จึงกลายเป็นปัญหาเชิงภววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดี

อีกทั้งนักสังคมศาสตร์จำนวนมากยังทำการศึกษาค้นคว้าความสุขด้วยวิธีการวัดผลในทางสถิติ โดยการทำแบบสอบถามเพื่อประเมินภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างเพื่อระบุว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสุขอย่างไรในชีวิต และทำการวัดผลไปจนถึงการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างทั้งในวัฒนธรรมเดียวกันและกลุ่มตัวอย่างข้ามวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการเชื่อมั่นว่าวิธีที่ดีที่สุดในการศึกษาค้นคว้าความสุขก็คือการนำสิ่งที่เรียกว่าความสุขนั้นไปเข้าสู่กระบวนการทางสถิติ ซึ่งตรงกันข้ามกับนักมานุษยวิทยาที่เชื่อว่าการวัดผลทางสถิติเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาวะของความสุขได้จริง ยิ่งไปกว่านั้น การวัดผลทางสถิติแต่เพียงอย่างเดียวก็อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนระหว่างการประเมินความสุขกับสุขภาวะที่ดี เนื่องจากความสุขเป็นอัตวิสัยที่เกิดจากสำนึกส่วนบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประเมินผลในทางภววิสัยเมื่อต้องทำการชี้วัดระดับของการมีสุขภาวะที่ดี ความคลาดเคลื่อนนี้เคยเกิดขึ้นในกรณีของญี่ปุ่นที่พบข้อเท็จจริงว่า สำนึกเชิงอัตวิสัยด้านความสุข (subjective senses of happiness) ของคนญี่ปุ่นนั้นมีระดับที่ต่ำกว่าตัวบ่งชี้เชิงภววิสัยของสุขภาวะที่ดี (objective indicators of well-being) เป็นอย่างมาก ข้อค้นพบที่สวนทางกันเช่นนี้ อาจไม่ใช่ผลที่เกิดขึ้นจากการสำรวจทางสถิติแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังบ่งชี้ถึงปัญหาในทางสังคมของญี่ปุ่นได้ด้วยเช่นกัน (Mathews 2017:228-29)

ดังนั้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมาจนถึง ค.ศ. 1980 ญี่ปุ่นได้หันกลับไปศึกษาประเด็นปัญหาในเรื่องของความสุขโดยให้ความสนใจกับแนวคิดเรื่องอิกิไก¹

¹ ภาษาญี่ปุ่น 生き甲斐」 ความหมายตรงตามคำ หมายถึง เหตุผลในการมีชีวิตอยู่

มากเป็นพิเศษ เพราะมองว่าอิคิไกคือความสุขของชีวิตที่มีอยู่จริง ซึ่งปรากฏให้เห็นในแง่ของการใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า (worth living) แต่กระนั้นก็ยังมีการคัดค้านต่อแง่มุมดังกล่าว เนื่องจากมีงานอีกจำนวนหนึ่งที่เสนอว่าอิคิไกไม่ใช่แค่การใช้ชีวิตของตัวเองอย่างคุ้มค่า แต่อิคิไกคือการใช้ชีวิตเพื่อผู้อื่น โดยสังเวทความปรารถนาอันเห็นแก่ตัวของตนเองเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมที่ดี ทว่าหลังจากปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา ประเด็นของอิคิไกได้หวนกลับมาอยู่บนฐานของปัจเจกอีกครั้งในแง่ของการใช้ชีวิตเพื่อตนเอง และแสวงหาหนทางที่จะนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงความสุขที่มาจากตัวตนของตนเอง อีกทั้งยังถูกใช้ในความหมายนี้เรื่อยมาจนถึงช่วงปี ค.ศ. 2000-2010 และต่อมาภายหลังจึงได้มีการเพิ่มเติมบริบทของความร่วมสมัยเกี่ยวกับชีวิตการทำงานเข้าไปหมายรวมอยู่ในความเข้าใจเกี่ยวกับอิคิไก เพื่อแสดงให้เห็นว่าอิคิไกก็คือการใช้ชีวิตที่ปัจเจกเข้าใจและพัฒนาตนเองเพื่อมุ่งไปสู่ความสุขของชีวิต (Mathews 2017:235)

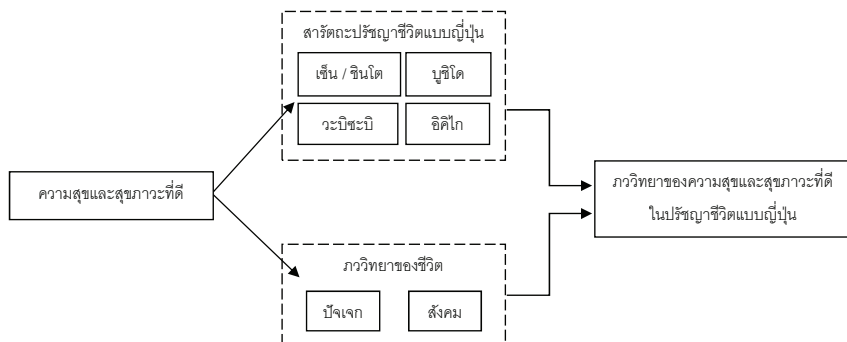
ในนี้จึงสอดคล้องกับกระแสความสนใจเรื่องความสุขและสุขภาวะที่ดีของญี่ปุ่น ที่มีการผูกโยงความเชื่อในทางศาสนาของปัจเจก (individual religiousness) เข้ากับการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของความพึงพอใจในชีวิตที่เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างการมีสุขภาวะที่ดีกับความเชื่อในทางศาสนา ซึ่งมีผลเชิงบวกต่อความสุขของชีวิต เพราะไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตาม อาทิ พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา รวมไปถึงศาสนาที่อุบัติใหม่ในญี่ปุ่นต่างก็มีส่วนส่งเสริมให้คนญี่ปุ่นมีความรู้สึกถึงความเชื่อมโยงต่อกันทั้งในแง่ของตนเองและต่อการบูรณาการสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาศัยหลักคำสอนของพุทธศาสนามาหาหนทางในการเสริมสร้างความสุขและสุขภาวะที่ดีนั้น มีการเน้นย้ำหลักคำสอนเรื่องความว่าง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงธรรมชาติของความทุกข์และความเป็นไปของสิ่งต่างๆ ในทางโลกโดยไม่ยึดติด และความไม่ยึดติดทั้งต่อตนเองและต่อโลกนี้เองที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความใส่ใจต่อความสุขและสุขภาวะที่ดีของผู้อื่น มากกว่าที่จะสนใจเฉพาะแต่ความพึงพอใจในชีวิตของตนเองเพียงอย่างเดียว (Roemer 2010:411, 423–24)

เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดของกรอบคิดสำหรับการวิเคราะห์ความสุข รวมถึงเครื่องมือทางสถิติที่มีปัญหาความคลาดเคลื่อนของเกณฑ์ที่นำมาใช้เป็นมาตรฐาน ฉะนั้นด้วยข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับความสุขหรือสุขภาวะ

ที่ดีในแบบญี่ปุ่นได้วนกลับไปสู่การให้ความสำคัญกับสภาวะความสุขที่อยู่ภายในของปัจเจก โดยมีลักษณะเป็นความสุขในทางจิตวิญญาณที่อาจไม่จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือวัด แต่ให้ความสำคัญกับแนววิธี (approach) เข้าถึงสัจยะของชีวิตเป็นประการหลัก ทั้งยังเป็นการทำให้ขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับความสุขและสุขภาวะที่ดีกลับมาสู่กรอบคิดเชิงภววิทยาที่สัมพันธ์กับรากฐานทางศาสนาและปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น

กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการทบทวนสัจยะของความสุขและสุขภาวะที่ดีในมโนทัศน์ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นโดยนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดเชิงภววิทยาของชีวิตในมโนทัศน์ปรัชญาตะวันตก เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายภววิทยาของความสุขและสุขภาวะที่ดีตามแนวทางของปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น ภายใต้กรอบแนวคิดดังต่อไปนี้



สัจยะของความสุขและสุขภาวะที่ดีในมโนทัศน์ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น

ความสุขและสุขภาวะที่ดีถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชีวิตเกิดความสุข เมื่อโลกร่วมสมัยให้ความสนใจศึกษาประเด็นเหล่านี้ในฐานะเป็นศาสตร์ก็จึงมีการนำวิธีการทางสถิติมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและแปลผลในเชิงประจักษ์ แต่ข้อจำกัดของวิธีการทางสถิติก็ไม่สามารถชี้วัดสภาวะที่แท้จริงของทั้งความสุขและ

สุขภาวะที่ดีได้เสมอไป การหวนกลับมาพิจารณาประเด็นเหล่านี้โดยอาศัยกรอบคิดเชิงภววิทยาเป็นแนวทางพิจารณาถึงการมีอยู่ของความสุขและสุขภาวะที่ดีโดยกำหนดขอบข่ายให้อยู่ในประเด็นของปรัชญาชีวิต ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งจะช่วยให้มองเห็นหนทางเข้าถึงธรรมชาติของความสุขและสุขภาวะที่ดีได้เช่นกัน

เนื่องจากปรัชญาชีวิต คือ ปรัชญาประยุกต์ที่สนใจเกี่ยวกับการตั้งคำถามถึงคุณค่าและความหมายของการมีชีวิต โดยอาศัยท่าทีทางปรัชญาเป็นเครื่องมือช่วยสืบสอบลงไปถึงกิจกรรมทางปรัชญาที่อยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ ในแง่ปรัชญาชีวิตจึงเป็นทัศนะทางปรัชญาอย่างกว้าง ๆ ที่มีต่อสัจตถะและการดำรงอยู่ของมนุษย์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต เมื่อใช้ฐานคิดเดียวกันมาพิจารณาสิ่งที่เรียกว่าปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นก็ย่อมเข้าใจได้ว่ากำลังหมายถึงปรัชญาชีวิตที่กำหนดขอบเขตภายใต้ความเป็นญี่ปุ่นลงไปอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งโดยมากจะมีบริบทที่มาจากพุทธศาสนานิกายเซ็นผสมผสานความเชื่อของลัทธิชินโตที่ยังรากในสังคมญี่ปุ่นมาอย่างช้านาน ด้วยอิทธิพลของหลักคำสอนทั้งสองจึงส่งผลให้ปรัชญาชีวิตในแบบญี่ปุ่นมักจะปรากฏมนทัศน์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมองชีวิตผ่านความว่าง ความธรรมดาสามัญ และธรรมชาติของสรรพสิ่ง

ทั้งหมดนี้มีที่มาจากการผสมกลมกลืนของลัทธิชินโตและพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสมัยนาระ ซึ่งทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและเทพเจ้า กล่าวคือ แต่เดิมนั้นลัทธิชินโตมุ่งเน้นความสุขของชีวิตในชาตินี้เป็นสำคัญ เนื่องจากรากฐานของชินโตเชื่อว่าชีวิตทางโลกเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา ส่วนเทพเจ้าเองก็คอยบันดาลสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติให้แก่มนุษย์ ความสำราญในทางวัตถุของชีวิตปัจจุบันจึงมีคุณค่าอย่างสูงสุด เพราะมนุษย์เกิดมาแล้วมีชีวิตเดียว และในตอนที่เกิดมานั้นมนุษย์มีสภาพอันบริสุทธิ์ เมื่อตายไปแล้วจึงกลับสู่สภาพอันบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ ชีวิตจึงไม่มีชาติภพหน้า แต่ในระหว่างการใช้ชีวิตนี้เองที่มนุษย์มักจะแปดเปื้อนมลทิน ความเชื่อของชินโตจึงให้ความสำคัญกับพิธีกรรมชำระร่างกายและจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ทว่าเมื่อมีการผสมกลมกลืนเข้ากับพุทธศาสนาในภายหลัง จึงมีแนวคิดเรื่องชาติภพเพิ่มเติมเข้ามาจากความเชื่อที่ว่าพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์คือการกลับชาติมาเกิดใหม่ของทวยเทพแห่งชินโต รวมถึงมีการ

ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติขัดเกลাজิตให้รู้แจ้งโดยสัจจะแห่งพุทธองค์ การผสมกลมกลืนนี้จึงกลายเป็นความสมดุลระหว่างการให้ความสำคัญกับทั้งความสำราญทางโลกแบบชินโต ควบคู่ไปกับความสุขทางธรรมแบบพุทธศาสนา (เพ็ญศรี กาญจนมัย 2525:6, 43, 47, 2540:45, 79, 82)

ในแง่เดียวกันนี้สามารถกล่าวได้ว่า การผสมกลมกลืนของลัทธิชินโตและพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดปรัชญาชีวิตภายใต้กระบวนทัศน์แบบญี่ปุ่นขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุมมองเกี่ยวกับความสุขและสุขภาวะที่ดีของชีวิตนั้นจะเห็นได้ว่า จากการที่รากฐานของลัทธิชินโตไม่ได้ปฏิเสธความสำราญทางโลกก็ทำให้วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นไม่ปฏิเสธการมีสุขภาวะที่ดีของชีวิตในทางวัตถุ รวมถึงแนวคิดเรื่องการชำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ก็คือความใส่ใจต่อการมีสุขภาวะที่ดีทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนความสุขทางจิตวิญญาณนั้นก็มุ่งแสวงหาความสุขทางธรรมจากการเข้าถึงพุทธภาวะเพื่อรู้แจ้งถึงการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ด้วยรากฐานนี้จึงก่อให้เกิดปรัชญาชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ที่สืบเนื่องจากอดีตและดำเนินไปพร้อมกับสังคมญี่ปุ่นร่วมสมัยได้อย่างกลมกลืน

นอกจากรากฐานทางวัฒนธรรมที่อยู่บนความผสมกลมกลืนระหว่างลัทธิชินโตกับพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพุทธศาสนาได้แพร่หลายในหมู่ชนชั้นปกครองก็ส่งผลให้เกิดการผสมผสานเข้ากับกรอบคิดด้านศีลธรรมของลัทธิขงจื้อที่ราชสำนักยึดถือเป็นจารีตมาอย่างช้านาน ด้วยความกลมกลืนเชิงอุดมคติของทั้งสามแนวคิดที่สามารถดำเนินไปด้วยกันได้เช่นนี้ จึงเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า “พุทธศาสนาคือดอกผลของสรรพธรรมทั้งปวง ขงจื้อคือกิ่งก้านสาขาบริบูรณ์ ส่วนชินโดนั้นไชรืคือรากแก้วแลลำต้น”² โดยทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานอุดมคติของลัทธิชินโตในฐานะมรรคาแห่งทวยเทพ (way of the Kami) และพุทธศาสนาในฐานะมรรคาแห่งพุทธะ (way of the Buddha) รวมถึงกรอบคิดของขงจื้อในฐานะจารีตทางสังคม ซึ่งต่อมาได้มีอิทธิพล

² [สำนวนแปลโดยผู้วิจัย] จากพระดำรัสของเจ้าชายโชโตกุ ดูเพิ่มใน Japanese Religion: A Cultural Perspective (Robert and Richard 2018)

ต่อวิถีชีวิตของนักรบในยุคนักรบไวย่างลึกซึ้ง จนเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า มรรคาแห่งนักรบ (way of the warrior หรือ Bushido) ถือเป็นหลักปรัชญาชีวิตของกลุ่มชนชั้นนักรบ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมแบบญี่ปุ่นในกาลต่อมา

มรรคาแห่งนักรบหรือบูชิโดนั้นถูกสถาปนาขึ้นในสมัยเอโดะ (ค.ศ. 1603-1867) แต่เดิมหมายถึงวิถีชีวิตของเหล่านักรบที่เคร่งครัดต่อศีลธรรมจรรยา (ethical behavior) ตามแบบขงจื้อ คือ พร้อมถวายจิตวิญญาณแห่งความจงรักภักดีอย่างแท้จริงแก่ผู้เป็นนาย หมั่นชำระร่างกายและจิตใจให้สะอาดผ่องตามคติของลัทธิชินโต ไม่เกรงกลัวต่อความตายพร้อมพลีชีพเพื่อแผ่นดิน นอกจากนี้เหล่าชนชั้นนักรบยังดำเนินชีวิตแบบปัญญาชนที่มีความสนใจเกี่ยวกับพิธีชงชา เครื่องลายคราม ภาพศิลปะ และวรรณคดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนานิกายเซ็น (Kodansha 1996:50-53; เพ็ญศรี กาญจนมัย 2538:48-49; เสฐียร พันธรั้ง 2555:20)

หากพิจารณาบูชิโดในแง่ของการเป็นปรัชญาชีวิตจะพบว่า ความสุขอันสูงสุดในชีวิตของเหล่านักรบชามูไรนั้นมีลักษณะเป็นความสุขทางจิตวิญญาณที่ไม่แตกต่างไปจากความสุขในทางศาสนา เพียงแต่เปลี่ยนองค์ประกอบทางศาสนามาเป็นองค์ประกอบในทางสังคมชนชั้นวรรณะ ส่วนการจงรักภักดีถึงขั้นถวายชีวิตได้อย่างไร้ข้อกังขาใด ๆ ให้แก่ผู้เป็นนาย ก็มีแบบแผนคล้ายกับสละชีวิตตนเองเพื่อบรรลุแก่ความเชื่อและความศรัทธาอันสูงสุด แต่ถึงกระนั้น เมื่อแนวคิดแบบบูชิโดได้ถูกพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ชาตินิยมแบบญี่ปุ่นในกาลต่อมา เช่น การเคร่งครัดต่อระบบสังคม และการเสียสละตนเองเพื่อประเทศชาติ จึงมีลักษณะเป็นปรัชญาชีวิตที่ความสุขของคนหมู่มากในทางสังคมมากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านสุขภาวะที่ดีของชีวิตก็ไม่ได้มีการปฏิเสธความสุขจากวัตถุอย่างสิ้นเชิง อันเนื่องมาจากรากฐานเดิมของลัทธิชินโตที่ไม่ได้ปฏิเสธความสำราญในทางโลก ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นนั้นเปิดรับความเจริญทางวัตถุพร้อมกับแสวงหาความสุขทางจิตวิญญาณควบคู่กันไป

อีกทั้งภายใต้รากฐานของกรอบคิดที่การผสมผสานจิตวิญญาณแห่งความเป็นญี่ปุ่นให้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตนี้ ยังส่งผลให้เกิดเป็นปรัชญาชีวิตที่อยู่ร่วมสมัยกับชาวญี่ปุ่นมาจนถึงปัจจุบัน และสะท้อนให้เห็นมุมมองชีวิตที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นญี่ปุ่นอย่างเด่นชัด นั่นคือแนวคิดเรื่อง วะบิซะบิ 「侘寂」 มาจากคำสองคำในภาษาญี่ปุ่น

ได้แก่คำว่า ะบิ 「侘び」 หมายถึง ‘สุนทรียภาวะแห่งความสงบเรียบง่าย’³ ส่วนอีกคำคือ ะชิบิ 「寂び」 หมายถึง ‘ความว่างโรยผุพังซึ่งก่อเกิดสุนทรียภาวะอันลึกซึ้ง’⁴ ดังจะเห็นได้ว่า ฐานคติของะบิและะชิบิคือการเข้าถึงสุนทรียะแห่งชีวิต แต่ในขณะเดียวกันก็แฝงไว้ด้วยฐานคติทางพุทธศาสนาอยู่ในที่ กล่าวคือ ะบิ นั้นมีนัยสื่อให้เห็นว่าความสงบและเรียบง่ายคือความธรรมดาสามัญของทุกสิ่ง ส่วนในแง่ของ ะชิบิ นั้นมีนัยสื่อให้เห็นถึงความกำซาบลึกไปในลักษณะการตามธรรมชาติ ได้แก่ (1) ความว่างโรย คือ อนิจจังอันเป็นภาวะของความไม่เที่ยงที่ทำให้สรรพสิ่งแปรเปลี่ยนเป็นธรรมดา และ (2) ความผุพัง คือ ทุกขังอันเป็นภาวะของความบีบคั้นตามธรรมชาติที่ทำให้สรรพสิ่งคงสภาพเดิมไว้ไม่ได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาอย่างรวบยอด ะบิะชิบิ ก็คือแนวคิดที่เฟื่องพินิจชีวิตในลักษณะเดียวกับอนัตตา คือ ปล่อยางจากความสมบูรณ์สู่ความธรรมดาสามัญที่แม้จะว่างโรยผุพัง แต่ในความว่างโรยผุพังซึ่งไม่สมบูรณ์นั้นก็กลับมีสุนทรียภาวะอันสมบูรณ์พร้อมอยู่ภายใน ชีวิตเป็นสิ่งที่เรียบง่ายแต่ก็ซับซ้อนอยู่ในที่

ด้วยเหตุนี้ หากพิจารณาะบิะชิบิในแง่ของการเป็นปรัชญาชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความสุขของชีวิต ย่อมกล่าวได้ว่ามโนทัศน์ ะบิ คือความสุขจากความสงบเหนือความเป็นไปในทางโลก ซึ่งเกิดจากการยอมรับความเป็นจริงของสถานการณ์ในชีวิตว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ และหากตัวเรานั้นพึงพอใจกับความสงบภายในจิตวิญญาณของตนเอง ก็ย่อมเข้าใจว่าความต้องการที่แท้จริงของชีวิตเป็นสิ่งเรียบง่าย ความสุขอย่างที่เราเป็นอยู่จึงเป็นความพึงพอใจที่หลุดจากกับดักของโลกแห่งวัตถุภายนอก แต่การเข้าถึงความสุขในลักษณะนี้ก็ต้องมาควบคู่กับความเข้าใจมโนทัศน์ ะชิบิ ที่ชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขสำคัญของชีวิตตามธรรมชาติ ซึ่งก็คือสิ่งที่เรียกว่ากาลเวลา เพราะกาลเวลาคือสิ่งที่จะช่วยเปิดเผยให้เห็นสภาวะและวิถีทางของสรรพชีวิตว่ามีการวิวัฒน์เสื่อมลง และล่วงไปตามวัฏจักร ฉะนั้นหากกล่าวถึงะบิะชิบิพร้อมกันอย่างรวบยอด

³ ความหมายจากพจนานุกรมการใช้คำญี่ปุ่นร่วมสมัย สืบค้นได้จาก 『現代実用国語辞典』 (Gakken 2015)

⁴ สืบค้นจากแหล่งเดิม

ความสุขของชีวิตในมโนทัศน์วะบิชะบิก็คือ การทำให้ชีวิตในทุก ๆ วันเป็นดังประดุ
สู่ความเบิกบาน ไม่หมกมุ่นอยู่กับการแสวงหาความสมบูรณ์ แต่ในขณะที่เดียวกัน
ก็ไม่จมปลักอยู่กับความไม่สมบูรณ์ เมื่อทำได้ก็จะพบกับความสุขจากสุนทรียะแห่งชีวิต
ที่เกื้อหนุนให้ชีวิตเข้มแข็งในยามต้องเผชิญกับความทุกข์ทน หรือแม้ในยามที่มองเห็น
ความตายที่รออยู่เบื้องหน้า (เบท เคมปิตัน 2563:51–54, 69–70)

ส่วนในด้านของสุขภาวะที่ดีนั้น วะบิชะบิ ให้ความสำคัญกับคุณค่าของชีวิต
ที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติในสภาวะของวะบิชะบิ ก็ไม่ได้ปฏิเสธวัตถุของโลก
ภายนอก เนื่องจากธรรมชาติก็คือความเป็นจริงทางกายภาพ จึงมีทั้งวัตถุดั้งเดิมตาม
ธรรมชาติที่ไม่ได้เกิดจากน้ำมือของมนุษย์ และวัตถุที่ไม่เป็นธรรมชาติซึ่งเกิดจาก
การสร้างสรรคฺ์ภายใต้้น้ำมือของมนุษย์ก็ถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของธรรมชาติ
เช่นกัน เมื่อชีวิตของมนุษย์คือการอยู่ร่วมกับธรรมชาติเช่นนี้ ปรัชญาชีวิตของวะบิชะบิ
จึงมุ่งไปที่การลดทอนระยะห่างระหว่างมนุษย์กับวัตถุ เพื่อให้เกิดดุลยภาพของชีวิต
และมีสุขภาวะที่ดีจากการใช้สอยวัตถุในโลกให้เกิดประโยชน์ รวมถึงมีความสำราญ
จากการใช้ข้าวของต่าง ๆ และมีความรื่นรมย์เมื่อได้ละวางจากข้าวของเหล่านั้น
อีกทั้งวะบิชะบิยังให้ความสำคัญกับบรรยากาศของสถานที่ที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตที่มี
ความสงบ ลดทอนลักษณะที่สะดุดตาเกินจำเป็น แต่ยังยึดโยงกับองค์ประกอบที่เรียบ
ง่าย เพื่อแสดงให้เห็นสุนทรียะของความอดัดดทางวัตถุ ที่สามารถให้ความรู้มรย
ทางจิตใจและนำไปสู่ชีวิตที่ดี (เลนาร์ด โคเรน 2562:81, 108–17, 131–41, 155)

นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งปรัชญาชีวิตร่วมสมัยในแบบญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับความสุข
ของชีวิตคือแนวคิดเรื่อง อิคิไก 「生き甲斐」 ประกอบด้วยคำสองคำ คือ
อิคิ 「生き」 หมายถึง ‘มีชีวิต’ และอีกคำคือ ไไก 「甲斐」 หมายถึง ‘เหตุผล’
ซึ่งรวมกันแล้ว อิคิไก ในความหมายทั่วไปจึงหมายถึง ‘เหตุผลของการมีชีวิต’⁵ แต่ในทาง

5 ความหมายจากแหล่งอื่น สืบค้นได้ใน 1) พจนานุกรมการใช้คำญี่ปุ่นร่วมสมัย 『現代実用国語辞典』 (Gakken 2015) นิยามไว้หมายถึง ความมุ่งหมายในการมีชีวิต, 2) Random House Webster's Pocket Japanese Dictionary (Random House 1996) นิยามไว้หมายถึง เหตุผลเพื่อการมีชีวิต, 3) พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย (สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) 2547) นิยามไว้หมายถึง ความหมายหรือคุณค่าของการมีชีวิตอยู่

กว้างที่สุดแล้ว อิคิไก เป็นคำที่ถูกนำไปใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความสุขและความหมายของชีวิตตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ของชีวิตไปจนถึงเรื่องใหญ่ ๆ ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิตในหลากหลายแง่มุม ตั้งแต่เรื่องชีวิตประจำวันไปจนเรื่องชีวิตการทำงาน เพื่อให้ตนเองเกิดความตื่นรู้ทางจิตวิญญาณต่อคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ต่อไป ทั้งยังช่วยให้ตระหนักถึงทางเลือกของชีวิตอันเรียบง่ายเพื่อสร้างสุขภาวะที่ดีและมีชีวิตที่ยืนยาว ซึ่งแนวคิดที่สำคัญของอิคิไกคือเรื่องของการตระหนักถึงความสุขของตนเอง ตรงนี้ และเลื่อนไหลจิตสำนึกนี้ไปสู่การตระหนักในความสุขของผู้อื่น ณ ตอนนี้ ความสุขจึงเป็นเรื่องของการยอมรับตัวเองไปพร้อม กับปลดปล่อยตัวเองภายใต้สภาวะสิ้นใจที่ใส่ใจกับการมีชีวิตอยู่ ณ ตรงนี้/ตอนนี้ (เคน โมจิ 2561:31–36, 127, 139, 239–40, 153)

ดังจะเห็นได้ว่า ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้นก่อร่างสร้างขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งถึงแม้กระบวนทัศน์จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างไรก็ตาม แต่ในเรื่องของความสุขและสุขภาวะที่ดีนั้นจะพบว่า ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับสุนทรียะแห่งชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติ โดยอาศัยกรอบคิดในทางศาสนาและจารีตในทางสังคมเข้ามาชี้แนะไปสู่สภาวะที่ดีของชีวิต แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นสภาวะของความขัดแย้งที่ไม่อาจเลี่ยงได้ในชีวิต เช่น ความทุกข์ขัดแย้งกับความสุข ความเป็นขัดแย้งกับความตาย ความอึดอัดขัดแย้งกับความรุ่มรวย ความสันโดษขัดแย้งกับอุดมการณ์ทางสังคม แม้กระทั่งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติก็ขัดแย้งกับการใช้สอยประโยชน์ของสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอย่างไม่เป็นธรรมชาติ แต่ถึงที่สุดแล้วความขัดแย้งกันของสิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่การปฏิเสธต่อกันอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นความขัดแย้งที่สอดรับต่อกัน เพราะสภาวะของความขัดแย้งดังกล่าวอันที่จริงก็คือความเป็นเอกภาพของสิ่งนั้น ๆ เช่นเดียวกับการเข้าถึงความสุขและสุขภาวะที่ดีก็ต้องแสวงหาจากเอกภาพของความขัดแย้งที่เข้ามาสู่ชีวิต

เมื่อพิจารณามาถึงจุดนี้พบว่า สารัตถะของความสุขและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อในทางศาสนา (พุทธศาสนา นิกายเซ็นและชินโต) เมื่อหยั่งรากลงสู่สังคมและก่อตัวขึ้นจนกลายเป็นกระแสของวัฒนธรรม ครั้นสังคมเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคชาบูไรก็ถูกประยุกต์เข้าสู่การแสวงหาความสุข

ตามวิถีนี้กรบภายใต้กรอบคิดของบูชิโด กระทั่งผลัดเปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ผู้คนต่างแสวงหาความหมายของชีวิตรวมไปถึงสุนทรีย์และเหตุผลของการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มโนทัศน์ต่าง ๆ จึงกล่อมเกล่าเข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่จนเกิดมุมมองชีวิตอย่างอิกิไกและวะบิชะบิ ทั้งหมดนี้จึงเป็นสาร์ตอะของความสุขและสุขภาวะที่ดี ที่สามารถนำไปพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอบคิดเชิงภววิทยาชั้นมูลฐานซึ่งเป็นมุมมองของปรัชญาตะวันตกได้ต่อไป

เปรียบเทียบภววิทยาของชีวิตกับปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น

ปรัชญาญี่ปุ่นนั้นไม่ได้มีต้นธารมาจากปรัชญาตะวันตก แนวคิดต่าง ๆ ในทางปรัชญาที่เป็นของญี่ปุ่นแต่ดั้งเดิมแล้วจึงไม่มีการแบ่งแยกแขนงเอาไว้แบบปรัชญาตะวันตก ยกเว้นภายหลังที่มีการเปิดประเทศในยุคปฏิรูปฟื้นฟูสมัยเมจิซึ่งญี่ปุ่นได้รับเอาปรัชญาตะวันตกเข้ามาศึกษา จึงใช้กรอบคิดแบบตะวันตกในการสืบสอบกลับไปยังมโนทัศน์ต่าง ๆ เพื่อจัดระบบคิดให้อยู่ในข่ายแขนง (discipline) เดียวกับปรัชญาตะวันตก กล่าวคือ มีความพยายามที่จะนำระบบคิดแบบญี่ปุ่นมาจำแนกเป็นแขนงต่าง ๆ อย่างอภิปรัชญา ญาณวิทยา และคุณวิทยา ซึ่งในที่นี้ก็รวมถึงภววิทยาด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ หากยึดโยงกับปรัชญาตะวันตก ภววิทยาเองก็เป็นแขนงวิชาที่อยู่คู่กับวิชาปรัชญามาอย่างช้านานในฐานะกระบวนทัศน์หนึ่งที่จะช่วยสร้างชุดการให้เหตุผลสำหรับอธิบายเกี่ยวกับความเป็นจริงที่อยู่ในการรับรู้ของมนุษย์ แต่หากกล่าวอย่างรวบรัดก็อาจแบ่งประเด็นหลักของข้อถกเถียงออกได้เป็นสองระยะ คือ ภววิทยายุคก่อนไฮเต็คเกอร์และหลังไฮเต็คเกอร์ ซึ่งในยุคก่อนไฮเต็คเกอร์นั้นปัญหาภววิทยาจะหมกมุ่นอยู่กับการแสวงหาความเป็นจริงของโลกภายนอกที่ดำรงอยู่ภายใต้คำถามที่ว่าสรรพสิ่งคืออะไร ขณะที่ภววิทยาในยุคหลังไฮเต็คเกอร์เป็นต้นมาจะให้ความสนใจครุ่นคิดเกี่ยวกับชีวิตที่ดำรงอยู่ภายใต้คำถามที่ว่าความเป็นจริงของอัตบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกนี้คืออะไร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อันที่จริงแล้วภววิทยาทั้งสองยุคต่างก็สนใจประเด็นปัญหาเดียวกันคือปัญหาของการดำรงอยู่ หากแต่เป็นการพิจารณาจากมุมมองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องความสุขและสุขภาวะที่ดีนั้น ภววิทยาสมัยกรีกโบราณยังวางอยู่บน

รากฐานทางอภิปรัชญาซึ่งสนใจเรื่องแก่นสารและการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งเป็นประการหลัก และมองว่าชีวิตที่ดี (good life) ของมนุษย์ต้องขึ้นอยู่กับการมีคุณธรรม เพราะคุณธรรมคือสิ่งสำคัญที่จะนำพาชีวิตให้รุ่งโรจน์ นั่นทำให้แนวคิดเรื่องความอยู่ดีมีสุขไปซ้อนทับกับกรอบคิดของจริยศาสตร์เชิงคุณธรรม ซึ่งพบได้ในข้อเสนอของเพลโต กับอริสโตเติล เป็นต้น

ตามมุมมองของปรัชญากรีกโบราณ เพลโตและอริสโตเติลต่างก็มีข้อเสนอเรื่อง *ความผาสุก* (eudaimonia)⁶ ซึ่งหมายถึงความผาสุกจากชีวิตที่ดีและเจริญก้าวหน้าจากการมีคุณธรรม โดยเชื่อว่าเงื่อนไขที่เป็นไปได้ที่สุดที่จะนำมนุษย์ไปสู่การใช้ชีวิตในรูปแบบที่มีความผาสุกต้องเริ่มจากการมีคุณธรรม ด้วยเหตุนี้ความผาสุกจึงไม่ใช่ความรู้สึกเชิงอัตวิสัย (subjective feeling) แต่เป็นเรื่องของการเพิ่มพูนคุณค่าของชีวิต (value of life) ในเชิงภววิสัย ที่กินความตั้งแต่ สวัสดิภาพของชีวิต (welfare or security) ความรุ่งโรจน์ (flourishing) ความสำเร็จ (prosperity) ความพึงใจ (contentment) และยิ่งรวมไปถึงการมีร่างกายแข็งแรง (health) เป็นต้น ซึ่งเป็นความหมายกว้างขวางที่กินความตั้งแต่ความสุขไปจนถึงสุขภาวะที่ดี กล่าวคือ หากใครปฏิบัติตามกระบวนการอยู่ดีมีสุข (process of living well) ไม่ว่าจะตามแนวทางของเพลโตหรืออริสโตเติลก็ตาม ในท้ายที่สุดย่อมนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ ได้พบกับผลลัพธ์ของการอยู่ดีมีสุข (outcome of living well) อันได้แก่ความผาสุกของชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและความรุ่งโรจน์ ซึ่งภายใต้ผลลัพธ์เช่นนี้จึงกล่าวได้ว่าความผาสุกเป็นเรื่องของการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีให้แก่ชีวิตมนุษย์ (Besser 2021:17–19; Bowman 2017:1; Holowchak 2004:xii)

⁶ มาจากคำในภาษากรีก คือ eu หมายถึง สุขสบาย (good, well) รวมกับคำว่า daimonia หมายถึง จิตวิญญาณ (spirit) ความหมายโดยรวมเมื่อนำมาประสมกันจึงสื่อถึง จิตวิญญาณที่บรรลู่ถึงความสุขสบายและความสำเร็จรุ่งเรือง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคำอย่างรอบยอดแล้ว บทความนี้จึงเลือกที่จะถอดความ eudaimonia โดยเทียบเคียงกับคำว่า ความผาสุก เพื่อแยกแยะชุดคำในภาษาไทยให้มีความแตกต่างกันชัดเจนเมื่อต้องเอ่ยถึง eudaimonia / happiness / well-being คือ ความผาสุก / ความสุข / สุขภาวะที่ดี

ในแง่นี้หากพิจารณาการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของชีวิตโดยเปรียบเทียบปรัชญากรีกโบราณกับแนวคิดของลัทธิชินโตจะพบว่า การส่งเสริมชีวิตที่ดีภายใต้กระบวนการอยู่ดีมีสุขในปรัชญากรีกโบราณนั้นเป็นการปฏิบัติเพื่อผลลัพธ์คือการได้มาซึ่งความผาสุกของชีวิตในทางโลก ขณะที่แนวคิดของลัทธิชินโตก็เป็นการปฏิบัติเพื่อผลลัพธ์ในทางโลกเช่นกันแต่จะมุ่งเน้นไปที่การได้มาซึ่งความรื่นรมย์ของชีวิต อีกทั้งการมีอยู่ของความผาสุกและความรื่นรมย์ต่างก็เป็นสถานะที่ปัจเจกยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยในทางโลกเช่นกัน อาทิ (1) ความผาสุกในทัศนะของกรีกมีความปรารถนาสวัสดิภาพของชีวิต ซึ่งตรงกับความรื่นรมย์ของชินโตในด้านความปรารถนาสวัสดิมงคลของชีวิต ทั้งสวัสดิภาพและสวัสดิมงคลต่างก็ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดในทางสังคมเป็นสำคัญ และ (2) ความผาสุกยังหมายรวมถึงการมีจิตใจดีมีคุณธรรมและมีร่างกายที่แข็งแรง ซึ่งในพากฝ่ายของชินโตเองก็ให้ความสำคัญกับการชำระล้างร่างกายและจิตใจให้ปลอดจากมลทิน นอกจากนี้ชินโตยังให้ความสำคัญกับการมีสุขภาวะที่ดีจากการมีบ้านเรือนที่ดี และมีอาหารการกินจากการเกษตรที่สมบูรณ์ เป็นต้น ดังนั้น ภาววิทยาของความผาสุกและความรื่นรมย์จึงขึ้นอยู่กับ การเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในเชิงภาววิสัย ซึ่งยังไม่มุ่งเน้นถึงการแสวงหาความหมายของชีวิตจากกระบวนการไตร่ตรองสารัตถะอันเป็นอัตวิสัยภายในของปัจเจก

ในทางตรงกันข้าม กระแสภาววิทยาในช่วงราวศตวรรษที่ 19 ถึง 20 นับตั้งแต่สมัยของไฮเต็คเกอร์เป็นต้นมา ขอบเขตของภาววิทยาได้กระชับเข้ามาสู่ความสนใจปัญหาอัตภาวะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยสีแดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของ *สัดที่มีอยู่จริง* (dasein)⁷ ในภาวการณ์ที่ปัจเจกพยายามแสวงหาความหมาย

⁷ dasein เป็นคำทั่วไปในภาษาเยอรมัน มาจากคำว่า “da-” หมายถึง “-there” กับคำว่า “-sein” หมายถึง “being-” เมื่อรวมกันจึงหมายถึง “being-there” ซึ่งไฮเต็คเกอร์ได้นำมาใช้เป็นคำเฉพาะในปรัชญาของเขาเมื่อพูดถึง “ภาวะของสิ่งที่มีอยู่ตรงนั้น” ซึ่งโดยนัยแล้วก็หมายถึงมนุษย์ แต่เนื่องจากไฮเต็คเกอร์ไม่ต้องการใช้คำว่ามนุษย์ในงานของเขา เพราะคำว่ามนุษย์เป็นเพียงคำที่เกิดจากนิยามของการจัดประเภทในทางวิทยาศาสตร์แต่ไม่สามารถสะท้อนได้ถึงภาวะที่ทำให้มนุษย์ดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีว อย่างไรก็ตาม คำว่า dasein นี้ยังไม่มีการบัญญัติคำในภาษาไทยสำหรับใช้เทียบเคียง แต่เพื่อให้ชุดคำที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงถอดความ dasein ว่า *สัดที่มีอยู่จริง* เพื่อบ่งบอกการมีตำแหน่งแห่งที่ในทางภาววิทยา

ของการมีชีวิตอยู่ จึงเท่ากับเป็นการรื้อถอนภววิทยาที่วางอยู่บนรากฐานอภิปรัชญาแต่เดิม ให้มาสู่ภววิทยาขั้นมูลฐานที่พิจารณาสืบสอบการดำรงอยู่ของสัตว์ผ่านบริบทแวดล้อมของชีวิตมนุษย์เป็นสำคัญ ซึ่งแนวคิดของไฮเด็คเกอร์นี้ยังมีส่วนช่วยให้หวนกลับไปพิจารณาชีวิตที่ดี ในปรัชญากรีกโบราณอีกครั้งภายใต้มุมมองของภววิทยาขั้นมูลฐานที่พิจารณาตัดจากบริบทของภวการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับความทุกข์และความสุข และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกช่วงเวลาของชีวิตมนุษย์

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อความทุกข์และความสุขเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในทุกช่วงเวลาของชีวิต จึงเป็นธรรมดาที่มนุษย์จะมุ่งหวังการมีชีวิตที่ดี ด้วยการลดทอนความทุกข์และแสวงหาการอยู่ดีมีสุข (living well) ซึ่งแนวคิดในลักษณะนี้มีปรากฏให้เห็นตั้งแต่ทัศนะของอริสโตเติลเมื่อครั้งสมัยกรีกโบราณ ที่เสนอว่า ความผาสุกของชีวิตที่ดีนั้นไม่ใช่สภาวะที่ขึ้นกับการกำหนดความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยดวงวิญญาณ (soul) ของมนุษย์ แต่ความผาสุกเกิดจากกิจกรรมของชีวิตที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์ประพฤติหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีคุณธรรม โดยข้อเสนอนี้ยังทำให้ไฮเด็คเกอร์หวนกลับมาพิจารณาว่า ทัศนะดังกล่าวของอริสโตเติลมีความสัมพันธ์กับภววิทยาของความสุข กล่าวคือ ชีวิตของมนุษย์ก็คือสัตว์ในกาลเวลาที่ดำเนินสืบเนื่องอย่างเป็นสันตติ (temporality)⁸ แต่ความสุขเป็นสภาวะที่ตรงข้ามกับกาลเวลาที่ขับเคลื่อนไปข้างหน้าอยู่ตลอด เพราะความสุขเป็นกิจกรรมของจิตที่สำเร็จบริบูรณ์ในตัวเอง สามารถเกิดขึ้นและจบลงได้ในช่วงเวลานึงโดยไม่จำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมกับกาลเวลาทั้งหมดของชีวิต ความสุขจึงไม่ใช่สันตติของชีวิต แต่สันตติของชีวิตจะมีความสุขเกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ ดังนั้นการมีอยู่ของความสุขจึงเป็นสภาวะเที่ยงแท้ในตนเอง (authenticity) ของสัตว์ที่มีอยู่จริง (Chernyakov 2002:46, 114)

⁸ เนื่องจาก temporality ตามทัศนะของไฮเด็คเกอร์ คือ กระบวนการที่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต เชื่อมโยงต่อกันในเอกภาพของกาลเวลา ผู้วิจัยจึงถอดความโดยเทียบเคียงกับคำว่า สันตติ ซึ่งหมายถึงความสืบต่อหรือความสืบเนื่อง

อีกทั้งสันตติของชีวิตยังเปิดเผยให้เห็นว่า *สัดที่มีอยู่จริง* จะดำรงอยู่ในกาลเวลาของชีวิตที่ถูกถ่วงออกไปอยู่เสมอ ๆ กล่าวคือ สัดที่มีอยู่จริงนั้นตระหนักว่าตนเองดำรงอยู่ในท่ามกลางระหว่างความเป็นกับความตาย (life and death) ดังนั้นในบางครั้งปัจเจกจึงรู้สึกว่าการดำรงอยู่ห่างไกลจากความเป็นความตาย การดำรงอยู่เช่นนี้ส่งผลให้ปัจเจกมีความจำเป็นต้องแสวงหาความหมายของการมีชีวิตอยู่ เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต แต่การที่การที่ปัจเจกจะรู้สึกได้ถึงคุณค่าของการมีชีวิตก็จำเป็นต้องสืบสอบเข้าไปในอัตภาวะของตนเอง เพื่อตระหนักถึงการมีความหมายของการที่สัดดำรงอยู่ในสันตติแห่งกาลเวลาอันเป็นปัจจัยของการก่อร่างสร้างความเป็นปัจเจกให้ปรากฏขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมต่อชีวิต การแสวงหาความหมายของชีวิตในแง่ซึ่งไม่ได้เกิดจากการใช้เหตุผลหรือการกำหนดแก่นสารจากอุดมคติใด ๆ ของอัตบุคคล แต่ความหมายของชีวิตจะถูกเปิดเผยจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับภาวะการณ์ในสันตติแห่งกาลเวลา อีกทั้งการที่สัดดำรงอยู่ท่ามกลางสันตติของชีวิตที่อยู่ระหว่างความเป็นกับความตาย จึงส่งผลให้สัดที่มีอยู่จริงในฐานะของปัจเจกมักจะสืบสอบถึงสาร์ตตะที่เห็นว่าเป็นเป้าหมายสำคัญใน ชีวิตของตน ซึ่งก็คือภาวะการณ์ของความทุกข์ที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของชีวิต (Beistegui 2004:119–20)

ทั้งนี้ หากพิจารณาอิคิไกในฐานะสัดที่มีอยู่จริง ภววิทยาของอิคิไกนั้นมีจุดรวมบางประการที่สอดคล้องกับภววิทยาขั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ กล่าวคือ ทั้งในทัศนะว่าด้วย *สัดที่มีอยู่จริง* และ *อิคิไก* ต่างก็แสดงถึงอัตภาวะของชีวิตที่เน้นย้ำให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์ก็คือการมีชีวิตอยู่ ณ ตรงนี้/ตอนนี้ ภายใต้ภาวะการณ์ที่เข้ามารายล้อมชีวิต จึงทำให้มนุษย์พยายามไตร่ตรองถึงสาร์ตตะภายในตนเองเพื่อค้นหาความหมายของการมีชีวิตอยู่ ด้วยการไตร่ตรองนี้เองที่ทำให้ตระหนักได้ว่าตำแหน่งแห่งที่ในการดำรงอยู่ของชีวิตคือภาวะที่อยู่ท่ามกลางความเป็นและความตายซึ่งในท่ามกลางความเป็นและความตายนี้องค์ที่เต็มไปด้วยภาวะการณ์ของความทุกข์และความสุขที่เข้ามาสู่ชีวิต ทั้งสัดที่มีอยู่จริงและอิคิไกจึงเป็นอัตภาวะของชีวิตที่เกิดขึ้นจากสาร์ตตะเชิงอัตวิสัย และการแสวงหาความสุขและความหมายของการมีชีวิตก็ต้องไตร่ตรองเข้าไปในสาร์ตตะนั้น

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอิคไกในฐานะสัจที่สำแดงอัตถิภาวะในโลกแห่งความเป็นจริง พบว่าลักษณะของการดำรงอยู่นั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ภววิทยาขั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์นั้นชี้ชัดว่าการดำรงอยู่ของสัจที่มีอยู่จริงในโลกใบนี้เป็นการดำรงอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของอัตบุคคลกับวัตถุ (subject and object) แต่ในอีกแง่หนึ่ง ภายใต้กรอบคิดของปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้น การดำรงอยู่ของอิคไกถูกวางอยู่บนรากฐานที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกแบบวะบิซะบิ ซึ่งไม่มีการแบ่งแยกสภาวะของอัตบุคคลกับวัตถุออกจากกัน วะบิซะบิจึงไม่ได้มองโลกแบบทวิภาวะเนื่องจากมองว่าทุกอย่างคือเอกภาพของชีวิต ดังนั้นการแสวงหาความสุขอันเป็นเป้าหมายของชีวิตภายใต้กรอบคิดปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นก็คือการเข้าใจว่า ความทุกข์เป็นส่วนหนึ่งของความสุข และความสุขเองก็มีความทุกข์เป็นส่วนประกอบเช่นกัน สภาวะอันเที่ยงแท้ที่สมบูรณ์ในตัวเองจึงไม่ใช่ความสุขหรือความทุกข์เพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่สภาวะดังกล่าวคือเอกภาพของทุกข์และสุขที่ดำเนินอยู่ในสันตติเดียวกัน

อีกทั้งการเข้าใจชีวิตและโลกในฐานะเป็นเอกภาพของชีวิตโดยไม่แบ่งแยกอัตบุคคลกับวัตถุในภาวะการณ์หนึ่ง ยังส่งผลต่อแนวคิดเรื่องอิคไกที่เปิดโอกาสให้ปัจเจกแสวงหาความสุขจากชีวิตที่มีความหมายในแง่มุมมองของตนเองไปพร้อม ๆ กับการใส่ใจความสุขของผู้อื่นในฐานะที่เป็นสัจที่อยู่ร่วมกันในภาวะการณ์เดียวกันนี้หรือในโลกเดียวกันนี้ ซึ่งมีส่วนที่คล้ายคลึงกับภววิทยาขั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ที่มองว่าการแสวงหาความหมายและความสุขของการดำรงชีวิต แม้มีจุดเริ่มต้นจากการสืบสอบในเชิงปัจเจก แต่ปัจเจกก็ไม่ใช้สัจที่ตัดขาดจากโลกโดยสิ้นเชิง เพราะปัจเจกยังเป็นสัจในโลกที่ยังต้องมีพันธกรณีต่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิจารณาชีวิตของมนุษย์ในแง่ของอิคไกควบคู่ไปกับวะบิซะบิ จะพบว่าธรรมชาติของชีวิตคือสภาวะที่ดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งในบริบทของปัจเจกและบริบทในทางสาธารณะ ชีวิตของปัจเจกจึงมีมิติในทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไม่อาจเลี่ยงได้ แต่สิ่งที่ปัจเจกทำได้คือนอกจากแสวงหาความสุขของตนเองแล้ว ยังสามารถแสวงหาความสุขของชีวิตได้จากสาร์ตตะทางสังคม เช่น ความสุขจากการแสดงออกทางจริยธรรมที่ปัจเจกพึงมีต่อผู้อื่นหรือต่อสังคม เป็นต้น ซึ่งการดำรงอยู่ของปัจเจกที่ผนวกความสุขของตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมในลักษณะนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นอิทธิพลที่มาจากรากฐานของจริยธรรมแบบบุชิโด

ในแง่เดียวกันนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภววิทยาเชิงสังคม (social ontology) ที่ไม่เพียงแต่พิจารณาสัจจากสภาวะของปัจเจกเท่านั้น แต่ยังพิจารณาความประพฤติที่เหมาะสมในภาวการณ์ที่สัจต้องดำรงอยู่ภายใต้สภาวะร่วมกับผู้อื่น (being-with) ซึ่งทำให้ปัจเจกที่ดำรงอยู่ในฐานะของการเป็นฉันกับผู้อื่น (I with the other) ได้มีส่วนเปิดเผยให้เห็นโลกที่อยู่ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ทางจริยธรรม (ethical relationality) การแสวงหาความหมายของชีวิตจึงถูกกระชับขอบเขตจากภาวการณ์ของสัจในโลก ให้ลงมาสู่ภาวการณ์ของสัจที่อยู่ในสภาวะร่วมกับผู้อื่น (being-with-the-other) ได้แก่ การดำรงอยู่ของสัจภายใต้สันติของมนุษย์สัมพันธ์ที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการดำรงอยู่ของชุมชนในฐานะตำแหน่งแห่งที่ซึ่งสัจมารวมตัวกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการพิจารณาพันธกิจเชิงสังคมผ่านมิติมุมมองทางภววิทยา (ontological perspective) ที่แสดงถึงตำแหน่งแห่งที่ของปัจเจกที่เชื่อมโยงกับสหัตภาวะ (intersubjectivity) ของผู้อื่นในสังคม (Kaipayil 2003:50–51, 59–62)

ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่า ภววิทยาของความสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้นมีข้อเสนอหลายประการที่สอดคล้องกับภววิทยาชั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ในเรื่องอัตถิภาวะของสัจ ณ บริบทที่เป็นอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นพยายามลดทอนทวิภาวะของทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อไม่ให้เกิดการแบ่งแยกของตัวเรากับสิ่งในธรรมชาติ โดยเสนอให้มองทุกอย่างว่ามีสภาวะตามธรรมชาติที่เป็นเอกภาพเดียวกัน เช่น สัจเป็นส่วนหนึ่งของโลก ความเป็นคือส่วนหนึ่งของความตาย ความสุขดำรงอยู่กับความทุกข์ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อนำมาพิจารณาความสุขและสุขภาวะที่ดีในเชิงภววิทยา ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นจึงสนใจที่จะพรรณนาถึงธรรมชาติของความสุขและสุขภาวะที่ดีทั้งในแง่ของปัจเจกและสังคม มากกว่าที่จะมุ่งวิเคราะห์หรือพรรณนาความสุขและสุขภาวะที่ดีที่เกิดจากสัจตะภายในของอัตบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว

อภิปรายภววิทยาของความสุกและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น

การที่มุมมองเกี่ยวกับความสุกและสุขภาวะที่ดีหวนกลับมาสู่การพิจารณาผ่านกรอบคิดเชิงภววิทยาเนื่องจากระเบียบวิธีทางสถิติไม่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นจริงของความสุกและสุขภาวะที่ดีได้อย่างแท้จริง ซึ่งทำให้พบว่า การมีอยู่ของความสุกและสุขภาวะที่ดีในปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้น มีทั้งจุดที่คล้ายคลึงกับภววิทยาในปรัชญาตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันก็มีรายละเอียดที่แตกต่างอยู่ในที่ ทว่าในความเหมือนและต่างต่างนั้นก็ยังมียุทธวิธีร่วมกันคือให้ความสนใจเรื่องการดำรงอยู่ของชีวิต

ทั้งนี้ ปรัชญาตะวันตกเริ่มต้นจากกรีกโบราณพิจารณาชีวิตจากการความผาสุกซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีสุขภาวะที่ดีเป็นประการสำคัญ และค่อย ๆ กระทั่งขอบเขตเข้ามาสู่ในเรื่องความสุกของปัจเจกโดยอาศัยกรอบคิดเชิงภววิทยาของไฮเด็คเกอร์เป็นเครื่องชี้นำ แต่ในขณะที่ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้นจะเริ่มจากการพิจารณาความสุกของชีวิตจากประสบการณ์ของปัจเจกเป็นที่ตั้ง จากนั้นจึงค่อยขยายขอบเขตทัศน์ไปสู่กรอบคิดเรื่องสุขภาวะที่ดี แม้จะมีแนวคิดเรื่องความสุกทางกายภาพจากหลักปฏิบัติของชินโตอยู่บ้างแต่แหล่งที่มาแรกสุดของความสุกก็ยังขึ้นอยู่กับสภาวะทางจิตของปัจเจกเป็นหลัก

สาเหตุที่กระบวนทัศน์ของญี่ปุ่นขับเคลื่อนมาในลักษณะนี้ก็เนื่องมาจากปรัชญาชีวิตของญี่ปุ่นโบราณนั้นได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาที่พิจารณาความสุกว่าเกิดจากสภาวะของจิตที่ไม่ถูกพันธนาการด้วยความอยากได้อย่างมี ความมีอยู่จริงของความสุกจึงคล้ายกับการเข้าถึงสภาวะของการตรัสรู้ (Hashimoto 2012:110) กระทั่งญี่ปุ่นได้ทำการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชศกเมจิเพื่อเปิดรับความเป็นสมัยใหม่จึงได้นำปรัชญาตะวันตกเข้ามาศึกษากันอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายของสมัยเมจิราวปี ค.ศ. 1910-1930 ปัญญาชนชาวญี่ปุ่นให้ความสนใจปรากฏการณ์วิทยาของทั้งฮูสเซิร์ลและไฮเด็คเกอร์เป็นอย่างมาก⁹ ซึ่งในช่วงนี้เองที่ภววิทยาของ

⁹ กระแสนิยมของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาในญี่ปุ่นรวมไปถึงการก่อตั้งสมาคมปรากฏการณ์วิทยาแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น ดูเพิ่มเติมในบทที่ 2 ของงานวิจัยคุณฐิณีพันธ์เรื่อง แนววิธีปรากฏการณ์วิทยาว่าด้วยภววิทยาของนิชิเคะ คิตะโร (สรายุทธ เลิศปัจฉิมนันท์ 2561)

ไฮเด็คเกอร์จึงได้เข้ามาผสมผสานกับหลักปรัชญาชีวิตในแบบญี่ปุ่นอย่างอิกิไกะและวะบิซะบิ สวรรค์ของความสุกจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่ท่ามกลาง (between) ชีวิตของปัจเจกกับบทบาทของชีวิตในสังคม แต่ในทางตรงกันข้าม กรอบคิดเรื่องเรื่องสุขภาวะที่ดีนั้นไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดเท่าไรนัก

เนื่องจากแนวคิดเรื่องสุขภาวะที่ดีตามนิยามของโลกตะวันตก ถือเป็นโมโนทัศน์ใหม่ที่ประเทศญี่ปุ่นเองก็เปิดรับผ่านคำประกาศเรื่องสุขภาวะที่ดีโดยองค์การอนามัยโลกเมื่อปี ค.ศ. 1948¹⁰ ดังนั้นแต่เดิมแล้วคำว่าสุขภาวะที่ดี¹¹ จึงเป็นคำที่ไม่เคยปรากฏใช้ในช่วงนครธรรมญี่ปุ่นมาก่อน ซึ่งทำให้ในบริบทของภาษาญี่ปุ่นจึงมักจะใช้คำว่า สุขภาวะที่ดีเป็นคำไวพจน์ของคำว่าความสุขแต่มีนัยที่แตกต่างจากความสุขในปรัชญาชีวิตของญี่ปุ่นเดิม เพราะคำว่าสุขภาวะที่ดีที่ถูกบัญญัติขึ้นภายหลังนี้จะเน้นไปที่องค์ประกอบของความสุขอันได้แก่ “สุขภาพกาย สุขภาพจิต และการมีสังคมที่ดี”¹² ดังนั้น การใช้คำว่าสุขภาวะที่ดีในฐานะเป็นส่วนประกอบหนึ่งของความสุขในบริบทของภาษาญี่ปุ่นจึงสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนเข้าหากันระหว่างจิตและร่างกายรวมถึงปัจเจกและสังคมซึ่งดำรงอยู่ภายใต้สันตติเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ

บทสรุป

การศึกษาเกี่ยวกับความสุขและสุขภาวะที่ดีในปัจจุบัน มีความพยายามมุ่งสู่ความเป็นศาสตร์จึงเกิดกระแสในทางวิชาการที่จะศึกษาและวัดผลให้ได้ในเชิงประจักษ์ด้วยเหตุนี้กระบวนการวัดและประเมินผลในทางสถิติจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาอย่างเป็นภววิสัย รวมถึงแปลผลให้เป็นข้อค้นพบในเชิงประจักษ์ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องของความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการทางสถิติซึ่งใช้ตัวชี้วัดแบบตายตัว

¹⁰ สืบค้นจาก 公益社団法人 日本WHO協会, (Friends of WHO JAPAN, Public Interest Incorporated Association)

¹¹ ในที่นี้คือคำว่า well-being ซึ่งในภาษาญี่ปุ่นเองก็ใช้คำทับศัพท์ว่า ウェルビーイング (ve-ru-bii-in-gu ออกเสียงว่า เว-รุ-บิ-อิง-งู)

¹² ดูนิยามเพิ่มเติมได้จากสารานุกรมคำศัพท์ญี่ปุ่นร่วมสมัย คำว่า well-being (Tomikata 2018)

ซึ่งทำให้พบว่า การวัดสภาวะที่ดีในเชิงภววิสัยเป็นสิ่งที่ทำได้ในระดับหนึ่ง แต่การวัดความสุขของอัตบุคคลนั้นมีประเด็นปัญหาเนื่องจากความสุขเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในสำนึกเชิงอัตวิสัยของแต่ละบุคคล การจะวัดสิ่งที่เป็นอัตวิสัยให้แสดงผลออกมาเป็นภววิสัยจึงทำได้ยากยิ่ง

สอดคล้องกับกระแสของการศึกษาความสุขและสภาวะที่ดีในประเทศญี่ปุ่นเองก็ประสบกับปัญหาที่เกิดจากการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการทางสถิติด้วยเช่นกัน จึงทำให้ขอบเขตของการศึกษาได้หวนกลับมาสู่การพิจารณาความสุขและสภาวะที่ดีจากรากฐานของปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่น ที่มีข้อเสนอคล้ายคลึงกับปรัชญากรีกโบราณ และภววิทยาชั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ กล่าวคือ แนวคิดเรื่องความรื่นรมย์ของชีวิตตามความเชื่อของลัทธิชินโตมีความคล้ายคลึงกับมโนทัศน์ความผาสุกของปรัชญากรีกโบราณ ที่สนับสนุนให้มนุษย์มีสภาวะที่ดีโดยไม่ปฏิเสธความสำราญและความรุ่งโรจน์ที่เกี่ยวข้องกับโลกวัตถุ

ส่วนแนวคิดเรื่องความสุขที่เกิดจากสำนึกเชิงอัตวิสัยนั้น ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นได้เสนอแนวคิดที่เน้นเรื่องอิคิเกะและวะบิซะบิ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับภววิทยาชั้นมูลฐานของไฮเด็คเกอร์ โดยมีจุดที่พิจารณาเหมือนกันคือการมองว่าความสุขนั้นเป็นสภาวะของสัจที่ที่อัตบุคคลจะรู้ได้จากการไตร่ตรองอัตภาวะของปัจเจก แต่ก็ยังมีจุดที่แตกต่างกันคือไฮเด็คเกอร์มองว่าความสุขเป็นสภาวะที่แยกแยะออกจากความทุกข์ แต่ปรัชญาชีวิตแบบญี่ปุ่นนั้นมองว่าความสุขกับความทุกข์เป็นสิ่งที่อยู่ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งเป็นมุมมองที่มีรากฐานมาความเชื่อของลัทธิชินโตที่มองว่าสภาวะเดิมแท้ของชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ผสมผสานกับแนวคิดเรื่องพุทธภาวะของพุทธศาสนานิกายเซ็นที่หยั่งรากอยู่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาอย่างช้านาน

เอกสารอ้างอิง

- เคน โมจิ. (2561). *อิกิไก ความหมายของการมีชีวิตอยู่* [The Little Book of Ikigai]. (วุฒิชัย ฤชณะประกกรกิจ, ผู้แปล). 2nd ed. กรุงเทพฯ: มูฟฟปลิชซิ่ง.
- เบท เคมปีตัน. (2563). *วะบิ ซะบิ แต่ความไม่สมบูรณ์แบบของชีวิต* [Wabi Sabi: Japanese Wisdom for a Perfectly Imperfect Life]. (วุฒิชัย ฤชณะประกกรกิจ, ผู้แปล). 2nd ed. กรุงเทพฯ: บิบลีโอ.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2525). *ชินโต : จิตวิญญาณของญี่ปุ่น*. 2nd ed. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2538). *ญี่ปุ่นสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2540). *สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เลনারด์ โครเน. (2562). *วะบิ-ซะบิ* [Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets & Philosophers] (สายพิน กุลกนกวรรณ ฮัมดानी, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นไชท์.
- สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). (2547). *พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย*. 4th ed. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- เสฐียร พันธ์รังษี. (2555). *บุชิโด จรรยาของชนชาติทหาร ดวงวิญญาณของญี่ปุ่น*. 6th ed. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- Beistegui, M. (2004). *Truth and Genesis: Philosophy as Differential Ontology*. Bloomington: Indiana University Press.
- Besser, L. (2012). *The Philosophy of Happiness: An Interdisciplinary Introduction*. New York: Routledge.
- Bowman, J. (2017). *Philosophy and Happiness: How Philosophy Can Bring Felicity*. United States: Johnlbowman.
- Chernyakov, A. (2002). *Ontology of Time: Being and Time in the Philosophies of Aristotle, Husserl and Heidegger*. New York: Springer.

- Gakken. (ed.). (2015). *Dictionary of Contemporary Japanese Usage* [現代
実用国語辞典]. 3rd ed. Tokyo: Gakken Plus.
- Hashimoto, H. (2012). "On Happiness [幸福について]." *Bulletin of Faculty
of Business Information Sciences, Jobu University* [上武大学ビ
ジネス情報学部紀要] 11(2):103–30.
- Holowchak, A. (2004). *Happiness and Greek Ethical Thought*. New York:
Continuum.
- Kaipayil, J. (2003). *Human as Relational: A Study in Critical Ontology*. Bangalore:
Jeevalaya Institute of Philosophy.
- Kodansha. (ed.). (1996). *Keys to the Japanese Heart and Soul* [英語で
話す「日本の心」一和英辞典では引けないキ
ーワード 197]. Tokyo: Kodansha International.
- Mathews, G. (2017). "Happiness in Neoliberal Japan." Pp. 227–242 in
Happiness and the Good Life in Japan, edited by W. Manzenreiter and
B. Holthus. London: Routledge.
- Random House (ed.). (1996). *Random House Webster's Pocket Japanese
Dictionary*. New York: Random House Reference.
- Robert, E. and Pilgrim R. (2018). *Japanese Religion: A Cultural Perspective*.
2nd ed. London: Routledge.
- Roemer, M. (2010). "Religion and Subjective Well-Being in Japan." *Review of
Religious Research* 51(4), 411–427.
- Seligman, M. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness
and Well-Being*. New York: Free Press.
- Tomikata, S. (2018). "Well-Being [ウェルビーイング]." *Encyclopedia
of Contemporary Words* [時事用語事典]. Retrieved September
10, 2021 (<https://imidas.jp/genre/detail/F-133-0109.html>).

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ
เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ
จังหวัดเพชรบูรณ์

Integrated Ecotourism Promotion Policy for Local Economy
Development Foundations of Sustainable Foundations
in Khao Kho District, Phetchabun Province

วิภารศม์ พรพฤตพันธ์
Wipharat Phonphutthiphan
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
Public Administration
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก

จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน จำนวน 35 คน โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7P's) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา และด้านบุคลากร ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ 3) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และ 4) ส่งเสริม และพัฒนาพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว, การบูรณาการ, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The purposes of the research were: 1) To study the needs of eco-tourists on the marketing mix of eco-tourism in Khao Kho District, Phetchabun Province 2) Make policy recommendations to promote integrated ecotourism for sustainable economic development in Khao Kho District, Phetchabun Province. Use a combined research methodology that collects quantitative and qualitative data. The quantitative sample consisted of tourists traveling in Khao Kho District, Phetchabun Province, with a total of 400 people using a questionnaire as a research tool operated using accidental sampling. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation. Qualitative Research Section Use the interview form as a research tool. by In-Depth Interview with 3 key informants, the government sector, the private sector, and the public sector, amounting to 35 people.

Research results

1. The demand of tourists towards the tourism marketing mix (7P's) as a whole has a high average level. The demand is at the highest level in 5 areas The averages were arranged in descending order, which was physical characteristics, followed by distribution channels. service process, price, and personnel, respectively and at a high level, in 2 areas, namely, products and marketing promotion, respectively.

2. Policy recommendations for promoting integrated ecotourism for sustainable economic development in Khao Kho District, Phetchabun Province. It analyzed 4 aspects, 1) Sustainable Ecotourism Services 2) Integrated Ecotourism Marketing Promotion 3) Create added Value for Products and Generate Income from Tourism and 4) Promote and Develop Tourism Personnel. and Support People's Participation in Tourism Development.

Keywords: Tourism Promotion Policy, Integration, Local economy

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นภาคส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยด้วยอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 12 ต่อปี (พ.ศ. 2552-2557) ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทยโดยรวม และสามารถสร้างการกระจายรายได้ที่ดี เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายใช้สอยยังพื้นที่ท่องเที่ยวโดยตรง ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความอยู่ดีกินดีมากขึ้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวนอกจากจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลดีทางอ้อมอีกหลายประการ เช่น การทำให้คนไทยเกิดความรักชาติ ห่วงแหนทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ศิลปะ วัฒนธรรม อันเป็นมรดกที่ล้ำค่าของไทยไปสู่ชาวต่างประเทศ แต่พบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำสะอาด บ้ายบอกทาง ข้อมูลการท่องเที่ยว มีไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะทักษะทางด้านภาษาและการให้บริการ (สภาพัฒน์ฯ, 2558)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยนั้น แม้การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศดำเนินตามกรอบของการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีเนื้อหาสาระในการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ การฟื้นฟูฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาภูมิทัศน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล แต่ประเด็นดังกล่าวยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ และปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สังเกตได้จากพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงร้อยละ 9.3 เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทอื่น ทั้งที่การท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่สร้างผลกระทบภายนอกในเชิงบวก (Positive Externalities) และสามารถดึงดูดรายได้จากการท่องเที่ยวได้มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นทั่วไปถึงร้อยละ 30 ทั้งนี้เป็นเพราะการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศยังขาดการ

ขับเคลื่อนอย่างเต็มประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงงานศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ปรากฏมักเป็นการศึกษาเพียงเฉพาะในบริบทของพื้นที่ (ฐณวุฒ ฐติพงษ์ เศษเศษฐติมา พลอยจันทร์กุล และ ชนกสุดา ทุมมานนท์, 2564)

อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดเป็นพื้นที่รองตามศักยภาพของพื้นที่ผ่านโครงการ “เมืองรอง ต้องลอง” เนื่องจากอำเภอเขาค้อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่สวยงาม มีชื่อเสียง และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญให้กับจังหวัดเพชรบูรณ์ จากสถิติพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 2,275,426 คน มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย ปี 2560 จำนวน 7,010.65 ล้านบาท และในปี 2561 จำนวนนักท่องเที่ยว ปี 2561 จำนวน 2,335,204 คน มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย ปี 2561 จำนวน 7,460.50 ล้านบาท (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูล ณ กุมภาพันธ์ 2562) จึงเป็นที่น่าสนใจในการส่งเสริมและพัฒนาปรับสถานที่หรือปัจจัยอื่นเพื่อให้เกิดโอกาสทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน นั่นหมายถึงการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคตอันได้แก่ ความมั่นคง คือ ความสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ในภาวะวิกฤตต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ความมั่งคั่ง คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถสร้างรายได้แบบเพิ่มมูลค่า และสร้างความความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น และความยั่งยืน คือการพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชนตลอดไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ด้วยการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยว ตลอดจนวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยว เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

บททวนวรรณกรรม

นโยบายการท่องเที่ยว

Ritchie และ Crouch (2003) ได้กล่าวว่า “นโยบายการท่องเที่ยวเป็นชุดของกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ แนวทาง วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ในการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กำหนดกรอบการทำงาน และรวบรวมการตัดสินใจในภาพรวม และเฉพาะเจาะจงที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นอยู่เป็นประจำในแหล่งท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยวยังสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

United Nations Environment Programmed and World Tourism Organization (2005) ได้ให้กรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ 2 แนวทางคือ 1) ให้ลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่กระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด และ 2) สนับสนุนผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นมากที่สุด สร้างเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นอนุรักษ์ธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

Kotler และ Armstrong (2005) กล่าวถึงความหมายของส่วนประสมทางการตลาดว่าหมายถึง ตัวแปรหลักในการที่จะใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่เป็นตัวแปรในการควบคุมการตลาด

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและกลุ่มเป้าหมาย และ Lovelock and Wirtz (2007) กล่าวว่าส่วนประสมทางการตลาดคือ เครื่องมือหรือปัจจัยทางการตลาดที่ควบคุมธุรกิจ ต้องนำปัจจัยมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย รวมถึงเพื่อกระตุ้นให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเกิด

ความต้องการสินค้าและบริการ หมายถึง ส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยในการวางแผนการตลาดในสินค้าหรือบริการนั้น นอกจากนั้นแล้ว Holloway (2004) ได้นำทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ของ Kotler และ Armstrong (2005) มาปรับใช้กับการตลาดของธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โดยได้เพิ่มปัจจัยทางการตลาดอีก 3 ปัจจัย รวมแล้วเป็น 7 ปัจจัย ได้แก่ ผลិតภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาดบุคลากร กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ

แนวคิดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในส่งเสริมการท่องเที่ยวมีหลักการดำเนินการที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2550)

1. เร่งพัฒนา บุคลากร ฟื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่สร้างแหล่งจำหน่ายสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง
2. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น
3. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
4. เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่นๆ โดยรอบทั้งด้านการตลาด การลงทุน และการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว
5. บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 4) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/Distribution Channel) 5) บุคลากร (People) 6) กระบวนการ (Process) และ 7) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่แน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (1953) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน แต่เพื่อความแม่นยำของข้อมูลในการเก็บตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental Sampling) จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลรวมทั้งได้ทำการหาความเที่ยงตรงแบบสอบถาม (content validity) โดยผ่านความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ก่อนที่จะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้จริง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (tryout) ใช้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความสมบูรณ์ในคำถาม จากนั้นนำผลการสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560) สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

สำหรับการคำนวณและประมวลผล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 35 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1. ภาครัฐ ผู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารจัดการ การกำกับดูแล และรับผิดชอบการส่งเสริมและการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 8 คน ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ นายกเทศมนตรีตำบลแคมป์สน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ และประชาสัมพันธ์จังหวัดเพชรบูรณ์ 2. ภาคเอกชน ผู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีบทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจ การลงทุน การค้า การบริการ การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับภาครัฐ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 7 คน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดเพชรบูรณ์ ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเขาค้อ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร และจำหน่ายของที่ระลึก 3. ภาคประชาชน ผู้ซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนชุมชนท้องถิ่นต่อในพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 20 คน และดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเขาค้อ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยเรียงตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทาง
 การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (7P's) อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7P's) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.11, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.68) รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.66) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.75) ด้านราคา ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.63) และด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.74) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (SWOT Analysis) สรุปผลดังต่อไปนี้

2.1 จุดแข็ง (Strength: S)

2.1.1 เขาค้อมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมบูรณ์สวยงามและมีทะเลหมอกที่สวยงาม

2.1.2 เขาค้อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ใกล้จังหวัดกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนแบบไปเช้าเย็นกลับ

2.1.3 เขาค้อมีอากาศหนาวเย็น มีทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ จนได้รับสมญานามว่าเป็นดินแดนแห่งสวิตเซอร์แลนด์เมืองไทย

2.1.4 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ

2.1.5 การคมนาคมมีความสะดวกสบาย มีเส้นทางหลักที่สามารถเดินทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวสถานที่สำคัญต่าง ๆ ได้สะดวก

2.1.6 มีความหลากหลายในด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟ

2.1.7 ชุมชนให้ความยอมรับและสนับสนุนการมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน

2.2 จุดอ่อน (Weakness: W)

2.2.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ดูแลในพื้นที่

2.2.2 พื้นที่ของอำเภอเขาค้อส่วนใหญ่ยังขาดระบบการจัดการด้านขยะและขาดพื้นที่ในการรองรับขยะเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าและทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากการสร้างที่พัก และรีสอร์ท

2.2.3 บุคลากรในการให้บริการนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่เพียงพอ

2.2.4 แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีไฟฟ้า น้ำ ไม่เพียงพอ เช่น บริเวณลานกางเต็นท์

2.2.5 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงไม่ดึงดูดความสนใจของประชาชนหรือนักท่องเที่ยว

2.2.6 ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนในท้องถิ่น และหน่วยงานทุกระดับ

2.2.7 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่ยั่งยืนและไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

2.2.8 ขาดการบริหารจัดการและการกำหนดมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

2.2.9 ชุมชนขาดการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่โดดเด่น

2.2.10 เกิดการสร้างงานค่อนข้างน้อยและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว

2.2.11 ขาดการจัดทำข้อมูลและสถิติของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

2.2.12 มีการเชื่อมโยงการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชน แต่ยังไม่เข้มแข็ง

2.3 โอกาส (Opportunities: O)

2.3.1 นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

2.3.2 ภาครัฐในระดับประเทศและจังหวัดให้ความสำคัญกับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการกำหนดแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับจังหวัด

2.3.3 นโยบายรัฐบาลในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน

2.3.4 ภาครัฐมีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตนเองได้

2.3.5 นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นและเปรียบเทียบคุณภาพ ราคาของแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ได้อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

2.4 อุปสรรค (Threats: T)

2.4.1 สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

2.4.2 ปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวทำให้ประชาชนไม่มีเงินใช้จ่ายสอย

2.4.3 งบประมาณในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำข้อเสนอนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยขอเสนอกรอบนโยบาย 4 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย “ด้านการให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน”

มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีมาตรฐานและยั่งยืน สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

1.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรบูรณาการร่วมกัน และจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ที่ต้องรีบดำเนินการปรับปรุงโดยเร็ว ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำ ประปา ห้องน้ำ ชยะ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

1.2 ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ และมีความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อให้ตอบสนองต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ สร้างความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลการท่องเที่ยว

1.3 ภาครัฐควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น ให้บริการข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยวผ่านโปรแกรมแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ข้อเสนอเชิงนโยบาย “ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ”

มุ่งเน้นการบูรณาการการสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และสร้างการยอมรับระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

2.1 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำการตลาดแบบดิจิทัล (Digital Marketing) เช่น จัดทำ Clip VDO เพื่อเผยแพร่ลงบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ

2.2 มีระบบติดตามประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะดำเนินการปรับปรุงให้ เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

2.3 ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนา ปรับปรุง รูปแบบ และระบบการประชาสัมพันธ์ ให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.4 สนับสนุนการจัดกิจกรรม การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนในจังหวัดให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนเกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างเครือข่าย

3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย “สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว”

มุ่งให้เกิดการกระจายผลประโยชน์และรายได้ลงสู่คนในชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง พัฒนาศักยภาพของชุมชนในการประกอบอาชีพ และนำสินค้าที่เกิดจากการสร้างมูลค่าจากทุนของชุมชนมาเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยว สามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้

3.1 ส่งเสริม พัฒนาและยกระดับสินค้าชุมชน โดยสนับสนุนการให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพให้แก่คนในชุมชน

3.2 ควรมีการประเมินศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.3 วางแผนการเชื่อมโยงและจัดเส้นทาง (routes) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับชุมชน

3.4 การส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

3.5 เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.6 ส่งเสริมการจัดโปรโมชันและกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วง Low season ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในจังหวัดตลอดทั้งปี

4. ข้อเสนอเชิงนโยบาย “ส่งเสริม และพัฒนาพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว”

มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรและเพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันกับจังหวัดอื่น ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

4.1 ควรให้ชุมชนได้มีส่วนเข้ามากำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวตามความพร้อมของชุมชน

4.2 ควรสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นบนพื้นฐานของความร่วมมือจากคนในชุมชน ให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ควรมีการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อชี้แจง นำเสนอ ปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์” สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นหาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยว (7P's) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา และด้านบุคลากร ตามลำดับ และอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ เมื่อศึกษาถึงจุดแข็งในการจัดการการท่องเที่ยว ก็พบว่าอำเภอเขาค้อ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมบูรณ์สวยงามและมีทะเลหมอกที่สวยงาม มีอากาศหนาวเย็น มีทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติจนได้รับสมญานามว่าเป็นดินแดนแห่งสวิตเซอร์แลนด์เมืองไทย นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวได้อย่างสะดวกและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ จุดอ่อนคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ดูแลในพื้นที่ รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนในท้องถิ่น และปัญหาที่พบขาดระบบการจัดการด้านขยะ และขาดพื้นที่ในการรองรับขยะ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ยังน้อยเกินไป และไม่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โอกาส คือภาครัฐในระดับประเทศและจังหวัดให้ความสำคัญกับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการกำหนดแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับจังหวัด และนโยบายรัฐบาลในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน และอุปสรรคคือ สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจจะลดตัวทำให้ประชาชนไม่มีเงินจับจ่ายใช้สอยและงบประมาณในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งนี้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในขั้นตอนต่อไป

2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีมาตรฐานและยั่งยืน 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ มุ่งเน้นการบูรณาการสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และสร้างการยอมรับระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว 3) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มุ่งให้เกิดการกระจายผลประโยชน์และรายได้ลงสู่คนในชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง พัฒนาศักยภาพของชุมชนในการประกอบอาชีพ และนำสินค้าที่เกิดจากการสร้างมูลค่าจากทุนของชุมชนมาเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริม และพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรและเพื่อเตรียมความพร้อมในการแข่งขันกับจังหวัดอื่น ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ทั้งนี้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว (7P's) โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา และด้านบุคลากร ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อิศริย์ สุขพรสินธรรม และ โสมฤทัย สุนธยาธร (2557) ความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาด 7P's ในการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทยช่วงวันหยุดของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินชาวไทย พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมทางการตลาด 7P's โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์วิเคราะห์ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ 3) สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และ 4) ส่งเสริม และพัฒนาพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นไปการมีส่วนร่วมการทำงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกันในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้โดดเด่น และสร้างมาตรฐานในการจัดการทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ สอดคล้องกับวิจัยของสุดถนอม ตันเจริญ (2559) ที่ศึกษาศักยภาพด้านการจัดการเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเป็นธรรม และศักยภาพด้านองค์กรชุมชน เกี่ยวกับชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สร้างเสริมงาน และรายได้ให้แก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

แสดงว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังรู้สึกว่าการที่ชาวบ้านได้รับการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่มีความเป็นธรรมชาติเท่าที่ควร อีกทั้งพวกเขายังต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ นรินทร สังข์รักษา (2557) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องการบทบาทของ 5 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน นักท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา ซึ่งจะช่วยกันสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ความปลอดภัย ความเป็นมิตร และสิ่งอำนวยความสะดวก ล้วนต้องการผู้บริหารและคนจากทุกฝ่ายส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัยสมาชิกในชุมชนรวมทั้งภาครัฐ (ท้องถิ่น) และเอกชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยคำนึงการผลิตการใช้ไปจากทรัพยากร (การท่องเที่ยว) ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในขณะที่ทุกฝ่ายก็ต้องช่วยกันปกป้องคุ้มครองให้คงอยู่และมีมากขึ้น มิใช่เพียงแต่สมาชิกในชุมชนเท่านั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิต แสงกระจ่าง (2560) ที่นำเสนอถึงการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ต้องบูรณาการข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการวิจัย มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญร่วมกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1.1 ภาครัฐ ควรมีมาตรการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขนาดและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปจะสร้างมลภาวะให้สภาพแวดล้อม ซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ควรมีการศึกษาถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภท วิธีควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยววิธีหนึ่ง ได้แก่ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกันเพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวออกไปยังจุดอื่นในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ไม่ให้มารวมตัวกันอยู่ในจุดเดียว หากส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมากเกินไป จะเกิดปัญหาในเรื่องสถานที่

จอตริ ความแออัด และจะทำลายทัศนียภาพและเกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจมีผลต่อความนิยมของนักท่องเที่ยวในระยะยาว

1.2 ภาคเอกชน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับด้านการท่องเที่ยว เช่นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านที่พัก ร้านสินค้าที่ระลึก ควรจะให้การสนับสนุนต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอเขาฉกรรจ์ โดยการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ โดยมีส่วนร่วมในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนอย่างทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.3 ภาคประชาชน ที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นเจ้าบ้านที่ดี และสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเชิงนโยบายเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

2.2 ควรศึกษารูปแบบการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*.

กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

ฐณวุฒิ ชุตินพงศ์ เดชชุตินมา พลอยจันทร์กุล และชนกสุดา ชูมนานนท์. (2564). การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีพฤติกรรมสีเขียวเข้มด้วยแม่แบบการนำเสนอคุณค่า. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*. 43(1). 22-37.

- ธนิต แสงกระจ่าง. (2558). *การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2557). *การวิจัยและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัดเป็นฐานการเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครปฐม*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม*. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*. 13(2). 1-24
- สภาพัฒน์แห่งชาติ. (2558). *วาระพัฒนาที่ 1: การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์. (2562). *สถิติการท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2562, จาก http://www.phetchabun.go.th/data_detail.php?content_id=19
- อิสริย์ สุขพรสินธรรม และโสเมฤทธิ์ สุนธยาร. (2557). *ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศไทยช่วงวันหยุดของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินชาวไทย*. *วารสารการกีฬาและสุขภาพ*. 20(1). 112-125
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Holloway, C. and Humphreys, C. (2016). *The Business of Tourism* (10 ed.). London:Pearson.
- Kotler, P. and Armstrong, G. (2005). *Marketing: An Introduction*. London: Pearson.
- Lovelock, C. and Wirtz, J. (2007). *Services Marketing*. London: Pearson.

Ritchie, J. R. B., & Crouch, G. I. (2003). *The Competitive Destination: Sustainable Tourism Perspective*. UK: CABI Publishing.

United Nations Environment Programmed and World Tourism Organization. (2005).

Making Tourism more Sustainable: A Guide for Policy Makers. Retrieved April 21, 2019 from <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592x-PATourismPolicyEN.pdf>

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
Community-Based Participatory Cultural Tourism
Management in Lomsak Municipality, Lomsak District,
Phetchabun Province

สดุดี คำมี

Sadudee Kummee

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

Public Administration

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Phetchabun Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลหล่มสัก จำนวน 373 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling) แบบสัดส่วน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวม

ข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ เพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ และด้านสังคม เป็นอันดับ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับสุดท้าย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นต่อน (Stepwise Multiple Regression) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 3 ด้าน เรียงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย มาตรฐานจากมากไปน้อยตามลำดับได้ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ(X13) ($B = .394$) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X12) ($B = .228$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา(X14) ($B = .143$) ปัจจัยทั้ง 3 ด้านอธิบายการผันแปรตาม คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ร้อยละ 69.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 274.888, p = .000$)

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The current study aimed to 1) investigate community-based participatory cultural tourism management in Lomsak municipality, Lomsak district, Phetchabun province, 2) identify factors affecting community-based participatory cultural tourism management in Lomsak municipality, Lomsak district, Phetchabun province, and 3) present guidelines for community-based participatory cultural tourism management in Lomsak municipality, Lomsak district, Phetchabun province.

The study used 373 residents from Lomsak municipality using stratified random sampling and 15 key informants via purposive sampling, including the mayor of Lomsak, entrepreneurs, and community leaders. In addition, the research instruments used to collect the data consisted of a paper questionnaire and an interview form. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression. The findings revealed the level of the majority of the respondents' overall opinion toward environmental factors was high ($\bar{X}$ 3.69, S.D 0.24). When considering each aspect, it was found that they were at a high level in all aspects; the first aspect was natural resources and environment, the subsequent aspects were culture and learning, society, and economy, respectively.

The analysis of the factors affecting community-based participatory cultural tourism management in Lomsak municipality, Lomsak district, Phetchabun province with stepwise multiple regression indicated that 3 aspects were statistically significant at the .001 level. The standard regression coefficients in descending order were as follows: inspiration (X13) ($B = .394$), ideological influence (X12) ($B = .228$), and intellectual stimulation (X14) ($B = .143$). These three factors explained 69.1% of the dependent variable in community-based participatory cultural tourism management in Lomsak municipality, Lomsak district, Phetchabun province, with a statistically significant level of .001 ($F = 274.888$, $p = .000$).

Keywords : tourism, cultural tourism

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สิ่งปลูกสร้าง วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่งดงามและมีคุณค่าสร้างความภาคภูมิใจแก่ชาวไทยทุกคน ซึ่งในแต่ละภูมิภาคมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน โดยวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีศิลปะ วัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ดังนั้นวัฒนธรรมของชุมชนจึงอาจถือได้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นโดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นตนเองในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และตัดสินใจรวมถึงได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีประชากรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งภาษาไทหล่มเป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมประเพณีที่สวยงาม วัฒนธรรมการกินและอาหารพื้นเมืองที่หลากหลายเป็นเอกลักษณ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรตามในกรอบแนวคิดโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1979: 6 อ้างถึงใน ประเดิม แพทย์รังสี, 2556: 11) ประกอบด้วย การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 6 ด้าน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว (4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (5) การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล (6) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร เป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 11 ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 11,507 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ 11 ชุมชน จำนวน 373 คน คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (ถาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 373 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นคนในชุมชน ที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check-List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 บัณฑิตสภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และ ด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 บัณฑิตภาวะผู้นำ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ในการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล และการมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะทั่วไป เป็นการรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้โครงสร้างข้อคำถาม

ในการสัมภาษณ์ได้มาจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวัตถุประสงค์ของการ สัมภาษณ์ เป็นการแสวงหาความจริงจากความคิดเห็นของนายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชน รวม 15 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่อง มือ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 373 ชุด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ สัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อหาข้อมูลจากปรากฏการณ์จริงมาใช้ อธิบายผลการศึกษาเชิงปริมาณที่วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการ จัดการ การท่องเที่ยววัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนในชุมชน ที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองหล่มสัก และผู้นำชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์วิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ แบบสอบถามปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยภาวะผู้นำ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้กำหนดระดับคะแนนตามเกณฑ์ดังนี้ ระดับความเป็นจริงมากที่สุด

ให้น้ำหนัก 5 คะแนน ระดับความเป็นจริงมาก

ให้น้ำหนัก 4 คะแนน ระดับความเป็นจริงปานกลาง

ให้น้ำหนัก 3 คะแนน ระดับความเป็นจริงน้อย

ให้น้ำหนัก 2 คะแนน ระดับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ให้น้ำหนัก 1 คะแนน การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

โดยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงชั้นที่เท่ากัน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความเป็นจริงมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความเป็นจริงมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความเป็นจริงปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความเป็นจริงน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับความเป็นจริงน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) หาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ เพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิด
ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสรุปการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 54.69 อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 51.21 การศึกษาระดับ ปวส./ อนุปริญญา จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 36.46 สถานภาพสมรส จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 50.40 อาชีพหลักค้าขาย จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 33.51 รายได้ต่อเดือน 15,000-20,000 บาท จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 45.84 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 50.13 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านเศรษฐกิจ รองลงมา คือ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น อันดับสุดท้าย โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 7 ประเด็น อันดับแรก คือ ชุมชนได้รับความสนใจจากนักลงทุนเข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น รองลงมา คือ มีการนำเอาภูมิปัญญา พื้นบ้านด้านงานหัตถกรรมมาสร้างเป็นอาชีพและส่งเสริมให้เกิดรายได้ภายในครัวเรือน และประชาชนใน ชุมชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้อยู่ในระดับปานกลางโดยประเด็น ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการ ท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พักการขายอาหารและสินค้าพื้นเมืองเป็นต้น 2) สภาพแวดล้อมด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.70 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 10 ประเด็น อันดับแรก คือ

สถานที่ท่องเที่ยวมีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ รองลงมา คือ มีการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาของ ชุมชน ส่วนมีการประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นอันดับสุดท้าย

3) สภาพแวดล้อมด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ประเด็น อันดับแรก คือ มีการฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่ ส่วนมีการอนุรักษ์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยวเป็นอันดับสุดท้าย 4) สภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น อันดับแรก คือ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รองลงมา มีการจัดภูมิทัศน์ที่คำนึงถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของท้องถิ่น และมีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของ แหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ ส่วนประเด็นมีการป้องกันมิให้สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก บุคคล รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ ส่วนด้านการกระตุ้นทางปัญญา เป็นอันดับสุดท้าย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1) ภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 9 ประเด็น อันดับแรก คือ ผู้นำมีความรู้ ความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับ สมาชิกได้ว่าจะสามารถ เอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้รองลงมา คือ ผู้นำเสริมสร้างความภาคภูมิใจ และความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกผู้นำมีวิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และถ่ายทอดความคิดที่สำคัญไปสู่สมาชิก ตามลำดับ

นอกจากนี้อยู่ในระดับปานกลางโดยประเด็นผู้นำแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ เป็นอันดับสุดท้าย

2) ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.60 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 10 ประเด็น อันดับแรก คือ ผู้นำส่งเสริมให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ ผู้นำเน้นให้ สมาชิกทุกคนเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานตามภารกิจร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งน่าภาคภูมิใจและ ผู้นำสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวกแก่สมาชิก ตามลำดับ นอกจากนี้ยังอยู่ในระดับปานกลางโดยประเด็นผู้นำแสดงความเชื่อมั่นว่าสมาชิกทำงานได้บรรลุเป้าหมายเป็นอันดับสุดท้าย

3) ภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 8 ประเด็น อันดับแรก คือ ผู้นำพิสูจน์ให้สมาชิกเห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคได้โดยความร่วมมือ ร่วมใจของ สมาชิกทุกคนรองลงมา คือ ผู้นำสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนความคิดใหม่ๆของสมาชิก ผู้นำมีความคิด สร้างสรรค์ในการหาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา ตามลำดับ นอกจากนี้ยังอยู่ในระดับปานกลางโดย ประเด็นผู้นำกระตุ้นให้สมาชิกตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานเป็นอันดับสุดท้าย

4) ภาวะผู้นำด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 11 ประเด็น อันดับแรก คือ ผู้นำมอบหมายงานอย่างทั่วถึงโดยคำนึงความแตกต่าง ความรู้ ความสามารถและ ความเหมาะสมเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ผู้นำแสดงการยอมรับและชื่นชมในความสามารถของสมาชิก เมื่อปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ และผู้นำให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของสมาชิกเป็น รายบุคคล ตามลำดับ ผู้นำมีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับสมาชิก ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ส่วน ประเด็นผู้นำมีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับสมาชิก ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย

4. ผลการวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ในการค้นหาปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการ วางแผน เป็นอันดับสุดท้าย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ 1) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมใน การค้นหาปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 เมื่อ พิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น อันดับแรก คือ คนในชุมชนช่วย ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหาของชุมชน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาสาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามลำดับ ส่วนประเด็น คนในชุมชนมีโอกาสในการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับสุดท้าย 2) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมใน การวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เมื่อพิจารณา เป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น อันดับแรก คือ ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ท่านเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน ตามลำดับ นอกจากนี้อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นท่านร่วมวางแผนดำเนินงานด้านการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป็นอันดับ สุดท้าย 3) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 6 ประเด็น อันดับแรก คือ ท่านได้ ร่วมลงทุนกับภาครัฐในโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมา คือ ท่านได้มีโอกาสเป็น

คณะกรรมการในการจัดงานหรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และท่านได้ร่วมแรงในกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน ตามลำดับ นอกจากนี้อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นท่านมีส่วนในการช่วย จัดหางบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อช่วยสนับสนุน การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็น อันดับสุดท้าย 4) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 เมื่อพิจารณา เป็นราย ประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 8 ประเด็น อันดับแรก คือ ท่านร่วมปรึกษาหารือ ปัญหา เรื่องการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมา คือ ท่านร่วมเลือกกิจกรรม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผน หรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ นอกจากนี้อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นท่านได้เข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อแก้ไขปัญหา และ ตัดสินใจในการ กำหนดทิศทางหรือนโยบายในการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอันดับสุดท้าย 5) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วม การ ติดตามและประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.49 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.34 เมื่อ พิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 10 ประเด็น อันดับแรก คือ หน่วยงานของรัฐ แต่งตั้งหรือมอบหมายให้ท่านเป็นผู้ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าในการจัดการ การท่องเที่ยว รองลงมา คือ ท่านร่วมประเมิน สิ่งที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน และท่านมีส่วนร่วม ในการติดตามความก้าวหน้าในกิจกรรม/โครงการของชุมชน ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัย มาอภิปรายผล ดังนี้

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านเศรษฐกิจ รองลงมา คือ ด้านสังคม ด้าน วัฒนธรรมและการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับสุดท้าย โดยด้านเศรษฐกิจสอดคล้องกับ สุชาติพิทย์ เหมน้อย (2554) ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยของด้านเศรษฐกิจสูง ที่สุดอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านโดยเรียงอันดับแรกจนถึงอันดับสุดท้ายปรากฏผลดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ชุมชนของได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเข้ามาประกอบ ธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากคนในพื้นที่ไปทำงานที่อื่นที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า หรือมีการให้เช่าพื้นที่แก่ คนภายนอกเข้ามาประกอบธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555– 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การเสริมสร้างโอกาสและ แรงจูงใจ เพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยว

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยอันดับแรก คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รองลงมา คือ การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่วนการกระตุ้นทางปัญญาเป็นอันดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าผู้นำมอบหมายงานอย่างทั่วถึงโดยคำนึงความแตกต่าง ความรู้ ความสามารถและความเหมาะสมเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพราะผู้นำมี ความใกล้ชิดกับคนในชุมชน จึงรู้จัก มักคุ้นกันเป็นอย่างดีว่าแต่ละคนมีความรู้ ความสามารถในการใด สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญตา เกื้อกุลรัตน์ (2554) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกรายข้อ คือ ผู้บริหารมอบหมายงานอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ความรู้ ความสามารถและความเหมาะสมเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับ งานวิจัยของกอบศักดิ์ มูลมัย (2554) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก

ทุกรายข้อผู้บริหาร มอบหมายงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างในด้านความสามารถของแต่ละบุคคล ส่วนประเด็น ผู้นำแสดงการยอมรับและชื่นชมในความสามารถของสมาชิกเมื่อปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ โดยจะมีการ บอกกล่าวชื่นชมสมาชิกในที่ประชุมประชาคม สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญตา เกื้อกุลรัตน์ (2554) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอโพธาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการ คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกราย ข้อ คือ ผู้บริหารแสดงการยอมรับและชื่นชมในความสามารถของผู้ร่วมงานเมื่อปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกอบศักดิ์ มูลมัย (2554) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารแสดงการยอมรับและชื่นชมต่อครูเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ เช่นการกล่าวยกย่องชื่นชมในการปฏิบัติงาน

จากการวิจัยพบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ด้านการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ ดังนี้

(1)ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบ มีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ได้รับประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของชุมชน ทั้งนี้ เพราะชาวชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสักสามารถขายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย ของ กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา (2555) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษา

พบว่าด้านการรับและ แบ่งปันผลประโยชน์ประชาชน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมี ส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็น รายประเด็น พบว่า มีการช่วยค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากทาง อบต. มีการจัด ประชุมตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศาลาวัด ลานค้าชุมชน เวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดเห็นของชาว ชุมชนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน สอดคล้องกับอภิญา กังสนารักษ์ (2544) อคิน รพีพัฒน์ (2547) และสุธาทิพย์ เข็มน้อย (2554) ซึ่งได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมในการ ริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหภายในชุมชนนั้นเป็นขั้นตอนแรกที่ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ประเด็น พบว่า คนในชุมชนมีการร่วมปรึกษาหารือปัญหาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้ เพราะ ชาวชุมชนรู้หน้าที่ของตนหากมีการเรียกประชุมก็จะให้ความร่วมมือ โดยการส่งตัวแทนของแต่ละครัวเรือนเข้าประชุม โดยการตัดสินใจใด ๆ จะใช้มติของเสียงส่วนใหญ่ สอดคล้องกับจักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556) ซึ่งได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ว่า มีดังนี้ข้อ 3 ประการคือ 1) ร่วมปรึกษาหารือปัญหา 2) ร่วมประชุมเพื่อแก้ปัญหาและตัดสินใจ และ 3) เสนอแนวทางแก้ไข หรือทางออกสำหรับปัญหา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. ควรกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เกิดความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐเช่น เทศบาล สนับสนุนงบประมาณให้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง
3. ประชาชนควรร่วมด้วยช่วยกันบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่ควรพึ่งพิงภาครัฐเพียงอย่างเดียว
4. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เมื่อการดำเนินงานแล้วเสร็จ
5. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เนื่องจากคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จะไปประกอบอาชีพ นอกพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ที่ดีกว่า
6. ประชาชนควรจัดตั้งศูนย์ข้อมูลและบริการ ป้ายเล่าเรื่อง ป้ายบอกทาง ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
7. เทศบาลควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เกิดการพัฒนาวงอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. แหล่งที่มา www.creativeculturethailand.com ค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2562
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2555). กรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550-2554. แหล่งที่มา <http://thai.tourismthailand.org/about-tat-page/about-tat/policy-marketing-plan> สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2562
- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ปรินญาบริหารธุรกิจ มหบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. กรุงเทพฯ.
- กอบศักดิ์ มูลมัย. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับ ประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปรินญา มหบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ขวัญตา เกื้อกุลรัฐ. (2554). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดกลาง อำเภอไพศาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลท่าปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วารสารการวิจัยและพัฒนา มจร. 36(2), 215-236.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิเศษินสอแอร์แอนดี.

- ประเดิม แพทย์รังสี. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าหลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประเดิม แพทย์รังสี. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สุทธาทิพย์ เข็มน้อย. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา : ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- อศิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย*. ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด ในชนบทอีสาน

The Development of Belief in Self-Care of Postpartum Women in Isan Rural

สังคม สุภรัตน์กุล¹ และ ธนมนตชนก พรหมพินิจ²

Sungskom Suparatanagool¹ and Thanamontachanok Prompinij²

^{1,2}คณะวิทยาศาสตร์

^{1,2}Faculty of Sciences

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,2}Udon Thani Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสาน เก็บข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นหญิงที่ผ่านการคลอดใน 4 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงก่อน ปี 2520 ช่วงปี 2520-2534 ช่วงปี 2535-2544 และช่วงตั้งแต่ปี 2545 ถึงปัจจุบัน จำนวน 10 คน ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ช่วงก่อน ปี 2520 ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสาน ก่อนมีงานสาธารณสุขมูลฐาน ความห่างไกลในถิ่นกันดารทำให้ต้องอาศัยสมุนไพร พืชผักเพื่อนร่วมบ้านและอาศัยความร้อนในการอยู่ไฟช่วยดูแลตนเองหลังคลอด ต่อมาช่วงปี 2520-2534 เริ่มมีงานสาธารณสุขมูลฐานในชุมชน กิจกรรมงานอนามัยแม่และเด็กเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้เข้ามามีบทบาทสร้างแรงจูงใจให้มีการฝากครรภ์ในหน่วยบริการของรัฐเป็นอย่างมาก ส่วนการคลอดก็ยังพึ่งหมอตำแยและอยู่ไฟตามความเชื่อเช่นเคย ถัดมาเป็นช่วงปี 2535-2544 เป็นช่วงทศวรรษ

แห่งการพัฒนาศถานีอนามัย เริ่มมีความเข้าใจมาตลอดในหน่วยบริการของรัฐจนเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ และในช่วงตั้งแต่ปี 2545 ถึงปัจจุบันเป็นระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานมีการใช้หน่วยบริการของรัฐเกือบทั้งหมด การอยู่ไฟก็มีน้อยมากแม้ว่าจะเป็นความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดมายาวนานก็ตาม

คำสำคัญ : พัฒนาการความเชื่อ, การดูแลตนเอง, หญิงหลังคลอด

Abstract

The purpose of this study was to investigate the development of belief in self-care of postpartum women in Isan rural. The data were collected by using an in-depth interview with the target group which was the 10 postpartum women who gave birth in 4 periods; before 1977, in 1977-1991, in 1992-2001, and from 2002 to the present. The content analysis was used as a research tool. The results of the study revealed that before 1977, the belief in self-care of the postpartum women in Isan rural was to rely on herbs, neighbors, and lying by the fire after giving birth because there was no primary health care in rural areas. From 1977 to 1991, primary health care began to take part in the rural which the activity of mother and child sanitation had motivated people to get antenatal care with the government agencies, meanwhile, the birth giving had to still rely on midwives and lying by the fire. Next to 1992-2001, the decade of sanitarium development, there was more understanding about giving birth at the government agencies almost 100 percent. From 2002 to the present, universal coverage was continually used. The belief in self-care of the postpartum women in Isan rural was that almost all of them take the service of government agencies. There were just a little of postpartum women who still believe in lying by the fire, although it has been relayed for a long period.

Keywords: development of belief, self-care, postpartum women

บทนำ

ตลอดระยะเวลาการตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอดบุตร มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ในด้านร่างกายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายแล้วสภาพร่างกายควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ตามสมควรในช่วง 6 - 8 สัปดาห์ เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพร่างกายและอวัยวะต่างๆ เช่น มดลูกมีการหดตัวและมีขนาดเล็กลงอย่างรวดเร็ว โดยระดับยอดมดลูกหลังคลอดจะลดลงวันละ 1 ถึง 2 เซนติเมตร มีการสลายตัวของเลือดและเนื้อเยื่อในโพรงมดลูก ซึ่งส่วนใหญ่จะหลุดลอกออกไปกลายเป็นน้ำคาวปลา สำหรับผู้หญิงที่ได้รับการตัดแผลฝีเย็บหรือแผลฝีเย็บมีการฉีกขาดจะมีอาการปวดบริเวณแผลฝีเย็บ ส่วนช่องคลอดที่ถูกยืดขยายจากการคลอดจะลดขนาดลงเรื่อยๆ จนกลับคืนปกติภายใน 3 สัปดาห์หลังคลอดโดยเรียกว่ามดลูกเข้าอู่ (Mckinney, James, Murray, & Ashwill, 2009; Ladewig, London, & Davidson, 2006: อ้างถึงใน อรวรรณ มะโนธรรม, 2557) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงระบบทางเดินปัสสาวะภายหลังคลอดได้แก่กระเพาะปัสสาวะอาจมีอาการบวมชั่วคราว รูเปิดของท่อปัสสาวะ ช่องทางคลอดและฝีเย็บได้รับบาดเจ็บ อาจมีอาการปัสสาวะไม่ออกหรือแสบขัด สำหรับการเปลี่ยนแปลงของระบบทางเดินอาหาร หญิงหลังคลอดมีความต้องการอาหารและน้ำ เนื่องจากมีการสูญเสียพลังงานในการคลอด มีการเคลื่อนไหวของลำไส้ลดลง ความดันภายในช่องท้องลดลง รวมทั้งหญิงหลังคลอดไม่กล้าเบ่งถ่ายเพราะมีอาการเจ็บปวดแผลฝีเย็บหรือริดสีดวงทวาร ทำให้ขับถ่ายอุจจาระลำบาก (Pillitteri, 2008: อ้างถึงใน อรวรรณ มะโนธรรม, 2557) ซึ่งเห็นว่าสารอาหารเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมาชดเชยเพื่อการฟื้นฟูระบบทางเดินอาหารที่หญิงหลังคลอดควรต้องใส่ใจในการดูแลตนเอง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจหญิงหลังคลอดใน 6 - 8 สัปดาห์ อาจมีอาการอ่อนแอ หงุดหงิดง่าย นอนไม่หลับ วิตกกังวล เครียดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร อาการเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้ในระยะ 2 - 3 วันแรกหลังคลอด (Davidson et al. 2012 : อ้างถึงใน อรวรรณ มะโนธรรม, 2557) สะท้อนให้เห็นว่าในระยะนี้หญิงหลังคลอดเกิดความรู้สึกสับสนและวิตกกังวล ส่งผลต่อการพักผ่อนที่เพียงพอเตรียมพร้อมที่ให้นมบุตร ดังนั้นการได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน การพักผ่อนที่เพียงพอจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดทุกคน เพื่อการฟื้นฟูสภาพตนเองให้มีสุขภาพดี

ในขณะที่ความเชื่อในชนบทอีสานยังทำให้หญิงหลังคลอดยังมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมในหลายๆ เรื่องได้แก่ ความเชื่อในการรับประทานอาหารแบบมีข้อจำกัดที่เรียกว่า “ชะล่า” และการดื่มแต่เพียงน้ำร้อน ส่งผลทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารโปรตีน พลังงานและสารอาหารต่างๆ ไม่เพียงพอ ส่งผลให้ร่างกายทรุดโทรม อ่อนแอ เจ็บป่วยบ่อย และมีน้ำหนักไม่เพียงพอสำหรับเลี้ยงบุตร (Mckinney et al. 2009 : อ้างถึงใน อรรถวณิช มະโนธรรม, 2557) ซึ่งให้เห็นว่าความเชื่อในชนบทอีสานได้เข้ามา มีบทบาท กระทำการโน้มนำในการตัดสินใจของหญิงหลังคลอด ซึ่งบางรายถึงกับรับประทาน (ชะล่า) ผักและผลไม้สด เพราะเชื่อว่าจะทำให้บุตรท้องเสีย จึงหันไปรับประทานผักดอง ผลไม้ดองและอาหารรสจัดแทน ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นผลดีต่อสุขภาพของบุตร และขัดขวางการนอนของมารดาจากการมีเวลาในการพักผ่อนไม่เพียงพอ เนื่องจากมีอาการเจ็บปวดแผลฝีเย็บ ปวดมดลูก และคัดเต้านม อีกทั้งยังต้องตื่นนอน ให้นมบุตรตลอดเวลา (Mckinney et al. 2009 : อ้างถึงใน อรรถวณิช มະโนธรรม, 2557) นอกจากนี้ ความเชื่อพื้นบ้านเกี่ยวกับการอยู่ไฟร้อน การดื่มน้ำร้อน การอาบน้ำร้อน และการงดอาหารแสลงนั้น มีความเชื่อว่าเป็นการพักผ่อนให้เกิดการฟื้นตัว เพื่อสะสมกำลังให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สามารถทำงานหนักได้ไม่ปวดเมื่อย ต่อสู้โรคร้ายต่างๆ ได้ และยังช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็ว น้ำคาวปลาแห้งเร็ว ผิวพรรณดี (พรทิพย์ เดิมวิเศษ, 2551) สอดคล้องกับงานของกานต์ทิศา สีหมากสูง (2559) ที่พบว่า ความเชื่อดั้งเดิมของชาวชนบทอีสานเกี่ยวกับข้อปฏิบัติของหญิงหลังคลอดในช่วง 3 วันแรกต้องอยู่ไฟหรืออยู่หม้อกรรม เป็นความเชื่อในเรื่องการล้างมลทิน ซึ่งมลทินทั้งหลายสามารถชำระล้างได้ 2 วิธีการคือ ชำระล้างด้วยน้ำ และถ้าหากต้องการให้การชำระล้างให้ได้อย่างไสสะอาดต้องใช้ความร้อนร่วมด้วยและอีกวิธีคือ การชำระล้างด้วยไฟ เพื่อให้สิ่งที่เป็นมลทินเหือดแห้งไป ร่วมกับการทำความสะอาดร่างกายด้วยน้ำอุ่นที่ต้มผสมสมุนไพรพื้นบ้าน ยิ่งในช่วงเดือนแรกหลังคลอด ยังต้องจำกัดอาหารให้มีรสจืด เน้นผักที่ช่วยบำรุงร่างกายและบำรุงน้ำนม ห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ทั่วไป เพราะย่อยยากส่งผลถึงสุขภาพของแม่และทารกได้

จากการทบทวนเอกสารวิชาการ พบข้อสรุปว่า ข้อเข้ล้าเกิดขึ้นในสังคมอีสานเมื่อใดไม่มีหลักฐานที่ปรากฏแน่นอน แต่เชื่อกันว่าคงเกิดมาพร้อมกับการลงมือ-ลงอุกเพื่อความปลอดภัยของมนุษย์ เพราะข้อเข้ล้าบางข้อของคนอีสานก็มีปรากฏอยู่ทั่วไปและความเชื่อที่ปรากฏในข้อเข้ล้ามี 2 ลักษณะคือ ความเชื่ออย่างมีเหตุผลและความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล ซึ่งมีมูลเหตุมาจากประชาชนส่วนมากมีความผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ ประชาชนไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอแก่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลซึ่งมีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ ความศักดิ์สิทธิ์ของภูตผี เทวดาต่างๆ ที่คนอีสานเคารพนับถือ เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วเกิดผลดีมากกว่าผลเสียก็ถือปฏิบัติเรื่อยมา (พัชรา ปราษฎ์เวทย์, 2558) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในประเด็นความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลด้วยเหตุปัจจัยจากประชาชนไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ นั้น คงจะนำมาใช้อ้างอิงแล้ววนสรุปไม่ได้ เพราะว่าปัจจุบันระบบการศึกษาได้มีภาคบังคับและมีการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการศึกษาที่เปิดกว้างทำให้สมมติฐานดังกล่าวต้องทบทวนและได้ข้อสรุปใหม่ ประกอบกับความเชื่อในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลตามหลักโภชนาการของหญิงหลังคลอดได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันจะพบว่า การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานมีแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย ตามความเชื่อในแต่ละชุมชน บางชุมชนสนับสนุนให้ได้รับสารอาหารให้ครบทั้งทุกหมู่ การใช้วัตถุดิบในการปรุงอาหารที่สดใหม่ผ่านกระบวนการปรุงที่สุกและสะอาด และควรรับประทานให้ครบทั้ง 3 มื้อหรืออาจเพิ่มอีกมื้อหนึ่งก็ย่อมได้ เพราะหญิงหลังคลอดจำเป็นต้องใช้พลังงานในการเลี้ยงลูกอีกมาก จึงไม่ควรงดอาหารต่างๆ จึงนำไปสู่ข้อสงสัยว่าความเชื่อที่ฝังรากลึกในวิถีชนบทอีสาน เมื่อเดินทางมาถึงจุดนี้แล้วถูกลดทอน ละเลย ปฏิเสธและยึดหยุ่นนั้นมีพัฒนาการมาอย่างไร การละเลยความเชื่อและปฏิเสธความเชื่อเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลานาน ข้อถกเถียงนี้เองยังพบงานที่มาอธิบายปรากฏการณ์แบบนี้ค่อนข้างน้อย จึงนำไปสู่คำถามการวิจัยว่า ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานจากอดีตถึงปัจจุบันมีพัฒนาการมาอย่างไร อะไรคือจุดผกผันทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความเชื่อที่หายไปดังกล่าว โดยทำการศึกษาในพื้นที่ตำบลลูกคู่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นเขตชนบทอีสานมีประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด ความเชื่อพื้นบ้านท้องถิ่นแบบชนบทอีสานที่ชัดเจนในระดับชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด หมายถึง จิตใต้สำนึกที่ควบคุมให้มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดการดูแลตนเองของหลังคลอด รวมถึงการหลีกเลี่ยงจากการเจ็บป่วยโดยมีความเชื่อว่าตนเองมีโอกาเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย หากเจ็บป่วยต้องมีความรุนแรงต่อชีวิต และการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยดังกล่าวจะสามารถลดโอกาเสี่ยง ลดความรุนแรงจากการป่วยนั้นได้โดยไม่มีอุปสรรคต่อการปฏิบัติ

2. การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด หมายถึง การที่หญิงหลังคลอดมีพฤติกรรม การดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความสมบูรณ์เหมาะสมจากที่ผ่านการคลอดบุตรแล้ว

3. ขะลำ หมายถึง สิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามแล้วต้องถือว่าผิดสำแดง จะทำให้เจ็บป่วย มีอาการผิดปกติ หากเข้าจะเป็นบาปกรรม เสื่อมเสีย สังคมไม่ยอมรับ และอาจถึงแก่ชีวิตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานจากอดีตถึงปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีลำดับขั้นตอนในการวิจัย และมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่ออธิบายพัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกุดตุ้ม อำเภอโนนสูง จังหวัดหนองบัวลำภู จากอดีตถึงปัจจุบันใน 4 ช่วงเวลา ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลช่วงก่อนมีระบบสาธารณสุขมูลฐาน ปี 2520 คือ กลุ่มแม่ที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปี ขึ้นไป ผ่านการคลอดปกติ จำนวน 3 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลช่วงมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขมูลฐานอย่างครอบคลุม ปี 2520-2534 คือ กลุ่มแม่ที่มีอายุตั้งแต่ 55 -69 ปี ผ่านการตั้งครรภ์และคลอดตามปกติรวมไปถึงการผ่าคลอด จำนวน 2 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลช่วงทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานอนามัย ปี 2535-2544 คือ กลุ่มแม่ที่มีอายุตั้งแต่ 45-54 ปี ผ่านการตั้งครรภ์และคลอดตามปกติรวมไปถึงการผ่าคลอด จำนวน 2 คน

1.4 กลุ่มเป้าหมายช่วงมี พ.ร.บ.ระบบหลักประกันสุขภาพ ปี 2545-ปัจจุบัน คือ กลุ่มแม่ที่มีอายุต่ำกว่า 44 ปีและแม่หลังคลอดไม่เกิน 8 สัปดาห์ ผ่านการตั้งครรภ์และคลอดตามปกติรวมไปถึงการผ่าคลอดจำนวน 3 คน

2. เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย ส่วนเกณฑ์คัดเข้าคือ ผ่านการตั้งครรภ์และคลอดตามปกติรวมไปถึงการผ่าคลอด เลี้ยงลูกด้วยตนเองแบบผสมทั้งนมแม่และนมสำหรับเลี้ยงทารก ยินยอมให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกุดตุ้ม อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ ไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และย้ายออกนอกเขตพื้นที่ตำบลกุดตุ้มก่อนสิ้นสุดโครงการ จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ปรับแก้ผ่านการรับรองโครงการ คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ เลขที่รับรอง อว. 0622.7/118 เลขหนังสือยื่นของโครงการ จย.มน.12/2562 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2562) ประกอบด้วย

3.1 แนวทางการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย

3.1.1 แนวทางการสัมภาษณ์แม่ผู้สูงวัยเกี่ยวกับพัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดจากอดีตถึงปัจจุบันใน 4 ช่วงเวลา (ดังข้อที่ 1) ดังนี้

“สมัยก่อน คลอดไปคลอดที่ไหน ใครทำคลอดให้
แล้วก่อน-หลังคลอดมีการดูแลตนเองให้อยู่มีแสงอย่างไรบ้าง?”
“ช่วงอยู่ไฟ มีแนวปฏิบัติอย่างไร ถ้ามีอาการไม่สบาย
และดูแลตนเองอย่างไร?”

3.1.2 แนวทางการสัมภาษณ์แม่หลังคลอดไม่เกิน 8 สัปดาห์เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลตนเองหลังคลอด ดังนี้

“ตอนคลอดท่านไปคลอดที่ไหน ใครทำคลอดให้
แล้วก่อนและหลังคลอดมีการดูแลตนเองให้อยู่มีแสงอย่างไรบ้าง?”
“ช่วงอยู่ไฟ มีแนวปฏิบัติอย่างไร ถ้ามีอาการไม่สบาย ดูแลตนเอง
อย่างไร?”
“ท่านจะล้าอะไรบ้าง ด้วยเหตุผลในการชะล่า”
แล้วทำอย่างไรให้มีสุขภาพดี”

3.2 แนวทางการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ที่ให้อิสระผู้ให้ข้อมูลได้เล่า
ในส่วนที่ยากเล่าที่นอกเหนือที่ได้สัมภาษณ์ เช่น ภูมิปัญญา เคล็ดลับ ความรู้ส่วนบุคคล
และให้ข้อมูลเพื่อนำมาตีความตอบคำถามการทำวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูล
เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลด้านเนื้อหา ความ
ถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล หลังจากนั้นทำการ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยการลดทอนข้อมูลในส่วนที่เกินเลยเนื้อหา ตีความจาก
การบอกเล่า และจากการสังเกต หาความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาภายใต้ความเชื่อ
ทำซ้ำๆ หลายๆ รอบก่อนสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากเก็บรวบรวมข้อมูลความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบท
อีสาน นำมาวิเคราะห์พัฒนาการความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด
ในชนบทอีสาน พบรายละเอียดดังนี้

ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด

1. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดก่อนมีระบบสาธารณสุข
มูลฐาน (ก่อน ปี พ.ศ. 2520) จากคำสัมภาษณ์คุณย่าอายุ 73 ปีกล่าวว่า

“...ย่าต้องกะบ่ได้ไปหาหมอดอก รกกะบ่มี ทางกะบ่ดี ลำบาก อนามัยกะอยู่ไกล
กินกะกินแนวพู่เผ่าว่ามันดี ฮอดมือออกกะออกกันอยู่บ้าน กะไปเฒ่าแม่ตำแยมาเอา
ออกให้ แล้วกะอยู่ไฟ กินน้ำฮ้อน อาบน้ำฮ้อน อยู่ไฟ 10 กว่าคืน ให้ชะล่ำกินก็จะกินแต่
ข้าวจี กินหัวปลีกล้วยฮ้อน หมกหัวกระเทียมกับข้าว พู่เผ่าว่ามันบำรุงน้ำนม ไม่ได้กิน

อย่างอื่น หัวกระเทียมนำมาเผาไฟแล้วก็กินกับข้าว หอม อร่อย ช่วงภายในการอยู่ไฟ ก็กินแค่นี้ ส่วนใหญ่จะชะล่าการกินผัก (ชะอม) ดมกลิ่นก็ไม่ได้ มันก็แล้วแต่คน ควายเผือกก็กินไม่ได้ ปลาช่อนคางดำ ปลาขาว ปลาดุก ก็กินไม่ได้ บางคนบอกห้ามกิน ผักขาแต่ก็แอบกินก็ไม่เห็นเป็นอะไร คนเฒ่าคนแก่บอกมา ส่วนปลาดุกถ้านำมาต้มกิน ก็ไม่เป็นอะไร แต่ถ้าเอามาทำลาบกินก็จะผิดแน่นอน คือ วิงเวียน เป็นไข้ หายใจไม่ออก อาจถึงตาย ถ้ามีอาการก็ให้รีบต้มสมุนไพรแก้กินผิดกิน สมัยก่อนจะมีว่านสำหรับแม่ลูกอ่อน แก่แม่ลูกอ่อนกินผิด ก่อนที่เราจะเข้าไปอยู่ไฟต้องมีแผ่นไม้ กินน้ำร้อน อาบน้ำร้อน เมื่อออกจากการอยู่ไฟก็ห้ามนอนกับสามีเพราะเชื่อว่าจะทำให้มีลูกเร็ว มดลูกยังไม่เข้าอู่” สะท้อนให้เห็นว่า เหตุผลในการดูแลตนเอง เพราะความเป็นชนบทห่างไกล ต้องอาศัยสมุนไพร พึ่งพิงเพื่อนร่วมบ้านและความร้อนในการดูแลหลังคลอด ดังคุณย่า อีกท่านอายุ 74 ปีเล่าว่า “...บางทีเธอเข้าไปหมอกะป๋ได้ตรวจฉีดยัง พอฮอดมือคลอด เฮากะคลอดอยู่บ้าน แม่ตำแยมาทำคลอดให้ แล้วกะเข้าอยู่ไฟ บ่ได้รับยาบำรุง รับวัดขึ้น หยักดอกตะกั่ว ตอนลูกเป็นกำเริบเฮากะเอ็นหมอมามาเป่า หมอพื้นบ้านมาเบ็งให้ ตอนอยู่ไฟ ยายบ่ซำบาย ยายกะออกไฟ ออกหม้อกรรม ออกมาฝนยาอาทไ้กิน...”

นอกจากนี้ ความเชื่อดั้งเดิมในการอยู่ไฟเพื่อดูแลสุขภาพของหญิงหลังคลอด คนอีสานเมื่อคลอดลูกใหม่ๆ จะมีการอยู่ไฟก่อนด้วยความเชื่อว่าจะทำให้ร่างกายแข็งแรง มดลูกจะแห้งและเข้าอู่เร็ว ช่วยขับน้ำคาวปลาให้ไหลออกดีโดยผ่านมาทางหิ้งอุนิยมใช้พื้นไม้มะขามหรือไม้ที่มีซี่เก้าน้อยมาใช้เป็นเชื้อเพลิง มีเพียงหมอพื้นบ้านที่คอยดูแล สอดคล้องกับคำกล่าวของคุณยายอายุ 71 ปี ว่า

“ในเรื่องการอยู่ไฟ อยู่ไฟฮั่นๆ ฮั่นถ่อใดแสงดี เยี่ยวออก เยี่ยวถึกหมาหมาฮ้องเอง! พุ่นนะ...แต่ก่อนการอยู่ไฟเฒ่าจะซุกไฟเข้าอย่างเดียว ต้องให้มันเนื้อแตก ต้องให้เยี่ยวออกมาฮั่น แสงฮั่นถ่อใด มดลูกจั่งสิแห้ง...” สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อในการอยู่ไฟเพื่อการดูแลตนเองก็ขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ ว่ามีรูปแบบการปฏิบัติอย่างไร และการอยู่ไฟยังเป็นกุสโลบายให้สมาชิกในครอบครัวได้ดูแลกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้รับการดูแลจากญาติๆ ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุที่คอยช่วยสอนการดูแลตนเองในช่วงหลังคลอด ช่วงของการอยู่ไฟ และพูดถึงทั้งผลดีและผลเสียของการอยู่ไฟด้วย นอกจากนี้แม่นาง อายุ 72 ปี เล่าว่า

“สมัยก่อนกะอยู่ไฟใช้กะปิไปเก่าๆ แขนเอาไว้กับชื้อบ้านต้มน้ำร้อน เอาไว้อาบ
เฮากะอาบน้ำร้อน กินเฮากะกินน้ำร้อน สมัยเก่าอยู่ไฟบางคนกะอยู่ 10-11 คืน
เฮาต้องนอนข้างไฟตลอด เพราะว่าเฮาได้คลอคอดอยู่น้ำหอม เฮาคลอคอดอยู่กับบ้านกับ
แม่ตำแยที่อยู่บ้าน...การอยู่ไฟถ้าเฮาออกไปแล้วสุขภาพเฮาแข็งแรงดี ลูกเฮากะมีนม
กินคือ เฮาไปได้ไปพึ่งยา เฮากะกินน้ำร้อน สมัยก่อนกะสิกินกับยาฝน คล้ายยาลมยาหอม
มันจะมียาตัวเดียวที่ใช้ เฮาเอาน้ำร้อนมาผสมน้ำเย็นใส่กะละมัง ถ้าคนอยู่ไฟหญิง
หลังคลอดเขาจะต้องอาบแบบนี้...จะทำให้เลือดเฮานีหมุ่นเวียนดี ปากมดลูกเฮากะดี
เร็วเข้าอยู่เร็ว เผินกะสิว่า ‘ไปจั่งซี้กะเชื้อ’ สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อในการดูแลตนเอง
ของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานก่อนมีงานสาธารณสุขมูลฐานหรือระบบสุขภาพ
ภาคประชาชน แม้ว่าจะมีการให้บริการอนามัยแม่และเด็กในช่วงนั้น ก็ยังต้องดูแล
สุขภาพตนเองโดยการอยู่ไฟ และหากตั้งข้อสังเกตจะพบว่ารูปแบบการให้บริการอนามัย
แม่และเด็กในสมัยนั้น มีแบบแผนการดูแลตนเองที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากมีปัญหา
การให้บริการสุขภาพที่ยังไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่โดยเฉพาะชนบทอีสาน และ
ยังไม่เกิดการยอมรับในการให้บริการเพราะเป็นเรื่องใหม่ ชนบทมีข้อจำกัดในการเข้าไป
ใช้บริการ ได้แก่ ระยะทางห่างไกล การสัญจรลำบาก ไม่มียานพาหนะนั่นเอง ดังนั้น
ชาวชนบทอีสานจึงนิยมดูแลสุขภาพกันเองตามความเชื่อและคำแนะนำของผู้อาวุโส
ในชุมชน หรือผู้มีประสบการณ์ โดยการบอกต่อจากรุ่นต่อรุ่นในการดูแลตนเองตนเอง

2. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงมีการสาธารณสุข
มูลฐาน (ปี พ.ศ. 2520–2534) จากการสัมภาษณ์แม่อายุ 58 ปี เล่าว่า

“...ตอนแม่ท้องแรกแม่กะไปฝากครรภ์นำนมอมโรงพยาบาลหมอกะสิชักประวัติ
เจาะเลือดทั้งพ่อและแม่ หมอกะสิให้ยาบำรุงครรภ์มากิน โดยจะมีใบนัดแนบใส่สมุด
ให้ นัดตรวจทุกเดือน โดยจะตรวจอายุครรภ์ ตรวจการเต้นของหัวใจลูกเฮา ตรวจพัฒนา
เด็กในครรภ์ กะไปหาหมอตตามนัดทุกเดือน แต่พอสิคลอดแม่กะคลอคอดเองอยู่บ้าน
โดยหมอตตำแย แล้วแม่กะอยู่ไฟ กินน้ำสมุนไพร...” นอกจากนี้ แม่อายุ 55 ปี เล่าเพิ่มเติมว่า

“...แม่กะได้ไปฝากท้องอยู่อนามัย หมอกะสิคลำเบิ่งท้องเฮา คลำเบิ่งลูกเฮาว่า
มันอยู่ท่าใด เพิ่นกะสินัดเฮาเดือนละเทื่อ แล้วเพิ่นกะสิบอกมือเฮาสิคลอคอด แต่พอฮอด
มือคลอคอดแม่ไปได้ไปคลอคอดโรงบาลดอก กะคลอคอดเองอยู่บ้านมีหมอตตำแยมาเอ็ดคลอคอดให้

แล้วกะอยู่ไฟ...ส่วนท้องสองแม่กะฝากท้องอยู่นามัย หมอเพิ่นกะตรวจท้อง จีดยาให้ แล้วกะนัดมือไปตรวจคือกันละ เฮ็ดคือกัน แต่ตอนคลอดกะคลอดเองอยู่บ้านอีกอยู่ไฟ กินยารากไม้ กินหัวปลี ละล่ำกินตอนอยู่ไฟ...” จึงน่าจะกล่าวได้ว่าบทบาทของงานสาธารณสุขมูลฐานเข้ามาสร้างแรงจูงใจให้เข้าถึงการบริการฝากครรภ์ที่หน่วยงานของรัฐ เช่น โรงพยาบาล หรือ สถานือนามัย มีการฝากครรภ์ในช่วงที่ตั้งครรภ์หญิงตั้งครรภ์จะมีความเชื่อและการปฏิบัติอยู่หลายประการ ทั้งนี้ด้วยการบริการในงานสาธารณสุขมูลฐานด้านงานอนามัยแม่และเด็ก และสถานบริการระดับล่างเพื่อต้องการรักษาครรภ์ให้สมบูรณ์ ทารกจะได้คลอดตามกำหนด แต่มีข้อสังเกตว่า ตอนคลอดก็จะกลับมาคลอดที่บ้านโดยหมอตำแยและอยู่ไฟเหมือนเดิม

3. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงมีการพัฒนาสถานือนามัย (ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2544) ในปี 2535 กระทรวงสาธารณสุขเริ่มต้น “ทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานือนามัย” (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2557) ผู้ให้ข้อมูลเป็นแม่วัย 52 ปี เล่าว่า

“แม่กะไปฝากครรภ์อยู่โรงพยาบาลโนนสัง ตอนท้องกะมีแนวชะล่ำหลายอย่างท้องนี้ บ่คือเก่า...พอฮอดมือคลอดแม่ไปออกอยู่โรงพยาบาลโนนสัง หมอเป็นคนทำคลอดให้ พอคลอดแล้วหมอเพิ่นจีดยาให้แม่เข็มหนึ่ง แล้วกะฉีดให้ลูก 2 เข็ม แม่เฮ็ดหมั้นพร้อมหลังคลอด 3 วัน แม่กะออกจากโรงพยาบาล ออกมาพักอยู่บ้าน บ่ได้อยู่ไฟครรภ์” และแม่อายุ 55 ปีท่านหนึ่งเล่าว่า

“แม่ไปฝากครรภ์อยู่คลินิก มีการซักประวัติ เจาะเลือดทั้งพ่อและแม่ คลินิกมีอัลตราซาวด์จีดยาวัคซีนให้ แล้วแต่ละเดือนกะเข้าไปหาหมอตามนัดเป็นประจำ คลินิกกะมีสมุดสีชมพู สมุดแม่และเด็กให้พร้อม สามารถระบุมือคลอดให้ แต่ว่าคลอดก่อนกำหนดประมาณ 4 มือ ไปคลอดอยู่โรงพยาบาลหนองบัว หลังคลอด 3 วัน ออกจากโรงพยาบาลมาพักอยู่บ้าน จึงจะได้อยู่ไฟอยู่ประมาณ 7 คืนนี้ละพอครบ 2 เดือนกะพาลูกไปฉีดวัคซีน...” ในระยะนี้ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานในช่วงมีการพัฒนาสถานือนามัย เริ่มมีการปรับเปลี่ยนมาใช้บริการที่สถานบริการของรัฐมากขึ้น (โรงพยาบาลชุมชน) การคลอดเน้นใช้บริการที่โรงพยาบาลเกือบจะร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ยังคงข้อสังเกตว่ายังกลับบ้านมาอยู่ไฟบ้างบางราย ซึ่งให้เห็นว่าการอยู่ไฟยังคงเป็นความเชื่อที่ใช้ในการดูแลตนเองมายาวนาน

4. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (ปี 2545-ปัจจุบัน) จากคำสัมภาษณ์คุณแม่วัย 32 ปีท่านหนึ่งเล่าต่อว่า “...ได้ไปหาหมอหมอกะตรวจฉี่ตอนเช้าให้เรานั้นนะ พอผลออกมาว่าท้องหมอกะเขียนข้อมูล ชักประวัติทั้งพ่อกับแม่ แล้วหมอกะบอกให้ไปตรวจเลือดอยู่โรงพยาบาลโนนสังเอาผลตรวจเลือดกลับมาอนามัยให้หมอ หลังจากนั้นทุกเดือนก็จะนัดไปตรวจกะไปตามนัดทุกครั้ง พอสุดมือคลอดกะไปออกอยู่โรงพยาบาลโนนสัง เอ็ดหมันพร้อม 2-3 มื้อกะได้ออกมาพักอยู่บ้าน แต่บ่ได้อยู่ไฟเพราะว่าทำหมัน ถ้าอยู่ไฟแผลสิบตี...” นอกจากนี้ยังมีแม่อายุ 29 ปี ให้สัมภาษณ์ต่อว่า

“ประมาณปลายปี 2561 รู้ว่าท้องกะไปตรวจซ้ำอยู่คลินิกพอผลยืนยันว่าตั้งครรภ์กะเริ่มฝากครรภ์ ชักประวัติ ตรวจเลือด หมอกะก็มีสมุดฝากครรภ์ให้ หมอกะจะนัดทุกเดือน เราก็ไปตามนัด ตรวจสุขภาพเรา ใหยาบำรุงมากขึ้น ตรวจพัฒนาการเด็กในท้อง กะตรวจซ้ำแบบนี้ทุกๆ เดือนของการนัด แล้วหมอกะกำหนดมือคลอดให้กะเลยมาออกอยู่โรงพยาบาลหนองบัว ตอนคลอดแล้วกะได้รับยาวัคซีน แล้วทารกกะได้ 2 เข็ม” ซึ่งเห็นว่า ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานในช่วงมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีการใช้บริการที่สถานบริการของรัฐ (โรงพยาบาลชุมชน) การคลอดเน้นใช้บริการที่โรงพยาบาลร้อยเปอร์เซ็นต์ ส่วนการอยู่ไฟเริ่มถูกเบียดออกด้วยเหตุผลด้านสุขภาพ ด้วยความเชื่อส่วนบุคคล แม้ว่าจะยังคงเป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบเรื่อยมาก็ตาม ซึ่งในช่วงนี้การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดได้มีการเข้ารับบริการการแพทย์แผนปัจจุบันแล้วอย่างเต็มรูปแบบ ส่วนการอยู่ไฟจะเป็นเรื่องส่วนบุคคลดังหญิงหลังคลอดอายุ 34 ปี ยังคงยึดความเชื่อการอยู่ไฟที่ถือปฏิบัติสืบเรื่อยมาเล่าว่า

“ปี 2560 ตอนท้องแรกไปฝากท้องอยู่คลินิกที่กรุงเทพ หมอกะชักประวัติและเจาะเลือดทั้งพ่อกับแม่ ใช้สิทธิประกันสังคมฝากครรภ์กับคลินิกนั้น แต่ละเดือนเฮากะมีสมุดสีชมพูให้ตรวจแต่ละเดือนกะชั่งน้ำหนักแม่ ตรวจคลื่นหัวใจลูก มีอุลตราซาวด์บ้าง ดูพัฒนาการลูก แล้วใกล้คลอดหมอกะคลินิกจะระบุวันคลอดให้ เลยกลับมาอยู่บ้านได้จักอาทิตย์กะไปออกอยู่โรงพยาบาลหนองบัว คลอดแล้วหมอกะฉีดยาให้ ให้ลูก 2 เข็ม ให้แม่ 1 เข็ม นอนอยู่โรงพยาบาล มื้อที่ 3 กะกลับมาพักอยู่บ้านกะมาอยู่ไฟ ประมาณ 5 มื้อกะออก”

นอกจากนี้แม่วัยยังสาวอายุ 26 ปี เล่าต่อว่า “ตอนคลอดก็คลอดธรรมชาติ ที่ รพ.หนองบัวลำภู ออกมาอยู่ไฟ 2 วัน ทั้งการกินน้ำร้อนและการอาบน้ำร้อน ออกโรงพยาบาลมาก็มีผูกแขนรับขวัญ ด้านการชะล้างไม่ค่อยสนใจ กินได้ทุกอย่างกินไก่ กินปลา ผลไม้ก็กินทุกชนิด ส่วนการแนะนำคนอื่นก็ยังไม่มีคนมาถาม โดยส่วนตัว ก็ไม่ผิดอะไรทานได้ทุกอย่าง” ซึ่งให้เห็นว่า การชะล้างขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ถ้ามีคนถามก็จะแนะนำว่ากินหมดทุกอย่าง แต่ก็ไม่ได้เป็นอะไร ก็คิดว่าแล้วแต่คน บางคนกินก็กินผิด บางคนก็กินไม่ผิด...ก็แล้วแต่คน ก็เชื่อแต่ก็ยังกินไม่ผิด ได้ยินแค่ว่าเขากินผิดนั่นนี่ แต่เราก็กินไม่เคยผิด กินผิดก็มียาแก้กินผิดของเขา เหมือนเดิมนั่นแหละ ไม่ต้องไปสนใจคำพูดของคนแก่ อยากกินอะไรกินไปเลย สารอาหารจะได้ครบ ไม่รู้จะว่าเขากินผิดไม่ผิด...” ซึ่งให้เห็นว่า การชะล้างของแสงขึ้นอยู่กับบุคคล บางคนในสมัยนี้ก็ไม่ผิดอะไรในเรื่องอาหารแสง “...ช่วงนี้มีคนพึ่งคลอดมาใหม่ในชุมชนก็เห็นกินตามปกติ มีนมให้ลูกเพียงพอ แต่ต่อไปก็ไม่ว่ามันจะผิดสำแดงอาหารอะไรออกมาเพราะพึ่งคลอด ต้องรอดูเรื่อยๆ”

“ช่วงนี้สำหรับตัวเองกินอะไรก็ได้กินหมด แต่ถ้าเราปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอเราได้ก็ดี ลูกไม่เจ็บป่วยง่าย แข็งแรงดี และพี่ก็บอกว่าถ้ามีคนมาถามเรื่องการดูแลตนเอง การปฏิบัติตัวก็สามารถบอกต่อได้ แต่พี่จะมีความเชื่อมั่นในบุคลากรทางการแพทย์ และเวชภัณฑ์ที่ทันสมัย เพราะพี่ก็บอกว่าสมัยก่อนสมัยนี้ก้าวก้าวหน้าความทันสมัยมันต่างกัน” สะท้อนให้เห็นว่า การอยู่ไฟเริ่มผ่อนคลายเป็นผ่อนคลายเป็นเรื่องรายละเอียดจำนวนคืนและไม่จริงจังชะล้างเหมือนในอดีต และยังพูดทิ้งท้ายไว้ว่า “มันก็เปลี่ยนไปแบบนี้ละ บ้านหนองแวงนี้มีไฟอยู่ไฟแล้วละ เพราะว่าแม่ลูกอ่อนส่วนมากไม่ค่อยเห็นอยู่ไฟ”

อาจจะกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจุบันความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอด โดยการอยู่ไฟยังคงมีอยู่บ้างเป็นบางพื้นที่ความคิด เป็นความเชื่อส่วนบุคคล เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตมีสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ยิ่งปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ความเชื่อและวิถีชีวิต ดังคำให้การสัมภาษณ์หญิงวัย 71 ปี เล่าเสริมในประเด็นนี้ว่า...

“กะมีตั้งแต่สมัยก่อนแต่โบราณนั้นละไม่อยู่ไฟไม่ได้ไม่มีหมอบ ไม่มียา อาจะตายเอง่ายๆ ถ้าไม่อยู่ไฟ แต่ปัจจุบันนี้ปรับมาเรื่อยๆ ว่าเอาอยู่พอได้ว่าอยู่กะนั่งหมอนนั่งหมอนนี้ไปเรื่อย แต่ก่อนบ่ได้ต้องเอาสังกะสีมานั่งเดะสมัยก่อน แล้วก็เอาผ้ามาปูเพื่อที่จะให้แผลมันแห้งไว...เอาจริงๆ การอยู่ไฟในสมัยนี้ส่วนมากจะไม่ค่อยมีคนอยู่ สุ่มีอนี้จะไม่ค่อยมีเฝอยอยู่ สมัยก่อนอยู่ถ้าลูกเกิดเป็นผู้หญิงจะอยู่ 9 คืน แต่ถ้าเป็นผู้ชายจะอยู่ 11 - 15 คืน ฟุ่นะหรือบางบ้านถ้าเพศหญิงจะอยู่ 7 - 9 คืน แต่ถ้าเป็นผู้ชายจะอยู่ 11 - 15 คืน แต่ว่าการอยู่ไฟแบบโบราณสุ่มีอนี้บ่ค่อยมีแล้ว เขาบ่ค่อยอยู่ไฟ ส่วนมากอยู่กะอยู่บ่เกิน 3 คืน ข้างหนึ่งอยู่ไฟอีกข้างหนึ่งเปิดพัดลมใส่แม่สุ่มีอนี้” หญิงวัย 72 ปี เล่าต่อว่า...

“ตอนนี้กะจะเป็นบางส่วนที่อยู่ไฟ น้อยที่สุดสิมีจักคนที่อยู่ไฟ ไปคลอดนำหมอบกลับมาจะมีการเย็บแผล เย็บแผลเฮากะอยู่ไฟไปได้ แต่บางคนคลอดธรรมชาติกับหมอบได้ผ่าได้หยั่ง กะอยู่ไฟแค่มีสองมือ แบบอยู่ถ่าน คือ เอาตะแครงตั้งคล้ายๆ เหย่างคนรถพาล้ม เฮากะให้นอนข้าง แต่ว่าเฮาสืบได้เน้นเคร่งครัดคือสมัยก่อน เพราะว่าถ้าครบอาทิตย์หนึ่งเฮาต้องกลับไปหาหมอบ สมัยนี้กะแทบสืบเหลือแล้วละ หมอบดำเยกกะบ่ค่อยมีคือเก่า ถ้ารู้ว่าท้องกะต้องไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลเลย...และถ้ามีคนอยู่กะอยู่กันประมาณ 3 คืน อยู่ไฟพร้อมเปิดพัดลมไปนำ จักแนวได้ดอก” จะสังเกตเห็นว่า มีการเข้ารับบริการทั้งภาครัฐและเอกชน มีการใช้สิทธิการรักษาตามที่รัฐจัดให้ แสดงให้เห็นถึงระบบประกันสุขภาพที่ประชาชนชาวไทยทุกคนได้รับ งานอนามัยแม่และเด็กก็สามารถกระจายลงสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ประจำอยู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ก็สามารถตรวจคัดกรองงานอนามัยแม่และเด็กได้ ทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตหญิงตั้งครรภ์โดยการได้รับการดูแลตั้งแต่ตั้งครรภ์ ส่วนการดูแลตนเองก็สะดวกสบายกว่าเดิม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานมีพัฒนาการตามยุคสมัยและได้รับอิทธิพลให้ผ่อนคลายความเชื่อและสละัดความเชื่อหลุดและปลดปล่อยเป็นอิสระในวิถีตนเอง รายละเอียดดังนี้

1. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในระยะแรกก่อนมีการสาธารณสุขมูลฐาน (ก่อน ปี พ.ศ. 2520) ความเชื่อในระยะก่อนมีกิจกรรมในงานสาธารณสุขมูลฐานนี้ ชาวชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การคมนาคมลำบาก ด้วยข้อจำกัดด้วยความทุรกันดารทำให้เกิดการพึ่งตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีการให้บริการอนามัยแม่และเด็กในช่วงนั้น ก็ยังต้องดูแลสุขภาพตนเองโดยการอยู่ไฟ ต้มน้ำร้อน อาบน้ำร้อน ความร้อนในการดูแลหลังคลอดความเชื่อดังเดิมในการอยู่ไฟเพื่อดูสุขภาพของหญิงหลังคลอด การอยู่ไฟด้วยความเชื่อว่าจะทำให้ร่างกายแข็งแรง มดลูกจะแห้งและเข้าเร็ว ช่วยขับน้ำคาวปลาให้ไหลออกดีโดยผ่านมาทางเหงื่อ นิยมใช้ฟืนไม้มะขามหรือไม้ที่มีซี่เก้าน้อยมาใช้เป็นเชื้อเพลิง บริโภคอาหารประเภทกล้วยน้ำหว้า เผาหัวกระเทียมทดแทนการใส่ยาเพราะมีเพียงหม้อพื้นบ้านที่คอยดูแลเท่านั้น และจะเน้นอาหารที่มีประโยชน์และมีโปรตีนสูง เช่น ปลาช่อนบั้ง ต้มผักหวาน ต้มผักตำลึง แกงปลี แต่จะงดอาหาร พวกหมักดอง เนื้อวัว ควาย เป็นต้น สอดคล้องกับงานของพินดา กมุทชาติและคณะ (2558) กล่าวคือ การอยู่ไฟเป็นวิธีการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดแบบพื้นบ้านโดยการทำให้ร่างกายได้รับความร้อนอีกประการหนึ่งจากประสบการณ์ที่เคยเห็นหญิงหลังคลอดคนอื่นในหมู่บ้าน เมื่ออยู่ไฟแล้วมีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนไม่เจ็บป่วย โดยเฉพาะการกินอาหารชะล่า (ห้ามกิน) ไม่ผิดกรรมแม่มดก่อน และในระหว่างการอยู่ไฟจะต้องอาบน้ำร้อน น้ำที่ใช้อาบส่วนใหญ่จะใส่สมุนไพรลงไปต้มรวมด้วย เชื่อว่าทำให้เลือดไหลเวียนดีและแก้อาการฟกช้ำและการกินอาหารในระหว่างอยู่ไฟ ส่วนใหญ่กินอาหารแห้ง ไม่กินอาหารเป็นน้ำ โดยเชื่อว่ากินอาหารแห้งจะทำให้มดลูกเข้าเร็ว ส่วนน้ำดื่มจะต้มน้ำร้อนรักษาแผลภายในเพื่อช่วยบำรุงน้ำนม เมื่อไม่สบายก็เรียกใช้หม้อพื้นบ้าน หม้อใช้สมุนไพรตามความเชื่อ

ในอดีตการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดเป็นแนวปฏิบัติที่ในชนบทอีสานเห็นชอบสืบทอดกันมาโดยถือปฏิบัติทั้งที่มั่นใจและไม่มั่นใจว่าดี การปฏิบัติดังกล่าวได้ทำซ้ำๆ จากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม และเป็นจารีตประเพณีในที่สุด ซึ่งถือปฏิบัติส่งต่อมายาวนานซึ่งจะเห็นได้จากหลังคลอดหญิงชาวอีสานนิยมอยู่ไฟประมาณ 1-2 สัปดาห์ เพื่อรักษาแผลและรักษาสุขภาพ รวมทั้งมีข้อจำกัดในเรื่องอาหาร

การกิน นอกจากนี้น้ำงานของพนิดา กมุทชาติและคณะ (2558) กล่าวว่า การอยู่ไฟเป็นวิธีการดูแลตนเองหลังคลอดแบบพื้นบ้าน โดยการทำให้ร่างกายได้รับความร้อน ส่วนการดื่บพิชไฟหรือผาไฟ เป็นพิธีที่ทำก่อนจะเข้ากรรมหรืออยู่ไฟ มีความเชื่อว่าจะไม่ให้รู้สึกอกร้อนเวลาอยู่ไฟ หลังจากนั้นการดื่บไฟหรือถอนพิษไฟจะทำเมื่ออยู่ไฟครบกำหนดแล้ว ซึ่งจะทำพิธีในตอนเช้าตรู่ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นเพราะเชื่อว่าจะไม่ทำให้อกร้อนหรือมีผดผื่นตามตัวจะตัดหางใบตองกล้วย (ส่วนปลายของใบกล้วย) ปิดผาหม้อกรรม (หม้อที่ใช้ต้มน้ำสมุนไพรเพื่อต้มและอาบขณะอยู่ไฟ) แล้วคว่ำหม้อเป็นสัญลักษณ์ถือว่าหมดกรรมการอยู่ไฟได้สิ้นสุดลง นอกจากนี้ การอยู่ไฟยังเป็นกุศโลบายให้สมาชิกในครอบครัวได้ดูแลกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น ได้รับการดูแลจากญาติๆ ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุที่คอยช่วยสอนการดูแลตนเองในช่วงหลังคลอด ช่วงของการอยู่ไฟ และพูดถึงทั้งผลดีและผลเสียของการอยู่ไฟด้วย ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานก่อนมีงานสาธารณสุขมูลฐานหรือระบบสุขภาพภาคประชาชน แม้ว่าจะมีการให้บริการอนามัยแม่และเด็กในช่วงนั้น ก็ยังต้องดูแลสุขภาพตนเองโดยการอยู่ไฟ และหากตั้งข้อสงสัยจะพบว่ารูปแบบการให้บริการอนามัยแม่และเด็กในสมัยนั้น มีแบบแผนการดูแลตนเองที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากมีปัญหาการให้บริการสุขภาพที่ยังไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่โดยเฉพาะชนบทอีสาน และยังไม่เกิดการยอมรับในการให้บริการเพราะเป็นเรื่องใหม่ ชนบทมีข้อจำกัดในการเข้าไปใช้บริการ ได้แก่ ระยะทางห่างไกล การสัญจรลำบาก ไม่มียานพาหนะนั่นเอง ดังนั้นชาวชนบทอีสานจึงนิยมดูแลสุขภาพกันเองตามความเชื่อและคำแนะนำของผู้อาวุโสในชุมชน หรือผู้มีประสบการณ์ โดยการบอกต่อจากรุ่นต่อรุ่นในการดูแลตนเองตนเอง

2. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงที่มีการสาธารณสุขมูลฐาน (ปี พ.ศ. 2520–2534) ความเชื่อในช่วงนี้ได้รับอิทธิพลจากบทบาทของงานสาธารณสุขมูลฐานจากกิจกรรมงานอนามัยแม่และเด็ก เข้ามาสร้างแรงจูงใจให้เข้าถึงการบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล หรือ สถานอนามัย มีการฝากครรภ์ในช่วงที่ตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์จะมีความเชื่อและการปฏิบัติอยู่หลายประการ ทั้งนี้ด้วยการบริการในงานสาธารณสุขมูลฐานด้านงานอนามัยแม่และเด็ก และสถานบริการระดับล่างเพื่อต้องการรักษาครรภ์ให้สมบูรณ์ ทารกจะได้คลอดตามกำหนด แต่มีข้อสังเกตว่า ตอนคลอด

ก็จะกลับมาคลอดที่บ้านโดยหมอต้าแยะและอยู่ไฟเหมือนเดิมสอดคล้องกับข้อสรุปของมณฑิรา เขียวยิ่งและคณะ (2534) กล่าวไว้ว่า หญิงหลังคลอดทุกคนต้องอยู่ไฟเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ ประการแรกคือ เป็นการบอกต่อจากรุ่นสู่รุ่นว่าหญิงหลังคลอดคือ ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการพักผ่อนอย่างมากและยาวนาน จึงจะทำให้ร่างกายแข็งแรง การได้อยู่ไฟนั้นเป็นทำให้หญิงหลังคลอดได้พักจริงๆ และงดกิจกรรมอื่นอีกประการหนึ่งคือ จากประสบการณ์ที่รับรู้มาจากการเรียนรู้ว่าหญิงหลังคลอดในหมู่บ้าน เมื่ออยู่ไฟแล้วมีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนไม่เจ็บป่วยสามารถกินอาหารได้โดยไม่ผิดสำแดงเมื่อพ้นระยะอยู่ไฟแล้ว ในระหว่างการอยู่ไฟจะต้องอาบน้ำร้อน ต้มน้ำร้อน น้ำที่ใช้อาบส่วนใหญ่จะใส่สมุนไพรลงไปต้มรวมด้วย เชื่อว่าทำให้เลือดไหลเวียนดีและแก้อาการฟกช้ำ เมื่ออยู่ไฟครบกำหนดจะมีพิษออก และการกินอาหารในระหว่างอยู่ไฟ ส่วนใหญ่กินอาหารแห้งไม่มีน้ำเป็นส่วนผสมโดยเชื่อว่ากิน อาหารแห้งจะทำให้มดลูกเข้าอู่เร็ว จึงน่าจะกล่าวได้ว่า ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานได้พัฒนาการควบคู่กันกับความหลากหลายทั้งที่กลายเป็นขนบธรรมเนียมและเป็นจารีตประเพณี และเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคล

3. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงมีการพัฒนาสถานีอนามัย (ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2544) หลังจากนโยบาย ปี พ.ศ.2527 สถานบริการสาธารณสุขระดับล่างสุดเปลี่ยนชื่อเป็น “สถานีอนามัย” เพื่อที่จะได้ให้บริการรักษาคนไข้อาการ “เจ็บป่วยขั้นพื้นฐาน” ก่อนส่งต่อไปยังโรงพยาบาลชุมชน (โรงพยาบาลอำเภอ) และโรงพยาบาลจังหวัด ตามลำดับ ในระยะนี้เป็นช่วง “ทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัย” (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2557) โดยมีการพัฒนามาตรฐานการฝากครรภ์มีการซักประวัติ การตรวจเลือดพ้อและแม่เพื่อหาโรคที่สามารถส่งผ่านทางพันธุกรรม การได้รับยาบำรุงครรภ์ สร้างความน่าเชื่อถือมากขึ้น สร้างการรับรู้ให้หญิงตั้งครรภ์เริ่มเข้ารับบริการคลอดที่โรงพยาบาล ปรับเปลี่ยนความเชื่อด้วยเหตุผลที่เด็กแรกเกิดได้รับวัคซีน สภาพแม่หลังคลอดก็ได้รับดูแล ร่างกายแข็งแรงส่งผลให้การดูแลตนเองสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งให้เห็นว่า การให้บริการของรัฐในระดับล่างได้เข้ามามีบทบาทแทรกตัวเข้ามาทำหน้าที่เบียดขับปรับเปลี่ยนแนวคิดความเชื่อดั้งเดิมในชนบทอีสานอย่างเห็นได้ชัดเจน และเกิดการตื่นตัวรับรู้แนวทางการดูแลตนเอง

ของหญิงหลังคลอดมากขึ้น ในระยะนี้ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานในช่วงมีการพัฒนาสถานีอนามัย เริ่มมีการปรับเปลี่ยนมาใช้บริการที่สถานบริการของรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะโรงพยาบาลชุมชน การคลอดเน้นใช้บริการที่โรงพยาบาลเกือบจะร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ยังตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับบ้านมาอยู่ไฟบ้าง บางราย ซึ่งให้เห็นว่าการอยู่ไฟยังคงเป็นความเชื่อที่ใช้ในการดูแลตนเองมายาวนาน ในระยะนี้ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานในช่วงมีการพัฒนาสถานีอนามัย เริ่มมีการปรับเปลี่ยนมาใช้บริการที่สถานบริการของรัฐมากขึ้น การคลอดเน้นใช้บริการที่โรงพยาบาลเกือบจะร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ยังตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับบ้านมาอยู่ไฟบ้าง บางราย ซึ่งให้เห็นว่าการอยู่ไฟยังคงเป็นความเชื่อที่ใช้ในการดูแลตนเองมายาวนาน

4. ความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในช่วงมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (ปี 2545-ปัจจุบัน) ในช่วงนี้ความเชื่อดั้งเดิมในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานเริ่มถูกลดทอนลงและความเชื่อบางอย่างเริ่มถูกปฏิเสธ การอยู่ไฟเริ่มถูกเบียดออกด้วยเหตุผลด้านสุขภาพ ด้วยความเชื่อส่วนบุคคล แม้ว่าจะยังคงเป็นความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบเรื่อยมาก็ตาม ซึ่งในช่วงนี้การดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดได้มีการเข้าบริการการแพทย์แผนปัจจุบันแล้วอย่างเต็มรูปแบบ ส่วนการอยู่ไฟจะเป็นเรื่องส่วนบุคคล การชะล้างของแผลขึ้นอยู่กับบุคคล บางคนในสมัยนี้ก็ไม่มีผิดอะไรในเรื่องอาหารแสลงอาจจะกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจุบันความเชื่อในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดโดยการอยู่ไฟยังคงมีอยู่บ้างเป็นบางพื้นที่ ความคิด เป็นความเชื่อส่วนบุคคล เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตมีสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ยิ่งปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิต และผู้รับบริการส่วนใหญ่เข้าถึงหลักประกันสุขภาพมากขึ้น มีการใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพเพื่อรับบริการ มีการจัดให้มีบริการให้การปรึกษากว้างขวาง ครอบคลุม มีการประเมินภาวะโภชนาการ การตรวจคัดกรองภาวะสุขภาพ และการตรวจสุขภาพในหญิงหลังคลอด และจัดให้มีระบบเฝ้าระวังการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงการจัดบริการดูแลมารดา

และทารกหลังคลอดตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน หลังจากนั้นให้กินนมแม่ควบคู่กับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี หรือนานกว่านั้น ส่งเสริมให้เด็ก อายุ 6 เดือน - 5 ปี ได้รับอาหารที่เหมาะสมตามวัยในครอบครัว ศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียน จัดบริการให้เด็กได้รับวัคซีนตามเกณฑ์ที่กำหนด จัดบริการเตรียมพ่อแม่คุณภาพให้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กได้รับความรู้ ฝึกทักษะการเลี้ยงดูเด็กตามกระบวนการโรงเรียนเตรียมพ่อแม่คุณภาพ และจัดบริการให้การปรึกษาและวางแผนครอบครัว โดยเน้นการคุมกำเนิดที่หลากหลายในช่วงหลังคลอด (วิชัย เทียนถาวร, 2559)

จะสังเกตเห็นว่า มีการเข้ารับบริการทั้งภาครัฐและเอกชน มีการใช้สิทธิการรักษาตามที่รัฐจัดให้ แสดงให้เห็นถึงระบบประกันสุขภาพที่ประชาชนชาวไทยทุกคนได้รับงานอนามัยแม่และเด็กก็สามารถกระจายลงสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ก็สามารถตรวจคัดกรองงานอนามัยแม่และเด็กได้ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตหญิงตั้งครรภ์ โดยการได้รับการดูแลตั้งแต่ตั้งครรภ์ ส่วนการดูแลตนเองก็สะดวกสบายกว่าเดิม จึงน่าจะกล่าวได้ว่า ความเชื่อในการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดในชนบทอีสานได้รับแรงขับเคลื่อนส่งต่อจากอดีตจนมาถึงปัจจุบัน และปัจจุบันสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติ เกิดมุมมองที่เห็นต่างระหว่างการปฏิบัติตัวของหญิงหลังคลอดในอดีตและปัจจุบัน เลือกว่าจะตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำปัจจุบันที่ขึ้นอยู่กับการเปรียบเทียบถึงข้อดี และข้อเสียของการอยู่ไฟและชะลำนันโดยเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย ในขณะที่สิ่งชักนำภายนอกหรือสิ่งกระตุ้นภายนอกที่เป็นสิทธิการรักษาตามที่รัฐจัดให้ สามารถรับรู้ได้ว่าการกระตุ้นทำให้เกิดแรงจูงใจในการปรับวิถีการปฏิบัติ จากเดิมในอดีต จะสังเกตเห็นว่าไม่ปรับวิถีการปฏิบัติครั้งเดียวที่อาจจะเป็นการขัดต่อวิถีเก่าแต่ดั้งเดิมแต่จะพัฒนาการมาแบบจะไม่รับรู้ว่ามีกรปรับวิถีนั้นเอง จากข้อสรุปดังกล่าว Becker, Maiman (1975) ได้กล่าวว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของการรักษาและป้องกันโรค หมายถึง การที่บุคคลแสวงหาวิธีการปฏิบัติให้หายจากโรคหรือป้องกันไม่ให้เกิดโรคโดยการปฏิบัตินั้นต้องมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีมีประโยชน์และเหมาะสมที่จะทำให้หายหรือไม่เป็นโรคนั้นๆ และเพื่อให้ความเชื่อมีความสมบูรณ์นั้น จะต้องพิจารณาถึงสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติซึ่งมี 2 ด้าน คือ สิ่งชักนำภายในหรือ

สิ่งกระตุ้นภายใน (Internal Cues) ได้แก่ การรับรู้สภาวะของร่างกายตนเอง เช่น อาการของโรคหรือ การเจ็บป่วย ส่วนสิ่งชักนำภายนอกหรือสิ่งกระตุ้นภายนอก (External Cues) ได้แก่ การให้ข่าวสารผ่านทางสื่อมวลชนหรือการเตือนจากบุคคลที่เป็นที่รักหรือนับถือ เช่น สามี ภรรยา บิดา มารดา เป็นต้น และแรงจูงใจ (Health Motivation) สภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการถูกกระตุ้นด้วยเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ได้แก่ ระดับความสนใจ ความใส่ใจ ทำศนคติและค่านิยมทาง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในอดีตความเชื่อในการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดเป็นการดำเนินมาซึ่งวัฒนธรรม ความเชื่อของชาวชนบทอีสานที่เชื่อว่ากระทำตามแบบแผนใดบ้างดี ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ทราบถึงสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในความเชื่อนั้นได้ แต่เมื่อมองผ่านหลักการและเหตุผลแล้ว แนวทางการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดในชาวชนบทอีสานนั้น เป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาท มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจถูกผิดได้ ที่สามารถจะค้นหาข้อมูลได้ว่าทำไมถึงกระทำเช่นนั้น ทำเพื่ออะไร มีหลักการอย่างไร หลักเสี่ยงความเสี่ยงใดได้บ้างและผลที่ได้เป็นอย่างไร เมื่อมีเหตุผลมากพอถึงที่มาของความเชื่อนั้นก็สามารถนำเหตุผลมาอ้างอิงประกอบการตัดสินใจ ในจนได้ข้อสรุปว่า ความเชื่อที่เป็นจริงในการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดในชาวชนบทอีสานที่พัฒนามาจนถึงปัจจุบันนั้น มีพัฒนาการควบคู่มากับการพัฒนาในระบบสุขภาพ และการสาธารณสุขอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

จากการค้นพบข้อมูลในวิจัยพบว่า ในการดูแลตนเองหญิงหลังคลอดเป็นการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านแพทย์แผนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตเข้ามามีบทบาทในการช่วยฟื้นฟูสภาพหญิงหลังคลอดในการดูแลตนเองได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ดำรงไว้ซึ่งข้อดีที่มีอยู่แล้วนำออกมาใช้และลดเลิกข้อด้อยที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในทางวิชาการ

จากการค้นพบข้อมูลในวิจัยว่า ปัจจุบันในชนบทอีสานบางชุมชนที่ห่างไกลยังถือปฏิบัติแบบในอดีตอยู่บ้างอาจจะด้วยแรงผลักดันที่ผ่านความเชื่อที่ยังไม่กระจ่างที่เป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาตามประสบการณ์ความเชื่อของรุ่นต่อรุ่น ยังขาดการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงด้านแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ผู้วิจัยจึงข้อเสนอแนะให้หน่วยงานด้านแพทย์แผนไทย หน่วยงานด้านสุขภาพที่รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็กควรเข้ามามีบทบาทในการจัดระบบความเชื่อในชนบทอีสานให้ถูกต้องเพื่อสืบสานภูมิปัญญาไว้เป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพของหญิงหลังคลอดให้ถูกต้องต่อไป เพราะตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ระบุให้เป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลการส่งเสริม และคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมตามมาตรา 6 ว่าด้วยสุขภาพของหญิงในด้านสุขภาพทางเพศและสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์ซึ่งมีความจำเพาะ ชับซ้อนและมีอิทธิพลต่อสุขภาพหญิงตลอดช่วงชีวิต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่เท่านั้น ควรศึกษาในหลายพื้นที่เพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนในชนบทอีสานที่ต่างกลุ่มชาติพันธุ์ของความเชื่อในการฟื้นฟูสภาพหญิงหลังคลอดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาไทยในการแพทย์ทางเลือกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ทิศา สีนามสกุล. (2559). ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับข้อปฏิบัติสำหรับสตรีหลังคลอดบุตรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ตำบลหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2562, จาก [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/12-59\(500\)/page1-12-59\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/12-59(500)/page1-12-59(500).html)
- กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการ. (2557). *วิวัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานไทย (พ.ศ. 2521-2557)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์กิจการพิมพ์: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- พนิดา กมฺพชาติ และคณะ. (2558). การอยู่ไฟของมารดาหลังคลอดตามหลักการแพทย์แผนไทย : กรณีศึกษาชาวไทยอีสานบ้านดงมะไฟ อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู.
- พรทิพย์ เต็มวิเศษ. (2551). การส่งเสริมการดูแลหลังคลอดด้วยการแพทย์แผนไทย. ในกัณทิมา สิทธิธัญกิจ, อัญชลี จุฑะพุทธิ, มาลา สร้อยสำโรง, จิรัชยา ประมวล, บุษกรรณ์ ธนสีลังกูร และพรทิพย์ ธนะกรศิริวัจน์ (บรรณาธิการ), *การดูแลตนเองหญิงหลังคลอดด้วยการแพทย์แผนไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์กิจการพิมพ์: องค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- พัชรา ปราชญ์เวทย์. (2558). พฤติกรรมทางสังคมบนเส้นทางภาษาของชนเผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 9(1); 143-152.
- มณฑิรา เขียวยิ่ง, สร้อย อนุสรณ์ธวัฏ, ประไพพรรณ สุนทรไชยา. (2534) *พิธีกรรมการอยู่ไฟ*. กระทรวงสาธารณสุข : กรุงเทพฯ. DOI:
- วิชัย เทียนถาวร. (2559). “3 ยุคสมัย การสาธารณสุขไทย”. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_125602.
- อรวรรณ มะโนธรรม. (2557). พฤติกรรมสุขภาพภายหลังคลอดของสตรีลาวในเขตชนบทอีสาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. *พยาบาลสาร*. 41(3); 35-47.
- Becker, M.H., & Maiman, L.A. (1975). The health Belief Model: Origins and Correlation in Psychological Theory. *Health Education Monography*, 2. winter: 336-385.

การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของคู่สมรส
ที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในขอนแก่น
Assimilate of Cross-Cultural Marriage in Khon Kaen

มานะ นาคำ

Mana Nakham

สาขาวิชาสังคมศาสตร์

Department of Social Science

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanity and Social Science

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมถึงการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การผสมผสานความรู้ในการดำเนินชีวิต โดยใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรมที่มองว่าวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ แต่วัฒนธรรมเป็นการสร้างขึ้นทางสังคมและประวัติศาสตร์ มีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมผ่านการเคลื่อนย้ายแรงงาน การแต่งงาน การท่องเที่ยว ผู้คนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผสมผสานทางวัฒนธรรมกันโดยตลอด ครอบครัวที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมเป็นการอยู่ร่วมกันโดยมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงน่าสนใจการผสมกลมกลืน การปรับตัว ความเสมอภาคและความขัดแย้งทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้นำชุมชนเพื่อแนะนำให้รู้จักครอบครัวที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น 17 ครอบครัวที่มีความแตกต่างหลากหลายด้าน

อาชีพ วัยและประเทศของสามีชาวต่างชาติ ผลการศึกษาพบว่าครอบครัวแต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้เรียนรู้ความแตกต่างและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมโดยการปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัวและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเรียนรู้ความเสมอภาคในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การผสมผสานความรู้ในการผลิตทางการเกษตรและการตลาด เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมในการปฏิบัติต่อปัญหาภาวะโลกร้อน รวมทั้งวัฒนธรรมการตั้งคำถามและการถกเถียงต่อภาวะโลกร้อนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันในสังคมที่สามารถถกเถียงกันได้ด้วยเหตุผลทางวิชาการเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้เจริญงอกงามขึ้นและหาข้อตกลงทางการปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคม

คำสำคัญ: การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม, พหุวัฒนธรรม, การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

Abstract

The objective of this research is to study the relationships between cross-cultural marriage families in accepting various cultural differences, assimilating, and combining knowledge as a guideline of practice in their daily lives. Multiculturalism was applied in the research. Culture is not nature. Culture is created in society and history. Culture is transferred by migration, marriages, and tourism. People exchange and assimilate into the culture. Cross-cultural marriage families live in a plural culture. How do they assimilate, adapt, equal and conflict in culture? The researcher applied qualitative research by interviewing key informants who are the leaders of communities and selected case studies of 17 cross-cultural marriage families in Khon Kaen province. Husbands of case studies have different occupations, ages, and nations. The study found that cross-cultural marriage families learned about interaction culture and assimilate creation in relation to their families and society. They have learned equality in the social relation of people. They applied new knowledge with their own knowledge and skills in products and marketing. They have a relation of production and market in communities and networks. Although they have learned different views on global warming issues. They create space for sharing and conclusions together.

Keywords: cross-cultural marriages, multiculture, assimilate

บทนำ

อรวรรณ โพธิตา (2556) ได้ศึกษาการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ กรณีศึกษาของคหบดีการบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาสาร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีคู่สมรสของสตรีอีสานแต่งงานกับชาวตะวันตกเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากสถิติของชุมชนในเขตตำบลหนองกุงธนาสาร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ในปีพ.ศ. 2556 มีสตรีที่แต่งงานกับชาวตะวันตกจำนวน 131 คน ทั้งสตรีที่จดทะเบียนสมรสและสตรีที่อยู่กินกับชาวต่างชาติโดยไม่ได้อิงจดทะเบียนสมรส หญิงไทยที่แต่งงานกับชาวต่างชาติในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาสาร ส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.70 รองลงมาคืออายุ 30-40 ปี และอายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.30 ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 58.82 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 17.65 มัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 11.77 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงคิดเป็นร้อยละ 5.88 และผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 5.88 อาชีพหลังแต่งงานของผู้หญิงไทยจำนวนมากที่สุดเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมาทำธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 29.41 สามีชาวต่างชาติเป็นชาวเยอรมัน อเมริกา และอังกฤษ เป็นต้น อายุระหว่าง 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี ทั้งนี้มีการประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัท และผู้เกษียณอายุจากการทำงาน

คู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเฉาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย การอยู่ร่วมกันของภรรยาชาวชนบทอีสานกับสามีชาวตะวันตกมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม จึงน่าสนใจว่ามีการปรับตัว การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างไร แนวคิดพหุวัฒนธรรมน่าเป็นประโยชน์ในการศึกษาทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมในการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมและความรู้ ความขัดแย้ง ความเสมอภาคของการอยู่ในสังคม การศึกษาวิถีชีวิตในการใช้ชีวิตร่วมกันของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเรียนรู้และการผสมผสานวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ประสบการณ์ที่เรียนรู้

วัฒนธรรมตะวันตกส่งผลต่อผู้หญิงไทยอย่างไร ผู้คนเหล่านี้เป็นพลเมืองไทยที่มีความคิด ความปรารถนาที่ต้องการเห็นสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การเข้าใจความคิดและแรงปรารถนาของคนไทยที่มีหลากหลายทำให้เราอยู่ร่วมกันอย่างเคารพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันย่อมนำมาสู่การอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาณันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) กล่าวถึงแนวคิดพหุวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ แต่วัฒนธรรมเป็นการสร้างขึ้นทางสังคมและประวัติศาสตร์ มีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมผ่านการเคลื่อนย้ายแรงงาน การแต่งงาน การท่องเที่ยว เป็นต้น ผู้คนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผสมผสานทางวัฒนธรรมกันโดยตลอด ทำให้วัฒนธรรมมีลักษณะที่ซับซ้อนและหลากหลายไม่มีวัฒนธรรมที่บริสุทธิ์ผุดผ่องเป็นลักษณะของพหุวัฒนธรรมในสังคม ทั้งนี้การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมพิจารณาจากปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจริงของความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งมักอยู่ภายใต้กรอบของโลกาภิวัตน์ที่มีการข้ามชาติของวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมในพื้นที่กายภาพหนึ่งๆไม่ได้มีอิทธิพลเฉพาะในพื้นที่นั้นๆ แต่ยังแพร่กระจายและส่งอิทธิพลครอบคลุมไปยังพื้นที่อื่นๆ ด้วย

ฐานคิดสำคัญที่สุดของการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน ยอมรับการแสดงตัวตนไม่ได้มีเพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้นิยม ทุกคนสามารถช่วงชิงความหมายในการนิยามวัฒนธรรมได้ วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเวทีหรือพื้นที่ทางสังคมที่มีการช่วงชิงความหมายกันของผู้คนในสังคม เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม การมองความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวันจะเชื่อมโยงกับการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้ผู้คนได้แสดงออกในความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้มองเห็นความเป็นมนุษย์ของคนอื่น ยอมรับให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความแตกต่างหลากหลาย เปิดให้มีการโต้เถียงกันในความพยายามสร้างข้อตกลงหรือสิ่งที่ยอมรับได้ในขณะใดขณะหนึ่งร่วมกัน เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ผู้คนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้น

ในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชนชั้นและวัฒนธรรมเกิดจากการเคลื่อนย้ายทางสังคม การอพยพของประชาชนเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมส่วนหนึ่งเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามความแตกต่างทางวัฒนธรรมอาจนำมาสู่ความขัดแย้ง การถูกแสดงความจริงเกี่ยวกับชาติพันธุ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความรู้ท้องถิ่นได้ แนวคิดพหุวัฒนธรรมให้ความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกัน ศึกษาการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การปรับตัว ความขัดแย้ง ความเสมอภาคของคนในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม (ชยันต์ วรรณะภุติ, 2555)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม ศึกษาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผสมผสานทางวัฒนธรรมจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงกับการสร้างพื้นที่ทางสังคม ศึกษาการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การปรับตัว ความขัดแย้ง ความเสมอภาคจากการที่มีประสบการณ์ในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลต่อความคิดแรงปรารถนาและการปฏิบัติการในสังคมอย่างไร

พัชรินทร์ ลาภานันท์ (2549) กล่าวถึงการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมว่าจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 5 หลังสนธิสัญญาเบรารีริง (พ.ศ. 2428) เปิดโอกาสให้คนจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทย ขยายบทบาทไปสู่กิจการการค้าขาย เหมืองแร่ ช่างฝีมือและแรงงานในกิจการต่างๆ นอกจากนี้ทางการไทยยังดึงเอาชาวจีนชั้นหัวกะทิเข้ามาเป็นข้าราชการให้มีศรัทธา บรรดาศักดิ์ตามระบบของไทย ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเกือบทั้งหมดเป็นชายฉกรรจ์ จึงแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับผู้หญิงไทย โดยชาวจีนเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อประโยชน์ทางการค้าและธุรกิจ ปรับตัวเข้ากับพุทธศาสนาแบบไทยได้เป็นอย่างดี การมีภรรยาคนไทยนอกจากจะมีผู้ติดต่อการค้ากับลูกค้าคนไทยแล้วยังทำให้กู้เงินได้ง่ายขึ้นด้วย นอกจากนี้รัฐบาลไทยไม่มีนโยบายกีดกันลูกจีนที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างชาวจีนกับผู้หญิงไทยเพื่อสะท้อนความเป็นพวกเดียวกัน ที่กล่าวมาเป็นการแต่งงานระหว่างคนต่างเชื้อชาติที่อยู่ในสังคมเดียวกันคือสังคมไทย

อย่างไรก็ตามยังมีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างคนต่างเชื้อชาติที่เป็นการแต่งงานข้ามพรมแดนระหว่างผู้ที่อยู่ต่างสังคมกันภายใต้บริบทของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคบริการและการท่องเที่ยว ปรากฏการณ์ข้ามพรมแดนรัฐชาติของผู้คน ทุน สินคำ เทคโนโลยี รวมทั้งจินตนาการในโลกโลกาภิวัตน์นี้ได้รับความสนใจในแวดวงวิชาการมากขึ้น ผู้หญิงไทยที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกล้าที่จะต่อรองหรือตั้งคำถามกับค่านิยมและประเพณีปฏิบัติบางเรื่องในสังคมไทย จึงน่าสนใจศึกษาคู่สมรสที่เป็นผู้หญิงชนบทอีสานกับชายต่างเชื้อชาติที่กลับมาใช้ชีวิตในสังคมไทย จากประสบการณ์ที่ผู้หญิงชนบทอีสานได้อยู่ในวัฒนธรรมตะวันตกที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของถิ่นกำเนิดส่งผลความคิดและจินตนาการอย่างไรทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามีชาวต่างชาติที่มาอยู่ในสังคมไทยมีความคิดอย่างไรต่อสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมทั้งทางความคิดและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงชนบทอีสานกับชายชาวต่างชาติโดยปัจจุบันผู้หญิงอีสานกลับมาใช้ชีวิตในบ้านเกิด โดยสามีชาวต่างชาติมาอยู่ด้วยกันในชนบทอีสานหรือบางคนมาอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศตนเอง ภรรยาชาวอีสานได้ไปอยู่ในสังคมตะวันตกเป็นช่วงๆ และมีบางคนที่ไปทำงานและใช้ชีวิตในสังคมตะวันตกเป็นเวลาหลายปี ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมโดยการแนะนำต่อๆ กันไป ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7 คนในพื้นที่ที่มีคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมอาศัยอยู่จำนวนมาก ผู้นำและเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแนะนำนักวิจัยให้รู้จักคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมรวมทั้งคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมแนะนำให้รู้จักคู่สมรสต่อๆ กันไปจำนวน 17 ครอบครัวในพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น และอำเภอต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ตำบลชนวน อำเภอหนองนาคำ ตำบลหนองกุงชนวน อำเภอภูเวียง ตำบลข้าวเรียง อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสัมภาษณ์ภรรยาคนไทยและสามีชาวต่างชาติที่อยู่ในพื้นที่พร้อมการสังเกตแบบมีส่วนร่วมถึง

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมที่มีต่อกันและความสัมพันธ์กับสังคม ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แนะนำผู้วิจัยต่อคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสและผู้วิจัย สร้างความเข้าใจและไว้วางใจในการวิจัยเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ มิได้มุ่งประโยชน์อื่นใด ผู้วิจัยขอใช้นามสมมุติเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกวิจัย

ผลการศึกษา

คู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้ใช้ชีวิตร่วมกันทั้งในสังคมไทยและสังคมตะวันตก มีโอกาสใช้ชีวิตในสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตร่วมกันเกิดการเรียนรู้และผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกัน ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การทำกรผลิตร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ความคิด การปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่สะท้อนความคิดการมองสังคมและสิ่งแวดล้อม

คู่สมรสผสมกลมกลืนวัฒนธรรมความเสมอภาคทางสังคม

สามีชาวต่างชาติและภรรยาชาวอีสานยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เปิดใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แลกเปลี่ยนทำความเข้าใจวัฒนธรรมจากการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันของสามีชาวต่างชาติกับภรรยาชาวอีสานร่วมกับครอบครัวของทั้งสองฝ่ายในถิ่นกำเนิดของกันและกัน โดยผู้หญิงชาวอีสานพบกับชาวตะวันตกในเมืองท่องเที่ยว เช่น สุโขทัย กรุงเทพมหานคร พัทยา ชลบุรี เป็นต้น เป็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงอีสานกับชาวต่างชาติในเบื้องต้น เมื่อยอมรับตกลงที่จะใช้ชีวิตร่วมกันและได้ใช้ชีวิตในบ้านเกิดของกันและกันก่อให้เกิดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เกิดการยอมรับและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกันมากขึ้น

การใช้ชีวิตในเมืองท่องเที่ยวพร้อมกับสามีชาวต่างชาติอาจรู้สึกว่าเป็นความสัมพันธ์เพื่อมิติดทางเศรษฐกิจที่ภรรยาหวังรายได้จากสามี แต่เมื่อสามีชาวต่างชาติได้มาใช้ชีวิตประจำวันที่บ้านเกิดของภรรยาทำให้เห็นได้ว่าครอบครัวภรรยาต้องดิ้นรนทำมาหากินอย่างเต็มที่ที่ไม่ได้รอเงินที่ได้จากสามีชาวต่างชาติเท่านั้น ก่อให้เกิดความ

สัมพันธที่ีระหว่างสามีชาวต่างชาติกับครอบครัวภรรยาคนไทย สามีชาวต่างชาติให้เงินรายเดือนแก่ภรรยาเพิ่มขึ้นและยินดีสนับสนุนการลงทุนในการทำมาหากินของครอบครัวภรรยา เช่น เมื่อเห็นว่าครอบครัวภรรยาทำไร่นาจำเป็นต้องใช้รถไถนา สามีชาวต่างชาติยินดีซื้อรถไถนาให้ใช้ทำนาทำไร่และรับจ้างไถนาให้ชาวบ้านในชุมชน

“ครอบครัวที่มีพี่น้องรวม 3 คน โดยพี่สาวและน้องสาวมีครอบครัวแล้วใหม่ๆ สามีชาวอังกฤษไม่เข้าใจว่าทำไมตนเองต้องดูแลพ่อแม่ พี่น้องด้วย หวังเงินทองจากเขาหรือเปล่า สามีชาวอังกฤษขอมายเยี่ยมบ้านเกิดตนเองไม่ยากให้มา อยากอยู่ด้วยกันที่พ่ยามากกว่าเพราะเกรงว่าเขาจะมาเห็นความยากจนของครอบครัว อย่างไรก็ตามได้ตัดสินใจพาสามีให้มาเห็นความเป็นจริงของครอบครัว ทำให้สามีพบว่าทุกคนในครอบครัวไม่ได้มีมือทองทำ ทุกคนต่างดิ้นรนทำมาหากิน ทำนา ทำไร่ รับเหมาก่อสร้าง และทำธุรกิจขายน้ำดื่มในชุมชนที่มีกว่า 700 ครัวเรือน ทุกคนต่างขยันขันแข็งในการทำมาหากิน สามีชาวอังกฤษจึงสนับสนุนการซื้อรถไถนาให้ครอบครัวใช้ในการทำไร่ทำนาและพี่เขยขับรับจ้างไถนาให้คนอื่นในชุมชน สามีชาวอังกฤษยังถามอีกว่าจะซื้อรถตัดอ้อยหรือไม่ เพราะครอบครัวทำไร่อ้อยด้วย แต่รถตัดอ้อยราคา 10-12 ล้านบาท การจะลงทุนซื้อรถตัดอ้อยต้องเป็นการทำไร่อ้อยในพื้นที่จำนวนมากเป็นร้อยไร่ไร่จึงจะคุ้มกับการลงทุนครอบครัวจึงไม่ซื้อรถตัดอ้อย” (สัมภาษณ์นางสนอง, 19 มกราคม 2562)

สามีชาวต่างชาติเรียนรู้วัฒนธรรมการดูแลพ่อแม่ญาติพี่น้องของครอบครัวคนไทยที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น เป็นการดูแลช่วยเหลือกันของเครือญาติ เมื่อไปเยี่ยมครอบครัวสามีที่ต่างประเทศภรรยาคนไทยเห็นสามีใส่ใจในการดูแลครอบครัวสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกที่แยกครอบครัวออกไปแล้วที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น เช่น มีการปาร์ตี้ภายในครอบครัว แต่ก่อนเมื่อแยกครอบครัวไปแล้วต่างคนต่างอยู่ไม่ได้ติดต่อสัมพันธกันมากนัก การเรียนรู้วัฒนธรรมการดูแลช่วยเหลือกันของญาติพี่น้องซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชนของไทย สามีชาวต่างชาติชื่นชมในวัฒนธรรมจึงผสมกลมกลืนวัฒนธรรมโดยปฏิสัมพันธ์กับญาติพี่น้องมากขึ้น นอกจากนั้นสามีชาวต่างชาติหลายคนชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาเที่ยวในชุมชนเพื่อเข้าร่วมงานบุญประเพณีของชุมชนอีสาน เช่น บุญบั้งไฟ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น แทนที่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงจะมาเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวอย่างเดียวเหมือนแต่ก่อน

ภรรยาชาวอีสานได้เรียนรู้วัฒนธรรมของชาวตะวันตกจากการใช้ชีวิตกับสามี ชาวต่างชาติที่ประเทศตะวันตกในช่วงเวลาหนึ่ง บางคนใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในสังคมตะวันตกนับสิบปีได้สะท้อนความคิดว่าชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกที่มองว่าทุกคนเท่าเทียมกัน ทุกคนต้องรับผิดชอบหน้าที่การงานของตนเองอย่างเที่ยงตรง คนเรามีคุณค่าจากการทำงานที่มีความรับผิดชอบและเที่ยงตรง ไม่เลือกปฏิบัติระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องต้องเท่าเทียมกัน ไม่ได้แบ่งว่าเป็นงานระดับสูง งานระดับต่ำ ถ้าทำผิด 3 ครั้ง ถูกเชิญออกจากงานได้ เมื่อเกิดข้อบกพร่องทุกคนมีสิทธิถูกตำหนิและวิพากษ์วิจารณ์ได้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้านาย ลูกน้อง เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้บริหาร ประชาชน ทุกคนเท่าเทียมกันในการแสดงเหตุผลของตนเอง

ในขณะที่สังคมไทยไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เด็กได้เถียงแสดงเหตุผลโต้แย้งผู้ใหญ่ ได้อย่างเท่าเทียมกันนักยังอยู่ในวัฒนธรรมเคารพผู้อาวุโส ในสังคมตะวันตกเปิดโอกาสให้เด็กโต้แย้งผู้ใหญ่ได้ด้วยเหตุผลถือเป็นเรื่องธรรมดา อย่างไรก็ตามเด็กเยาวชนต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ถ้าเด็กอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ไม่สามารถขับรถและไม่สามารถดื่มแอลกอฮอล์ได้ เป็นต้น แต่ในสังคมไทยเด็กอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่รถจักรยานยนต์ให้เห็นทั่วไป วัฒนธรรมในการใช้รถใช้ถนนคนขับรถยนต์ต้องให้โอกาสคนเดินข้ามถนนก่อน พนักงานขับรถสาธารณะต้องมีการตรวจวัดแอลกอฮอล์ ถ้าแอลกอฮอล์เกินกำหนดเครื่องยนต์ของรถจะสตาร์ทไม่ติด ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้รถสาธารณะ วัฒนธรรมการเคารพกฎเกณฑ์ที่สังคมสร้างขึ้นร่วมกันโดยทุกคนต้องถือปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายที่มีความศักดิ์สิทธิ์บังคับใช้อย่างเท่าเทียม ซึ่งยังเป็นวัฒนธรรมที่ต้องสร้างขึ้นในสังคมไทย (สัมภาษณ์นางนิต, 29 มกราคม 2562) ภรรยาชาวอีสานเรียนรู้วัฒนธรรมความเสมอภาค เท่าเทียมกันของผู้คน ใฝ่ฝันอยากให้วัฒนธรรมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันเกิดขึ้นในสังคมไทย

เมื่อประชาชนทำงานมีรายได้ต้องจ่ายภาษีให้รัฐร้อยละ 30- 40 ของรายได้ เพื่อรัฐนำไปจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การศึกษา การสาธารณสุข การขนส่งสาธารณะ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ประชาชนเสียภาษีให้รัฐในอัตราที่สูงแล้วเมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยรัฐต้องมีระบบในการดูแลผู้ป่วย ไม่ถึงภาระการดูแลผู้ป่วยให้ครอบครัวของประชาชนตามลำพัง เช่น

การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยติดเตียง รัฐจะมีพยาบาลมาช่วยดูแลให้ที่บ้าน เป็นต้น ในสังคมไทยการดูแลสุขภาพในครอบครัวที่เจ็บป่วยตกอยู่กับครอบครัวเป็นหลัก บางครั้งสมาชิกในครอบครัวต้องลาออกจากหน้าที่การงานเพื่อมาดูแลญาติที่พี่น้องที่ป่วยเรื้อรัง (สัมภาษณ์สามีชาวต่างชาติและนางลย์, 2 ตุลาคม 2561) ระบบสวัสดิการที่รัฐต้องดูแลสุขภาพชีวิตของประชาชนชนโดยถ้วนหน้าเป็นสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกัน เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ภรรยาคนไทยได้เรียนรู้จากสังคมตะวันตกและปรารถนาจะให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยการใช้ชีวิตร่วมกันในประเทศบ้านเกิดของสามีและภรรยา สามีชาวต่างชาติจะมาพักกับครอบครัวในไทยปีละประมาณ 3 เดือนโดยพักงานช่วงฤดูหนาวในประเทศตนเองมาอยู่เมืองไทยช่วงปีใหม่ เมื่อเข้าสู่ฤดูร้อนของเมืองไทยจะเดินทางกลับประเทศ แต่หลายครอบครัวที่สามีชาวต่างชาติเกษียณจากการทำงานมาใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวภรรยาในประเทศไทย โดยภรรยาคนไทยเดินทางไปใช้ชีวิตในประเทศตะวันตกกับสามีเป็นช่วงๆ บางรายเคยไปทำงานอยู่ในประเทศตะวันตกนับสิบปีได้เรียนรู้ว่าวัฒนธรรมไทยมีความแตกต่างกันกับวัฒนธรรมตะวันตก มีการเปรียบเทียบวัฒนธรรมในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ภรรยาคนไทยมีความปรารถนาอยากให้สังคมไทยเรียนรู้วัฒนธรรมที่ผู้คนมีความเท่าเทียมกัน ระบบการเก็บภาษีเงินได้ในอัตราก้าวหน้าคนมีรายได้สูงต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงตามไปด้วย รัฐน่างบประมาณมาจัดสวัสดิการให้ประชาชนให้มีหลักประกันในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีถ้วนหน้า สิ่งเหล่านี้คือความปรารถนาของภรรยาคนไทยที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากการใช้ชีวิตในสังคมตะวันตก มีความปรารถนาให้สังคมไทยมีความเท่าเทียมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภรรยาชาวอิสานได้บอกเล่าเรื่องราวสะท้อนความคิดแก่ญาติพี่น้องและผู้คนในชุมชน เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่อยากให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามความปรารถนาดังกล่าว เรามีประชาชนที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ในโลกกว้าง พวกเขาได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย ต้องการความมีเหตุผล ผู้คนมีความเท่าเทียมกัน ได้รับสวัสดิการจากรัฐเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ความคิดเหล่านี้กระจายอยู่ในชุมชนต่างๆ ในสังคมไทย สังคมไทยมองเห็นการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้และตอบสนองอย่างไร เป็นคำถามที่สังคมไทยต้องเผชิญในปัจจุบันและในอนาคต

ปฏิบัติการผสมผสานความรู้เพื่อการผลิตและตลาด

ภรรยาชาวอีสานคนหนึ่งจากครอบครัวยากจนที่ต้องดิ้นรนทำมาหากินเป็นแม่ค้าขายปลาในตลาดสดได้ติดต่อกับชาวต่างชาติทางอินเทอร์เน็ตและได้ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกับสามีชาวนิวซีแลนด์ที่ประกอบกิจการฟาร์มโคนม หลังจากไปใช้ชีวิตในนิวซีแลนด์ได้ระยะหนึ่งจึงตัดสินใจขายกิจการกลับมาลงทุนทำฟาร์มโคนมเนื้อที่เมืองไทย โดยหาซื้อที่ดินทำฟาร์มปศุสัตว์บนพื้นที่ 50 กว่าไร่ เลี้ยงวัวแม่พันธุ์ 4 พันธุ์ ได้แก่ บราห์มัน แองกัส ชาร์โรเลส์ และวากิว ลูกวัวตัวผู้ที่ออกมาจะขุนขายเป็นวัวเนื้อ ให้สหกรณ์หนองสูง จังหวัดมุกดาหารปีละ 100 ตัว นอกจากนั้นยังขายวัวขุนให้สหกรณ์ที่จังหวัดนครพนมและสุรินทร์อีกรวมตลาดรับซื้อโคขุน 3 แห่งที่รับไปฆ่าและเนื้อวัวเพื่อจำหน่ายเป็นเนื้อคุณภาพสูงให้ภัตตาคาร

การทำฟาร์มวัวเนื้อในช่วง 1-7 ปีแรกแม้จะมีประสบการณ์การทำฟาร์มวัวนมจากนิวซีแลนด์ แต่เมื่อมาทำฟาร์มวัวเนื้อในเมืองไทยต้องเรียนรู้ใหม่ ลองผิดลองถูกในการพัฒนาระบบการจัดการฟาร์มปศุสัตว์ จนกระทั่งในปัจจุบันเป็นฟาร์มที่มีการจัดการที่ประสิทธิภาพสามารถดูแลวัวได้ถึง 400 ตัว โดยการสร้างระบบลูกข่ายที่รับวัวแม่พันธุ์จากฟาร์มไปเลี้ยงรายละ 3-10 ตัวเพื่อแบ่งลูกวัวกัน ลูกตัวแรกเป็นของเจ้าของแม่พันธุ์วัว ส่วนลูกตัวที่ 2 เป็นของผู้เลี้ยงวัว โดยผู้เลี้ยงต้องมีคอกปศุสัตว์ที่มีหลังคาบางส่วนให้วัวได้อาศัยร่มเงาและเทคอนกรีตเพื่อเป็นรางให้อาหารวัว รวมทั้งมีพื้นที่ปลูกหญ้าเพื่อเป็นอาหารวัว ทั้งนี้ผู้เลี้ยงต้องรับผิดชอบให้อาหาร ฉีดวัคซีน และผสมเทียมแม่พันธุ์วัวเพื่อให้ได้ลูกวัวออกมาแบ่งกันตามที่ตกลงกันไว้ ทำให้เกษตรกรในชุมชนที่เป็นลูกข่ายมีอาชีพและรายได้ ส่วนแม่ข่ายสามารถกระจายวัวที่มีอยู่ 400 ตัวไปให้ชุมชนใกล้เคียงเลี้ยงไม่ต้องดูแลอยู่ในฟาร์มตนเองเท่านั้น นอกจากนั้นฟาร์มยังมีเครือข่ายผู้ผลิตลูกวัวอีกหลายร้อยรายที่ซื้อขายลูกวัวกันอยู่ในจังหวัดขอนแก่น สุรินทร์ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ เป็นต้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนปรับปรุงพันธุ์ระหว่างฟาร์มต่างๆ

กลุ่มผู้เลี้ยงวัวในชุมชนใกล้เคียงได้รวมกลุ่มกันมีสมาชิกลงทะเบียนจำนวน 50 คน ได้ขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้กรณีศึกษาที่เป็นภรรยาชาวต่างชาติเป็นประธานกลุ่ม มีกรรมการ 17 คน ประชุมกันทุกวันที่ 10 ของเดือน สมาชิกร่วมกันทำโครงการเกษตรแปลงใหญ่ 39 คน ขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

การเกษตร(ธกส.) 6 ล้านกว่าบาท โดยสมาชิกแต่ละคนกู้เงิน 150,000 บาทเพื่อซื้อวัวแม่พันธุ์ 3 ตัว มีเงื่อนไขการชำระหนี้ภายใน 5 ปี ให้งดชำระหนี้ในปีแรก ปีที่ 2-5 ต้องชำระหนี้ปีละ 40,000 บาท สมาชิกได้รับคำแนะนำในการเลี้ยงวัวจากเจ้าของฟาร์มที่เป็นประธานกลุ่ม เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เกี่ยวกับการปลูกหญ้า การดูแลแม่พันธุ์วัว การให้ยาป้องกันรักษาโรค การถ่ายพยาธิ การผสมเทียม เป็นต้น โดยสมาชิกแต่ละหมู่บ้านมีการรวมการดูแลกำกับกันเอง ลูกวัวตัวผู้สมาชิกจะเลี้ยงอยู่ 1 ปีครึ่งถึง 2 ปีก่อนจำหน่ายเป็นวัวเนื้อ เกษตรกรบางรายไม่เลี้ยงลูกวัวตัวผู้เองเมื่ออายุได้ 4-5 เดือนจะนำมาขายให้ฟาร์มของประธานกลุ่มเพื่อขุนขาย นอกจากนั้นประธานวิสาหกิจชุมชนยังทำหน้าที่ประสานตลาดที่เป็นสหกรณ์รับซื้อวัวขุนไปชำแหละเนื้อส่งให้ภัตตาคารต่อไป (สัมภาษณ์สามีและนางนอม, 16 มกราคม 2562)

สามีชาวต่างชาติมีความรู้ในการทำฟาร์มโคจากประเทศบ้านเกิดของตนเอง เมื่อมาอยู่เมืองไทยได้ใช้ความรู้เดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่จากคำแนะนำจากนักวิชาการในการเลี้ยงวัวและการจัดการฟาร์มให้ถูกหลักสุขาภิบาลเพื่อป้องกันการระบาดของโรคสัตว์ ทั้งนี้การทำฟาร์มในต่างประเทศการจ้างแรงงานมาช่วยดูแลฟาร์มหาแรงงานยากและค่าแรงค่อนข้างสูง เมื่อสามีชาวต่างชาติได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากการไปมาหาสู่กันในการติดต่อซื้อวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นส่วนผสมทำอาหารวัว ก่อให้เกิดความรู้จักคุ้นเคยกันระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับสามีชาวต่างชาติ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก่อให้เกิดความร่วมมือกันทางการผลิต โดยการสร้างเครือข่ายลูกฟาร์มในการเลี้ยงวัวเนื้อและรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน เกิดเป็นเครือข่ายผู้ผลิตในพื้นที่ ทางการตลาดได้สร้างเครือข่ายกับสหกรณ์ที่จำหน่ายเนื้อวัวขุนให้ภัตตาคาร ภรรยาคนไทยที่เคยเป็นแม่ค้ามาก่อนได้ใช้ความรู้และประสบการณ์สร้างความร่วมมือทางการตลาด รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการขายแลกเปลี่ยนพันธุ์วัวระหว่างกันในภาคอีสาน คู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้เปิดใจเรียนรู้ความรู้ใหม่ทางวิชาการผสมผสานกับความรู้จากประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของตนเอง ทำการผลิตและสร้างเครือข่ายทางการผลิตและตลาด เป็นพื้นที่ทางสังคมที่สร้างขึ้นเป็นเครือข่ายทางสังคมในระดับภูมิภาคอีสาน แบ่งบทบาทหน้าที่และผลประโยชน์กัน เป็นการสร้างวัฒนธรรมจากการปฏิบัติในระบบการผลิตร่วมกัน

การเรียนรู้การผลิตอีกกรณีศึกษาหนึ่งหลังจากภรรยาชาวไทยไปใช้ชีวิตอยู่กับสามีที่ต่างประเทศระยะเวลาหนึ่งได้ตัดสินใจเดินทางกลับมาอยู่บ้านเกิดที่ขอนแก่นมองหาช่องทางในการประกอบอาชีพจึงเข้าไปในเว็บไซต์ที่แนะนำการประกอบอาชีพของภรรยาฝรั่ง มีภรรยาฝรั่งคนหนึ่งลงข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งก้ามแดงที่ทำเป็นอาชีพเสริม จึงเกิดความสนใจได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลการเลี้ยงกุ้งก้ามแดงที่นักวิชาการแนะนำไว้ในเว็บไซต์ต่างๆ เพิ่มเติม จนเกิดความมั่นใจตัดสินใจเลี้ยงกุ้งก้ามแดง เริ่มจากการขุดท้องร่องรอบที่นา 16 ไร่เพื่อเลี้ยงกุ้งก้ามแดงในระบบอินทรีย์ โดยไปหาเก็บสาหร่ายจากแหล่งน้ำธรรมชาติในชุมชนและจากอ่างเก็บน้ำของเขื่อนอุบลรัตน์ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนนักมาเป็นอาหารของกุ้งก้ามแดง ใส่เกลือสินเธาว์ลงในท้องร่องเพื่อให้กุ้งลอกคราบ กุ้งก้ามแดงราคา กิโลกรัมละ 300-400 บาท เป็นอาชีพของครอบครัวได้ โดยมีพ่อแม่ที่เป็นเกษตรกรช่วยเลี้ยงกุ้งก้ามแดง สามีชาวเยอรมันช่วยติดต่อตลาดทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นภัตตาคารอาหารและพ่อค้าที่รับซื้อกุ้งไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ (สัมภาษณ์สามีและนางภรรยา, 20 ก.พ. 62)

ครอบครัวแต่งงานข้ามวัฒนธรรมเรียนรู้จากประสบการณ์ในการผลิตและแสวงหาความรู้ใหม่จากนักวิชาการและอินเทอร์เน็ตผสมผสานความรู้เพื่อการผลิตและการตลาด การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการผลิตและการตลาด ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันไม่เพียงการเรียนรู้วัฒนธรรมการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมเท่านั้น แต่คู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมเรียนรู้ระบบการผลิตในระบบทุนนิยมที่มีการแบ่งงานกันทำตามทักษะ ความรู้ความสามารถและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ของแต่ละฝ่ายสร้างความร่วมมือทางการผลิตและตลาดซึ่งได้รับผลประโยชน์ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมและพื้นที่ทางสังคมจากระบบการผลิตที่ประชาชนได้ปฏิบัติการร่วมกันในชีวิตประจำวัน

เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมต่อปัญหาภาวะโลกร้อน

จากการที่ภรรยาชาวอีสานได้ไปใช้ชีวิตในประเทศตะวันตกกับสามีชาวต่างชาติทำให้เห็นวัฒนธรรมและระบบการจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจที่สังคมไทยควรเรียนรู้และพัฒนาวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตและการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

ซึ่งต้องสร้างการเรียนรู้ในคนรุ่นใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต

ในหลายประเทศครอบครัวมีถึงผ้าใส่สินค้าที่ซื้อจากห้างสรรพสินค้าเพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก ถ้าใครต้องการถุงพลาสติกใส่สินค้าต้องจ่ายค่าถุงพลาสติก เป็นการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค บรรจุผลิตภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ในเมืองจะมีตู้เพื่อรับซื้อน้ำไปรีไซเคิลกระจายอยู่ทั่วเมืองเพื่อความสะดวกแก่ผู้บริโภค ตัวอย่างขวดน้ำพลาสติกผู้บริโภคสามารถนำไปขายที่ตู้ที่รับซื้อเพื่อนำไปรีไซเคิลโดยจะได้คูปองที่เป็นมูลค่านำไปซื้อสินค้าได้ บางแห่งผู้บริโภคนำบรรจุภัณฑ์มาแลกซื้อคินจะได้รับส่วนลดราคาสินค้า การรับคินขยะไปสู่การรีไซเคิลนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นมาตรการจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ที่ทำให้ขยะมีมูลค่าทำให้ประชาชนร่วมมือกันลดการสร้างขยะ บางเมืองการจัดการขยะมีการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบและอย่างจริงจัง ตัวอย่างประเทศนอร์เวย์ย่านที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นจะมีสถานที่ที่ทุกครัวเรือนนำขยะทุกประเภทไปที่ศูนย์คัดแยกขยะได้ โดยมีพนักงานจัดการคัดแยกขยะนำไปรีไซเคิล ในบางเมืองมีการปลูกฝังการปลูกป่าทดแทนแม้ในพื้นที่ส่วนบุคคล เมื่อเจ้าของที่ดินตัดต้นไม้ออกแล้วต้องปลูกต้นไม้ทดแทนในพื้นที่นั้นด้วย (สัมภาษณ์สามีและนางคนธ์, 20 กุมภาพันธ์ 2562) การจัดการขยะและการปลูกป่าทดแทนดังกล่าวภรรยาคนไทยได้เรียนรู้จากการไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศตะวันตก พบว่าสถาบันในสังคมสร้างการเรียนรู้และปฏิบัติเช่นนั้นจนเป็นวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ทุกองค์กรปฏิบัติเช่นเดียวกัน จึงก่อให้เกิดแนวคิดและการปฏิบัติเพื่อสิ่งแวดล้อม

เมื่อสามีชาวต่างชาติมาใช้ชีวิตในสังคมไทยมองเห็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่นการเผาในที่โล่งแจ้งไม่ว่าการเผาใบไม้และวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก การเผาไร่อ้อยเพื่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่สะดวกรวดเร็วขึ้น พฤติกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลต่อสุขภาพ ก่อให้เกิดความรำคาญจากควันและเขม่าจากการเผาไหม้ที่ปลิวมาซึ่งที่อยู่อาศัยและก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน ที่ประเทศอังกฤษใช้เครื่องสับใบไม้ วัชพืชเพื่อใช้ทำปุ๋ยหมัก สามีชาวต่างชาติมีความเห็นว่าคุณคนไทยรุ่นปัจจุบันคงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมการเผาในที่โล่ง

แจ้งได้ จำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนจนตระหนักด้วยตนเอง จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมในการเผาในที่โล่งแจ้งได้ (สัมภาษณ์ สามีและนางพร, 18 มกราคม 2562)

นอกจากนั้นสามีชาวต่างชาติมองเห็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะโลกร้อนที่สำคัญในเมืองไทย คือมาตรฐานเครื่องยนต์ในประเทศไทยเป็นเครื่องยนต์ที่ปล่อยไอเสียตามมาตรฐาน Euro 4 ซึ่งมีแผนจะปรับปรุงมาตรฐานเครื่องยนต์สู่มาตรฐาน Euro 5 ให้เร็วขึ้นใน 2 ปีข้างหน้า เมืองไทยมีการใช้รถยนต์กันมากการยกระดับมาตรฐานเครื่องยนต์ให้ได้มาตรฐานสูงขึ้นจะช่วยลดมลพิษได้มาก โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ที่มีการใช้รถยนต์จำนวนมากต้องควบคุมการใช้รถยนต์ ในต่างประเทศจะมีด่านตรวจควันพิษก่อนเข้าเมืองถ้าควันพิษเกินมาตรฐานรถยนต์คันนั้นจะไม่ได้รับอนุญาตให้ขับเข้าไปในเมือง บางเมืองมีการจำกัดรถยนต์ที่จะขับเข้าเมืองโดยการเก็บเงินถ้าจะขับรถเข้าเมืองเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้ขนส่งสาธารณะ แทนรถส่วนบุคคล(สัมภาษณ์ สามีชาวต่างชาติและนางพร, 2 ตุลาคม 2561) จากข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของโสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) พบว่าปัจจุบันการกระทำของมนุษย์มีส่วนสำคัญทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก กิจกรรมของมนุษย์ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิล ส่งผลให้โลกร้อนเร็วขึ้น ประเทศไทยมีการประเมินปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมาในปี พ.ศ. 2541จากสาขาการผลิตต่างๆ พบว่าสาขาพลังงานปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด

วัฒนธรรมการตั้งคำถามและการถกเถียงต่อภาวะโลกร้อน

อย่างไรก็ตามความคิดเห็นต่อปัญหาภาวะโลกร้อน ชาวต่างชาติบางคนมีทัศนะว่าเราต้องศึกษาปัญหานี้ให้รอบด้าน ครอบคลุมอย่างชัดเจนโดยไม่เชื่อแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเท่านั้น ตัวอย่างในตะวันตกบางกลุ่มเสนอผลการศึกษาคาร์บอนไดออกไซด์ (CO2) ในชั้นบรรยากาศระดับสูงพบว่าไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก ได้เสนอแนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเป็นวงจรที่เกิดขึ้นในระยะยาวมาก ไม่แน่ใจว่าพฤติกรรม

ของมนุษย์สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศโลกได้มากน้อยแค่ไหน ภาวะโลกร้อนที่เกิดจากกิจกรรมชาติที่พ่นมลพิษออกมาว่าจะรุนแรงกว่าการกระทำของมนุษย์มาก เช่น การระเบิดของภูเขาไฟที่พ่นฝุ่นละอองและมลพิษออกมาจำนวนมากอาจส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน อีกทั้งมองว่าการนำเสนอปัญหาภาวะโลกร้อน บางครั้งเป็นเรื่องทางการเมืองและผลประโยชน์หรือไม่ เช่น เพื่อการเก็บภาษี การต้องการขายสินค้าที่โฆษณาว่าลดภาวะโลกร้อน การนำเสนอว่าน้ำมันจากฟอสซิล กำลังจะหมดจากโลกในปีนั้นปีนี้ เมื่อเวลาผ่านไปมีการค้นแหล่งน้ำมันใหม่ น้ำมันยังไม่หมดจากโลกตามที่คาดการณ์ไว้ (สัมภาษณ์สามีชาวต่างชาติ 2 คน, 2 ตุลาคม 2561 และ, 20 ก.พ. 62)

เทคโนโลยีเกี่ยวกับพลังงานทดแทนที่เชื่อเป็นพลังงานสะอาด ช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อนควรได้รับการศึกษาและนำเสนอให้ชัดเจน เช่น รถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้า ต้องมีการผลิตพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้ในรถยนต์ การได้มาซึ่งพลังงานไฟฟ้าสร้างปัญหาลังแวดล้อมหรือไม่ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์โดยเทคโนโลยีโซลาเซลล์ เมื่อใช้งานไประยะหนึ่งโซลาเซลล์ผลิตพลังงานไฟฟ้าลดลงเรื่อยๆ จะทำอย่างไร เมื่อใช้ไป 20-25 ปี โซลาเซลล์หมดอายุใช้งานกลายเป็นขยะที่มีพิษหรือไม่ เราจะจัดการขยะมีพิษอย่างไร คู้มค่าหรือไม่ในการส่งเสริมการใช้โซลาเซลล์ ครอบครัวที่ใช้ไฟขนาดไหนจึงจะคู้มค่า ในการลงทุนใช้โซลาเซลล์ พลังลมมีเพียงพอหรือไม่ที่จะผลิตไฟฟ้า กังหันลมจะกลายเป็นขยะที่ก่อปัญหามลพิษหรือไม่ เหล่านี้เป็นแนวคิดหรือมุมมองที่ถูกตั้งคำถามต่อการมองปัญหาภาวะโลกร้อนและเทคโนโลยีสะอาดที่ถูกนำเสนอเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน เรามีความรู้ที่ครอบคลุมรอบด้านชัดเจนเพียงพอหรือยัง ประเด็นคำถามซึ่งสามีชาวตะวันตกบางคนได้สะท้อนทำให้เราควรเปิดพื้นที่ให้สังคมได้ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยน ถกเถียงกันด้วยความรู้ทางวิชาการกันให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมแน่นอนอาจเป็นข้อตกลงที่เห็นร่วมกันในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อเกิดความรู้ใหม่เป็นที่ยอมรับร่วมกันก็ปรับเปลี่ยนข้อตกลงและการปฏิบัติการร่วมกันในสังคมใหม่ได้ นี่คือวัฒนธรรมที่มีพื้นที่ถกเถียงแลกเปลี่ยนกันด้วยเหตุผลโดยอิสระและมีเสรีภาพ เพื่อหาข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกันในสังคมโดยการเคารพกันอย่างเท่าเทียม

สรุปและอภิปรายผล

ครอบครัวแต่งงานข้ามวัฒนธรรมเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากการใช้ชีวิตร่วมกันในต่างประเทศและสามีมาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอีสานบ้านเกิดของภรรยา ทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีการปรับตัวและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือกันของครอบครัวในชุมชนอีสานซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนั้นเกิดการการใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมในการทำการผลิตผสมผสานกับความรู้ใหม่จากคำแนะนำจากนักวิชาการทำการผลิตทางการเกษตรและการตลาด สร้างเครือข่ายผู้ผลิตในชุมชน เครือข่ายการซื้อขายผลผลิตและพันธุ์พืชสัตว์ในภาคอีสาน เป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ร่วมมือกันในการผลิตทางการเกษตรที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการสร้างวัฒนธรรมจากการที่ประชาชนได้ปฏิบัติการร่วมกัน โดยการที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกัน เคารพให้เกียรติกัน ร่วมมือกันในการผลิตและตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

นอกจากนั้นภรรยาชาวอีสานเรียนรู้วัฒนธรรมในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ทุกคนเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและสาธารณะอย่างเท่าเทียมกัน เด็กและผู้ได้บังคับบัญชาสามารถโต้แย้งผู้ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชาได้ด้วยเหตุผล วัฒนธรรมเหล่านี้หล่อหลอมและสร้างขึ้นจากครอบครัว โรงเรียนและสถาบันในสังคมผ่านการปฏิบัติร่วมกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่แฝงฝังในองค์กรต่างๆ และวิถีชีวิตของผู้คน ภรรยาชาวอีสานยังเรียนรู้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน เมื่อประชาชนทำงานมีรายได้ต้องจ่ายภาษีให้รัฐในอัตราที่กำหนดเพื่อรัฐจะได้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นการเรียนรู้ของภรรยาคนไทยและสื่อสารกันในชุมชนของตนเองเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมและแรงปรารถนาอยากให้เกิดวัฒนธรรมความเสมอภาคในสังคมไทย

ในด้านการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะอย่างเป็นระบบทั้งในระดับครอบครัวและสังคม การแยกขยะและส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลโดยใช้มาตรการแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ที่คิดมูลค่าให้ภาชนะที่ผู้บริโภคนำมาขายคืนให้นำไปรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่ ในระดับสังคมพัฒนาการใช้มาตรฐานเครื่องยนต์

ที่ปล่อยมลพิษออกมาน้อยลง ปัญหาการเผาในที่โล่งแจ้งส่งผลต่อการเก็บสะสมคาร์บอนไว้ในดินและมวลชีวภาพที่อยู่เหนือพื้นดินลดลงทำให้คาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มขึ้นในบรรยากาศก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน หน่วยงานต่างๆ ที่ต้องแก้ปัญหามหาเผาในที่โล่งแจ้งอย่างจริงจัง จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ทางสังคมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในการหาข้อตกลงร่วมกันในทางปฏิบัติที่เป็นจริงได้

สามีชาวต่างชาติมองว่าการเผาในที่โล่งแจ้งก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนต้องสร้างการเรียนรู้และก่อให้เกิดความตระหนักขึ้นในสังคมไทยแม้หวังการเปลี่ยนแปลงจากคนรุ่นนี้ไม่ได้แต่คนรุ่นต่อไปจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของบัวพันธ์ พรหมพักพิงและคณะ (2555) พบว่าการเผาเพื่อความสะดวกในการไถเตรียมดิน หรือเพื่อต้องการกำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูพืชจะมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสมบัติของดินทั้งทางด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพ เนื่องจากความร้อนจากการเผาทำให้โครงสร้างของดินเปลี่ยนแปลง ดินสูญเสียอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหาร ทำให้คาร์บอนและอินทรีย์วัตถุในดินเมื่อถูกเผาจะกลายเป็นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูญเสียไปในบรรยากาศ เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งสะสมคาร์บอนพบว่า ดินมีศักยภาพเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนสูงสุด รองลงมาคือ มวลชีวภาพเหนือพื้นดิน มวลชีวภาพใต้ดิน และเศษซากพืชตามลำดับ ดังนั้นเราจึงไม่ควรเผาในที่โล่งแจ้งเพราะทำให้คาร์บอนที่เก็บสะสมในมวลชีวภาพบนดินกลายเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ไปในบรรยากาศก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน

การเรียนรู้ถึงความแตกต่างในมุมมองต่อปัญหาภาวะโลกร้อนควรทำให้เราต้องเปิดพื้นที่ทางสังคมให้นำความรู้ที่แตกต่างกัน มาแลกเปลี่ยน ถกเถียงกันด้วยเหตุผลทางวิชาการให้สังคมยอมรับ หาข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้สังคมยึดถือปฏิบัติร่วมกันด้วยความยินยอมพร้อมใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อเวลาเปลี่ยนไป สถานการณ์เปลี่ยนไป และค้นพบความรู้ใหม่ๆ นำมาสู่การแลกเปลี่ยน ถกเถียงเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันใหม่ได้ เป็นวัฒนธรรมที่ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เคารพความเท่าเทียม เสมอภาคกันในสังคมเป็นวัฒนธรรมที่เราควรร่วมกันสร้างขึ้น ดังที่โสภารัตน์ จารุสมบัติ (2551) กล่าวว่าอนุภูมิและภูมิอากาศของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามธรรมชาติ เช่น เกิดจากการเอียงของแกนโลก การเปลี่ยนขั้วแม่เหล็ก

โลก การแผ่รังสีจากดวงอาทิตย์ การเกิดของภูเขา อุณหภูมิของอากาศ การมีคาร์บอนในชั้นบรรยากาศมาก เป็นต้น แต่ในปัจจุบันพบว่าผลกระทบของมนุษย์มีส่วนสำคัญทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก กิจกรรมของมนุษย์ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิลส่งผลให้โลกร้อนเร็วขึ้น เกิดสภาพลมฟ้าอากาศแปรปรวนมากขึ้น ภาวะฝนแล้ง ฝนตกหรือพายุเพิ่มความรุนแรงขึ้น พื้นที่ใกล้ทะเลอาจถูกน้ำท่วมได้ วัฒนธรรมการตั้งคำถามและถกเถียงกันตามหลักวิชาการอย่างมีเหตุผลเช่นนี้เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันในสังคมเป็นวัฒนธรรมของเสรีภาพ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันเป็นหนทางที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันโดยสันติ

ดังนั้นจากการใช้แนวคิดพัฒนาวัฒนธรรมในการศึกษาการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของคู่สมรสที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมเป็นการศึกษาระดับครอบครัวที่ประชาชนปฏิบัติการและผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมกันเอง แต่น่าพิจารณาต่อการตั้งคำถามของบัณฑิต ไกรวิชิต (2563) ที่มองการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระดับรัฐชาติกับผู้อพยพมาใหม่ของคนกลุ่มน้อยเป็นอย่างไร มีความหวังหรือไม่ บัณฑิตมองว่าหากความเป็นเจ้าบ้านอันอบอุ่นหรือการโอบรับชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพมาใหม่และคนที่แตกต่างทางวัฒนธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยชนกลุ่มน้อยพยายามหลอมรวมตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมให้ได้ หากเกิดขึ้นได้ คือสร้างบูรณาภาพได้ การแสดงออกความเป็นเจ้าบ้านอันอบอุ่นคือเครื่องมือสำคัญในการจัดองค์กรทางสังคมเพื่อส่งเสริมความแตกต่างและสอดคล้องกันของสถาบันทางสังคม ตัวอย่างผู้อพยพวัยรุ่นชาวมุสลิมที่ปรับตัวผสมกลมกลืนกับคนในประเทศได้ จะได้รับการยอมรับจากวัยรุ่นชาวเนเธอร์แลนด์มากกว่าคนที่ไม่ปรับตัว อย่างไรก็ตามการบูรณาภาพแตกต่างจากการผสมกลมกลืนที่เคยใช้มาก่อนหน้านั้น เพราะว่าการผสมกลมกลืนคือการบังคับ ควบคุมหรือครอบงำให้ความแตกต่างหายไป ส่วนแนวทางพหุนิยมทางวัฒนธรรมยึดโยงคนเข้าด้วยกันโดยมีคุณค่าในระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน คือ เสรีภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นสมาคม ให้ความเคารพต่ออัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยว่ามีความเท่าเทียมกันกับอัตลักษณ์ของชนส่วนใหญ่และลดความสำคัญของอัตลักษณ์แห่งชาติลง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม ก็คือ “ความหลากหลายระหว่างวัฒนธรรมและ

วัฒนธรรมที่เพิ่มความแตกต่าง” วัฒนธรรมที่แตกต่างควรอยู่ร่วมกันอย่างไร เพราะว่าหากเขาอยู่ร่วมกันได้ วิธีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมก็จะมีร่วมกันได้ในที่สุด เป็นประเด็นที่ควรศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชยันต์ วรรณะภูดี. (2555). สื่อประกอบคำบรรยาย “กระบวนการทัศน์ วิถีวิทยาและองค์ความรู้ด้านพหุวัฒนธรรม” ใน การประชุมและเสวนาวิชาการ เรื่อง การศึกษาพหุวัฒนธรรม. ขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ชูศักดิ์ วิทยากัศ (บรรณาธิการ). (2558). วัฒนธรรมคืออำนาจ ปฏิบัติการแห่งอำนาจ ตัวตนและชนชั้นใหม่ในพื้นที่วัฒนธรรม. ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา. ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. (2555). การประเมินคุณประโยชน์ของระบบนิเวศการเปลี่ยนแปลงและผลความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์. กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บัณฑิต ไกรวิจิตร. (2563). “พหุนิยมทางวัฒนธรรม” ในช่วงเวลาวิกฤติ. วารสารไทยคดีศึกษา, 17(1), 150-184.
- พัชรินทร์ ลาภานันท์. (2549). การสังเคราะห์องค์ความรู้ พลวัตและแนวทางการวิจัย: การศึกษาการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในสังคมอีสาน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 2(3), 1-36.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมือง วัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน): กรุงเทพฯ
- วรวิมล โธมสันพันธ์. (2551). ทูตทางสังคมกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม. สำนักพิมพ์ฟิลลิปส์เซ็นเตอร์: กรุงเทพฯ

- สุริชัย หวันแก้ว.(บรรณาธิการ) (2558) *รหัสวัฒนธรรม บทบทวนความเข้าใจว่าด้วย “คนไทย”และสังคมไทย*. ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา ศูนย์ภูมิภาค ด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2551). นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ
- ศรีหทัย เวลล์ส. (2559). *ตัวตนแลพื้นที่ทางสังคมของ “ภรรยาฝรั่ง” ในบริบทครอบครัว ต่างวัฒนธรรม*. คุษณินพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรรธรณ โปธิดา. (2556). *การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางด้าน สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนอง กุงธนสาร*. รายงานการศึกษาอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2552). ใน สุวรรณ เกรียงไกรเพ็ชร(บรรณาธิการ). *มานุษยวิทยา ปะทะวัฒนธรรมศึกษา: ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา. การประชุมประจำปี ทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 7*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การ มหาชน).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). *จินตนาการทางมานุษยวิทยาแล้วย้อนมองสังคมไทย*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์.(บรรณาธิการ)(2558). *กำกับกำปาก งานวิจัยวัฒนธรรมภาคเหนือ*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่.
- Lave, Jean and Wenger, Etienne. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lapanun, Patcharin. (2013). *Logics of Desire and Transnational Marriage Practices in a Northeastern Thai Village*. Faculty of Social Science. Vrije Univrrsity, Amsterdam.
- Wenger, Etienne. (1998). *Community of Practice Learning, Meaning and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

The Potential of CLIL for Promoting Critical Thinking Skills in Thailand

ศักยภาพของการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย

ภัศรา นามแสง

Pasara Namsaeng

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

English Language Department

คณะครุศาสตร์

Faculty of Education

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สามารถเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการออกแบบวิธีการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธีโดยจะต้องคำนึงถึงกรอบการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษานั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในการใช้ CLIL ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาในประเทศไทย และเพื่อเสนอโมเดลการสอนภายใต้กรอบ 4Cs ของ CLIL โดยมีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ หลักการและข้อดีของวิธีการเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษา การนำโมเดลการสอนการเรียนรู้ของ CLIL ไปผสมผสานกับกรอบ 4Cs และศักยภาพในการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเทศไทย ซึ่งวิจัยนี้ได้มีการเสนอโมเดลการสอน CLIL สามขั้นตอนคือการนำเข้า (input) การประมวลผล (process) และ ผลผลิต (output) โดยในขั้นตอน

การนำเข้าจะเป็นการเน้นบทบาทสำคัญของเนื้อหา (content) และวัฒนธรรม (culture) ในการรับรู้ความรู้ขั้นแรก และในขั้นตอนการประมวลผลจะเป็นการรับรู้ (cognition) ทั้งในเชิงองค์ความรู้และภาษา และขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นผลผลิตจะเป็นการมุ่งเน้นการสื่อสาร (communication) ในระหว่างการทำกิจกรรมของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การเสนอโมเดลสามขั้นตอนนี้เป็นเพียงขั้นตอนคร่าวๆตามกรอบการเรียนรู้เท่านั้น ส่วนขั้นตอนเชิงรายละเอียดอาจต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ความแตกต่างส่วนบุคคล และเทคนิคการสอนของผู้ปฏิบัติการสอนแต่ละคนอีกด้วย นอกจากนี้การศึกษาเพิ่มเติมควรจะมุ่งเน้นการนำโมเดลการสอน CLIL ไปปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนจริง

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตามแนวการบูรณาการเนื้อหาและภาษา, โมเดลการสอน, การคิดวิเคราะห์

Abstract

Content and Language Integrated Learning (CLIL) can promote critical thinking skills through different tailored teaching approaches by considering the CLIL framework. This article aims to raise awareness of the use of CLIL in promoting undergraduates' critical thinking skills in educational institutions in Thailand, as well as to propose the teaching model underlying the 4Cs Framework of CLIL. The literature review covers the principles and advantages of CLIL, critical thinking and CLIL, the application of the CLIL model of 4Cs' integration, and the potential for promoting critical thinking skills in Thailand. The proposed CLIL teaching model indicates three stages: input, process, and output. At the stage of input, Content and Culture will play a significant role in receiving knowledge. During the stage of the process, Cognition will be emphasized by identifying knowledge and language. Finally, the stage of output will focus on Communication during students' tasks. The proposed steps are merely three rough steps underlying the CLIL principles. However, the detailed steps to follow may require needs analysis, individual differences, and practitioners' individual techniques. Anyhow, further studies should focus more on the implementation of the CLIL model in actual classrooms.

Keywords : CLIL, teaching model, critical thinking

Introduction

Thinking skills are divided into six levels particularly, remembering, understanding, applying, analyzing, evaluating, and creating respectively (Anderson & Krathwohl, 2001). The revision of Bloom's taxonomy (Krathwohl, 2002) separates these six thinking skills into Lower Order Thinking (LOT) and Higher Order Thinking (HOT). Of these thinking skills, higher-order thinking (HOT) has been claimed important for professionals and education.

Critical thinking (CT) or higher-order thinking is viewed as important skills in the 21st century (Nurhijah et al., 2020). Critical thinking skills are vital for higher education and future work. Graduate students require critical thinking skills to complete tasks and research studies. These skills such as having critical awareness, critical skills, critical review, and critical perspectives in order to solve problems as well as innovate new knowledge for graduate studies (The Open University, 2015) are generally embedded in the characteristics of graduates of higher education especially master's graduates. Employees also require critical thinking skills to perform their work. According to the ASEAN Qualification Reference Framework-AQRF (2020) and AQRF Referencing Report of Thailand-NQF (2017), out of 8 levels, 1. routine actions, 2. standard actions, 3. applying basic methods, general principles, and conceptual aspects, 4. technical and theoretical coverage and adaptive processes, 5. detailed technical and theoretical knowledge of a general field, 6. specialised technical and theoretical knowledge within a specific field, 7. involving critical and independent thinking as the basis for research, and 8. the creation of new knowledge or practice, critical thinking skills are highly needed at level 7 by the Ministry of Labor's Occupational Standard.

There are two main advantages of Thai university students who have critical thinking skills. First, it enhances students' professional readiness. The research area of critical thinking in business education (teaching knowledge and skills for the business industry) is increasing in the past ten years (Calma & Davies, 2020). In over 142,000 job advertisements, it is found that problem-solving skill is one of two fundamental skills required by the employer (Rios et al., 2020). To successfully run the organization, leaders need critical thinking skills in transferring knowledge to their subordinates through training, seminars, and workshops (Ross, Exposito & Kennedy, 2020). Another advantage is that critical thinking enhances students' academic readiness. Postgraduate courses require deep learning processes such as comprehension and reflection of the knowledge in producing creative works (Pereles et al., 2020), especially a thesis or dissertation. Postgraduate students require critical reasoning to support their argument when writing a research document. Unable to do so, they cannot complete their studies (Andrews, 2007). There is an attempt to measure the postgraduate students' critical thinking in writing, and it found that postgraduate students employ analyzing and synthesizing skills as well as metacognition to evaluate the information through the writing work. It is claimed that good writing reflects good critical thinking skills (Rahmat, 2020). As you can see that the benefits of critical thinking enhancement in Thai university students allow students to be ready for both educational and professional opportunities leading to an ability to compete with other people domestically and internationally. More importantly, with the ability to use metacognitive skills, the metaphase of the ability to think critically, in creating new knowledge, students embedded with critical thinking can create a body of knowledge serving the nation's needs in both educational and professional aspects.

Since critical thinking is needed for both higher education development and career. An empirical investigation into critical thinking in Thailand have been noticed (Ploysangwal, 2018). For example, Ploysangwal's (2018) explored the critical thinking of Thai undergraduates; results indicated the low level of their critical thinking skills (at the mean score of 5.93 marks out of 15 marks). The study indicated two possible reasons that Thai university students showed such as a low score. One of them was an inability to understand the reading passage due to the absence of grammatical knowledge, and another one was the unfamiliarity with analytical and critical questions leading to the lack of interpretation skills. Furthermore, critical thinking skills have been embedded in the industry 4.0 concept integrating new core elements; innovation, knowledge, technology, and creativity, which this concept derived from Thai national policy. It shows a poor level of youths' readiness for Industry 4.0 (Puriwat & Tripopsakul, 2020). Thus, it shows that Thai university students have little knowledge about critical thinking skills.

Several scholars propose a different set of critical thinking steps, which are the approach to nurturing students to think critically through the clear techniques to follow and gradually decreasing support from the practitioner. For example, Rasmussen University (2020) suggests eight steps of critical thinking; reflection, analysis, acquisition of information, creativity, structuring arguments, decision making, commitment, and debate. Similarly, Reasoninglab (2020) offers 6 steps of critical thinking; organizing information, structuring reasoning, considering the evidence, identifying assumptions, evaluating arguments, and communicating conclusion. Likewise, the University of Florida Training and Organizational Development (2020) provides six systematic steps of critical thinking: interpretation, analysis, inference, evaluation, explanation, and self-regulation. In the same line, Elmansy (2016) proposed six steps of critical

thinking; knowledge, comprehension, application, analysis, synthesis, and acting taking. To conclude, it can clearly see that there some common steps in promoting critical thinking such as analysis, evaluation, making an argument.

To successfully encourage students' critical thinking, four factors should be considered. The first factor is personal factors such as personal status, attitude, and child-rearing. The second factor is student factors such as the ability to read, learning motivation, attitude, and emotional intelligence. The last two factors are education and teacher, such as teaching methods, teaching and learning materials, and learning atmospheres (Mahapoonyanont, 2012). Slameto (2017) found that teachers can scaffold the student's critical thinking through instructional development. Teachers as facilitators require a well-designed teaching plan to support students' learning motivation, readiness, and prior knowledge in order to maximize students' critical thinking. Thus, critical thinking can be nurtured through education since teaching and learning is one of the mechanisms fostering Thai university students' critical thinking through different teaching models. By considering four factors, personal factors, student factors, education factors, as well as teacher factors can mutually support students' critical thinking. Anyhow, education and teacher factors are likely most focused, as evidenced in a number of teaching and learning approaches, such as the use of Socratic Reflection Prompts (Hsu et al., 2022), the employment of Decision-Based Learning (Plummer, 2022), and the use of open-ended questions and Activities-Based Learning (Monrat et al., 2022) promoting critical thinking.

This current article, however, focuses on the Content and Language Integrated Learning (CLIL) approach, with the notion that CLIL can help promote critical thinking in an effective way. CLIL has been widely implemented in the Thai context beforehand. For example, the success of using CLIL in promoting

writing skills (Chansri & Wasanasomsithi, 2016), the clear teaching steps of CLIL have been proposed (Luanganggoon, 2020) in order to maximize the students' academic achievement, and CLIL has been proved to improve students' social innovation knowledge, communicative skills, cultural awareness, and especially critical thinking ability (Buphate et al., 2018). As a university lecturer, with the low level of undergraduates' critical thinking skills as mentioned, it is important to raise awareness of the use of CLIL in promoting undergraduates' critical thinking skills in higher education as soon as possible.

Content and Language Integrated Learning (CLIL)

Content and Language Integrated Learning (CLIL) has been an approach widely employed. CLIL has been defined as a dual-focused educational approach with an emphasis on content or language (Coyle, Hood & Marsh, 2010). CLIL is also perceived as the use of a non-mother tongue as a medium instruction in the classroom (Dalton-Puffer, 2007). The study views CLIL as the combination of English language and general content study that weighs more on language.

1. Principles of CLIL

CLIL can be seen as the Language Triptych which is three components: 1) language of learning, 2) language for learning, and 3) language through learning. Equally trisecting the Language Triptych, 1) Language of learning means a basic language knowledge in accessing skills and content, 2) language for learning is viewed as the language used in an environment, and 3) language through learning means active learning and thinking in promoting a deeper level of learning (Coyle, 2007).

Since CLIL has two focuses: language and content, there may an imbalance of language and content levels. In order to respond to this misbalancing, CLIL Matrix is proposed (Cummins' Matrix in Coyle et al., 2010). The four quadrants of low cognitive demand, high cognitive demand, low linguistic demand, and high linguistic demand are presented. The practitioners need to analyze students as well as support students' confidence before scaffolding different amounts of language or linguistic demands in order to implement CLIL lessons into the classroom.

CLIL is also viewed as a framework. The 4Cs Framework of CLIL includes Cognition, Culture, Content, and Communication (Coyle et al., 2010; Abudlkareem, 2020). 1) Content is subject matters such as biology, music, geography, etc., 2) Communication is the use and study of language, 3) Cognition is the process of thinking and learning, and 4) Culture is the understanding of intercultural communication (Coyle, Hood & Marsh, 2010).

The Language Triptych, CLIL Matrix, and 4Cs Framework of CLIL have been viewed in various learning dimensions through the balancing of language and content properly, taking into account the current levels of both language and content, and framing the essential components that are collaboratively related and build a strong CLILL pedagogical approach.

2. Advantages of CLIL

There are several benefits of CLIL. It helps 1) developing intercultural knowledge, 2) improving language competence as well as multilingual attitudes holistically, 3) providing a chance to get exposed to the target language, 4) increasing students' motivation, and 5) building students' confidence which nurtures a can-do attitude leading to learning acceleration (Apsel, 2012). Two major approaches used in CLIL are task-based learning and project-based

learning. This current study relies on the project-based learning which is characterized by five advantages: centrality, question-driven, investigation, autonomy, and realism. Centrality focuses on a project as a central interest of the lesson, which allows a free investigation as well as discussion among the students. Thus, the students sense autonomous learning and feel the authenticity in the project setting (Thomas, 2000). Project-based learning was chosen because it allows self-driven students to work primarily in groups or pairs to produce realistic and meaningful outputs.

Critical Thinking and CLIL

In addition to its capacity to enhance students' content knowledge and language knowledge, CLIL is claimed to raise students' critical thinking skills. This can be done through effective manipulation of CLIL's components of 4Cs. This is due to the fact critical thinking skills usually result from the effective integration of content, communication, cognition, and culture into teaching and learning (Coyle et al., 2010). First, content plays an important role in students' critical thinking. Content put forwards students' higher-order thinking. It seems impossible to talk about mastering content and language without considering the range of thinking skills (Coyle, Hood & Marsh, 2010). Anderson and Krathwohl (2001) revised Bloom's taxonomy by allocating six different levels of the cognitive process dimension; lower-order thinking (remembering, understanding, and applying) and higher-order thinking (analyzing, evaluating, and creating). Also, the levels of knowledge dimension are also given; factual knowledge, conceptual knowledge, procedural knowledge, and metacognitive knowledge. The use of content in CLIL helps to produce students' own knowledge. CLIL is a mainstream program that allows the students to get exposed and to practice the target language while using content subjects,

which allow the students to create and develop their own knowledge and to have their own interpretation of the content (Coyle et al., 2010; Richards & Rodgers, 2016, p. 116). At this point, CLIL promotes students to critically think beyond the content itself. Moreover, it is vital to deliberately select the appropriate content for teaching especially, since the content affects their critical thinking concepts, the revision of content and curriculum is important for university students to reach the target level of critical thinking (Khademi, 2020; Tathahira, 2020).

Second, Communication is a tool in expressing critical thinking for studying and using language. As students make meaning of the content, conveying their critical thinking requires different channels of communication. As mentioned in critical thinking steps, the common processes of critical thinking are debating, communicating, explaining, and action-taking, which requires communication skills in conveying the students' ideas (Elmansy, 2016; Rasmussen University, 2020; Reasoninglab, 2020; The University of Florida Training and Organizational Development, 2020). CLIL emphasizes communication and information exchange (Richards & Rodgers, 2016, p. 116). The exchange of ideas also leads students to critically think, and the spontaneous discussion in the group also supports the psychological activities, which fosters the students' synergy through opinions, ideas, and views towards the content (Karimi & Veisi, 2016). In brief, communication works as an activity in conveying creative skills.

Third, cognition is the process of thinking and learning, and students level up their higher-order thinking skills. It is an intrinsic mechanism in the human brain that primarily needs information supports. Elmansy (2016) indicated that knowledge is the very first step in producing CT. Both CLIL and critical thinking require sufficient input as fundamental knowledge in entailing

other CLIL activities or promoting critical thinking skills. Finally, culture is the comprehension of intercultural communication. The culture is embedded with the customs, life living, and how each group of people views the world; therefore, culture is interconnected with language and thinking. Culture in the CLIL classroom requires deep learning and time taking due to the association of specific knowledge such as folk songs, costumes, rituals, etc. It; however, can interexchange through the interaction in the classroom, in which the students are exposed to different cultures in CLIL classroom (Coyle et al., 2010). According to Risdianto et al. (2020) and Hong et al. (2020), critical thinking can be influenced by the local culture because it helps an individual make an appropriate judgment for oneself as well as its group of a community.

Integration of the 4Cs Framework of CLIL; content, communication, cognition, and culture mutually support critical thinking skills. Content together with intercultural knowledge makes students have a deep understanding of subject matters allowing the students to cognitively think and communicate their creatively critical thinking ideas. To sum up, the effective integration of CLIL's components could be a feasible pedagogical model for Thai university students. This model can be explained through three steps of critical thinking; input, process, and output (the I-P-O Model), which were earlier proved in successfully implementing teamwork through setting goals, orientating goals, cohesion, and effectiveness positively (Yu, 2005). Content and culture work as an input, in which content allows students to access different kinds and levels of knowledge, and intercultural knowledge makes students have deep comprehension in the context. Cognition works as a process of thinking arousing students to analyze, synthesize, evaluate, and create critical thinking ideas. The last step is output. Communication through conveying, debating, and explaining helps students expressing critical thinking. Plus, with interaction

taking place in students' discussions, students have fostered their synergy through an exchange of opinions, ideas, and views. With great support from all elements, this pedagogical model is high potential in promoting Thai university students' critical thinking; a missing element may lead to an incomplete critical thinking process. Figure 1 presents the conceptual framework of the current study.

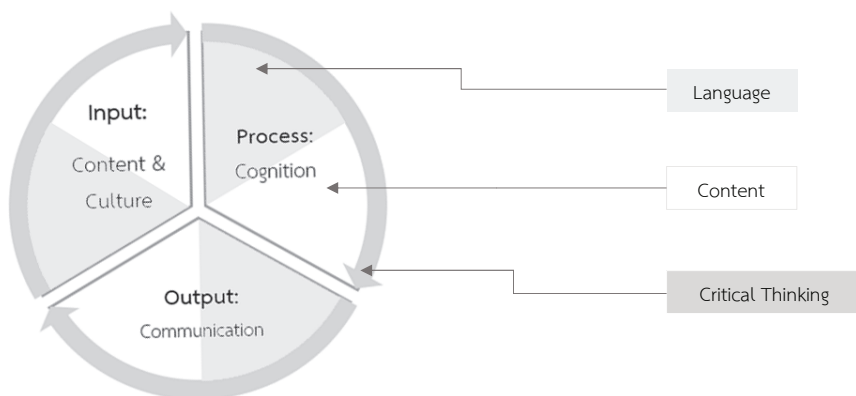


Figure 1. The Propose of CLIL Principles in Promoting Critical Thinking

The Application of CLIL model of 4Cs' integration

The British Council (2020) briefly explains the overview of CLIL that apart from the mentioned 4 Cs (Content, Communication, Cognition, and Culture), a CLIL lesson should combine 4 language skills; listening, reading, speaking, and writing. In addition, a CLIL lesson should pay attention to both receptive and productive skills, humanistic, communication, lexical approach rather than a grammatical approach, and students' learning styles. According to The British Council (2020), a CLIL Lesson Framework comprises 4 stages: 1) processing the text, 2) identifying and organizing of knowledge, 3) identifying

the language, and 4) providing tasks for students. Compared with the proposed CLIL Principles in Promoting Critical Thinking as mentioned in Figure 1, a CLIL lesson framework can be rewritten as follows.

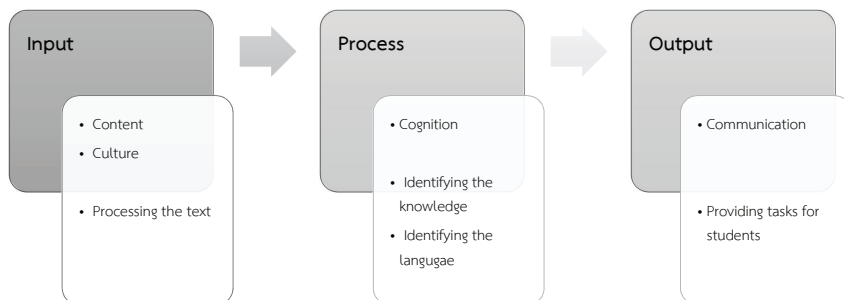


Figure 2. The Integration of CLIL Principles and Lesson Framework

Figure 2 explains the process of teaching CLIL by using CLIL principles and CLIL lesson framework. To successfully implement the critical thinking skills in the CLIL teaching model, the development of the CLIL lesson plan must be embedded with critical thinking skills.

Stage 1. Input (Content and Culture)

- To engage the student by providing interesting content through receptive skills (listening and reading).

- To make sure the students fully understand both content and culture.

At the stage of input, it is vital to engage students by introducing new and interesting content, in particular culture, in which they are more openminded and fully comprehensive.

Stage 2. Process (Cognition)

- To motivate students to identify the received knowledge by guiding them on how to take notes, draw a mind-map or a diagram in order to foster

their critical thinking skills. Higher-order thinking skills questions should be addressed.

- To scaffold students to identify the language learned by providing both implicit and explicit instructions.

At the stage of process, students should be motivated by guiding possible notetaking techniques to get a clearer picture of the content and to drive critical questions in order to clarify some complex comprehensive issues. After deliberately understanding, language knowledge should be considered either through implicit or explicit instructions or both.

Stage 3. Output (Communication)

- To raise students' confidence by relating the information to students' personal experiences through communication.

- To promote students' critical thinking through a project-based approach whereas students have a chance to produce the language through productive skills (writing and speaking)

At the stage of output, students' confidence will be emphasized as a preparation for producing a piece of language through communication. Sharing personal experiences and working in groups aids in the elimination of negative effects in language production.

Technology-integrated language learning can be employed in every stage such as a video provided at the stage of input, an online task/ exercise/ quiz provided as the stages of process and output.

CLIL, together with its practitioners, their designed lessons, and activities, makes CLIL effective in promoting critical thinking. This proposed teaching model was derived from the rearrangement of the combination of the original CLIL frameworks together with the previous proposed studies.

The Potential of CLIL for Promoting Critical Thinking Skills in Thailand

In Thai settings, there are a number of studies investigating CLIL and critical thinking skills at the university level. Regarding CLIL construct, a previous study found that CLIL enhances university students' academic learning since it helps fill the gap between language teaching theory and practice (Luanganggoon, 2020). Second, CLIL has also been studied with the assessments, in which it helps them know how to trust themselves (self-reliance) when doing self-assessment as well as to be encouraged in engaging CLIL activities (Nanni & Hale, 2020). Third, CLIL has also been studied with technology. The investigation found that CLIL and technology expand the dimension of knowledge (content), increase adaptability skills (culture), raise the students' motivation (communication), and interestingly develop analyzing and evaluating skills (cognition) (Ivanova & Zarovniaeva, 2020). CLIL also studied with teachers' implementation into the classroom. Though a number of advantages, the novice teachers have difficulties in using technology integrating with CLIL (Kwangsawad, 2020). Lastly, CLIL has also been studied with the students' confidence. The students' confidence seems low due to the language barrier. It is important to design an appropriate lesson plan to naturally support the students in the CLIL class (Kaewngam et al., 2020). The mentioned studies touched upon critical thinking skills; however, critical thinking has not been practically studied with CLIL yet. The current research expands knowledge from these previous ones.

Regarding the studies about critical thinking skills at the university level in Thailand, there is a little number of research studies found in the Thai context. Tamronglak (2020) suggests that the university must develop a curriculum that focuses more on critical-thinking and problem-solving skills. In the year 2019, VARK Learning Styles; visual, auditory, reading/writing, and kinesthetic have been experimentally studied to promote critical thinking in Thai

university students (Wongsaree, 2019). However, without the followed-up activities and depth level of kinesthetic, it is questionable whether this model is appropriate for university students. Another study at the university's level was about the university students' self-assessment of their critical thinking skills (Konchiab & Mingkwan, 2020). Though the students found themselves developing their critical thinking skills over the three phases, a notion of using the standard critical thinking assessment might weaken this study. Moreover, the collaborative project has also been employed in promoting two groups of US and Thai university students' cross-cultural communication and critical thinking skills. Though US students showed greater development; however, this study did not much support the Thai group who seemed to have low critical thinking as a whole (Duffy, 2020). To the best of the researcher's knowledge, there is no consolidated study found at Thai university's level in employing CLIL in promoting critical thinking skills.

This CLIL teaching model, as proposed earlier, can facilitate Thai students' critical thinking. With the inclusion of limitations found from the previous studies, the teaching model helps to fill the missing piece of information and support the completeness of the knowledge. First, the CLIL teaching model will be designed to be appropriate for the undergraduate level by using a project-based approach rather than a kinesthetic. The complexity of content and language will be considered appropriately. Second, the critical thinking standard assessment will be employed rather than critical thinking self-assessment since it provides solid evidence rather than students' perceptions. Third, the intercultural knowledge embedded in the CLIL teaching model will be more emphasized to minimize misinterpretation of the critical thinking concepts. Fourth, student's motivation, confidence, and engagement will be promoted to ensure students' involvement. Fifth, with technology-supported

language learning, the project-based approach provided can be done variously and effectively. Finally, the balancing roles among students, teachers, and teaching materials are taken into account in order to implement the successful CLIL teaching model.

Conclusion

There is high potential for using CLIL in promoting critical thinking skills since it fosters knowledge along with the target language. They are mutually fostered by the support of cognition, culture, content, and communication. It is a practical language to use and promotes critical thinking skills. In fact, critical thinking skills usually result from the effective integration of content, communication, cognition, and culture into teaching and learning. With the critical thinking problems, we are currently facing, CLIL could be a suitable solution to promote critical thinking skills in Thai students. As mentioned, the benefits of CLIL and the deliberate implementation of the CLIL model into the classroom will potentially enhance the Thai students' learning achievements as well as their critical thinking skills at the same time.

The three steps proposed underlying the CLIL principles contribute to the deeper insight of the CLIL approach in territory education in Thailand for both the students and the teachers. For the students, they are aware of the CLIL activities and critical thinking, which will be beneficial for them to adapt those skills for their higher education and future employment. The proposed teaching and learning model aids in the development of autonomous learning underlying English language competence and critical thinking skills as abilities to critically create their own knowledge, which is regarded as an important researcher qualification required by the nation. This study provides one of the teaching and learning approaches in which its teaching model can be useful

for teachers, and they can develop and apply this model in their own setting by redesigning the roles to best suit their students. The proposed model might also contribute new knowledge to society in an aspect of language instruction. However, there is no specific step to follow in order to avoid the generalization of the particular settings, including needs analysis, individual differences, and practitioners' individual techniques. There is still a need to implement the CLIL model into actual teaching and learning.

References

- Abudlkareem, R. Q. H. (2020). The Effectiveness of Integrating CLIL Principles in a Conversation Course at the University of Sulaimani. *Journal of the University of Garmian*, 7, 1.
- Anderson, L.W., and Krathwohl, D.R. (2001). *A Taxonomy of Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman. P.
- Andrews, R. (2007). Argumentation, critical thinking and the postgraduate dissertation. *Educational Review*, 59(1), 1-18.
- Apse, C. (2012). Coping with CLIL: Dropouts from CLIL Streams in Germany. *International CLIL Research Journal*, 1(4), 47-56. Retrieved from: <http://www.icrj.eu/14/article5.html>.
- Associate of Southeast ASEAN Nations. (2017). AQRF Referencing Report of Thailand. https://asean.org/storage/2017/03/TH_final-ref.-report-clean.docx.pdf
- Associate of Southeast ASEAN Nations. (2020). ASEAN Qualification Research Framework (AQRF) Referencing Guideline. <https://asean.org/storage/2017/03/AQRF-Referencing-Guidelines-2020-Final.pdf>.

- British Council. (2020). CLIL: A lesson framework. <https://www.teachingenglish.org.uk/article/clil-a-lesson-framework>
- Buphate, T., Inta, K., & Esteban, R. H. (2018). A CLIL APPROACH IN THAILAND UNIVERSITY SETTING: TEACHING DESIGN THINKING THROUGH ENGLISH. Learners' Perceived Skills for Twenty-First Century from the Integration of Design, 58.
- Calma, A., & Davies, M. (2020). Critical thinking in business education: current outlook and future prospects. *Studies in Higher Education*, 1-17.
- Chansri, C., & Wasanasomsithi, P. (2016). Implementing CLIL in Higher Education in Thailand: The Extent to Which CLIL Improves Agricultural Students' Writing Ability, Agricultural Content, and Cultural Knowledge. *PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand*, 51, 15-38.
- Coyle, D. (2007). Content and language integrated learning: Towards a connected research agenda for CLIL pedagogies. *International journal of bilingual education and bilingualism*, 10(5), 543-562.
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. *Cambridge: Cambridge University Press*.
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *Content and language integrated learning*. Ernst Klett Sprachen.
- Dalton-Puffer, C. (2007). *Discourse in content and language integrated learning (CLIL) classrooms* (Vol. 20). John Benjamins Pub.
- Duffy, L. N., Stone, G. A., Townsend, J., & Cathey, J. (2020). Rethinking Curriculum Internationalization: Virtual Exchange as a Means to Attaining Global Competencies, Developing Critical Thinking, and Experiencing Transformative Learning. *SCHOLE: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*, 1-15.

- Elmansy, R. (2016). 6 Steps for Effective Critical Thinking. <https://www.designorate.com/steps-effective-critical-thinking/>
- Hong, L., Sandaran, S. C., & Fang, W. (2020). Intercultural Communication Competence with Critical Thinking on Foreign Language Teaching in University under Globalization. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 627-630.
- Hsu, F. H., Lin, I. H., Yeh, H. C., & Chen, N. S. (2022). Effect of Socratic Reflection Prompts via video-based learning system on elementary school students' critical thinking skills. *Computers & Education*, 104497.
- Ivanova, R. P., & Zarovniaeva, S. S. (2020). Application of CLIL Technology for the Bachelor's Program "Pedagogics with Two Majors: Foreign Language (English) and Computer Science". *ARPHA Proceedings*, 3, 903.
- Kaewngam, S., Chauvatcharin, N., & Kewara, P. (2020). Clil in Genetics: Class Activity and English Language Usage in Classroom. *Scholar: Human Sciences*, 12(1), 347-347.
- Karimi, L., & Veisi, F. (2016). The impact of teaching critical thinking skills on reading comprehension of Iranian intermediate EFL learners. *Theory and Practice in Language Studies*, 6(9), 1869-1876.
- Khademi, S. (2020). Content Analysis of "Religion and Life" Curriculum in the High School Program in Iran in Terms of the Emphasis on Students' Creativity, Critical Thinking, and Self-Assertiveness. *Journal of Education Experiences*, 3(2), 121-132.
- Konchiab, S. & Mingkwan, G. (2020). Self-assessments on Learning and Innovation Skills of Thai Students Participating in Design Thinking for Social Innovation Activities. *Journal of Community Development and Life Quality*, 8(2), 327-338.

- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*, 41(4), 212-218.
- Kwangsawad, T. (2020). Beginning teacher induction program for technology integration in CLIL. *Asian Journal of Interdisciplinary Research*, 3(4), 22-33.
- Leontjev, D., & deBoer, M. (2020). Conceptualising Assessment and Learning in the CLIL Context. An Introduction. In *Assessment and Learning in Content and Language Integrated Learning (CLIL) Classrooms* (pp. 27-1). Springer, Cham.
- Luanganggoon, N. (2020). Content and Language Integrated Learning (CLIL) Teaching Practices in Thailand Higher Education. *The Asian ESP Journal*, 233.
- Luanganggoon, N. (2020). Content and language integrated learning (CLIL) teaching practices in Thailand higher education. *The Asian ESP Journal*, 16(4), 233-258.
- Mahapoonyanont, N. (2012). The causal model of some factors affecting critical thinking abilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 146-150.
- Monrat, N., Phaksunchai, M., & Chonchaiya, R. (2022). Developing Students' Mathematical Critical Thinking Skills Using Open-Ended Questions and Activities Based on Student Learning Preferences. *Education Research International*, 2022.
- Nanni, A., & Hale, C. C. (2020). Academic Culture as Content: Self-Assessment in the CLIL Classroom in the International Liberal Arts University. In *Assessment and Learning in Content and Language Integrated Learning (CLIL) Classrooms* (pp. 83-57). Springer, Cham.

- Nurhijah, S. S., Wulan, A. R., & Diana, S. (2020, April). Implementation of formative assessment through oral feedback to develop 21st century critical thinking skills of student on plantae learning. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1521, No. 4, p. 042021). IOP Publishing.
- Pereles, A., Nunez, J. C., Rodriguez, C., Fernandez, E., & Rosario, P. (2020). Personal and Instructional Variables Related to the Learning Process in Postgraduate Courses. *Psicothema*, 32(4), 525-532.
- Ploysangwal, W. (2018). An Assessment of Critical Thinking Skills of Thai Undergraduate Students in Private Thai Universities in Bangkok through an Analytical and Critical Reading Test. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 38(3), 75-91.
- Plummer, K. J., Kebritchi, M., Leary, H. M., & Halverson, D. M. (2022). Enhancing Critical Thinking Skills through Decision-Based Learning. *Innovative Higher Education*, 1-24.
- Puriwat, W., & Triopsakul, S. (2020). Preparing for Industry 4.0--Will Youths Have Enough Essential Skills?: An Evidence from Thailand. *International Journal of Instruction*, 13(3), 89-104.
- Rahmat, N. H. (2020). Thinking about thinking in writing. *European Journal of Literature, Language and Linguistics Studies*, 3(4), 20-37.
- Rasmussen University. (2020). Steps to Critical Thinking. <https://guides.rasmussen.edu/criticalthinking/steps>
- Reasoninglab. (2020). 6 Steps to better critical thinking. <https://www.reasoninglab.com/steps/>
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2016). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge university press.

- Rios, J. A., Ling, G., Pugh, R., Becker, D., & Bacall, A. (2020). Identifying critical 21st-century skills for workplace success: a content analysis of job advertisements. *Educational Researcher*, 49(2), 80-89.
- Risdianto, E., Dinissjah, M. J., & Nirwana, M. K. (2020). The Effect of Ethno Science-Based Direct Instruction Learning Model in Physics Learning on Students' Critical Thinking Skill. *Universal Journal of Educational Research*, 8(2), 611-615.
- Ross, D. B., Exposito, J. A., & Kennedy, T. (2020). Stress and its relationship to leadership and a healthy workplace culture. In *Occupational Stress: Breakthroughs in Research and Practice* (pp. 193-161). IGI Global.
- Slameto, S. (2017). Critical thinking and its affecting factors. *Jurnal Penelitian Humaniora*, 18(2), 1-11.
- Tathahira, T. (2020). Promoting Students' Critical Thinking Through Online Learning in Higher Education: Challenges and Strategies. *Englisia: Journal of Language, Education, and Humanities*, 8(1), 79-92.
- The Open University. (2015). Characteristics of Master's graduates. https://www.open.edu/openlearn/ocw/pluginfile.php/757309/mod_resource/content/5/Session%201%2C%20Activity%203%2C%20Extract%202.pdf
- Thomas, J. W. (2000). A review of research on project-based learning. San Rafael, CA: Autodesk Foundation.
- University of Florida Training and Organizational Development. (2020). A Systematic Process for Critical Thinking. http://training.hr.ufl.edu/resources/LeadershipToolkit/job_aids/SystematicProcessforCriticalThinking.pdf

- Wongsaree, C. (2019). Teaching to Critical thinking in Generation Z Nursing Student: A Review of Literature. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 20(1), 21-30.
- Yu, C. F. (2005). An I-P-O model of team goal, leader goal orientation, team cohesiveness, and team effectiveness. Texas A&M University.

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสาร
ประจำปี 39 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565)

- | | |
|--|----------------------------|
| 1. ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ | จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์ | จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต | จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร บุญรุ่ง | จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 5. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง | มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ |
| 6. ศาสตราจารย์ ดร.เศกสรรค์ ยงวนิชย์ | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 7. รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพี้ยยุระ | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 8. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 9. รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์ | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ถาวรวิริยะตระกูล | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิดา ใจนาคำ | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญญาทิพย์ ศุภะกะลิน | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ สิริสุขศิลป์ | มหาวิทยาลัยขอนแก่น |
| 15. รองศาสตราจารย์ ดร.กุสุมาลย์ น้อยผา | มหาวิทยาลัยทักษิณ |
| 16. ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์ | มหาวิทยาลัยทักษิณ |
| 17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พนานครทรัพย์ | มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
| 18. ดร.บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล | มหาวิทยาลัยนเรศวร |
| 19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณวลัย เกวะระ | มหาวิทยาลัยบูรพา |
| 20. ดร.ศรียุทธ เวลล์ส | มหาวิทยาลัยบูรพา |
| 21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิณี ธรรมชัย | มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ |
| 22. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา | มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 23. ดร.สิรินาถ ศิริรัตน์ | มหาวิทยาลัยศิลปากร |
| 24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นารีรัตน์ วัฒนเวฬุ | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ |
| 25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชามญชุ์ วรรณชาติ | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ |
| 26. ดร.ประจวบ ทองศรี | มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ |

- | | |
|--|--|
| 27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละเอียด แจ่มจันทร์ | วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ |
| 28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุदनอม ตันเจริญ | มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา |
| 29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรกฤต ศรีบุญเรือง | มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม |
| 30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาใจ หมั่นไธสง | มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด |

**หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ
วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

1. ต้องเป็นบทความหรือผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีเป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญก่อนส่งกองบรรณาธิการ
3. ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ส่งบทความออนไลน์ได้ที่ www.tci-thaijo.org/index.php/HOSO
4. หน้าปก (Cover) ประกอบด้วย
 - 4.1 ชื่อบทความ (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.2 ชื่อผู้เขียน (Authors) (ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้าชื่อ ตำแหน่ง คุณวุฒิ) พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน (Author Affiliation) หากต้องการเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุตอนท้ายของบทความ
 - 4.3 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่ควรเกินหนึ่งหน้ากระดาษ A4
 - 4.4 คำสำคัญ (Keyword) กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ทำคำค้นในระบบฐานข้อมูล ทั้งคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ
5. เกณฑ์การพิจารณา กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบการพิจารณา
6. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน
7. ส่วนเนื้อหา (Body of the Context) ประกอบด้วย
 - 7.1 บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหา การวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง บทนำควรเขียนในรูปเรียงความให้รวมเป็นเนื้อเดียวกัน

7.2 วิธีการวิจัย หรืออุปกรณ์และวิธีวิจัย หรือระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) อธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งอาจจะประกอบด้วย หัวข้อย่อยๆ เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องตามวิธีการวิจัยแต่ละสาขาวิชา

7.3 สรุปและอภิปรายผล/วิจารณ์ผลการวิจัย

7.4 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ข้อเสนอแนะแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้

7.5 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุนุแหล่งทุน หรือผู้มีส่วนสนับสนุนในการทำวิจัย เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ตามแบบที่กำหนด คือ

7.5.1 การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) หรือชื่อสกุล (สำหรับชาวต่างประเทศ) หรือชื่อนิตินบุคคลที่เป็นผู้จัดทำเอกสาร และปีที่พิมพ์ของเอกสารที่อ้างถึง นำหน้าหรือต่อท้ายข้อความที่อ้างดังตัวอย่าง

มันทนา และอุษา (2535) กล่าวว่า.....หรือ
(มันทนา และอุษา, 2535)

Miller (1993) กล่าวว่า.....หรือ.....
(Miller, 1993)

จากรายงานของ WHO (1999)หรือ.....
(WHO, 1999)

7.5.2 การอ้างอิงท้ายเรื่อง

อ้างอิงหนังสือ

พรจันท์ สุวรรณชาติ. (2539). *มาตรฐานการพยาบาลเชิง*

โครงสร้าง. กรุงเทพฯ : เจ.เอส.การพิมพ์.

Dye Thomas R. (1966). *Politics, Economics and the Public*.

Chocago: Rand McNally.

การอ้างอิงจากบทความ

รัตนา จันทร์เทวาร์. (2553). อุปลักษณะเกี่ยวกับแหล่งน้ำของ
คนขอนแก่น. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 27(3), 71-85.

Wenden, A.L. (2002). Learner Development in
Language Learning. *Applied Linguistics*. 23(1), 12-36.

การอ้างอิงจากเว็บไซต์

สมคิด พุทธศรี. (2555). โลกาภิวัตน์ปะทะเทคโนโลยี : นัย
ต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 1
พฤศจิกายน 2555, จาก <http://thaipublica.org/2012/08/impact-of-globalization-of-technology/> Bontas, E.P. (2005).

*Practical experiences in building Ontology-based
Retrieved systems*. Retrieved January 20, 2006, from
[http://userpage.fu-berlin.de/~paslaru/papers/swcase
2005.pdf](http://userpage.fu-berlin.de/~paslaru/papers/swcase2005.pdf).

การสัมภาษณ์

สุวิทย์ คุณกิตติ. การควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมน้ำพอง [สัมภาษณ์].
รัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม;
20 สิงหาคม 2541.

Tapparangsi K. AIDS situation in Thailand [Interview].
The Minister, Ministry of Public Health; 17 July 1999.

8.7 ตารางและภาพประกอบ (Tables and Illustrations) จัดเรียงตามลำดับ
หรือหมายเลขที่อ้างถึงในบทความโดยวิธีเขียนควรระบุชื่อตารางไว้เหนือตาราง
และระบุชื่อหรือคำอธิบายภาพ

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ขนาด 18 ตัวหนา)

English Title (Font size 18 bold)

ชื่อผู้แต่ง¹, ชื่อผู้แต่ง², ชื่อผู้แต่ง³ (ขนาด 14)

Author¹, Author², Author³ (ขนาด 14)

^{1,2,3} สาขาวิชา..... (ขนาด 12)

^{1,2,3} Program in(ขนาด 12)

^{1,2,3} มหาวิทยาลัย..... (ขนาด 12)

^{1,2,3} University (ขนาด 12)

บทคัดย่อ

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....

คำสำคัญ : คำสำคัญ1, คำสำคัญ2, คำสำคัญ3

Abstract

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
.....

Keywords : Keywords1, Keywords2, Keywords3

บทนำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผลการศึกษา

สรุปผล

อภิปรายผล

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน

เอกสารอ้างอิง (References, Bibliography)

APA Style